

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

О. В. Зайцев

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Навчальний посібник

*Рекомендовано
вченою радою факультету економіки та менеджменту*

Суми
Сумський державний університет
2010

Рецензенти:

Бутинець Франц Францович — доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, зав. каф. бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету;

Малюга Наталія Михайлівна — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри теорії бухгалтерського обліку Національної академії статистики, обліку та аудиту Держкомстату України;

Мішенін Євген Васильович — доктор економічних наук, професор, зав. кафедри теоретичної та прикладної економіки Сумського національного аграрного університету

Рекомендовано вченою радою факультету економіки та менеджменту Сумського державного університету як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (протокол № 4 від 09.11.2010 р.).

Податковий менеджмент : навч. посіб. / О. В. Зайцев — Суми : Сумський державний університет, 2010. — 420 с.

У навчальному посібнику розкриті теоретичні та практичні питання організації та ведення податкового управління і контролю.

Після кожної теми додаються запитання для самоконтролю й тести.

Рекомендовано для студентів денної, заочної та вечірньої форм навчання як структурований матеріал, що може застосовуватися при засвоєнні лекційного матеріалу, виконанні практичних та самостійних робіт, курсових і випускних кваліфікаційних робіт спеціаліста, магістра тощо.

ЗМІСТ

	С.
ВСТУП.....	8
Тема 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	9
<i>Ключові терміни</i>	9
1.1. Податковий менеджмент як система управління фінансами.....	10
1.2. Суть і завдання податкового контролю в Україні.....	13
1.3. Визначення, права та обов'язки платників податків.....	19
1.4. Контролюючі органи та їх компетенція згідно з чинним українським законодавством.....	22
1.5. Порівняльна характеристика цивільно-правових договорів підряду, договорів про надання послуг і трудового договору.....	28
<i>Висновки</i>	32
<i>Запитання для самоконтролю</i>	33
<i>Тестові завдання до теми 1</i>	34
Тема 2. СИСТЕМА ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ.....	38
<i>Ключові терміни</i>	39
2.1. Система податкових органів, їх роль у податковому менеджменті.....	39
2.2. Система органів державної податкової служби та їх підпорядкованість.....	42
2.3. Функції та завдання органів державної податкової служби.....	46
2.4. Права, обов'язки і відповідальність органів державної податкової служби.....	54
2.5. Умовно-податкові органи та їх компетенція.....	59
<i>Висновки</i>	61
<i>Запитання для самоконтролю</i>	62
<i>Тестові завдання до теми 2</i>	62
Тема 3. ПЛАТНИКИ ПОДАТКІВ: ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.....	69
<i>Ключові терміни</i>	69
3.1. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.....	69

3.2. Відповідальність за порушення валютного законодавства...	82
<i>Висновки</i>	86
<i>Запитання для самоконтролю</i>	88
<i>Тестові завдання до теми 3</i>	88
Тема 4. ОБЛІК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ.....	93
<i>Ключові терміни</i>	93
4.1. Організація обліку платників податків.....	93
4.2. Облік платників податків — юридичних осіб.....	97
4.3. Облік фізичних осіб — платників податків.....	101
4.4. Облік платників податку на додану вартість.....	105
<i>Висновки</i>	107
<i>Запитання для самоконтролю</i>	108
<i>Тестові завдання до теми 4</i>	108
Тема 5. РОЗРАХУНОК ПОДАТКІВ І ОБЛІК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ.....	111
<i>Ключові терміни</i>	111
5.1. Порядок розрахунку та внесення сум податкових надходжень.....	111
5.2. Облік податкових надходжень.....	115
5.2.1. Організація обліку податків, зборів та обов'язкових платежів.....	115
5.2.2. Особисті рахунки платників податків та порядок їх ведення.....	120
5.2.3. Облік нарахованих сум платежів.....	126
5.2.4. Облік надходження платежів до бюджету.....	127
5.2.5. Облік відстрочення, розстрочення податкових зобов'язань та штрафних санкцій.....	129
5.3. Автоматизація обліково-перевірної роботи податкових органів.....	131
<i>Висновки</i>	136
<i>Запитання для самоконтролю</i>	138
<i>Тестові завдання до теми 5</i>	138
Тема 6. ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ.....	140
<i>Ключові терміни</i>	141

6.1. Сутність податкового контролю.....	141
6.2. Податкова перевірка — основний метод податкового контролю.....	145
6.3. Оформлення результатів податкової перевірки.....	156
6.4. Оскарження дій податкових органів.....	163
<i>Висновки</i>	171
<i>Запитання для самоконтролю</i>	172
<i>Тестові завдання до теми 6</i>	172

Тема 7. ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ ФУНКЦІЙ ПЕНСІЙНИМ ФОНДОМ І ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ.....

<i>Ключові терміни</i>	174
7.1. Контроль за сплатою зборів на обов'язкове державне страхування, інших платежів до Пенсійного фонду України...	175
7.2. Порядок здійснення перевірок Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.....	179
7.3. Здійснення контрольних функцій Фондом загальнообов'язкового державного страхування України на випадок безробіття.....	186
7.4. Порядок здійснення перевірок Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.....	190
<i>Висновки</i>	193
<i>Запитання для самоконтролю</i>	193
<i>Тестові завдання до теми 7</i>	194

Тема 8. КОНТРОЛЬ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН.....

<i>Ключові терміни</i>	196
8.1. Особливості оподаткування доходів громадян.....	196
8.2. Контроль податкових інспекцій у сфері оподаткування доходів громадян.....	202
<i>Висновки</i>	211
<i>Запитання для самоконтролю</i>	212
<i>Тестові завдання до теми 8</i>	212

Тема 9. КОНТРОЛЬ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ.....	222
<i>Ключові терміни</i>	222
9.1. Теоретичні засади стягування ПДВ.....	222
9.2. Методика проведення перевірки податку на додану вартість.....	224
<i>Висновки</i>	230
<i>Запитання для самоконтролю</i>	231
<i>Тестові завдання до теми 9</i>	232
 Тема 10. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРКИ ПРАВИЛЬНОСТІ РОЗРАХУНКУ І СВОЄЧАСНОСТІ СПЛАТИ АКЦИЗНОГО ЗБОРУ.....	248
<i>Ключові терміни</i>	248
10.1. Визначення акцизного збору, порядок обчислення і сплати.....	248
10.2. Перевірка правильності нарахування акцизного збору.....	251
<i>Висновки</i>	257
<i>Запитання для самоконтролю</i>	258
<i>Тестові завдання до теми 10</i>	258
 Тема 11. КОНТРОЛЬ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК.....	264
<i>Ключові терміни</i>	264
11.1. Теоретичні засади стягування податку на прибуток.....	264
11.2. Перевірка правильності обчислення й повноти сплати податку на прибуток.....	267
<i>Висновки</i>	288
<i>Запитання для самоконтролю</i>	288
<i>Тестові завдання до теми 11</i>	289
 Тема 12. ОПОДАТКУВАННЯ Й ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ.....	301
<i>Ключові терміни</i>	302
12.1. Теоретичні засади місцевого оподаткування.....	302
12.2. Податковий контроль місцевих податків і зборів.....	310
<i>Висновки</i>	313
<i>Запитання для самоконтролю</i>	313
<i>Тестові завдання до теми 12</i>	313

Тема 13. ПРОВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ПЕРЕВІРОК ЗА ОКРЕМИМИ ПОДАТКАМИ.....	320
<i>Ключові терміни</i>	320
13.1.Перевірка платника податку з власників транспортних засобів.....	321
13.1.1. Особливості нарахування, сплати та контролю податку з власників транспортних засобів - юридичних осіб.....	321
13.1.2. Особливості нарахування, сплати та контролю податку з власників транспортних засобів, що належать громадянам України, іноземним громадянам і особам без громадянства.....	324
13.2. Перевірка порядку справляння державного мита.....	326
13. 3. Мито.....	332
13.4. Плата за землю.....	336
13.5. Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.....	342
<i>Висновки</i>	343
<i>Запитання для самоконтролю</i>	344
<i>Тестові завдання до теми 13</i>	345
Тема 14. ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ.....	357
<i>Ключові терміни</i>	357
14.1. Організаційні основи стягування єдиного податку.....	357
14.2. Особливості оподаткування фізичних осіб.....	361
14.3. Особливості оподаткування юридичних осіб.....	362
14.4. Особливості податкового контролю за спрощеної системи оподаткування.....	364
<i>Висновки</i>	366
<i>Запитання для самоконтролю</i>	366
<i>Тестові завдання до теми 14</i>	367
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА.....	370
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	414
ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА, ЩО Є У ФОНДАХ БІБЛІОТЕКИ СУМДУ.....	419

ВСТУП

Курс з дисципліни «Податковий менеджмент» охоплює питання ведення обліку платників податків, порядку нарахування податків та облік фактично внесених сум, методики проведення камеральних і документальних перевірок, правильності нарахування й своєчасності сплати до бюджету податків та обов'язкових платежів.

Мета викладання дисципліни — надання прикладних знань студентам про організацію стягнення податків і податковий контроль.

Для досягнення цієї мети студентам необхідно:

- опанувати теоретичні та організаційні засади податкового менеджменту;
- поглиблено вивчити податкове законодавство;
- оволодіти законодавчими актами, діючими інструктивними та нормативними матеріалами;
- з'ясувати функції контролюючих органів з адміністрування податкових зобов'язань платників перед бюджетами та державними цільовими фондами;
- з'ясувати форми і сутність контрольної роботи податкових органів, особливості проведення податкового аудиту з окремих видів податків;
- ознайомитися з інформаційними системами і технологіями, що застосовуються у діяльності податкових органів;
- набути навиків контрольної роботи працівників податкових органів;
- набути вміння роз'яснювати окремі положення податкового законодавства, вирішувати дискусійні питання, давати пропозиції щодо його вдосконалення.

Вказані вище позиції формують **завдання під час вивчення дисципліни**.

Предметом вивчення дисципліни «Податковий менеджмент» є організація стягнення податків і зборів, а також економічні, організаційні, правові питання, що виникають при управлінні податковими відносинами.

Зазначені мета і завдання свідчать, що «Податковий менеджмент» — це спецкурс прикладного характеру, який дуже тісно

пов'язаний з дисциплінами «Фінанси», «Бухгалтерський облік», «Податкова система», «Оподаткування підприємств», «Аудит», «Місцеві фінанси» та ін.

У результаті вивчення дисципліни «Податковий менеджмент» студенти мають отримати ґрунтовні знання з управління у сфері оподаткування, навички самостійного творчого мислення, вміння приймати рішення в умовах податкового законодавства, що постійно трансформується.

Тема 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 1.1. Податковий менеджмент як система управління фінансами.

Питання 1.2. Суть і завдання податкового контролю в Україні.

Питання 1.3. Визначення, права та обов'язки платників податків.

Питання 1.4. Контролюючі органи та їх компетенція згідно з чинним українським законодавством.

Питання 1.5. Порівняльна характеристика цивільно-правових договорів підряду, договорів про надання послуг і трудового договору.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 1.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Функції управління. Планування. Організація. Стимулювання. Координація. Контроль. Податковий менеджмент. Податковий механізм. Законодавча діяльність. Планування податків. Контроль податків. Податковий контроль. Контролюючий суб'єкт (суб'єкт контролю). Контрольні дії. Підконтрольний об'єкт (об'єкт контролю). Предмет контролю. Платники податку. Платники

податків зобов'язані. Платники податків мають право. Податкові органи. Митні органи. Установи Пенсійного фонду України. Установи Фонду соціального страхування України. Контрольно-ревізійне управління України. Трудовий договір. Цивільно-правові договори (ЦПД) на виконання робіт. Цивільно-правові договори (ЦПД) на надання послуг.

1.1. Податковий менеджмент як система управління фінансами

Управління податковою системою (податковий менеджмент) є складовою частиною загальної системи управління фінансами країни. Зазвичай сутність управління розкривається у функціях, тобто певних видах діяльності в управлінні, що відокремлюються в процесі спеціалізації управлінської праці. Основні функції управління містять:

Планування — це передбачення розвитку і визначення шляхів здійснення розширеного відтворення. Податкове планування є частиною планування фінансів не лише на макро-, а й на мікрорівні. Воно забезпечує узгоджену взаємодію всіх елементів оподаткування. Роль податкового планування визначає аналіз надходження податків, тенденцій і факторів зростання бази оподаткування і визначення обсягів податкових надходжень до бюджету.

Організація як функція управління податковою системою виражається у виборі і формуванні системи органів управління, порядку їх підпорядкованості, встановленні прав і обов'язків учасників податкових відносин. Результатом виконання функції організації є створення структури органів управління, закріпленої у відповідних положеннях, посадових інструкціях та інших нормативних документах.

Стимулювання — це активізація органами управління в податковій сфері сплати податків та обов'язкових платежів. Розглядаючи цю функцію управління в податковій сфері, необхідно зазначити, що, незважаючи на те, що сплата податків є обов'язковою і держава забезпечує стягнення податків примушуванням, потрібно враховувати не лише фіскальну функцію податків, а й соціальну. Сплата податків до бюджету

пов'язана з необхідністю задоволення потреб платників податків у правовому захисті, фінансуванні частини витрат на освіту, охорону здоров'я, науку і культуру за рахунок державних коштів. Суспільні інтереси задовольняються за допомогою сплати підприємствами, організаціями і населенням податків, зборів та обов'язкових платежів до бюджету. Враховуючи зазначене, можна стверджувати, що стимулювання включає і певну матеріальну відповідальність за своєчасну і повну сплату податків.

Координація у сфері управління податковою системою є дуже важливою, оскільки передбачає забезпечення єдності дій податкових органів щодо усунення диспропорцій у передбачених бюджетом планових завданнях з Податків і зборів, які виникають внаслідок зміни соціально-економічних і фінансових умов.

Контроль як функція управління в податковій сфері ґрунтується на загальних принципах системи державного контролю. Податковий контроль може розглядатися як функція або як елемент державного управління економікою та як особлива діяльність із виконання податкового законодавства. Ці підходи до податкового контролю перебувають у нерозривній єдності, безперервному розвитку й удосконаленні. Необхідно зазначити, що форми податкового контролю визначаються згідно з вимогами податкової політики держави. Крім того, контролюються правильність і своєчасність реєстрації платників, розрахунку і сплати податків підприємствами та населенням.

В економічній літературі загальна категорія «менеджмент» визначається як сукупність прийомів і методів цілеспрямованого впливу на об'єкт для досягнення конкретного результату.

Виходячи з вищезазначеного, **об'єктом впливу в податковій сфері є відносини, що виникають між державою і платником з приводу сплати до бюджетів податків, зборів і обов'язкових платежів.**

Результатом такого впливу є, з одного боку, формування централізованого фонду грошових коштів держави (бюджет), а з іншого — створення сприятливих умов для розвитку господарської діяльності, а також, регулювання соціально-економічного життя суспільства.

Такий підхід дає підстави сформулювати **визначення «податковий менеджмент»** як:

— сукупність прийомів і методів організації податкових відносин з метою забезпечення формування дохідної частини бюджетів і впливу податків на розвиток виробництва й соціальної сфери;

— процес управління шляхом використання методів впливу податкового механізму на податкову систему з метою реалізації податкової політики. (**Податковий механізм** — система форм і методів управління податковою системою з метою реалізації податкової політики).

Складовими елементами податкового менеджменту є:

— **законодавча діяльність.** Саме в процесі цієї діяльності визначаються принципи оподаткування, встановлюються види податків, обов'язкових платежів і їхні елементи (платники, об'єкти, ставки, пільги), розробляється порядок розрахунків з бюджетом;

— **планування податків.** Цей вид діяльності має на увазі визначення сум податків і обов'язкових платежів, що повинні надійти до бюджету для фінансування витрат;

— **контроль податків.** Для забезпечення надходжень запланованих сум платежів до бюджету необхідно здійснення контролю за правильністю нарахування і своєчасністю сплати податків та обов'язкових платежів. Цей вид діяльності передбачає ведення податкового обліку і здійснення контролю за виконанням податкового законодавства. Податковий облік, у свою чергу, передбачає облік платників і облік нарахованих та фактично сплачених сум до бюджету.

Контроль за виконанням податкового законодавства здійснюється шляхом проведення камеральних, документальних і тематичних перевірок.

Законодавча діяльність і планування податків належить до стратегічного управління у сфері податкової діяльності, а податковий контроль — до оперативного.

На мікрорівні управління у сфері оподаткування передбачає податковий контроль, що поєднує в собі: податковий облік, нарахування сум податків, зборів і обов'язкових платежів, забезпечення їх своєчасної сплати до бюджету.

1.2. Суть і завдання податкового контролю в Україні

Основною функцією державного управління є створення необхідних умов для розвитку економіки, забезпечення її динамічності та стабільності, збалансованості. Неабияку роль у цьому відіграє створення ефективної податкової системи та, відповідно, адекватної системи податкового контролю. Ефективний податковий контроль — необхідна умова успішного функціонування самої податкової системи в цілому, оскільки він охоплює всю систему оподаткування, а також здійснюється в розрізі кожного окремого податку, податкових груп, груп платників податків і територій.

У вітчизняній економічній літературі податковий контроль розглядається або як державний фінансовий контроль, або ж його функції звужуються до функцій податкової служби — "контроль за дотриманням податкового законодавства".

У проекті Податкового кодексу України подане визначення податкового контролю як єдиної системи обліку платників податків, а також контролю за правильністю нарахування, повнотою, своєчасністю сплати податків, нарахованих фінансових санкцій, порядком проведення розрахунків, обліком товарів і коштів.

Якщо узагальнити ці визначення, то можна зробити висновок, що **податковий контроль — це окрема складова системи управління податкової системи, що забезпечує дотримання чинного податкового законодавства з метою забезпечення грошовими ресурсами бюджету і державних цільових фондів.**

Форми податкового контролю визначаються вимогами державної податкової політики, що залежно від стану економічної кон'юнктури можуть бути або стимулюючими, або стримуючими.

Контроль за дотриманням податкового законодавства покладено, згідно із Законом України "Про систему оподаткування" (у редакції Закону України від 18.02.97 р. №77/ 97-ВР із змінами і доповненнями), на податкові органи України. Згідно з Положенням про Державну податкову адміністрацію України, затвердженим Указом Президента України від 13 липня 2000 р.

№886/2000, податкові органи є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом. Згідно зі статтею 11 Закону України "Про державну податкову службу в Україні" (у редакції Закону України від 05.02.98 р. із змінами і доповненнями), основною функцією ДПА України є розроблення основних напрямків, форм і методів проведення перевірок, дотримання податкового та валютного законодавства, видання нормативно-правових актів та методичних рекомендацій з питань оподаткування. Необхідно зазначити, що починаючи з 2001 року здійснюється модернізація Державної податкової служби України. Однією з умов модернізації є приведення процесів діяльності служби у відповідність із вимогами Європейського Союзу. Так, стратегічним планом розвитку Державної податкової служби України на період до 2013 року основну **роль** (місію) **податкових органів** визначено як **"забезпечення повного і своєчасного надходження до бюджетів і державних цільових фондів законодавчо встановлених в Україні податків і зборів (обов'язкових платежів), а також неподаткових доходів"**. Крім того, в результаті вивчення світового досвіду роботи податкових служб розробляються методи контрольної роботи.

Податковий контроль як категорія, набуваючи правової форми, виявляється у взаємовідносинах юридичних і фізичних осіб з одного боку, та державою, в особі відповідних контролюючих органів, — з іншого. Ці правовідносини визначені нормами податкового законодавства. Податковий контроль є однією з форм державного фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямованого на виробництво і реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність.

Таким чином, у питаннях визначення предмета, методу, системності характеру відносин суб'єктів податкового контролю відповідь необхідно шукати насамперед у відповідних сферах дослідження фінансового контролю. Державний фінансовий контроль становить діяльність державних органів, спрямовану на перевірку обґрунтованості процесів формування і раціонального використання коштів, з метою встановлення достовірності, законності і доцільності операцій.

Податковий контроль є невід'ємною частиною фінансового контролю, однією з найважливіших функцій управління, що

складається з трьох взаємозалежних елементів: прогнозування або планування, регулювання і контролю.

Податкове прогнозування як частина планування фінансів країни забезпечує погоджену взаємодію всіх його елементів. На державному рівні роль податкового прогнозування (планування) визначає аналіз надходжень податків, тенденцій та чинників зростання бази оподаткування, і на цій основі визначаються обсяги податкових надходжень до бюджету. Водночас у податковому плануванні контрольний елемент — це створення умов, за яких контроль стає реальним і змістовним, а також визначається необхідність розроблення податковими органами обґрунтованих нормативних документів.

При здійсненні податковими органами регулюючих заходів необхідно передбачати, що їхнє виконання вимагає постійного контролю. Не слід забувати, що важливим моментом контролю є його ефективність, що залежить від достовірності інформації про стан об'єкта контролю і можливості проведення регулюючих заходів.

Систему податкового контролю можна визначити як взаємозалежну сукупність контролюючого суб'єкта, контрольних процедур і контролюваного об'єкта.

Контролюючий суб'єкт (суб'єкт контролю) — юридична чи фізична особа, що спрямовує контрольні дії на власну діяльність або на діяльність іншої фізичної чи юридичної особи (осіб), що знаходяться у довколишньому господарському середовищі.

Контрольні дії — операції порівняння (зіставлення) показників діяльності підконтрольного суб'єкта з визначеною нормою (нормами), здійснювані контролюючими суб'єктами з метою виявлення і блокування відхилень від цих норм.

Підконтрольний об'єкт (об'єкт контролю) — фізична чи юридична особа (особи), на певний вид діяльності яких спрямовуються контрольні дії.

Предмет контролю — конкретний вид діяльності (певні фінансово-господарські операції) підконтрольного суб'єкта, на який спрямовано контрольні дії.

Об'єкт контролю — це — доходи суб'єктів підприємницької діяльності, громадян України, іноземних громадян і осіб без громадянства у тій частині, в якій вони виступають платниками податків і зборів.

Схематично проведення податкового контролю можна подати, як відображено на рисунку 1.

Рисунок 1.1- Схема проведення податкового контролю

Первісною функцією податкових органів є облік платників і надходжень податків. Він спрямований на визначення складу платників, їх основних характеристик і є основою для здійснення контролю за дотримання ними податкового законодавства.

Суб'єкт підприємницької діяльності (далі - СПД) після реєстрації в органах виконавчої влади в обов'язковому порядку має бути зареєстрований у Державній податковій інспекції (далі - ДПІ) за місцем перебування юридичної особи або за місцем проживання, місцем отримання основного доходу чи податкової адреси фізичної особи.

Формуванням і веденням державного реєстру фізичних осіб — платників податків і Єдиного банку даних платників податків — юридичних осіб займається ДПАУ. На рівні податкових інспекцій відділами обліку і звітності відкриваються картки особових рахунків з окремих видів платежів, за якими здійснюється оперативний облік податкових надходжень, донарахованих сум за результатами документальних перевірок, облік розстрочок, взаємозаліків, пільг і відшкодувань податків, а також сплати і стягнення фінансових санкцій. На основі щоденної і періодичної інформації формуються оперативні та статистичні звіти, що створюють інформаційну базу для подальшої аналітичної роботи у податковому процесі.

На сьогоднішній день Законом України "Про систему оподаткування" встановлено 24 види загальнодержавних податків і зборів, з яких 23, фактично, сплачуються платниками податків, оскільки закон про податок на нерухоме майно (нерухомість) не прийнято, та 16 видів місцевих податків і зборів, за якими здійснюється податковий контроль за своєчасністю, достовірністю і повнотою нарахування і сплати до бюджету та до державних цільових фондів (див. таблицю 1.1).

Таблиця 1.1 - Перелік податків і зборів, що діяли в Україні станом на кінець 2009 року

Загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі)	Місцеві податки і збори (обов'язкові платежі)
1	2
1) податок на додану вартість	1) податок з реклами
2) акцизний збір	2) комунальний податок
3) податок на прибуток підприємств	3) готельний збір (з 1.01.2004 р. скасований)
4) податок на доходи фізичних осіб	4) збір за паркування автотранспорту
5) мито	5) ринковий збір
6) державний збір	6) збір за видачу ордера на квартиру
7) податок на нерухоме майно	7) курортний збір
8) плата (податок) на землю	8) збір за участь у перегонах на іподромі
9) рентні платежі	9) збір за виграш у перегонах на іподромі
10) податок із власників транспортних засобів та інших самохідних механізмів	10) збір з осіб, що беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі
11) податок на промисел	11) збір на право використання місцевої символіки

Продовження табл. 1.1

1	2
12) збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету	12) збір на проведення кіно- та телезйомок
13) збір за спеціальне використання природних ресурсів	13) збір на проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей
14) збір за забруднення навколишнього природного середовища	14) збір за проїзд на території прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон
15) збір до Фонду для здійснення заходів з ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи і соціального захисту населення	15) збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг
16) збір на обов'язкове соціальне страхування	16) збір з власників собак
17) збір на обов'язкове державне пенсійне страхування	
18) збір до Державного інноваційного фонду	
19) плата за торговий патент на окремі види підприємницької діяльності	
20) фіксований сільськогосподарський податок	

Продовження табл. 1.1

1	2
21) збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмільництва	
22) єдиний збір, що стягується у пунктах пропускання через державний кордон України	
23) збір за використання радіочастотного ресурсу України	
24) збори до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (початковий, регулярний, спеціальний)	

Проектом Закону України «Про податковий контроль» передбачаються нові форми податкового контролю, зокрема:

- опитування фізичних осіб, у т. ч. суб'єктів підприємницької діяльності та посадових осіб під час здійснення контрольних функцій;
- проведення перевірок даних, відображених у податкових деклараціях (розрахунках), а також облікових і звітних показників;
- одержання будь-якої інформації, пов'язаної з нарахуванням податків;
- обстеження територій, що використовуються для здійснення господарської діяльності;
- обстеження приміщень, які використовуються для одержання доходів чи пов'язаних з утриманням інших об'єктів оподаткування, передбачених чинним законодавством.

1.3. Визначення, права та обов'язки платників податків

Відповідно до податкового законодавства України, а саме статті 4 і 5 Закону України № 1251 – XII «Про систему

оподаткування» в редакції від 18.02.1997р., платниками податків, зборів та інших обов'язкових платежів є юридичні і фізичні особи, на яких покладено обов'язок сплачувати податки й інші обов'язкові платежі. Ґрунтуючись на цьому, платники податків повинні реалізовувати комплекс податкових обов'язків, до складу яких входять три основні групи:

- а) обов'язки з ведення податкового обліку;
- б) обов'язки зі сплати податків і зборів;
- в) обов'язки складання податкової звітності.

Таким чином, **платниками податку є особи, що мають, утримують об'єкти оподаткування чи здійснюють діяльність, що є об'єктом оподаткування, і на яких покладено обов'язок зі сплати податків податковим законодавством.**

Платники податку класифікуються:

- а) фізичні особи;
 - резиденти України;
 - нерезиденти України;
- б) юридичні особи, їх філії й інші відособлені підрозділи;
 - резиденти України;
 - нерезиденти України;
- в) інші особи.

Кожний із платників може бути платником одного чи декількох податків.

Права та обов'язки платників податків обумовлені не тільки Законом № 509 «Про Державну податкову службу в Україні», а й Законом України «Про систему оподаткування» № 1251—ХІІ від 25.06.1991 р. із змінами й доповненнями. Відповідно до ст. 11 Закону № 1251—ХІІ на платника податків покладається відповідальність за правильність нарахування, своєчасність сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) і дотримання законів про оподаткування.

Крім того, відповідно до ст. 9 Закону № 1251 «Про систему оподаткування» **платники податків зобов'язані:**

- 1) вести бухгалтерський облік, складати звітність про фінансово-господарську діяльність і забезпечувати її зберігання в терміни, що встановлені законодавством;
- 2) подавати державним податковим органам та іншим держав-

ним органам відповідно до законодавства декларації, бухгалтерську звітність та інші документи й відомості, що пов'язані з нарахуванням і сплатою податків та зборів (обов'язкових платежів);

3) сплачувати належні суми податків і зборів (обов'язкових платежів) у терміни, встановлені законом;

4) допускати посадових осіб державних податкових органів до обстеження приміщень, які використовуються для отримання доходів або пов'язані з утриманням об'єктів оподаткування, а також для перевірок з питань нарахування та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

Крім того, керівники і відповідні посадові особи підприємств, організацій і установ, а також фізичні особи під час перевірки, що проводиться державними податковими органами, зобов'язані давати пояснення з питань оподаткування у випадках, передбачених законами, виконувати вимоги державних податкових органів щодо усунення виявлених порушень, законів про оподаткування і підписати (або відмовитися від підпису) акт про проведення перевірки.

Обов'язок юридичної особи щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) припиняється зі сплатою податку, збору (обов'язкового платежу) або його скасуванням чи списанням податкової заборгованості. У разі ліквідації юридичної особи заборгованість з податків і зборів (обов'язкових платежів) виплачується в порядку, встановленому законами України.

Обов'язок фізичної особи щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) припиняється зі сплатою податку, збору (обов'язкового платежу) або його скасуванням, а також у разі смерті платника.

Права платників податків закріплені в ст. 10 Закону № 1251 «Про систему оподаткування». Відповідно до цієї статті **платники податків мають право:**

1) подавати державним податковим органам документи, які підтверджують право на пільги щодо оподаткування в порядку, встановленому законами України;

2) отримувати й ознайомлюватися з актами перевірок, проведених державними податковими органами;

3) оскаржити у встановленому законом порядку рішення державних податкових органів і дії їх посадових осіб.

1.4. Контролюючі органи та їх компетенція згідно з чинним українським законодавством

Згідно зі ст. 2 Закону України № 2181-III від 21.12.2000 р. "Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами", а також згідно з Указом Президента України № 817/98 від 23.07.98 р. "Про деякі заходи по дерегулюванню підприємницької діяльності" визначено перелік контролюючих органів та межі їх компетенції. Крім того, визначення компетенції контролюючих органів регулюються спеціальними законами, які визначають статус, функції, завдання, права й обов'язки цих органів, зокрема Закон України "Про Державну податкову службу в Україні", Митним кодексом України та ін.

Нині контролюючими органами за дотриманням податкових зобов'язань в Україні є:

— **податкові органи** — щодо податків і зборів (обов'язкових платежів), що стягуються до бюджетів та державних цільових фондів;

— **митні органи** — щодо ввізного і вивізного мита, акцизного збору, податку на додану вартість, інших податків і зборів (обов'язкових платежів), які згідно із законами стягуються при ввезенні (пересиланні) товарів і предметів на митну територію України чи вивезенні (пересиланні) товарів і предметів з митної території України;

— **установи Пенсійного фонду України** — щодо внесків до Пенсійного фонду України;

— **установи Фонду соціального страхування України** — щодо внесків до Фонду соціального страхування України.

Взаємодію компетенцій вищезазначених контролюючих органів надано в таблиці 1.2.

Зазначимо, що митні органи не лише контролюють сплату ПДВ та акцизного збору платниками податків, вони також уповноважені розробляти спільно з податковими органами порядок здійснення контролю. Цей порядок затверджено Нака-

Таблиця 1.2 - Перелік органів, що контролюють дотримання податкового законодавства, та їх компетенція

Контролюючі органи	Компетенція	Податок/збір (обов'язкові платежі)
1. Митні органи	Мають право здійснювати перевірку своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати лише:	Ввізного та вивізного мита, акцизного збору, ПДВ, інших податків та зборів (обов'язкових платежів), які згідно із законами стягуються під час ввезення (пересилання) товарів і предметів на митну територію України чи вивезення (пересилання) товарів і предметів із митної території України
2. Установи Пенсійного фонду України	Мають право здійснювати... ...лише:	Внесків до Пенсійного фонду України
3. Установи Фонду соціального страхування	Мають право здійснювати... ...лише:	Внесків до Фонду соціального страхування України
4. Податкові органи	Мають право здійснювати... ...лише:	Податків та зборів (обов'язкових платежів), що стягуються до бюджетів та державних цільових фондів, окрім зазначених у попередніх пунктах

зом ДПАУ, Держмитслужби України № 109/188 від 16.03.2001 р. "Про затвердження Порядку здійснення митними органами контролю за сплатою платниками податку на додану вартість і акцизного збору, що стягуються під час ввезення (пересилання) товарів та інших предметів на митну територію України", за яким обов'язки поділили між собою два відомства (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 - Розподіл обов'язків між митними і податковими органами у сфері податкового контролю

Митні органи	Податкові органи
Наказом ДПАУ, Держмитслужби України від 16.03.2001 р. №109/188	
Визначення податків та сплати податків, що стягуються під час ввезення товарів на митну територію України	Визначення податкових зобов'язань (податкового боргу) та його погашення під час операцій продажу товарів попередньо ввезених (пересланих) на митну територію України
Наявність марок акцизного збору на пляшках (упаковках) алкогольних напоїв і на пачках (упаковках) тютюнових виробів, що підлягають такому маркуванню при ввезенні на митну територію України	Наявність марок акцизного збору під час реалізації імпортих алкогольних напоїв і тютюнових виробів на митній території України
Визначення податкових зобов'язань і сплату податків при ввезенні товарів, що підлягають маркуванню марками акцизного збору	Цільове використання товарів, оформлених з метою вільного використання на митній території України

Ширші повноваження надано податковим органам Законом України від 21.12.2000 р. № 2181, зокрема:

- визначати податкові зобов'язання непрямыми методами (ст. 4 Закону № 2181);
- погоджувати операції з активами платника податків, що знаходяться в податковій заставі (ст. 8 Закону № 2181);
- пропонувати компромісне вирішення суперечки (п. 5.2.7 Закону № 2181);
- надавати розстрочку і відстрочку податкових зобов'язань платників податків (ст. 14 Закону № 2181);
- надсилати податкові вимоги (ст. 6 Закону № 2181);
- заарештовувати активи платників податків (ст. 9 Закону № 2181);
- організувати продаж активів, що знаходяться в податковій заставі (ст. 10-11 Закону № 2181);
- списувати безнадійний податковий борг (п. 18.2 Закону № 2181) та ін.

У статті 2 Закону України № 2181- III від 21.12.2000 р., окрім переліку контролюючих органів, названі й органи стягнення, уповноважені вживати заходів для погашення податкового боргу:

- податкові органи;
- державні виконавці в межах їхньої компетенції.

Компетенція державних виконавців визначена Законом України від 24.03.98 р. № 202 "Про державну виконавчу службу" та Законом України від 21.04.99 р. № 606-XIV "Про виконавче провадження". Цими законодавчими актами на державних виконавців покладається обов'язок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб).

Окремо зупинимось на повноваженнях органів Контрольно-ревізійного управління України, Пенсійного фонду, Фондів соціального страхування.

Контрольно-ревізійне управління України.

Оскільки органи контрольно-ревізійного управління (далі - КРУ) не внесені до переліку контролюючих органів, то вони не мають права здійснювати перевірку сплати податків та накладати штрафні санкції. Тому Головним контрольно-ревізійним управлінням України (ГоловКРУ) і було видано наказ від

02.04.2001 р. № 28, за яким наказ від 03.07.98 р. № 130 "Про запровадження Інструкції про порядок стягнення коштів і застосування фінансових санкцій органами державної контрольно-ревізійної служби" було визнано таким, що втратив силу.

У зв'язку з набуттям чинності Закону № 2181 втратив силу пункт 10 статті 10 Закону України від 26.01.93 р. № 2939-ХІІ "Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні", згідно з яким до підприємств, установ та організацій застосовувалися фінансові стягнення за порушення податкового законодавства. Решта ж функцій органів ГоловКРУ, що передбачені статтею 8 Закону України від 26.01.93 р. № 2939, у тому числі й щодо здійснення перевірок цільового використання бюджетних коштів і контролю за веденням бухгалтерського обліку та фінансової звітності на підконтрольних об'єктах, не скасовані і залишаються без змін. На це прямо вказує ГоловКРУ України у своєму листі від 03.04.2001 р. № 13-14/1-13.

Пенсійний фонд України.

Пенсійний Фонд здійснює свою діяльність згідно з Положенням про Пенсійний фонд України, затвердженим Указом Президента України від 01.03.2001 р. № 121/2001 із змінами.

Цим нормативним актом органам Пенсійного фонду надано право стягувати не сплачені вчасно суми збору на обов'язкове державне пенсійне страхування. Однак на практиці ця норма не може бути здійснена Пенсійним фондом, оскільки згідно із Законом України від 21.12.2000 р. № 2181 він не належить до органів стягнення.

Таким чином, стягнути заборгованість платників перед Пенсійним фондом можуть тільки податкові органи на підставі направленою Пенсійним фондом подання про вжиття заходів для погашення боргу (пп. 6.2.1 Закону № 2181).

Фонд соціального страхування України.

На момент набрання чинності статті 2 Закону № 2181, тобто на 01.04.2001 р., такого державного органу вже не існувало згідно із Законом України від 18.01.2001р. № 2240—ІІІ "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, зумовленими народженням і похованням". Його правонаступником

став Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Бюджет Фонду формується за рахунок сплати страхових внесків (відрахувань на загальнообов'язкове соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, зумовленими народженням і похованням).

Зазначені страхові внески не є податковими платежами, оскільки вони не внесені до переліку податків і зборів, передбачених статтею 14 Закону про систему оподаткування. А оскільки Закон № 2181 визначає порядок погашення зобов'язань перед бюджетами і державними цільовими фондами по податках і зборах (обов'язкових платежах), то його норми взагалі не поширюються на діяльність Фонду.

Фонд має керуватися Законом № 2240 "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, зумовленими народженням і похованням", насамперед статтею 28, що визначає його права й обов'язки, на виконання пункту 5 якої був розроблений Порядок припинення видаткових операцій (розпорядження Фонду від 07.11.2001 р. № 84).

Аналогічна ситуація склалася з Фондом соціального страхування на випадок безробіття і Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та на випадок професійних захворювань. Ці державні органи діють у відповідності зі спеціальними законами: Законом № 1533 і Законом № 1105. Контролюючими органами, згідно із Законом № 2181, вони не є. Страхові платежі, що стягуються до Фондів, до переліку податків і зборів не входять. Тому механізми адміністрування, встановлені Законом № 2181, на діяльність цих фондів не поширюються.

Слід зазначити, що державні органи, які не віднесені до переліку контролюючих органів, не мають права проводити перевірки нарахування і сплати податків і зборів, у тому числі й за запитами правоохоронних органів.

1.5. Порівняльна характеристика цивільно-правових договорів підяду, договорів про надання послуг і трудового договору

Метою написання цього матеріалу є необхідність показати **відмінності** саме **між трудовим договором і дуже схожими на нього договорами цивільно-правового характеру** (надалі - ЦПД), які розподіляються на: 1) ЦПД на виконання робіт і 2) ЦПД на надання послуг, тому тут ми не беремося детально порівнювати між собою останні, тобто порівнювати 1) та 2), різницю між ними ми будемо проводити для того, щоб досягти поставленої мети.

Згідно зі ст. 21 «Кодексу законів про працю» (надалі - КЗпП) «трудоий договір — це угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим їм органом або фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підпорядкуванням внутрішньому розпорядку, а власник підприємства, установи, організації або уповноважений їм орган або фізична особа зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату й забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін...».

З 1 січня 2004 року набув чинності новий Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV (далі - ЦК).

Відповідно до нового ЦК цивільно-правові договори (ЦПД) на виконання робіт і цивільно-правові договори (ЦПД) на надання послуг регулюються різними главами й відповідно відрізняються один від одного і предметом, і істотними умовами. Так, укладання договору на виконання робіт регулюється Главою 61 ЦК «Підряд», а надання послуг - Главою 63 «Послуги». Тому тепер важливо знати відмінності трудового договору не тільки від договору підяду, а й від договору на виконання послуг.

Згідно з п. 1, п. 2 ст. 837 ЦК «за договором підяду одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням іншої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти й оплатити виконану роботу.

Договір підряду може укладатися на виготовлення, обробку, ремонт речі або на виконання іншої роботи з передачею її результату замовникові ".

Згідно зі ст. 901 ЦК "за договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням іншої сторони (замовника) надати послугу, що споживається в процесі здійснення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не передбачено договором".

Таким чином, на підставі аналізу наведених статей ЦК і КЗпП можна визначити відмінності між цивільно-правовими договорами на виконання робіт (надання послуг) і трудовим договором:

Відмінність 1. Укладання, виконання й розторгнення договорів підряду й на послуги регулюються цивільно-правовим законодавством, а укладання, виконання й розірвання трудового договору - трудовим законодавством. **Тобто до одного з видів договору не можна застосовувати норми, що регулюють інший вид договору.**

Відмінність 2. **Для трудового договору важливим є процес праці, а не його кінцевий результат.** Предметом трудового договору є трудова функція — професія, посада, спеціальність, кваліфікація. Наприклад, «прийнятий на посаду теслі».

Для договору підряду важливим є саме кінцевий результат. Предметом договору підряду є матеріалізовані результати виготовлення, обробки, ремонту речей і передача замовникові результатів. Наприклад, «виконавець зобов'язаний зробити шафу й три стільці...». Факт передачі, як правило, оформляється двостороннім актом прийому-передачі.

Предметом договору на надання послуг є «дія», «діяльність». Як правило, для більшості послуг характерна відсутність матеріалізованого результату. Наприклад, виконавець робить послуги з навчання англійської мови, надає консультації на різні теми. Через реальну можливість відсутності результату сам факт здійснення дії або діяльності (проведення консультації) означає, що послугу було виконано.

Відмінність 3. За трудовим договором процес праці оплачується заробітною платою. Тобто трудовий договір завжди оплатний. Видача заробітної плати є для роботодавця обов'язком. Трудовим законодавством визначаються порядок і режим виплати зарплати, який не може бути змінений трудовим договором, навіть за наявності взаємної згоди і працівника, і роботодавця. Так, наприклад, у ст. 115 КЗпП зазначено, що «зарплата виплачується працівнику регулярно в робочі дні... не рідше двох разів на місяць через проміжок часу, що не перевищує 15 календарних днів». Крім того, передбачена державна гарантія, що зарплата не може бути за розміром нижчою за встановлений рівень мінімальної зарплати й т.д. За трудовим договором надаються оплачувана відпустка та інші державні гарантії.

Під час оформлення відносин із найманим робітником **договором підряду (договором на послуги)** розмір і порядок **виплати винагороди** встановлюються в договорі сторонами за взаємною згодою: або передплата, або за фактом виконання (надання), або інше; стосовно розміру оплати сторони не зв'язані мінімальними законодавчими межами, можуть проводити виплати й щомісяця, й один раз на рік. Крім того, за договором на надання послуг сторони за своїм розсудом можуть установити надання послуг за плату й безкоштовно (на можливість надання послуг безкоштовно вказують статті 901, 903, 904 ЦК).

Відмінність 4. За трудовим договором за невиконання трудових обов'язків працівник може каратися роботодавцем притягненням до дисциплінарної відповідальності. За заподіяний матеріальний збиток працівник несе обмежену матеріальну відповідальність, за винятком вичерпного переліку випадків, коли допускається повна матеріальна відповідальність (ст. 134 КЗпП), у тому числі й у разі підписання письмового договору про повну матеріальну відповідальність.

За порушення договірних зобов'язань за договором підряду (договору на послуги) виконавець, так само як і замовник, несе всю повноту матеріальної цивільно-правової відповідальності, правила застосування якої передбачені ЦК (неустойка, штраф, пеня, відшкодування збитків і т.п.).

Відмінність 5. За трудовим договором (ст. 30 КЗпП) працівник зобов'язаний виконувати доручену йому роботу особисто й не має права передоручати її виконання іншій особі, винятки із цього правила встановлюються законодавством (а не договором).

На відміну від трудового договору, і договір підряду, і договір на послуги допускають передоручення виконання робіт, надання послуг іншим особам.

Відмінність 6. Якщо виконувані роботи (надавані послуги) підлягають ліцензуванню, то підрядник, виконавець зобов'язані одержати ліцензію й без неї не вправі пропонувати свої послуги замовникові під загрозою визнання договору недійсним (п. 3 ст. 837 ЦК).

За трудовим договором — працівникові для виконання робіт, послуг не потрібні ліцензії. Достатньо наявності відповідної кваліфікації, досвіду роботи.

Відмінність 7. Однак найголовніший критерій, за яким визначають відмінність між розглянутими договорами, полягає в такому. **За трудовим договором працівник підпорядковується правилам внутрішнього трудового розпорядку.** Тобто виконує свої обов'язки в строго відведений і регламентований робочий час, інакше відсутність "на роботі" загрожує дисциплінарною відповідальністю за прогул. Ці правила однакові для всіх працівників одного підприємства.

А підрядник, виконавець самостійно організовує порядок виконання завдання, індивідуально погодивши його із замовником, і не підпорядковується режиму робочого часу замовника.

Свій погляд на трудовий і цивільно-правовий договір підряду виклало Міністерство праці й соціальної політики в Листі № 06/ 2-4/42 від 11.03.2002 р. Так, "у випадку виникнення суперечки щодо правомірності укладеного договору (трудоного, цивільного) зазначене питання повинен вирішуватися в судовому порядку через позов особи, чий права порушені". При розгляді подібних справ суди в більшості випадків вважають, що для ухвалення рішення, який саме укладений договір - трудовий чи цивільно-правовий, ключовою є відповідь на питання: підпорядковується чи ні громадянин, що виконує

роботи (послуги), правилам внутрішнього трудового розпорядку (режиму робочого часу) підприємства-замовника. Якщо є підпорядкування, то такий договір визнається трудовим. Таку точку зору виклав Верховний Суд України у своїх Правових позиціях.

ВИСНОВКИ

Управління податковою системою (податковий менеджмент) є складовою частиною загальної системи управління фінансами країни.

Податковий менеджмент — сукупність прийомів і методів організації податкових відносин з метою забезпечення формування дохідної частини бюджетів і впливу податків на розвиток виробництва й соціальної сфери.

Складовими елементами податкового менеджменту є: законодавча діяльність, планування, контроль податків.

Податковий контроль забезпечує дотримання чинного податкового законодавства з метою забезпечення грошовими ресурсами бюджету і державних цільових фондів.

Обов'язки платників податків:

1) вести бухгалтерський облік, складати звітність про фінансово-господарську діяльність і забезпечувати її зберігання в терміни, встановлені законодавством;

2) подавати державним податковим органам та іншим державним органам відповідно до законодавства декларації, бухгалтерську звітність та інші документи й відомості, що пов'язані з нарахуванням і сплатою податків;

3) сплачувати належні суми податків і зборів (обов'язкових платежів) у терміни, встановлені законодавством;

4) допускати посадових осіб державних податкових органів до обстеження приміщень, які використовуються для отримання доходів або пов'язані з утриманням об'єктів оподаткування, а також для перевірок з питань нарахування та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

Права платників податків:

1) подавати державним податковим органам документи, які підтверджують право на пільги щодо оподаткування в порядку, встановленому законами України;

2) отримувати й ознайомлюватися з актами перевірок, проведених державними податковими органами;

3) оскаржити у встановленому законом порядку рішення державних податкових органів і дії їх посадових осіб.

Контролюючими органами за дотриманням податкових зобов'язань в Україні є:

— **податкові органи** — щодо податків і зборів (обов'язкових платежів), що стягуються до бюджетів та державних цільових фондів;

— **митні органи** — щодо ввізного і вивізного мита, акцизного збору, податку на додану вартість, інших податків і зборів (обов'язкових платежів), які згідно із законами стягуються при ввезенні (пересиланні) товарів і предметів на митну територію України чи вивезенні (пересиланні) товарів і предметів з митної території України;

— **установи Пенсійного фонду України** — щодо внесків до Пенсійного фонду України;

— **установи Фонду соціального страхування України** — щодо внесків до Фонду соціального страхування України.

Запитання для самоконтролю

1. Чим відрізняється функція планування податків від функції управління податковою системою?
2. Які органи в Україні виконують функцію управління в податковій сфері?
3. Що є результатом впливу податкового менеджменту?
4. Документи, що регламентують діяльність системи контролю оподаткування.
5. Схема проведення податкового контролю.
6. Дайте перелік податків, зборів і платежів, діючих в Україні.
7. Визначте права платників податків.
8. Визначте обов'язки платників податків.
9. Компетенція контролюючих органів згідно з чинним законодавством України.
10. Назвіть відмінності між трудовим договором і договорами цивільно-правового характеру.

Тестові завдання до теми 1 (17 тестів)

ТЕСТ 1. Податковий менеджмент — це...

а) сукупність прийомів та методів цілеспрямованого впливу на об'єкт для досягнення конкретного результату;

б) сукупність податків, зборів та обов'язкових платежів, що сплачуються до бюджетів, та форм і методів їх розрахунку й сплати;

в) сукупність прийомів та методів організації податкових відносин з метою забезпечення формування дохідної частини бюджету й вливу податків на розвиток виробництва і соціальної сфери.

ТЕСТ 2. Вкажіть елементи податкового менеджменту:

а) законодавча діяльність;

б) планування податків;

в) здійснення контролю за правильністю розрахунку і своєчасністю сплати податків та обов'язкових платежів;

г) усі відповіді правильні.

ТЕСТ 3. Прогресивне оподаткування — це...

а) метод оподаткування, при якому сума податку встановлюється в однаковому обсязі для кожного платника податку;

б) метод оподаткування, при якому ставка податку зростає в міру зростання розміру об'єкта оподаткування;

в) метод оподаткування, який встановлює стабільні ставки незалежно від об'єкта оподаткування.

ТЕСТ 4. За економічним змістом податки — це...

а) фінансові відносини між державою і платниками податків з метою створення загальнодержавного централізованого фонду грошових коштів;

б) фінансові відносини між бюджетом і платниками податків;

в) фінансові відносини між державою і юридичними особами з метою наповнення доходів бюджету.

ТЕСТ 5. Регулювання податкових відносин здійснюється насамперед на основі:

- а) права державного органу влади встановлювати податки і вилучати їх у ході бюджетного процесу;
- б) відносин між органами влади при розподілі компетенції у сфері податкової ініціативи;
- в) свій варіант.

ТЕСТ 6. Які форми сплати податків вам відомі?

- а) кадастрова;
- б) грошова;
- в) авансова;
- г) натуральна форма;
- д) комплексна;
- е) б, г, д.

ТЕСТ 7. Які основні способи сплати податків вам відомі?

- а) кадастровий;
- б) грошовий;
- в) деклараційний;
- г) попередній;
- д) комплексний;
- е) б, г, д.
- є) а, в, г.

ТЕСТ 8. Фіскальна політика — це...

- а) діяльність держави, пов'язана з поповненням дохідної частини державного бюджету;
- б) сукупність методів, способів та інструментів державного регулювання підприємницької діяльності;
- в) механізм маніпулювання державним бюджетом з метою виконання державою своїх функцій;
- г) сукупність механізмів формування дохідної частини бюджету і способів маніпулювання державним бюджетом з метою виконання державою своїх функцій.

ТЕСТ 9. Податкова політика — це...

- а) діяльність держави у сфері організації і проведення податкового контролю;
- б) сукупність дій державних органів влади у сфері регулювання і стягування податків, що базуються на принципах фіскальної, соціальної й економічної справедливості;
- в) діяльність держави у сфері встановлення, правового регулювання й організації стягування податків і податкових платежів до централізованих фондів коштів держави.

ТЕСТ 10. Який із цих Законів визначає принципи побудови системи оподаткування в Україні, податки і збори до бюджетів та до державних цільових фондів, а також права, обов'язки і відповідальність платників?

- а) Конституція України;
- б) Закон України про Державний бюджет;
- в) Закон України «Про систему оподаткування».

ТЕСТ 11. Податкова система — це...

- а) сукупність податків, зборів та інших платежів до бюджетів;
- б) сукупність податків, зборів та інших платежів до бюджетів і державних цільових фондів;
- в) сукупність податків і податкових платежів, встановлених державою;
- г) сукупність принципів, форм і методів установаження й сплати податків і податкових платежів, що забезпечують контроль та відповідальність за порушення податкового законодавства;
- д) сукупність податків, зборів та інших платежів до бюджетів й державних цільових фондів, а також принципів, форм і методів їх встановлення, що забезпечують контроль та відповідальність за порушення податкового законодавства.

ТЕСТ 12. Податкова робота — це...

- а) діяльність податкової служби, спрямована на формування загальнодержавного фонду коштів, повноту і

своєчасність зарахування податків, зборів, обов'язкових платежів до бюджетів;

б) діяльність держави та її органів, а також платників у процесі правового регламентування, нарахування, сплати і зарахування податків та податкових платежів, а також контролю за своєчасністю і повнотою їх надходження до бюджетів;

в) сукупність заходів органів Державної податкової служби, Державного казначейства і контрольно-ревізійного управління, спрямованих на своєчасність розрахунків платників податків з бюджетами і державними позабюджетними фондами.

ТЕСТ 13. Суб'єктами податкової роботи в Україні є:

а) Міністерство фінансів, органи податкової служби, Держказначейство;

б) Верховна Рада України, виконавчі органи влади, платники податків;

в) органи виконавчої влади, судові органи, органи податкової служби, платники податків;

г) Верховна Рада України, органи виконавчої влади, органи податкової служби, платники податків.

ТЕСТ 14. Податкова робота передбачає такі основні елементи:

а) визначення джерела сплати податків;

б) встановлення правової бази;

в) визначення платників податків;

г) визначення способів утримання, стягнення податків;

д) визначення форм і способів розрахунків з бюджетом;

е) облік податкових надходжень;

є) правильні відповіді б; г; д; е.

ТЕСТ 15. Об'єктом регулювання в податкових відносинах є:

а) грошові кошти платників, що надходять у доходи бюджетів;

б) державні бюджети і позабюджетні фонди;

в) здатність відповідати за податкові порушення.

ТЕСТ 16. *Відповідно до законодавства України який орган організує виконання Державного бюджету України і контроль за ним, здійснює управління бюджетними коштами, фінансування витрат Державного бюджету, управління державним внутрішнім і зовнішнім боргом, контроль за надходженням і використанням державних позабюджетних коштів, розподіляє між бюджетами відрядування загальнодержавних податків:*

- а) контрольно-ревізійне управління;
- б) Міністерство фінансів;
- в) Державне казначейство;
- г) Кабінет Міністрів.

ТЕСТ 17. *Яка з методик визначення ставок оподаткування більш позитивно впливає на фінансово-господарську діяльність підприємства?*

- а) в абсолютних сумах з одиниці продукції, що реалізується;
- б) у відсотках до об'єкта оподаткування — універсальні ставки;
- в) у відсотках до об'єкта оподаткування — диференційовані ставки;
- г) у відсотках до об'єкта оподаткування — прогресивні ставки;
- д) у відсотках до об'єкта оподаткування — регресивні ставки.

Тема 2. СИСТЕМА ПОДАТКОВИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 1.1. Система податкових органів, їх роль у податковому менеджменті.

Питання 2.2. Система органів державної податкової служби та їх підпорядкованість.

Питання 2.3. Функції та завдання органів Державної податкової служби.

Питання 2.4. Права, обов'язки і відповідальність органів Державної податкової служби.

Питання 2.5. Умовно-податкові органи та їх компетенція.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 2.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Податкові органи. Органи законодавчої і виконавчої влади. Органи оперативного управління. Органи не фінансового профілю. Державна податкова служба України. Державна податкова адміністрація України. Державні податкові адміністрації. Державні податкові інспекції. Функції підрозділів Державної податкової служби. Безпосередньо податкові органи. Умовно податкові органи. Структурна побудова податкових інспекцій. ДПАУ здійснює такі функції. Державні податкові адміністрації виконують такі функції. Державні податкові інспекції виконують такі функції. Посадові особи органів ДПС мають право. Голови ДПА, інспекцій мають право. Податкова міліція. Міністерство фінансів. Митні органи. Органи Державного казначейства.

2.1. Система податкових органів, їх роль у податковому менеджменті

Управління у сфері оподаткування здійснюють податкові органи, які з погляду податкового менеджменту доцільно подати у вигляді трьох груп:

— органи законодавчої і виконавчої влади (Верховна Рада України, Адміністрація Президента України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України);

— органи оперативного управління в податковій сфері (ДПС, митні органи);

— органи не податкового профілю (органи Державного казначейства; прокуратура; у складі МВС — УБОЗ, УБЕЗ; слідчі органи СБУ; Екологічна міліція; у складі виконавчої влади —

КРУ), що виконують, при необхідності, тільки окремі функції, пов'язані з податковою діяльністю.

Верховна Рада України здійснює законотворчу діяльність у сфері оподаткування, бере участь у плануванні податків, розглядаючи і затверджуючи проект бюджету на наступний рік.

Секретаріат Президента України видає Укази з питань оподаткування, що не урегульовані законодавчими актами.

Кабінет Міністрів України і Міністерство фінансів України здійснюють:

- розроблення заходів щодо фінансового і податкового стимулювання підприємницької діяльності в державі;
- розроблення проектів нормативів відрахувань від загально-державних податків до місцевих бюджетів;
- забезпечення виконання державного бюджету, фінансового поповнення державних позабюджетних фондів;
- розроблення заходів щодо удосконалення податкової політики і податкової системи;
- беруть участь у розробленні інструкцій і методичних вказівок з питань оподаткування;
- методичне управління бухгалтерським обліком і звітністю підприємств і порядком складання звітності;
- узагальнення практики застосування податкового законодавства і внесення пропозицій з удосконалення цього законодавства.

Органом оперативного управління в податковій сфері є ДПС — Державна податкова служба України.

Податкова служба була створена в січні 1991 р. і за час свого існування зазнала деяких змін.

На початку свого існування система органів Державної податкової служби містила:

- Головну державну податкову інспекцію (вища ланка),
- державні податкові інспекції Республіки Крим, областей і міст із районним підпорядкуванням (середня ланка);
- державні податкові інспекції районів і міст обласного підпорядкування (базова, низова ланка).

З 1996 р. відповідно до Наказу Президента України «Про створення Державної податкової адміністрації України і місцевих податкових адміністрацій» від 22.08.96 р. на базі

зазначених органів були створені податкові адміністрації. А в 1998 р. на низовому рівні знову створені державні податкові інспекції, таким чином трирівнева структура податкових органів збереглася.

Підпорядкованість органів Державної податкової служби також змінилася. Спочатку вони діяли при Міністерстві фінансів, а з 1996 р. центральним органом виконавчої влади є Державна податкова адміністрація.

Крім того, якщо раніше спеціальні підрозділи з боротьби з правопорушеннями у сфері оподаткування підпорядковувалися органам внутрішніх справ, то із зазначеного часу податкова міліція є структурним підрозділом Державної податкової адміністрації України.

До системи органів Державної податкової служби входять:

— Державна податкова адміністрація України — ДПАУ (вища ланка);

— державні податкові адміністрації (ДПА) Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, державні податкові інспекції в містах з районним поділом (середня ланка);

— державні податкові інспекції (ДПІ) в районах, містах без районного поділу, районах у містах, міжрайонні та об'єднані державні податкові інспекції (базова, низова ланка).

Коло завдань органів Державної податкової служби також розширилося. Воно визначене у Законі України «Про Державну податкову службу в Україні» від 05.02.98 р., і передбачає:

— здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства, правильністю нарахування, повнотою й своєчасністю сплати до бюджетів податків і зборів;

— внесення у встановленому порядку пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства;

— прийняття у випадках, передбачених законом, нормативно-правових актів і методичних рекомендацій з питань оподаткування;

— формування та ведення Державного реєстру фізичних осіб платників податків та реєстру платників податків — юридичних осіб;

— роз'яснення законодавства з питань оподаткування серед платників податків;

— запобігання злочинам та іншим правопорушенням, у тому числі адміністративним.

Аналіз законодавства дозволяє виділити загальні функції підрозділів Державної податкової служби:

- забезпечувати облік платників податків;
- забезпечувати контроль за виконанням платниками податків податкового законодавства;
- здійснювати розрахунок окладних податків;
- вести оперативно-бухгалтерський облік сум податків і інших платежів;
- застосовувати заходи для запобігання порушенням податкового законодавства;
- контроль за виконанням суб'єктами підприємницької діяльності вимог законодавства щодо готівкового грошового обігу;
- вжиття заходів запобігання ліквідації збитків, завданих бюджету чи платнику;
- вжиття заходів відповідальності до порушників податкового законодавства;
- здійснювати облік, оцінку і реалізацію конфіскованого майна;
- виступати агентом валютного контролю.

Основним напрямом діяльності Державної податкової служби є контрольна робота, під час якої перевіряється своєчасність сплати податків. Якщо під час перевірки інспектором виявлені порушення податкового законодавства, то платник податку, винний у порушенні, несе фінансову, адміністративну, кримінальну відповідальність.

2.2. Система органів Державної податкової служби та їх підпорядкованість

Державна податкова служба України створена як єдина система управління і контролю за дотриманням податкового законодавства, правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю внесення до відповідного бюджету податків та інших обов'язкових платежів, установлених законодавством. Податкова

служба не залежить від інших інститутів виконавчої влади на місцях, але з деяких питань працює у тісній взаємодії з ними.

Державне управління оподаткуванням і податковий контроль як частина державного і фінансового контролю взагалі відрізняються від інших форм управління і контролю тим, що їх об'єктом є різні види податків, організація функціонування системи сплати податків. Державні податкові органи організують роботу і виконують основні функції із забезпечення повноти, правильності і своєчасності внесення податків до бюджетів, запобігання податковим порушенням і притягнення до відповідальності за порушення податкового законодавства.

Податкова служба була створена в січні 1990 р. відповідно до Постанови Ради Міністрів СРСР від 24 січня 1990 р. № 76 «Про Державну податкову службу». До цього її функції виконували фінансові органи, на які в сучасних умовах покладені завдання планування і виконання бюджету.

Фактично систему податкових органів можна розділити на дві групи:

1. Безпосередньо податкові органи (податкові адміністрації й органи податкової міліції) — основна діяльність яких пов'язана з забезпеченням податкових надходжень і які здійснюють її без додаткових умов.

2. Умовно податкові органи (митні органи, органи Державного казначейства), які поряд зі своєю основною діяльністю забезпечують надходження платежів і розглядаються як податкові за певних умов.

Система податкових органів України охоплює: Державну податкову адміністрацію України, податкову міліцію, митні органи України, органи казначейства, управління Пенсійним фондом, Кабінет Міністрів, Міністерство фінансів, Адміністрація Президента.

Загальною податковою компетенцією наділені саме податкові інспекції й адміністрації, що виступають уповноваженою стороною з приводу сплати (стягнення) податків і зборів, що здійснюють податковий контроль, залучення платників до відповідальності за здійснення податкових правопорушень від імені держави.

Спеціальною податковою компетенцією наділено кілька органів. Митні органи мають повноваження податкових органів у сфері

контролю за сплатою податків і зборів винятково при переміщенні товарів через митний кордон України.

Податкова міліція наділена спеціальними повноваженнями щодо оподаткування у разі здійснення злочинів, адміністративних правопорушень при сплаті податків, здійсненні захисту працівників податкових органів і розслідуванні випадків корупції в системі податкових органів. Створення податкової міліції стало необхідною умовою формування ефективної податкової системи. Поряд із Державною митною службою, підрозділами з боротьби з економічними злочинами Міністерства внутрішніх справ податкова міліція є частиною сил, що забезпечують економічну безпеку України.

Державна податкова адміністрація України є центральним органом виконавчої влади. На вищу ланку покладаються організація, інструктивне і методичне забезпечення податкової роботи в країні, а також контроль за діяльністю податкових органів.

Державні податкові адміністрації в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі підпорядковуються Державній податковій адміністрації України. Структура середньої ланки затверджується Державною податковою адміністрацією України і може містити: управління обслуговування платників податків; управління податків і зборів; управління аудиту; управління податкових розслідувань; відділ обліку і звітності; відділ комп'ютеризації; відділ організації роботи податкових інспекцій і внутрішньовідомчого контролю; юридичний відділ; валютну інспекцію; бухгалтерію; відділ кадрів; адміністративно-господарський відділ тощо.

Державні податкові інспекції у районах, містах (крім міст Києва та Севастополя), районах у містах, міжрайонні та об'єднані державні податкові інспекції підпорядковуються відповідним Державним податковим адміністраціям в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі.

Державні податкові інспекції очолює начальник ДПІ, у якого, як правило, два перших заступники: перший заступник начальника та перший заступник — начальник податкової міліції.

Структурна побудова податкових інспекцій базового рівня містить чотири управління, кожне з яких має відділи, а саме:

— управління оподаткування юридичних осіб, яке має відділ прийняття та опрацювання документів;

— управління оподаткування фізичних осіб, у складі якого два відділи: відділ стягування податків з фізичних осіб та відділ документальних перевірок фізичних осіб;

— управління податкового аудиту містить відділ перевірки відшкодування ПДВ та відділ контролю за розрахунковими операціями і сферою грошового обігу;

— управління автоматизованого адміністрування податків, у складі якого відділ обліку платників податків.

Також структурна побудова податкових інспекцій базового рівня містить ряд самостійних відділів:

— відділ обліку і звітності;

— відділ валютного контролю;

— відділ місцевих рентних та податкових платежів;

— відділ стягування платежів до бюджету;

— відділ оперативного прогнозування надходжень;

— відділ правового забезпечення;

— відділ роз'яснення законодавства;

— відділ стягування прямих та непрямих податків (цей відділ підпорядковується першому заступнику ДПІ — начальнику податкової міліції);

— організаційно-розпорядчий відділ;

— адміністративно-господарську групу;

— бухгалтерію.

Структурна побудова податкових інспекцій базового рівня відображає їхню основну функцію — ведення податкової роботи.

Ключовою посадовою особою податкових органів є податковий інспектор, яким реалізується основний обсяг прав і обов'язків податкових органів. Інспектори здійснюють всі основні форми роботи з платниками податків. Посадовою особою органу Державної податкової служби може бути особа, яка має освіту за фахом та відповідає кваліфікаційним вимогам. У разі прийняття на роботу посадовій особі може бути встановлено випробувальний термін від шести місяців до одного року. Посадові особи органів державної податкової служби не мають права займатися підприємницькою діяльністю, а також працювати за сумісництвом на підприємствах, в установах і організаціях (крім наукової та

викладацької діяльності). Працівники органів Державної податкової служби підлягають атестації, за результатами якої їм може бути присвоєне спеціальне звання: головний державний радник податкової служби, державний радник податкової служби I — III рангів, радник податкової служби I — III рангів, інспектор податкової служби I — III рангів.

Органи Державної податкової служби України координують свою діяльність із фінансовими органами, органами Державного казначейства України, органами Служби безпеки, внутрішніх справ, прокуратури, статистики, державними митною та контрольно-ревізійною службами, іншими контролюючими органами, установами банків, а також із податковими службами інших держав.

2.3. Функції та завдання органів Державної податкової служби

Функції державних податкових органів затверджені Законом України від 5 лютого 1998 р. «Про Державну податкову службу». Вони диференціюються залежно від рівня податкових органів.

Державна податкова адміністрація України (ДПАУ) здійснює такі функції:

а) виконує безпосередньо, а також організовує роботу державних податкових адміністрацій та державних податкових інспекцій, пов'язану із:

1) здійсненням контролю за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплати податків та зборів (обов'язкових платежів), контролю за валютними операціями, контролю за додержанням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги) у встановленому законом порядку, а також контролю за наявністю свідоцтв про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності та ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів;

2) здійсненням контролю за додержанням виконавчими комітетами сільських і селищних рад порядку прийняття та обліку податків, інших платежів від платників податків, своєчасністю і повнотою перерахування цих сум до бюджету;

3) обліком платників податків, інших платежів;

4) виявленням і веденням обліку надходжень податків, інших платежів;

5) проведенням роботи з боротьби з незаконним обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів, веденням реєстрів імпортерів, експортерів, оптових та роздрібних торговців, місць зберігання алкогольних напоїв та тютюнових виробів, участю у розробленні пропозицій щодо основних напрямів державної політики і проектів державних програм у сфері боротьби з незаконним обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів, організацією виконання актів законодавства у межах своїх повноважень, здійсненням систематичного контролю за їх реалізацією, узагальненням практики застосування законодавства, застосуванням у випадках, передбачених законодавством, фінансових санкцій до суб'єктів підприємницької діяльності за порушення законодавства про виробництво та обіг спирту етилового, коньячного, плодового, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, здійсненням заходів щодо вилучення та знищення або передачі на промислову переробку алкогольних напоїв, знищення тютюнових виробів, що були незаконно вироблені чи знаходилися у незаконному обігу;

б) видає у випадках, передбачених законом, нормативно-правові акти і методичні рекомендації з питань оподаткування, які підлягають обов'язковому опублікуванню;

в) затверджує форми податкових розрахунків, звітів, декларацій та інших документів, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків, інших платежів, декларацій про валютні цінності, зразок картки фізичної особи — платника податків та інших обов'язкових платежів, форму повідомлення про відкриття або закриття юридичними особами, фізичними особами — суб'єктами підприємницької діяльності банківських рахунків, а також форми звітів про роботу, проведену органами Державної податкової служби;

г) у порядку, встановленому законом, надає податкові роз'яснення, організовує виконання цієї роботи органами державної податкової служби;

д) здійснює заходи щодо добору, розстановки, професійної підготовки та перепідготовки кадрів для органів Державної податкової служби;

е) надає органам Державної податкової служби методичну і практичну допомогу в організації роботи, проводить обстеження та перевірки її стану;

є) організовує роботу щодо створення інформаційної системи автоматизованих робочих місць та інших засобів автоматизації та комп'ютеризації робіт органів Державної податкової служби;

ж) розробляє проекти законів України та інших нормативно - правових актів щодо форм та методів проведення планових і позапланових виїзних перевірок у рамках контролю за дотриманням законодавства;

з) при виявленні фактів, що свідчать про організовану злочинну діяльність, або дій, що створюють умови для такої діяльності, направляє матеріали з цих питань відповідним спеціальним органам з боротьби з організованою злочинністю;

і) передає відповідним правоохоронним органам матеріали за фактами правопорушень, за які передбачено кримінальну відповідальність, якщо їх розслідування не належить до компетенції податкової міліції;

к) подає Міністерству фінансів України та Головному управлінню Державного казначейства України звіт про надходження податків, інших платежів;

л) вносить пропозиції та розробляє проекти міжнародних договорів стосовно оподаткування, виконує в межах, визначених законодавством, міжнародні угоди з питань оподаткування;

м) надає фізичним особам — платникам податків та інших обов'язкових платежів ідентифікаційні номери і направляє до Державної податкової інспекції за місцем проживання фізичної особи або за місцем отримання нею доходів чи за місцезнаходженням об'єкта оподаткування картку з ідентифікаційним номером та веде Єдиний банк даних про платників податків — юридичних осіб;

н) прогнозує, аналізує надходження податків, інших платежів, джерела податкових надходжень, вивчає вплив макроекономічних показників і податкового законодавства на надходження податків, інших платежів, розробляє пропозиції щодо їх збільшення та зменшення втрат бюджету;

о) забезпечує виготовлення марок акцизного збору, їх зберігання, продаж та організовує роботу, пов'язану із здійсненням конт-

ролю за наявністю цих марок на пляшках (упаковках) алкогольних напоїв і на пачках (упаковках) тютюнових виробів під час їх транспортування, зберігання і реалізації; організовує роботу, пов'язану із здійсненням контролю за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності, які здійснюють роздрібну торгівлю тютюновими виробами, максимальних роздрібних цін на тютюнові вироби, встановлюваних виробниками або імпортерами таких тютюнових виробів;

п) вносить в установленому порядку пропозиції щодо вдосконалення податкового законодавства;

р) організовує роботу щодо забезпечення охорони державної таємниці в органах державної податкової служби.

Державні податкові адміністрації в Автономній Республіці Крим, в областях, містах Києві та Севастополі, а також, державні податкові інспекції в містах з районним поділом (крім міст Києва та Севастополя) виконують такі функції:

а) виконують безпосередньо, а також організовують роботу державних податкових адміністрацій та державних податкових інспекцій, пов'язану із:

1) здійсненням контролю за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), контролю за валютними операціями, контролю за додержанням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги) у встановленому законом порядку, а також контролю за наявністю свідоцтв про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності та ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів;

2) здійсненням контролю за дотриманням виконавчими комітетами сільських і селищних рад порядку прийняття і обліку податків, інших платежів від платників податків, своєчасністю і повнотою перерахування цих сум до бюджету;

3) обліком платників податків, інших платежів;

4) виявленням і веденням обліку надходжень податків, інших платежів;

5) проведенням роботи з боротьби з незаконним обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів, веденням реєстрів імпортерів, експортерів, оптових та роздрібних торговців, місць зберігання алкогольних напоїв та тютюнових виробів, участю

у розробленні пропозицій щодо напрямів державної політики і проектів державних програм у сфері боротьби з незаконним обігом алкогольних напоїв та тютюнових виробів, організацією виконання актів законодавства у межах своїх повноважень, здійсненням систематичного контролю за їх реалізацією, узагальненням практики застосування законодавства, застосуванням у випадках, передбачених законодавством, фінансових санкцій до суб'єктів підприємницької діяльності за порушення законодавства про виробництво і обіг спирту етилового, коньячного, плодового, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, здійсненням заходів щодо вилучення та знищення або передачі на промислову переробку алкогольних напоїв, знищення тютюнових виробів, що були незаконно вироблені чи знаходилися у незаконному обігу;

б) у порядку, встановленому законом, надає податковій роз'яснення, організовує виконання цієї роботи органами Державної податкової служби;

в) здійснює заходи щодо добору, розстановки, професійної підготовки та перепідготовки кадрів для органів Державної податкової служби;

г) надає органам Державної податкової служби методичну і практичну допомогу в організації роботи, проводить обстеження та перевірки її стану;

д) організовує роботу щодо створення інформаційної системи автоматизованих робочих місць та інших засобів автоматизації й комп'ютеризації робіт органів Державної податкової служби;

е) при виявленні фактів, що свідчать про організовану злочинну діяльність, або дій, що створюють умови для такої діяльності, направляє матеріали з цих питань відповідним спеціальним органам з боротьби з організованою злочинністю;

є) передає відповідним правоохоронним органам матеріали за фактами правопорушень, за які передбачено кримінальну відповідальність, якщо їх розслідування не належить до компетенції податкової міліції;

ж) прогнозує, аналізує надходження податків, інших платежів, джерела податкових надходжень, вивчає вплив макроекономічних показників і податкового законодавства на надходження податків, інших платежів, розробляє пропозиції щодо їх збільшення та зменшення втрат бюджету;

з) організовує у межах своїх повноважень роботу щодо забезпечення охорони державної таємниці в органах Державної податкової служби.

Державні податкові інспекції в районах, містах без районного поділу, районах у містах, міжрайонні та об'єднані державні податкові інспекції виконують такі функції:

а) здійснюють контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування та сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

б) забезпечують облік платників податків, інших платежів, правильність нарахування і своєчасність надходження цих податків, платежів, а також здійснюють реєстрацію фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів;

в) контролюють своєчасність подання платниками податків бухгалтерських звітів і балансів, податкових декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з нарахуванням податків, інших платежів, а також перевіряють достовірність цих документів щодо правильності визначення об'єктів оподаткування і нарахування податків, інших платежів;

г) здійснюють у межах своїх повноважень контроль за законністю валютних операцій, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги) у встановленому законом порядку, за наявністю свідоцтв про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, з подальшою передачею матеріалів про виявлені порушення органам, що видають ці документи, за наявністю торгових патентів;

д) ведуть облік векселів, що видаються суб'єктами підприємницької діяльності при здійсненні операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах та щомісяця подають інформацію про це місцевим органам державної статистики; здійснюють контроль за погашенням векселів; видають суб'єктам підприємницької діяльності дозволи на відстрочення оплати (погашення) векселів із зазначених операцій;

е) забезпечують застосування та своєчасне стягнення сум фінансових санкцій за порушення податкового законодавства, а також стягнення адміністративних штрафів за порушення податкового законодавства, допущені посадовими особами

підприємств, установ, організацій та громадянами;

є) аналізують причини та оцінюють дані про факти порушень податкового законодавства;

ж) проводять перевірки фактів приховування і заниження сум податків та зборів (обов'язкових платежів);

з) за дорученням спеціальних підрозділів з боротьби із організованою злочинністю проводять перевірки своєчасності подання та достовірності документів, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків, інших платежів у порядку, встановленому законом;

і) передають відповідним правоохоронним органам матеріали за фактами правопорушень, за які передбачено кримінальну відповідальність, якщо їх розслідування не належить до компетенції податкової міліції;

к) подають до судів позови до підприємств, установ, організацій та громадян про визнання угод недійсними і стягнення в дохід держави коштів, одержаних ними за такими угодами, а в інших випадках — коштів, одержаних без установлених законом підстав, а також про стягнення заборгованості перед бюджетом і державними цільовими фондами за рахунок їх майна;

л) проводять роботу, пов'язану з виявленням, обліком, оцінкою та реалізацією у встановленому законом порядку, майна, що не має господаря і перейшло за правом успадкування до держави, скарбів і конфіскованого майна;

м) контролюють дотримання виконавчими комітетами сільських і селищних рад порядку прийняття і обліку податків, інших платежів від платників податків, своєчасність і повноту перерахування цих сум до бюджету;

н) розглядають звернення громадян, підприємств, установ і організацій з питань оподаткування та в межах своїх повноважень, з питань валютного контролю, а також скарги на дії посадових осіб державних податкових інспекцій у порядку, встановленому законом, здійснюють апеляційні процедури узгодження податкових зобов'язань;

о) подають відповідним фінансовим органам та органам Державного казначейства України звіт про надходження податків, інших платежів;

п) здійснюють контроль за наявністю марок акцизного збору на пляшках (упаковках) алкогольних напоїв і на пачках (упаковках)

тютюнових виробів під час їх транспортування, зберігання і реалізації; здійснюють контроль за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності, що здійснюють роздрібну торгівлю тютюновими виробами, максимальних роздрібних цін на тютюнові вироби, встановлені виробниками або імпортерами таких тютюнових виробів;

р) надають відповіді на запити платника податків із дотриманням вимог законодавства.

Завдання органів Державної податкової служби:

— здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства, правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю сплати до бюджетів, державних цільових фондів податків і зборів (обов'язкових платежів), а також неподаткових доходів, встановлених законодавством;

— внесення у встановленому порядку пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства;

— прийняття у випадках, передбачених законом, нормативно-правових актів і методичних рекомендацій з питань оподаткування;

— формування й ведення Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів і Єдиного банку даних про платників податків — юридичних осіб;

— роз'яснення законодавства з питань оподаткування серед платників податків;

— запобігання злочинам та іншим правопорушенням, віднесеним законом до компетенції податкової міліції, їх розкриття, припинення, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Завдання податкової міліції:

— запобігання злочинам та іншим правопорушенням у сфері оподаткування, їх розкриття, розслідування та провадження у справах про адміністративні правопорушення;

— запобігання корупції в органах Державної податкової служби та виявлення її фактів;

— забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

2.4. Права, обов'язки і відповідальність органів державної податкової служби

Права органів Державної податкової служби визначаються в межах компетенції та у порядку, встановленому законами України. Посадові особи органів Державної податкової служби мають право:

а) здійснювати документальні невиїзні перевірки (на підставі поданих податкових декларацій, звітів та інших документів, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків і зборів (обов'язкових платежів) незалежно від способу їх подання), а також планові та позапланові виїзні перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати податків та зборів (обов'язкових платежів), дотримання валютного законодавства юридичними особами, їх філіями, відділеннями, іншими відокремленими підрозділами, що не мають статусу юридичної особи, а також фізичними особами, які мають статус суб'єктів підприємницької діяльності чи не мають такого статусу, на яких згідно із законами України покладено обов'язок утримувати та/або сплачувати податки і збори (обов'язкові платежі), крім Національного банку України та його установ;

б) здійснювати контроль за:

1) дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги) у встановленому законом порядку;

2) наявністю свідоцтв про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, з подальшою передачею матеріалів про виявлені порушення органам, які видали ці документи, торгових патентів;

в) одержувати у платників податків (посадових осіб платників податків) пояснення з питань, що виникають під час перевірок та стосуються реалізації повноважень органів Державної податкової служби, встановлених законами України; перевіряти під час проведення перевірок у фізичних осіб документи, що посвідчують особу;

г) запрошувати платників податків або їх представників для перевірки правильності нарахування та своєчасності сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) такими платниками податків. Письмові повідомлення про такі запрошення направляються не піз-

ніше ніж за десять робочих днів до дня запрошення рекомендованими листами, в яких зазначаються підстави запрошення, дата і час, на які запрошується платник податків (посадова особа платника податків);

д) одержувати безоплатно від платників податків, а також від установ Національного банку України та комерційних банків у порядку, встановленому Законом України «Про банки і банківську діяльність», довідки та/або копії документів про наявність банківських рахунків, а на підставі рішення суду — про обсяг та обіг коштів на рахунках, у тому числі про ненадходження у встановлені терміни валютної виручки від суб'єктів підприємницької діяльності;

е) одержувати безоплатно необхідні відомості для формування інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та зборів (обов'язкових платежів):

1) від платників податків;

2) від Національного банку України та його установ, — про суми доходів, виплачених фізичним особам, і утриманих з них податків та зборів (обов'язкових платежів);

3) від органів, уповноважених проводити державну реєстрацію суб'єктів, а також видавати ліцензії на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, — про видачу таких свідоцтв про державну реєстрацію та ліцензій суб'єктам господарської діяльності;

4) від органів внутрішніх справ, — про громадян, які прибули на проживання до відповідного населеного пункту чи вибули з нього;

5) від органів реєстрації актів громадянського стану, — про громадян, які померли;

ж) одержувати безоплатно від митних органів щомісяця звітні дані про ввезення на митну територію України імпортованих товарів і справляння при цьому податків та зборів (обов'язкових платежів) та інформацію про експортно-імпортові операції, що здійснюють резиденти і нерезиденти, за формою, погодженою з Державною податковою адміністрацією України, та від органів статистики — дані, необхідні для використання їх у проведенні аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, установ,

організацій усіх форм власності;

з) вимагати від платників податків, діяльність яких перевіряється, усунення виявлених порушень податкового законодавства, контролювати виконання законних вимог посадових осіб органів Державної податкової служби, а також припинення дій, які перешкоджають здійсненню повноважень посадовими особами органів державної податкової служби;

і) при проведенні перевірок вилучати у підприємств, установ та організацій копії фінансово-господарських та бухгалтерських документів, які свідчать про приховування (заниження) об'єктів оподаткування, несплату податків та зборів (обов'язкових платежів), а під час проведення арешту активів платника податків на підставі рішення суду — вилучати оригінали первинних фінансово-господарських та бухгалтерських документів із складенням опису, який скріплюється підписами представника органу Державної податкової служби та платника податків, і залишенням копій таких документів платнику податків. Забороняється вилучення у суб'єктів господарської діяльності документів, що не підтверджують факти порушення законів України про оподаткування;

к) користуватися у службових справах засобами зв'язку, які належать підприємствам, установам та організаціям, з дозволу їх керівників;

л) вимагати від керівників підприємств, установ і організацій, що перевіряються в ході планових та позапланових виїзних перевірок, проведення інвентаризацій основних фондів, товарно-матеріальних цінностей та коштів. У разі відмови у проведенні таких інвентаризацій або під час проведення адміністративного арешту активів — звернутися до суду щодо спонукання до проведення таких інвентаризацій, або ухвалення відповідного рішення судом — у присутності понятих та представників підприємств, установ і організацій, щодо яких здійснюється перевірка, опечатувати каси, касові приміщення, склади та архіви на термін не більше 24 годин з моменту такого опечатування, зазначеного в протоколі.

Голови державних податкових адміністрацій, начальники державних податкових інспекцій та їхні заступники мають право:

— надавати відстрочення та розстрочення податкових зобов'язань, вирішувати питання щодо податкового компромісу, а також приймати рішення про списання безнадійного боргу в порядку, передбаченому законом;

— застосовувати до платників податків фінансові (штрафні) санкції, стягувати до бюджетів та державних цільових фондів суми недоїмки, пені у випадках, порядку та розмірах, встановлених законами України;

— застосовувати до платників податків, які у встановлений законом строк не повідомили про відкриття або закриття рахунків у банках, а також до установ банків, що не подали відповідним органам Державної податкової служби в установленій законом термін повідомлень про закриття рахунків платників податків або розпочали здійснення видаткових операцій за рахунком платника податків до отримання повідомлення відповідного органу Державної податкової служби про взяття рахунку на облік в органах Державної податкової служби, фінансові (штрафні) санкції у розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

— за несвоєчасне виконання установами банків та іншими фінансово-кредитними установами рішень суду та доручень платників податків про сплату податків та зборів (обов'язкових платежів) стягувати з установ банків та інших фінансово-кредитних установ пеню за кожний день прострочення (включаючи день сплати) у порядку та розмірах, встановлених законами України щодо таких видів платежів;

— надавати інформацію з Державного реєстру фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів іншим органам державної влади відповідно до закону;

— звертатися у передбачених законом випадках до судових органів із заявою (позовною заявою) про скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності.

Податкова міліція відповідно до покладених на неї завдань:

— приймає і реєструє заяви, повідомлення та іншу інформацію про злочини і правопорушення, віднесені до її компетенції, здійснює в установленому порядку їх перевірку і приймає щодо них передбачені законом рішення;

— здійснює відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність, досудову підготовку матеріалів за протокольною формою, а також проводить дізнання та досудове (попереднє) слідство в межах своєї компетенції, вживає заходів до відшкодування заподіяних державі збитків;

— виявляє причини й умови, що сприяли вчиненню злочинів та інших правопорушень у сфері оподаткування, вживає заходів до їх усунення;

— забезпечує безпеку працівників органів Державної податкової служби та їх захист від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням ними посадових обов'язків;

— запобігає корупції та іншим службовим порушенням серед працівників Державної податкової служби;

— збирає, аналізує, узагальнює інформацію щодо порушень податкового законодавства, прогнозує тенденції розвитку негативних процесів кримінального характеру, пов'язаних з оподаткуванням.

Особа, що належить до управлінського складу податкової міліції незалежно від займаної нею посади, місцезнаходження і часу в разі звернення до неї громадян або посадових осіб із заявою чи повідомленням про загрозу особистій чи громадській безпеці або в разі безпосереднього виявлення такої загрози повинна вжити заходів щодо запобігання правопорушенню і його припинення, рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомлення про це в найближчий орган внутрішніх справ.

Посадові особи органів Державної податкової служби зобов'язані дотримуватися Конституції і законів України, інших нормативних актів, прав та інтересів громадян, підприємств, установ, організацій, забезпечувати виконання покладених на органи Державної податкової служби функцій та повною мірою використовувати надані їм права.

За невиконання або неналежне виконання посадовими особами органів Державної податкової служби своїх обов'язків вони притягаються до дисциплінарної, адміністративної, кримінальної та матеріальної відповідальності згідно з чинним законодавством.

Збитки, завдані неправомірними діями посадових осіб органів Державної податкової служби, підлягають відшкодуванню за рахунок коштів державного бюджету.

Посадові особи органів Державної податкової служби зобов'язані дотримуватися комерційної та службової таємниці.

Посадова чи службова особа податкової міліції у межах повноважень самостійно приймає рішення і несе за свої протиправні дії або бездіяльність дисциплінарну відповідальність згідно із Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ або іншу, передбачену законодавством, відповідальність.

При порушенні посадовою чи службовою особою податкової міліції прав і законних інтересів громадянина відповідний орган Державної податкової служби зобов'язаний вжити заходів до повнення цих прав, відшкодування завданих матеріальних збитків, на вимогу громадянина публічно вибачитися.

Посадова чи службова особа податкової міліції, яка виконує свої обов'язки відповідно до наданих законодавством повноважень та у межах закону, не несе відповідальності за завдані збитки. Такі збитки компенсуються за рахунок держави.

Дії або рішення податкової міліції, її посадових та службових осіб можуть бути оскаржені у суді чи прокуратурі.

2.5. Умовно-податкові органи та їх компетенція

Основними завданнями **Міністерства фінансів** є розроблення і реалізація стратегічних напрямків єдиної державної фінансової політики, а також складання проекту і виконання бюджету.

Відповідно до покладених на нього завдань Міністерство фінансів здійснює такі функції в податковій сфері:

— розроблення заходів щодо фінансового і податкового стимулювання підприємницької і господарської діяльності в країні;

- розроблення проектів нормативів відрахувань від загальнодержавних податків, зборів у місцеві бюджети;
- забезпечення виконання державного бюджету, фінансового поповнення державних позабюджетних фондів;
- розроблення пропозицій щодо вдосконалення податкової політики і податкової системи;
- участь у розробленні інструкцій і методичних вказівок з питань оподаткування;
- проведення переговорів з уповноваженими органами інших держав, пов'язаних із запобіганням (усуненням) подвійного оподаткування доходів і майна;
- участь у формуванні митної політики країни, у розробленні методології, ставок і порядку стягнення митних зборів;
- методичне керівництво бухгалтерським обліком і звітністю підприємств, форм бухгалтерського обліку і звітності, інструкцій з їх застосування і порядку складання звітності;
- узагальнення практики застосування законодавства з питань оподаткування.

Визначену групу органів, пов'язаних з оподаткуванням, складають **митні органи**. Умовою, що робить їх податковими, є переміщення товарів через митний кордон і виникаючий при цьому обов'язок зі сплати податків.

Повноваження митних органів щодо оподаткування можна розподілити на фіскальні і правоохоронні, що деталізуються як податковим, так і митним законодавством.

Своєрідне місце займають у системі податкових органів **органи Державного казначейства**. Органи казначейства створені з метою забезпечення ефективного управління коштами Державного бюджету України, підвищення оперативності у фінансуванні витрат. Через казначейство проходить перерозподіл сум податків, що надійшли в бюджет. Державне казначейство діє при Мінфіні на основі Положення про Державне казначейство, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України № 590 від 31.07.1995 р. Державне казначейство в податковій сфері виконує такі функції:

- організовує виконання Державного бюджету України і контроль за ним;

- здійснює управління бюджетними коштами і коштами державних позабюджетних фондів;
- здійснює фінансування витрат Державного бюджету;
- веде облік касового виконання Державного бюджету;
- здійснює управління державним внутрішнім і зовнішнім боргом;
- розподіляє між бюджетами відрахування загальнодержавних податків, зборів і обов'язкових платежів;
- здійснює контроль за надходженням і використанням державних позабюджетних коштів;
- розробляє і затверджує нормативно-методичні документи.

ВИСНОВКИ

1. **Система податкових органів України містить:** Державну податкову службу — ДПС, яка поділяється на Державну податкову адміністрацію України — ДПАУ та податкову міліцію, митні органи України, органи казначейства, управління Пенсійним фондом, Кабінет Міністрів, Міністерство фінансів, Секретаріат Президента.

2. Управління у сфері оподаткування здійснюють **податкові органи**, які схематично доцільно подати у вигляді трьох груп:

- **органи законодавчої і виконавчої влади** (Верховна Рада України, Секретаріат Президента України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України);

- **органи оперативного управління** в податковій сфері (ДПАУ та її ланки — ДПА, ДПІ; установи Пенсійного фонду України; установи Фонду соціального страхування України; митні органи);

- **органи неподаткового профілю**, що виконують тільки окремі функції, пов'язані з податковою діяльністю (органи Державного казначейства, прокуратура, у складі МВС — УБОЗ та УБЕЗ, слідчі органи СБУ, Екологічна міліція, у складі виконавчої влади — КРУ).

3. Основним напрямом діяльності Державної податкової служби є контрольна робота, під час якої перевіряється

своєчасність сплати податків. Якщо під час перевірки інспектором виявлені порушення податкового законодавства, то платник податку, винний у порушенні, несе фінансову, адміністративну, кримінальну відповідальність.

Запитання для самоконтролю

1. Розподілення податкових органів на три групи та їх характеристики з погляду податкового менеджменту.
2. Яка установа є органом оперативного управління в податковій сфері в Україні, етапи її становлення?
3. Структура ДПС України.
4. Завдання ДПС України.
5. Функції ДПС України.
6. Безпосередньо податкові органи та умовно податкові органи, їх статус, структура та розмежування функцій.
7. Завдання та функції податкової міліції.
8. Права посадових осіб органів Державної податкової служби.
9. Права голів державних податкових адміністрацій та їхніх заступників.
10. Права начальників державних податкових інспекцій та їхніх заступників.

Тестові завдання до теми 2 (24 тести)

ТЕСТ 1. Які органи здійснюють управління в податковій сфері?

- а) органи законодавчої та виконавчої влади;
- б) органи оперативного управління в податковій сфері;
- в) умовно податкові органи;
- г) правильні відповіді а, б;
- д) правильні відповіді б, в.

ТЕСТ 2. Податкові органи контролюють, забезпечують надходження до бюджетів податків та зборів і містять:

- а) Державну податкову адміністрацію України і податкову міліцію;
- б) Антимонопольний комітет;

- в) митні органи й органи казначейства;
- г) Міністерство фінансів України.

ТЕСТ 3. Особливим суб'єктом податкових відносин є:

- а) платник;
- б) податкові органи;
- в) держава в особі органів влади, що встановлюють і регулюють оподаткування.

ТЕСТ 4. Сукупність державних органів, що організують і контролюють надходження податків і податкових платежів, становить...

- а) Державну податкову адміністрацію;
- б) податкову міліцію;
- в) державні податкові інспекції;
- г) податкову службу.

ТЕСТ 5. Функціями ДПА України є:

- а) розроблення нормативно-методичного забезпечення механізмів функціонування законів про окремі податки;
- б) здійснення перевірок і повторних оглядів діяльності окремих платників;
- в) координування діяльності всієї податкової служби і кадрова політика;
- г) прогноз і аналіз надходження податків, розроблення пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства;
- д) залучення до адміністративної відповідальності порушників податкового законодавства.

ТЕСТ 6. Основним призначенням ДПА в областях є:

- а) правовий зв'язок між базовою ланкою і ДПА України;
- б) розроблення напрямків, форм і методів ведення перевірок щодо дотримання податкового і валютного законодавства;
- в) зв'язок між платниками податків і органами податкової служби;
- г) забезпечення взаємозв'язку між суб'єктами податкової роботи.

ТЕСТ 7. Основними функціями Державної податкової інспекції є:

- а) облік платників податків, податкових платежів, їх реєстрація;
- б) ведення Державного реєстру платників податків — фізичних осіб;
- в) проведення перевірки фактів приховування і заниження сум податків, інших платежів і притягнення до адміністративної відповідальності порушників податкового законодавства;
- г) роз'яснювальна робота серед платників податків;
- д) аналіз надходжень податків, розроблення шляхів оптимізації.

ТЕСТ 8. До основних завдань органів Державної податкової служби відносять:

- а) здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства;
- б) вилучення документів, що підтверджують порушення податкового законодавства суб'єктами підприємницької діяльності і громадянами;
- в) формування і ведення Державного реєстру платників податків — фізичних осіб і Єдиного банку даних про платників податків — юридичних осіб;
- г) роз'яснення законодавства з питань оподаткування серед платників;
- д) правильні відповіді а; в; г.

ТЕСТ 9. У процесі виконання своїх обов'язків посадові особи органів Державної податкової служби зобов'язані:

- а) вимагати від посадових осіб суб'єктів господарювання усунення виявлених порушень податкового законодавства і законодавства про підприємницьку діяльність, контролювати їх виконання;
- б) дотримуватися законів України, забезпечувати виконання покладених на органи Державної податкової служби функцій і повною мірою використовувати надані їм права;

в) у разі виявлення зловживань під час здійснення контролю за надходженням валютного виторгу, проведенням розрахунків зі споживачами з використанням товарно-касових книг, недотриманням лімітів готівки в касах і її використанні для розрахунків за товари, роботи і послуги, давати доручення органам державної контрольно-ревізійної служби на проведення ревізій.

ТЕСТ 10. Податкова міліція містить спеціальні підрозділи щодо боротьби з податковими правопорушеннями, що діють у складі відповідних органів Державної податкової служби і виконують такі функції:

- а) контрольну;
- б) охоронну;
- в) оперативно-розшукову;
- г) фіскальну;
- д) регулююче-стимулюючу;
- е) кримінально-процесуальну.

ТЕСТ 11. Разом зі спеціально податковими органами, до яких належать ДПА і податкова міліція, в Україні виділяють групу умовно податкових органів, до якої відносять:

- а) органи Держказначейства;
- б) Національний банк України;
- в) Антимонопольний комітет;
- г) митні органи;
- д) Міністерство фінансів;
- е) правильні відповіді а; г; д.

ТЕСТ 12. Митні органи України в податковій сфері реалізують такі завдання:

- а) захист економічних інтересів України;
- б) митне оформлення й оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України;
- в) контроль за дотриманням митного законодавства;

г) використання засобів митно-тарифного і нетарифного регулювання при переміщенні товарів через митний кордон України.

ТЕСТ 13. До якої ланки Державної податкової служби Ви віднесете Державну податкову інспекцію у м. Сумах?

- а) середньої;
- б) базової;
- в) вищої.

ТЕСТ 14. На яку ланку Державної податкової служби покладено обов'язок здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства?

- а) вищу;
- б) середню;
- в) низову.

ТЕСТ 15. На яку ланку Державної податкової служби покладено обов'язок здійснення контролю законності валютних операцій?

- а) базову;
- б) середню;
- г) вищу.

ТЕСТ 16. Суб'єктом податкової роботи в Україні не є:

- а) Державна податкова служба;
- б) Пенсійний фонд;
- в) платники податків;
- г) Верховна Рада України.

ТЕСТ 17. Державні податкові адміністрації в областях, містах Києві та Севастополі підпорядковуються:

- а) Міністерству економіки України;
- б) Міністерству фінансів України;
- в) Державній податковій адміністрації України;
- г) головному прокурору України.

ТЕСТ 18. Державну податкову службу України очолює:

- а) Президент України;
- б) міністр фінансів України;
- в) Прем'єр-міністр України;
- г) голова Державної податкової адміністрації України.

ТЕСТ 19. Голову Державної податкової адміністрації України призначає на посаду та звільняє з посади:

- а) Президент України за поданням Прем'єр-міністра України;
- б) міністр фінансів України за поданням Президента України;
- в) Прем'єр-міністр України;
- г) Кабінет Міністрів України.

ТЕСТ 20. Державна податкова адміністрація України здійснює такі функції:

- а) видає нормативно-правові акти і методичні рекомендації з питань оподаткування;
- б) здійснює бухгалтерський облік всіх надходжень та витрат Державного бюджету України;
- в) затверджує форми податкових розрахунків, звітів, декларацій;
- г) розробляє основні напрями, форми і методи проведення перевірок;
- д) неправильна відповідь б).

ТЕСТ 21. Державні податкові інспекції в районах, містах без районного поділу, районах у містах використовують такі функції:

- а) здійснюють контроль за додержанням законодавства про податки, інші платежі;
- б) контролюють своєчасність подання платниками податків бухгалтерських звітів і балансів, податкових декларацій, розрахунків;
- в) проводять перевірки фактів приховування і заниження сум податків, інших платежів;

- г) подають відповідним фінансовим органам та органам Державного казначейства України звіт про надходження податків, інших платежів;
- д) усі відповіді правильні.

ТЕСТ 22. Платники податків і зборів зобов'язані:

- а) ревізувати і перевіряти у міністерствах бухгалтерські документи;
- б) накладати на керівників та інших службових осіб підприємств адміністративні стягнення;
- в) подавати до державних податкових органів декларації, бухгалтерську звітність;
- г) забезпечувати захист державного суверенітету.

ТЕСТ 23. Платники податків і зборів мають право:

- а) ревізувати і перевіряти у міністерствах бухгалтерські документи;
- б) подавати державним податковим органам документи, що підтверджують право на пільги щодо оподаткування;
- в) подавати до державних податкових органів декларації, бухгалтерську звітність;
- г) забезпечувати захист державного суверенітету.

ТЕСТ 24. Державна податкова адміністрація України здійснює такі функції:

- а) роз'яснення окремих норм законодавчих актів про податки, інші платежі;
- б) контроль за діяльністю низових рівнів податкової служби;
- в) прогнозування, аналіз надходження податків, інших платежів, джерел податкових надходжень, розроблення пропозицій щодо їх збільшення та зменшення втрат бюджету;
- г) усі відповіді правильні.

Тема 3. ПЛАТНИКИ ПОДАТКІВ: ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 3.1. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.

Питання 3.2. Відповідальність за порушення валютного законодавства.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 3.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Фінансова санкція. Штрафна санкція (штраф). Податкове зобов'язання. Податковий борг (недоплата). Пеня. Недоїмка. Способи безперечного стягування недоїмки. Адміністративна відповідальність. Кримінальна відповідальність. Порушення валютного законодавства.

3.1. Відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства

Фінансова санкція. Фінансові санкції за податкові порушення відрізняються від адміністративних тим, що застосовуються не тільки до фізичних, а й до юридичних осіб, і реалізуються не тільки у вигляді штрафів, а й в інших формах, таких як стягнення всієї суми прихованого або заниженого платежу до бюджету у формі недоїмки, або нарахування пені за затримку внесення податку.

Штрафна санкція (штраф) — плата у фіксованій сумі або у вигляді процентів від суми податкового зобов'язання (без урахування пені і штрафних санкцій), яка стягується з платника податків у зв'язку з порушенням ним правил оподаткування.

Податкове зобов'язання — зобов'язання платника податків сплатити до бюджетів або державних цільових фондів відповідну суму коштів у порядку й у терміни, визначені законами України.

Згідно з п. 17.1 ст.17 Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами і державними цільовими фондами», штрафні санкції за порушення податкового законодавства накладаються на платника податків у розмірах, визначених цією статтею (див. таблицю 3.1), крім штрафних санкцій за порушення валютного законодавства, встановлених окремим законодавством.

Таблиця 3.1 - Система штрафних санкцій, передбачена Законом № 2181 за порушення податкового законодавства

Ст. п/п. Закону № 2181	Вид правопорушення	Розмір штрафу
1	2	3
17.1.1	Ненадання податкової декларації в терміни, визначені законодавством, у результаті чого не відбулося визначення сум податкового зобов'язання контролюючими органами	10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожне її ненадання або її затримку
17.1.1	Ненадання або несвоєчасне надання фізичними особами, які обіймають посади, що підпадають під визначення суб'єктів корупційних дій відповідно до закону, декларацій про доходи таких фізичних осіб, отриманих протягом заняття такої посади	30 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за кожне таке ненадання або її затримку

Продовження табл.3.1

1	2	3
17.1.2, 4.2.2	Ненадання податкової декларації в терміни, визначені законодавством, внаслідок чого контролюючий орган самостійно визначив суму податкового зобов'язання платника податків	10% суми податкового зобов'язання за кожен повний чи неповний місяць затримки податкової декларації, але не більше 50% від суми нарахованого податкового зобов'язання і не менше 10 не оподатковуваних мінімумів доходів громадян + штраф, передбачений п. 17.1.1
17.1.3, 4.2.2	Заниження або завищення суми податкових зобов'язань платником податків, заявлених у податкових деклараціях, виявлені за результатами документальних перевірок, внаслідок чого контролюючий орган самостійно донараховує суму податкового зобов'язання платника податків	10% від суми недоплати за кожний з податкових періодів, установлених для такого податку, збору (обов'язкового платежу), починаючи з податкового періоду, на який припадає така недоплата, і закінчуючи податковим періодом, на який припадає одержання таким платником податків податкового повідомлення від контролюючої органа, але не більше 50% такої суми і не менше 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*

Продовження табл.3.1

1	2	3
17.1.4, 4.2.2	Допущення арифметичних чи методологічних помилок у наданій платником податків податковій декларації, що призвели до заниження або завищення суми податкового зобов'язання, внаслідок чого контролюючий орган самостійно донараховує суму податкового зобов'язання платника податків	5% суми донарахованого податкового зобов'язання, але не менше 1 не оподаткованого мінімуму доходів громадян
17.1.6	Декларування переоцінених чи недооцінених об'єктів оподаткування, що призводить до заниження податкового зобов'язання у великих розмірах чи здійснення платником податків (посадовою особою платника податків) злочину щодо ухиляння від сплати податків	50% від суми недоплати, але не менше 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*

Продовження табл.3.1

1	2	3
17.1.7	<p>Ухилення від сплати погодженої суми податкового зобов'язання протягом граничних термінів, визначених Законом:</p> <ul style="list-style-type: none"> — при затримці до 30 календарних днів; — при затримці від 31 до 90 календарних днів включно, що настають за останнім днем граничного терміну сплати погодженої суми податкового зобов'язання ; — при затримці понад 90 календарних днів, що настають за останнім днем граничного терміну сплати погодженої суми податкового зобов'язання 	<p>10% суми, 20% суми, 50% суми платник податків сплачує один із зазначених штрафів відповідно до загального терміну затримки</p>
17.1.8	<p>Відчуження активів, що знаходяться в податковій заставі без попередньої згоди податкового органу, якщо одержання такої згоди є обов'язковим відповідно до Закону</p>	<p>100% суми податкового боргу, щодо якого виникло право податкової застави (додаткова санкція)</p>

Продовження табл.3.1

1	2	3
17.1.9	Продаж (відчуження) товарів (продукції) чи здійснення грошових виплат без попереднього нарахування і сплати податку, збору (обов'язкового платежу), якщо відповідно до законодавства таке нарахування і сплата є обов'язковою передумовою такого продажу (відчуження) чи виплати	Подвійний розмір від суми зобов'язання з такого податку, збору (обов'язкового платежу)
*Заниженням податкового зобов'язання у великих розмірах вважається сума недоплати, що встановлюється на рівні, визначеному Кримінальним кодексом України.		

Податковий борг (недоплата) — податкове зобов'язання (з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності), узгоджене платником податків або встановлене господарським судом, але не сплачене у встановлений термін, а також пеня, нарахована на суму такого податкового зобов'язання. Після закінчення встановлених строків погашення узгодженого податкового зобов'язання на суму податковою боргу нараховується пеня.

Штрафи, визначені Законом № 2181, а також адміністративні штрафи, що відповідно до законодавства накладаються на платника податків (його посадових осіб) за відповідні правопорушення, не застосовуються у разі, якщо платник податків до початку його перевірки контролюючим органом самостійно виявляє факт заниження податкового зобов'язання, а також самостійно погашає суму недоплати і штраф у розмірі 10 % суми такої недоплати. Це правило не застосовується якщо:

а) платник податків не надає податкову декларацію за період, протягом якого сталася недоплата податкового зобов'язання;

б) судом встановлено здійснення злочину посадовими особами платника податків або фізичною особою — платником податків щодо навмисного ухиляння від сплати зазначеного податкового зобов'язання.

Згідно зі ст. 17 Закону № 2181 штрафні санкції накладаються контролюючими органами, а у випадку, передбаченому п. 17.2 цього Закону (виявлення факту заниження податкового зобов'язання платником податків самостійно до початку його перевірки контролюючими органами і самостійне погашення недоплат і штрафу), самостійно нараховуються і сплачуються платником податків.

Пеня — плата у вигляді процентів, нарахованих на суму податкового боргу (без урахування пені), яка стягується з платника податків у зв'язку з невчасним погашенням податкового зобов'язання.

Порядок і загальні положення щодо розміру пені за порушення податкового законодавства також визначені нормами Закону № 2181.

Згідно з п. 16.1.1 Закону № 2181 пеня нараховується на суму податкового боргу після закінчення встановлених термінів погашення погодженого податкового зобов'язання.

Нарахування пені розпочинається:

а) при самостійному нарахуванні суми податкового зобов'язання платником податків — від першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати податкового зобов'язання;

б) при нарахуванні суми податкового зобов'язання контролюючими органами — від першого робочого дня, наступного за останнім днем граничного строку сплати податкового зобов'язання, визначеного у податковому повідомленні.

У разі, коли платник податків до початку його перевірки контролюючим органом самостійно виявляє факт заниження податкового зобов'язання та погашає його, пеня не нараховується. Це правило не застосовується, якщо:

а) платник податків не подає податкову декларацію за період, протягом якого відбулося таке заниження;

б) судом доведено скоєння злочину посадовими особами платника податків або фізичною особою — платником податків щодо умисного ухилення від сплати зазначеного податкового зобов'язання.

У разі, коли керівник податкового органу (його заступник) відповідно до процедури адміністративного оскарження приймає рішення про продовження строків розгляду скарги платника податків, пеня не нараховується протягом таких додаткових строків, незалежно від результатів адміністративного оскарження.

Нарахування пені закінчується у день прийняття банком, обслуговуючим платника податків, платіжного доручення на сплату суми податкового боргу. У разі часткової сплати суми податкового боргу нарахування пені зупиняється на таку сплачену частку.

У разі погашення суми податкового боргу шляхом стягнення коштів або відчуження інших активів боржника, нарахування пені зупиняється у день такого стягнення або відчуження активів з права власності боржника в рахунок погашення, незалежно від строків оплати вартості таких активів їх покупцем.

При частковому погашенні податкового боргу сума такої частки визначається з урахуванням пені, нарахованої на таку частку. Податковий борг, що погашається частково, сплачується разом зі сплатою пені, нарахованої відповідно до такої частки, єдиним платіжним документом, в якому суми такого податкового боргу та такої пені визначаються окремо. Платіжні документи, які не містять окремо виділену суму податкового боргу та суму пені, не приймаються до виконання.

Якщо платник податків не сплачує пеню разом зі сплатою податкового боргу (його частини) або не визначає її окремо у платіжному документі (чи визначає з порушенням зазначеної пропорції), то податковий орган самостійно здійснює розподіл такої сплаченої суми на суму, що спрямовується на погашення такого податкового боргу (його частини), та суму, що спрямовується на погашення пені, нарахованої на суму такого погашеного податкового боргу (його частини), та надсилає такому платнику податків повідомлення, в якому міститься зазначена інформація.

Відповідно до п. 16.4.1 ст. 16 Закону № 2181 **пеня нараховується** на суму податкового боргу (включаючи суму штрафних санкцій за їх наявності) із розрахунку 120 відсотків річних облікової ставки Національного банку України, що діє на день виникнення такого податкового боргу, або на день його (його частини) погашення, залежно від того, яка з величин таких ставок є більшою, за кожний календарний день прострочення у його сплаті.

Зазначений розмір пені діє щодо всіх видів податків і зборів (обов'язкових платежів), крім **пені** щодо порушення строків розрахунків у **сфері зовнішньоекономічної діяльності**, встановленої окремим законодавством.

Днем подання до установ банків платіжного доручення за всіма видами податкових платежів вважається день його реєстрації у цих установах.

За порушення строків перерахування податків, зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів або державних цільових фондів, встановлених Законом України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні», банк сплачує пеню за кожний день прострочення, а також несе інші види відповідальності за порушення порядку своєчасного та повного внесення податку, збору (обов'язкового платежу) до бюджету або державного цільового фонду. При цьому платник податків, зборів (обов'язкових платежів) звільняється від відповідальності за несвоєчасне або неповне зарахування таких платежів до бюджетів та державних цільових фондів, включаючи нараховану пеню або штрафні санкції.

Недоїмка — суми податків та інших обов'язкових платежів, самостійно узгоджені платником податку або узгоджені в адміністративному чи судовому порядку, що не внесені в установлений термін.

Недоїмка стягується з нарахуванням пені, тому порядок стягування передбачає визначення розміру пені і терміну її нарахування.

Усі податки й інші обов'язкові платежі залежно від розміру пені можна умовно розділити на дві групи:

а) податки і збори, з яких розмір пені відповідними законодавчими актами не встановлений;

б) податки і збори, з яких розмір пені встановлений відповідними законодавчими актами.

Недоїмка погашається згідно з термінами її утворення. У разі непогашення заборгованості перед бюджетом суми недоїмки стягуються в беззаперечному порядку за розпорядженням відповідно до рішення органів Державної податкової служби за весь час відхилення.

Способи беззаперечного стягування недоїмки:

а) списання в дохід бюджету сум, що є на поточному рахунку платника в установі банку та на окремих рахунках і акредитивах, відкритих за рахунок недоїмки;

б) звернення стягнення на суми, що повинні надійти боржнику від дебіторів;

в) звернення стягнення на суми, що виділяються підприємствам у порядку бюджетного фінансування і на інші суми, що підлягають виплаті платнику з бюджету;

За відсутності коштів, зазначених у пунктах а), б), в), стягнення недоїмки може бути здійснене за рахунок майна підприємства.

З 1998 р. відповідно до Указу Президента України «Про підвищення відповідальності з розрахунків з бюджетом і цільовими фондами» від 4 березня 1998 р. № 167 встановлено **податкову заставу** як спосіб забезпечення погашення платником податкової заборгованості. Такою заставою є все майно і майнові права платника податку незалежно від суми боргу. Платник, майно якого перебуває в податковій заставі, має право використовувати його на свій розсуд, але відчуження такого майна може бути проведене лише при письмовій згоді податкових органів.

Податкова застава припиняється при погашенні чи списанні податкової заборгованості.

Стягування недоїмки з громадян України й іноземних громадян може бути проведене лише за рішенням суду.

Штрафні санкції накладаються контролюючими органами.

Контролюючим органом є державний орган, який у межах своєї компетенції здійснює контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування податків і зборів і погашенням податкових зобов'язань або податкового боргу.

Контролюючими органами є:

— митні органи щодо ввізного й експортного мита, акцизного збору, ПДВ, інших податків і зборів, які відповідно до законів стягуються при ввезенні (пересилці) товарів і предметів на митну територію України або вивезенні товарів і предметів за межі митної території України;

— установи Пенсійного фонду України щодо внесків до Пенсійного фонду України;

— установи Фонду соціального страхування України щодо внесків до Фонду соціального страхування України;

— податкові органи щодо податків і зборів (обов'язкових платежів), які стягуються до бюджетів і державних цільових фондів, крім вищезазначених.

Фінансова відповідальність передбачає сплату підприємствами і фізичними особами — суб'єктами підприємницької діяльності **штрафів за такі види порушень:**

— заниження сум податків і обов'язкових платежів, приховання доходів чи інших об'єктів оподаткування. За умов самостійного виявлення, письмового повідомлення про порушення контролюючі органи та сплати різниці фінансові санкції можуть не застосовуватися;

— неподання чи несвоєчасне подання органам Державної податкової служби податкових декларацій, розрахунків, аудиторських висновків та інших документів, необхідних для нарахування податків, а також неподання чи несвоєчасне подання установам банків платіжних доручень зі сплати податків та інших обов'язкових платежів. У разі, якщо платник несвоєчасно подав декларацію і розрахунки, але вчасно подав платіжне доручення в банк, штраф не стягується, однак застосовується адміністративна відповідальність;

— неповідомлення податкових органів про відкриття чи закриття рахунків у банках;

— відсутність на момент перевірки податкових декларацій і розрахунків, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків на прибуток і додану вартість за звітні періоди.

Рішення про застосування фінансових санкцій за даними матеріалів перевірки приймає начальник податкової інспекції чи його заступник. Перший екземпляр рішення відправляється керівнику, для внесення відповідних сум у бюджет, а другий — начальнику відділу обліку і звітності податкової інспекції для внесення запису в картках особового обліку.

Підприємства повинні сплатити нараховані суми протягом 10 днів після проведення перевірки, а громадяни — протягом 15 днів. Дані суми у разі невнесення юридичними особами стягуються в беззаперечному порядку, а з громадян — за рішенням суду чи виконавчого запису нотаріуса.

Дії службових осіб податкових органів можуть бути оскаржені у встановленому порядку, але подача скарги не призупиняє санкції.

Виняток становлять лише рішення з податку на прибуток і податку на додану вартість. У цьому разі подача скарги зупиняє стягування фінансових санкцій до повного вирішення питання в судовому порядку.

Адміністративна відповідальність. У певних випадках податкові органи мають право застосувати до громадян і посадових осіб, винних у порушенні законодавства, санкції у вигляді адміністративного штрафу.

Адміністративні штрафи накладаються:

— на керівників та інших посадових осіб, винних у заниженні сум податків і відсутності бухгалтерського обліку чи веденні його з порушеннями, неподанні звітів, декларацій та інших документів;

— на керівників та інших посадових осіб підприємств і громадян, суб'єктів підприємницької діяльності — за несвоєчасне подання в податкові органи даних про доходи громадян;

— на громадян, що винні у неподанні чи несвоєчасному поданні декларації про доходи;

— на громадян, що займаються підприємницькою діяльністю і не допускають посадових осіб податкової служби для проведення перевірок;

— на громадян, що займаються підприємницькою діяльністю бездержавної реєстрації чи без ліцензії;

— на громадян, що здійснюють продаж товарів без придбання одноразового патенту або з порушенням терміну його дії.

Кримінальна відповідальність передбачена за заниження сум податків і податкових платежів у значних, великих і особливо великих розмірах.

Найбільш поширеними умовами, за наявності яких настає кримінальна відповідальність, є:

- наявність умислу;
- значний розмір суми, прихованої від оподаткування;
- подання податковим органам неправдивих відомостей з метою ухилення від сплати податків;
- попередня змова групи осіб;
- злісне ухилення.

За ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів ст. 212 Кримінального кодексу України передбачено різні види покарання, а саме:

а) умисне ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що входять до системи оподаткування, вчинене службовою особою підприємства, установи, організації незалежно під форми власності, або особою, що займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи, або будь-якою іншою особою, зобов'язаною їх сплачувати, якщо ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів або державних цільових фондів коштів **у значних розмірах** (в 1000 і більше разів перевищують встановлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян (НМДГ)), карається штрафом від 300 до 500 НМДГ або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

б) ті самі діяння, вчинені за попередньою змовою групою осіб, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів або державних цільових фондів коштів **у великих розмірах** (в 3000 і більше разів перевищують встановлений законодавством НМДГ), караються штрафом від 500 до 2000 НМДГ або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

в) діяння, зазначені вище (у п. а) або б)), вчинені особою, раніше судимою за ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів **в особливо великих розмірах** (в 5000 і більше разів перевищують встановлений законодавством НМДГ), караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років із конфіскацією майна,

в) особа, що вперше вчинила діяння, зазначені у пп. а) та б), звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона до притягнення до кримінальної відповідальності сплатила податки, збори (обов'язкові платежі), а також відшкодувала збиток, заподіяний державі їх невчасною сплатою (фінансові санкції, пеня).

Рішення про міру кримінальної відповідальності за ухилення від сплати податків приймаються **тільки в судовому порядку**.

3.2. Відповідальність за порушення валютного законодавства

Згідно зі ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України від 19.02.93р. № 15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» (зі змінами і доповненнями) до резидентів, нерезидентів — платників податків, винних у порушенні правил валютного регулювання і валютного контролю, ступеня відповідальності (фінансові санкції) застосовуються за такі правопорушення:

— здійснення операцій з валютними цінностями, передбачених п.2 ст.5 Декрету № 15, без одержання генеральної ліцензії НБУ;

— здійснення операцій з валютними цінностями, що вимагає одержання ліцензій НБУ згідно з п. 4 ст. 5 Декрету № 15, без отримання індивідуальної ліцензії НБУ;

— торгівлю іноземною валютою банками й іншими кредитно-фінансовими установами без одержання ліцензії НБУ і (чи) з порушенням порядку й умов торгівлі валютними цінностями на міжбанківському валютному ринку України, встановлених НБУ;

— невиконання уповноваженими банками обов'язків, передбачених п. 4 ст. 4 і п. 2 ст. 13 Декрету № 15;

— порушення резидентами порядку розрахунків, встановленого ст. 7 Декрету № 15;

— несвоєчасне подання, чи приховування чи перекручування звітності про валютні операції;

— невиконання резидентами вимог з декларування валютних цінностей та іншого майна, передбачених ст.9 Декрету № 15.

Крім того, варто зупинитися також на особливостях інших правопорушень у зовнішньоекономічній сфері, за які застосовується фінансова відповідальність у вигляді пені, на розмір якої не поширюються обмеження, передбачені Законом № 2181.

Зокрема, Законом України від 23.09.94 р. № 185/94-ВР «Про порядок розрахунків в іноземній валюті» передбачений обов'язок резидентів уживати заходів щодо зарахування виторгу за експортовані товари (послуги) і постачання імпортованих товарів (послуг), за які здійснені авансові платежі.

Згідно зі ст. 4 Закону № 185, порушення резидентами термінів, передбачених ст.1 і 2 цього Закону, спричиняє стягнення пені за кожний день прострочення в розмірі 0,3% від суми неoderжаного виторгу (митної вартості недопоставленої продукції) в іноземній валюті, перерахованої в грошову одиницю України за валютним курсом НБУ на день виникнення заборгованості. Верхня межа нарахування пені Законом № 185 не встановлена.

Законом України від 23.12.98 р. № 351-XIU «Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності» передбачений обов'язок резидентів уживати заходів щодо імпорту товарів, в оплату за які фактично експортовані товари.

Згідно зі ст. 3 Закону № 351 порушення суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності України передбачених частинами першою — третьою ст. 2 цього Закону термінів ввезення товарів (виконання робіт, надання послуг), імпортованих за бартерним договором, спричиняє стягнення пені за кожний день прострочення в розмірі 0,3% вартості неoderжаних товарів (робіт, послуг), імпортованих за бартерним договором. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати розміру заборгованості.

Законом України від 15.09.95 р. № 327/95-ВР «Щодо операцій з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах» передбачена відповідальність за невиконання положень закону щодо:

— порядку вивозу готової продукції, виготовленої з давальницької сировини іноземного замовника;

— порядку вивезення давальницької сировини українського замовника за межі митної території України і повернення в Україну готової продукції;

— порядку розрахунків за переробку, обробку, збагачення і використання давальницької сировини.

Згідно зі ст. 9 Закону № 327 за порушення українським виконавцем (замовником) термінів, передбачених частинами сьомою і восьмою ст. 2, частинами восьмою та шістнадцятою ст. 3 і частиною третьою ст.6 цього Закону, стягується пеня за кожний день прострочення в розмірі 0,3% суми неoderжаного виторгу (вартості неповерненої готової продукції) в іноземній валюті, перерахованої в національну валюту України за офіційним валютним курсом НБУ, що діє на день нарахування пені, або в гривнях під час здійснення розрахунків у національній валюті України. Загальний розмір нарахованої пені не може перевищувати суми заборгованості.

Пеня за порушення зазначених термінів не нараховується у разі прийому судовими органами, передбаченими відповідними законами, позовної заяви резидента щодо стягнення з іноземного замовника (виконавця) заборгованості, що виникла внаслідок недотримання термінів, передбачених контрактами.

При цьому під час прийняття судом або господарським судом рішення про задоволення позову про порушення термінів пеня не сплачується з дати прийняття позову до дати розгляду судом чи господарським судом.

У разі прийняття судом або господарським судом рішення про відмову в позові цілком або частково чи припинення (закриття) провадження справи або залишення позову без розгляду в терміни, передбачені відповідними законами, відновлюються і пеня за їх порушення нараховується за кожний день прострочення:

— крім періоду, на який ці терміни були зупинені (відповідно до Закону № 327);

— включаючи період, на який ці терміни були зупинені (відповідно до Закону № 351 і Закону № 185).

Що стосується правової природи і порядку стягнення зазначеної в цих Законах пені, тривалий час велися суперечки через різний підхід до цих питань платників податків і контролюючих органів.

Невизначеність термінів притягнення до відповідальності за окремі правопорушення у сфері фінансових, валютних і податкових відносин і стала свого часу додатковим приводом підтримки позиції щодо віднесення такої відповідальності до адміністративної і, відповідно, застосування термінів накладення адміністративних стягнень, передбачених ст.38 Кодексу адміністративних порушень.

У більшості випадків поряд із визначенням змісту правопорушення і санкцій, суб'єкта правопорушення, органу, що накладає стягнення, і органу, у якому оскаржується рішення, у нормативно-правових актах не вирішуються питання про терміни притягнення до такої відповідальності, терміни застосування заходів впливу, порядку оскарження рішень про накладення стягнення та ін. І саме визначення в Рішенні № 7(1), що «стан регулювання притягнення юридичних осіб до відповідальності, зокрема щодо визначення термінів застосування до них заходів впливу, Конституційний Суд України вважає неповним і не відповідає конституційному визначенню України як правової держави», служить слабкою утіхою для юридичних осіб, що притягаються до відповідальності за правопорушення, вчинені за якісно інших економічних умов.

У цьому разі важливо пам'ятати, що положення Цивільного кодексу про терміни задоволення позову щодо накладення стягнень безпосередньо контролюючими органами не застосовуються. Зокрема, у листі ВАСУ від 07.02.2000 р. № 01-8/48 «Про деякі питання практики вирішення спорів за участю податкових органів» підтверджено, що застосування податковими органами до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності пені за порушення термінів зарахування виторгу в іноземній валюті не регулюється цивільним законодавством.

Таким чином, у випадках застосування Закону № 185 і Закону № 351 для фіскальних органів немає законних обмежень для застосування стягнення за вчинені правопорушення протягом невизначеного проміжку часу.

Іншим важливим питанням залишається порядок стягнення пені, передбаченої цими законами.

Так, згідно зі ст. 4 Закону № 185 державні податкові інспекції мають право за результатами документальних перевірок стягувати безпосередньо з резидентів пеню, передбачену цією статтею. Згідно зі ст. 3 Закону № 351 органи Державної податкової служби України мають право за результатами документальних перевірок стягувати у безапелюційному порядку із суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України пеню, передбачену цією статтею. На підставі зазначених норм контролюючі органи тривалий час намагаються застосувати безапелюційний порядок стягнення сум пені як фінансової санкції за порушення платниками податків фінансових норм.

У той же час згідно зі ст. 3 Закону № 2181 активи платника податків можуть бути примусово стягнені в рахунок погашення його податкових зобов'язань винятково за рішенням суду (арбітражного суду). Як зазначено в преамбулі, Закон № 2181 є спеціальним законом з питань оподаткування, що встановлює порядок погашення зобов'язань юридичних чи фізичних осіб перед бюджетами і державними цільовими фондами з податків і зборів (обов'язкових платежів), нарахування і сплати пені та штрафних санкцій, застосовуваних до платників податків контролюючими органами, у тому числі за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності, і визначає процедуру оскарження дій органів стягнення.

Таким чином, спостерігається колізія норм двох спеціальних законів з питань нарахування і сплати пені, застосовуваної до платників податків.

ВИСНОВКИ

1. **Відповідальність** платників податків за порушення податкового законодавства здійснюється у вигляді фінансових санкцій та кримінальної відповідальності.

2. **Фінансові санкції** застосовуються у формі штрафів, адміністративних штрафів і пені та застосовуються не тільки до фізичних, а й до юридичних осіб, і реалізуються не тільки у вигляді штрафів, а й в інших формах, таких як стягнення всієї суми прихованого або заниженого платежу до бюджету у формі недоїмки, або нарахування пені за затримку внесення податку.

3. **Кримінальна відповідальність** передбачена за заниження сум податків і податкових платежів у значних, великих і особливо великих розмірах:

— у значних розмірах — в 1000 і більше разів перевищують встановлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян (НМДГ), що дорівнює 17000 грн, карається штрафом від 300 до 500 НМДГ, що дорівнює від 5100 грн до 8500 грн, або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років;

— у великих розмірах — в 3000 і більше разів перевищують встановлений законодавством НМДГ, що дорівнює 51000 грн, караються штрафом від 500 до 2000 НМДГ, що дорівнює від 8500 грн до 34000 грн, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років;

— в особливо великих розмірах (в 5000 і більше разів перевищують встановлений законодавством НМДГ, що дорівнює 85000 грн), караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років із конфіскацією майна.

4. Відповідальність за **порушення валютного законодавства** регламентується згідно зі ст. 16 Декрету Кабінету Міністрів України від 19.02.93 р. № 15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» (зі змінами і доповненнями) до резидентів, нерезидентів — платників податків, винних у порушенні правил валютного регулювання і валютного контролю.

Запитання для самоконтролю

1. Види відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства.
2. Види фінансової відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства.
3. Адміністративна відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.
4. Кримінальна відповідальність платників податків за порушення податкового законодавства.
5. Відмінності податкового боргу від податкового зобов'язання.
6. Особливості нарахування пені.
7. Відмінності недоїмки від податкового боргу.
8. Способи беззаперечного стягування недоїмки.
9. За які види порушень передбачається сплата штрафів.
10. За які види порушень передбачається сплата адміністративних штрафів?
11. Відповідальність за порушення валютного законодавства.

Тестові завдання до теми 3 (18 тестів)

ТЕСТ 1. В Україні за порушення податкового законодавства передбачені такі види відповідальності:

- а) економічна;
- б) адміністративна;
- в) кримінальна;
- г) цивільна;
- д) фінансова.

ТЕСТ 2. Фінансова відповідальність передбачає сплату підприємствами і фізичними особами — суб'єктами підприємницької діяльності штрафів за такі види порушень:

- а) заниження сум податків, приховання доходів та об'єктів оподаткування;
- б) несвоєчасне подання органам податкової служби податкових декларацій, розрахунків, аудиторських висновків;
- в) відсутність на момент перевірки податкової та бухгалтерської звітності;

г) відсутність у громадян, що займаються підприємництвом, державної реєстрації або ліцензії.

ТЕСТ 3. Контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суми податкового зобов'язання платника податків у таких випадках:

а) платник податків не подає у встановлений термін податкову декларацію;

б) платник податків несвоєчасно подав податкову декларацію;

в) дані документальних перевірок результатів діяльності платника податків свідчать про заниження або завищення суми його податкових зобов'язань, заявлених у податкових деклараціях;

г) контролюючий орган виявляє арифметичні або методологічні помилки у поданій платником податків податковій декларації, що призвели до заниження або завищення суми податкового зобов'язання;

д) правильні відповіді а, в, г.

ТЕСТ 4. В основу класифікації податкових порушень покладено:

а) кількісні і формальні критерії;

б) якісні і регулюючі критерії;

в) кількісні і якісні критерії.

ТЕСТ 5. Який вид відповідальності за порушення податкового законодавства припускає покарання уповноваженим органом у порядку, встановленому фінансово-правовими нормами з метою реалізації загальнодержавних інтересів:

а) фінансова;

б) адміністративна;

в) кримінальна.

ТЕСТ 6. Чи має право контролюючий орган самостійно визначати суму податкового зобов'язання?

- а) ні, не має такого права. Платники самостійно зобов'язані нараховувати податкові зобов'язання;
- б) має право в окремих випадках;
- в) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 7. Право податкової застави виникло в той самий день, в який виникло право іншої застави на майно платника податків. Чи має пріоритет податкова застава?

- а) ні, не має податкова застава пріоритету;
- б) може мати в окремих випадках;
- в) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 8. У платника податків активи перебувають у податковій заставі. Чи має право такий платник вільно розпоряджатися ними?

- а) так, має право вільно ними розпоряджатися;
- б) ні, не має права такий платник вільно розпоряджатись активами, які перебувають у податковій заставі;
- в) може, але, крім окремих операцій, що підлягають письмовому узгодженню з податковим органом.

ТЕСТ 9. До директора підприємства за порушення податкового законодавства може бути застосовано:

- а) фінансову санкцію;
- б) адміністративний штраф;
- в) пеню.

ТЕСТ 10. Зобов'язання платника податків сплатити до бюджетів або державних цільових фондів відповідну суму коштів у порядку та у визначені законодавством строки — це:

- а) податковий борг;
- б) податкове зобов'язання;
- в) податкова застава;
- г) фінансова санкція;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 11. Мінімальний розмір фінансової санкції, що застосовується до платників податків за результатами документальних перевірок:

- а) не менше 10 НМДГ сукупно за весь строк недоплати;
- б) не більше 10 НМДГ сукупно за весь строк недоплати;
- в) не менше 50% від донарахованої суми;
- г) не більше 50% від донарахованої суми;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 12. Максимальний розмір фінансової санкції, що застосовується до платників податків за результатами документальних перевірок:

- а) не менше 10 НМДГ сукупно за весь строк недоплати;
- б) не більше 10 НМДГ сукупно за весь строк недоплати;
- в) не менше 50% від донарахованої суми;
- г) не більше 50% від донарахованої суми;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 13. Рішення про застосування фінансових санкцій до платника податків за порушення податкового законодавства застосовує:

- а) директор підприємства;
- б) голова правління Національного банку України;
- в) начальник ДПІ;
- г) податковий інспектор;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 14. Плата у вигляді процентів, нарахованих на суму податкового боргу (без урахування пені), що справляється з платника податків у зв'язку з несвоєчасним погашенням податкового зобов'язання, — це:

- а) фінансова санкція;
- б) податкова застава;
- в) адміністративний штраф;
- г) пеня;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 15. За відсутність податкового обліку на підприємстві директор підприємства притягується до відповідальності з накладанням адміністративного штрафу в розмірі:

- а) від 5 до 10 НМДГ;
- б) від 2 до 5 НМДГ;
- в) від 10 до 20 НМДГ;
- г) 4 НМДГ;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 16. Протягом 20 календарних днів, наступних за останнім календарним днем податкового місяця, подається декларація:

- а) податку з доходів фізичних осіб;
- б) податку на додану вартість;
- в) податку на прибуток;
- г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 17. Протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу (півріччя), подається декларація:

- а) податку з доходів фізичних осіб;
- б) ринкового збору;
- в) податку на додану вартість;
- г) податку на прибуток;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 18. Узгоджене податкове зобов'язання повинне бути сплачене:

- а) протягом 10 календарних днів;
- б) на наступний день після вручення податкового повідомлення;
- в) протягом 5 календарних днів;
- г) до 20 числа звітного місяця;
- д) правильної відповіді немає.

Тема 4. ОБЛІК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 4.1. Організація обліку платників податків.

Питання 4.2. Облік платників податків — юридичних осіб.

Питання 4.3. Облік фізичних осіб — платників податків.

Питання 4.4. Облік платників податку на додану вартість.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 4.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Автоматизований банк даних. Підрозділи органу Державної податкової служби. Українські підприємства й організації. Іноземні підприємства й організації. Створення єдиного державного реєстру підприємств і організацій. Облікова справа платника податків. Облік платників податків — фізичних осіб. Облік фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності. Порядок реєстрації платників ПДВ.

4.1. Організація обліку платників податків

Облік платників податків є однією з основних функцій органів Державної податкової служби, яка створює передумови для здійснення контролю за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю перерахування податків і зборів до бюджетів і державних цільових фондів.

Робота з обліку платників податків в органах Державної податкової служби здійснюється працівниками підрозділів обліку платників податків. Для забезпечення повноти обліку платників податків органи Державної податкової служби положенням на перше число кожного місяця звіряють у рамках району Єдиний банк даних про платників податків — юридичних осіб, а також Реєстр фізичних осіб з даними відповідних органів державної реєстрації з обов'язковим складанням акта звірки.

Автоматизований банк даних, створений для забезпечення єдиного податкового обліку платників податків, містить:

- єдиний банк даних юридичних осіб— платників податків;
- реєстр неприбуткових організацій і установ;
- державний реєстр фізичних осіб — платників податків;
- реєстр фізичних осіб - платників податків - суб'єктів підприємницької діяльності;
- реєстр платників податків — постійних представництв нерезидентів в Україні;
- реєстр договорів про спільну діяльність.

Робота з обліку платників податків в органах Державної податкової служби здійснюється працівниками підрозділів обліку платників податків відповідно до структури, яка затверджується Державною податковою адміністрацією України.

На підставі реєстраційних карток, одержаних від органів державної реєстрації про зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності, підрозділи обліку платників податків складають списки суб'єктів підприємницької діяльності, які не з'явилися в органи Державної податкової служби для взяття їх на облік як платників податків, та передають ці списки підрозділам з примусового стягнення податків і підрозділам податкової міліції.

У такому самому порядку передаються матеріали і стосовно платників податків, що в установлені терміни не повідомили орган Державної податкової служби про перереєстрацію, реорганізацію, зміни в реєстраційних та статутних документах.

Щодо кожного суб'єкта підприємницької діяльності підрозділи примусового стягнення податків встановлюють із засновниками та керівниками суб'єктів підприємницької діяльності причини ухилення від взяття на облік в органах Державної податкової служби та вживають заходів (по телефону, поштою, виїздом за місцезнаходженням) щодо залучення суб'єктів підприємництва до обліку і повідомляють про це підрозділ податкової міліції.

Підрозділи органу Державної податкової служби :

- стосовно платників податків, якими не подано в зазначені терміни звіти, декларації, у порядку, передбаченому законодавством, самостійно визначають суму податкового зобов'язання, проводять роботу з узгодження податкового зобов'язання та інші заходи;

- стосовно платників податків, які мають податковий борг, у порядку, передбаченому законодавством, здійснюють заходи із

скорочення податкового боргу з використанням права податкової застави, адміністративного арешту активів, стягнення та інші заходи.

У рамках проведення цих заходів, а також під час призначення чи проведення документальної перевірки платника податків або під час виконанні інших службових обов'язків працівниками органів Державної податкової служби здійснюється або може здійснюватися перевірка місцезнаходження (місця проживання) платника податків. За наслідками перевірки складається акт перевірки місцезнаходження платника податків. Якщо встановлено відсутність платника податків за його місцезнаходженням (місцем проживання), то проводиться робота зі з'ясування фактичного місця розташування (місцезнаходження) платника податків, відповідальних осіб.

Якщо підрозділом з оподаткування юридичних/фізичних осіб, підрозділом примусового стягнення податків, підрозділом податкового аудиту або іншим підрозділом органу Державної податкової служби встановлено відсутність платника податків за його місцезнаходженням (місцем проживання), то акт перевірки місцезнаходження платника податків, інформація про вжиті заходи щодо з'ясування фактичного місця розташування (місцезнаходження) платника податків, усі отримані відомості про платника податків (у тому числі й про фактичне місцезнаходження) та про допущені порушення податкового законодавства й суму податкового боргу передаються цим підрозділом до підрозділів з обліку платників податків.

Щодо кожного платника податків, за яким виявлена відсутність його за місцезнаходженням (місцем проживання) та не з'ясоване його фактичне місце розташування (місцезнаходження), підрозділи з обліку платників податків або інші підрозділи органу Державної податкової служби готують та передають підрозділам податкової міліції запит на встановлення місцезнаходження (місця проживання) платника податків за формою, що затверджується центральним органом Державної податкової служби. Щодо кожного встановлюваного платника податків оформляється один окремих запит незалежно від кількості порушень та несплачених видів податків. До Єдиного банку даних про платників податків —

юридичних осіб та Реєстру фізичних осіб відповідного рівня вносяться дані про подання запиту.

До матеріалів, що передаються підрозділу податкової міліції, включаються акт перевірки місцезнаходження платника податків, інформація про вжиті заходи щодо з'ясування фактичного місця розташування (місцезнаходження) платника податків, усі отримані відомості про платника податків, про допущені порушення податкового законодавства, суму податкового боргу, анкетні дані відповідальних осіб, розширені реєстраційні відомості про платника податків (код, назва, дата реєстрації, адресні дані, відомості про відкриті/закриті банківські рахунки, види діяльності та всі інші наявні реквізити із відповідного рівня Єдиного банку даних про платників податків — юридичних осіб та Реєстру фізичних осіб).

Про результати роботи із встановлення місцезнаходження (місця проживання) платника податків підрозділи податкової міліції надають інформацію підрозділам з обліку платників податків.

Якщо підрозділами податкової міліції підтверджена неможливість встановлення місцезнаходження (місця проживання) платника податків, то підрозділи з обліку платників податків до відповідного органу державної реєстрації (легалізації) надсилають повідомлення про відсутність платника податків за місцезнаходженням, неповідомлення ним органу Державної податкової служби своєї нової адреси та неможливість встановлення місцезнаходження (місця проживання) платника податків. Таке повідомлення надсилається як стосовно осіб, які не з'явилися до органу Державної податкової служби для взяття на облік, так і стосовно платників податків, що перебувають на обліку.

З метою контролю за оподаткуванням взятих на облік платників податків та особливостей організації встановлення місцезнаходження платників податків у розрізі окремих видів податків органи Державної податкової служби, які ведуть облік платників, складають і надсилають до органів Державної податкової служби вищих рівнів зведений звіт обліку платників податків.

Свої дії з обліку платників податків органи Державної податкової служби координують з фінансовими органами, органами Державного казначейства, органами Служби безпеки, внутрішніх справ, прокуратури, статистики, державними митними і контрольно-ревізійними службами.

4.2. Облік платників податків — юридичних осіб

Платниками податків і зборів — юридичними особами є:

- **українські підприємства й організації**, місцем діяльності яких є Україна чи органи управління яких знаходяться в Україні;
- **іноземні підприємства й організації**. В основу виникнення податкових обов'язків у цих платників покладена диференціація юридичних осіб на резидентів і нерезидентів. Ці положення регулюються ст. 1 Закону України від 22.05.1997 р. «Про оподаткування прибутку підприємств».

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 118 «Про створення єдиного державного реєстру підприємств і організацій» (скорочено — ЄДРПОУ) як єдиний державний реєстр підприємств і організацій в Україні закріплюється єдина автоматизована система обліку, нагромадження й обробки даних про підприємства, організації усіх форм власності та їх підрозділи.

Метою створення державного реєстру стало забезпечення єдиних принципів ідентифікації й обліку суб'єктів господарської діяльності, здійснення нагляду за структурними змінами в економіці, забезпеченням інформацією.

До реєстру вносяться дані про юридичні особи, що розміщені і здійснюють свою діяльність на території України і за її межами (за участю юридичних осіб України). Реєстр створений як комплекс зведень, до якого увійшли ідентифікаційні, класифікаційні, довідкові й економічні дані. Створення і ведення державного реєстру реалізується Міністерством статистики.

Інформація до облікового реєстру вноситься згідно з групуванням підприємств різних форм власності. У кожній групі відокремлюються галузі народного господарства. Щодо кожного підприємства обов'язково вказується стан розрахунків з бюджетом (централізовано, тобто головним підприємством, чи

децентралізовано, тобто кожною структурною одиницею окремо).

Юридичні особи в 20-денний термін після одержання свідоцтва про державну реєстрацію зобов'язані звернутися до органів Державної податкової служби за місцем перебування для взяття на податковий облік.

Для реєстрації підприємства в податкових органах йому необхідно надати в ДПС за місцем перебування документи згідно з встановленим переліком, а саме:

- заява за формою № 1-ОПП (додаток А);
- копія статуту, установчих документів, що завірені нотаріально;
- копія свідоцтва про державну реєстрацію;
- копія довідки про включення до ЄДРПОУ (Єдиний державний реєстр підприємств і організацій України) з присвоєним ідентифікаційним кодом.

Відділ обліку податкової інспекції перевіряє зазначені в заяві відомості і за відсутності зауважень протягом двох днів підприємство реєструють і вносять його до єдиного банку даних.

Після взяття платника податків на облік орган ДПС ставить на примірнику його статуту відмітку про прийняття на облік і видає йому відповідну довідку для пред'явлення до органів державної влади та установ банків, у яких він вирішив відкрити поточні рахунки.

Після взяття платника податків на облік формують його облікову справу, яка зберігається до ліквідації платника податків або зняття його з обліку в одному органі ДПС і прийняття на облік її іншому органі.

Облікова справа платника податків складається з:

а) **реєстраційної частини** — переліку документів, поданих платником податків до органів Державної податкової служби при взятті його на податковий облік; може доповнюватися документами, які подаються платником податків або надходять стосовно платника податків від органів державної реєстрації, статистики, інших державних органів, міністерств, центральних органів виконавчої влади та від установ банків до органів Державної податкової служби в період діяльності платника податків та у зв'язку з його ліквідацією;

б) **звітної частини** — звітних документів, що надаються платником податків у період його діяльності.

Підрозділ, який веде облік платників податків, не пізніше наступного дня після взяття платника податків на облік друкує та передає списки платників податків, узятих на облік, до підрозділів з питань оподаткування юридичних осіб для подальшого контролю за поданням ними податкової звітності. Підрозділи з питань оподаткування формують звітну частину облікової справи на кожного платника.

Надалі підприємства повинні надавати в ДПІ інформацію про зміни в діяльності, пов'язані з інформацією, зазначеною в заяві. Інформація про зміни надається в десятиденний термін. При зміні місцезнаходження підприємства в податкову інспекцію за новим місцем знаходження передаються: заява, справа підприємства з доповненням-копією особистого рахунка чи довідки про положення розрахунків з бюджетом.

Облікову справу платника податків підрозділ обліку платників податків зберігає до ліквідації платника податку чи до зміни його місцезнаходження.

Для зняття з обліку юридичної особи платник повинен надати в органи Державної податкової служби необхідні документи. Зняття платників з податкового обліку здійснюється у випадках;

- прийняття власником рішення про ліквідацію;
- прийняття судом рішення про скасування державної реєстрації платника податків;
- банкрутства.

Для зняття з обліку в триденний термін з дати ухвалення рішення підприємства про ліквідацію платник надає в органи податкової служби встановлені документи, а саме:

- заяву про зняття платника податків з обліку за ф. № 8-ОПП (у редакції наказу ДПА України від 14.05.01 № 195);
- заяву про зняття з обліку платника ПДВ, а також оригінал свідоцтва платника ПДВ і завірені в ДПІ копії цього свідоцтва;
- оригінал довідки про реєстрацію платника податків за ф. № 4-ОПП (у редакції наказу ДПА України від 03.04.02 № 149);
- копію розпорядчого документа рішення власника про ліквідацію підприємства;

— копію розпорядчого документа про створення ліквідаційної комісії;

— ліквідаційну карту органів державної статистики.

У 10-денний термін із дня подачі заяви платник повинен скласти ліквідаційний баланс у формі річного звіту і надати для перевірки в податковій органі.

Зняття з обліку фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності як платника податків здійснюється в порядку, відповідному для платників податків — юридичних осіб. Особливістю є лише те, що після прийняття рішення про ліквідацію суб'єкт підприємницької діяльності подає до органу Державної податкової служби такі документи:

— заяву про зняття з обліку платника податків за ф. № 8-ОПП, дата якої фіксується в журналі за ф. № 6-ОПП (додаток 6 до Інструкції про порядок обліку платників податків);

— оригінали документів, що видаються органами Державної податкової служби платнику податків (свідоцтва, патенти, довідки за формою № 4-ОПП, інші довідки тощо).

Керівник органу державної податкової служби приймає рішення про звернення до суду із заявою про скасування державної реєстрації суб'єкта підприємницької діяльності, якщо платник податків не має заборгованості перед бюджетом, та у випадках:

— неподання протягом одного року до органів Державної податкової служби податкової звітності;

— якщо установчі документи суперечать чинному законодавству;

— провадження діяльності, яка суперечить установчим документам та законодавству.

Після прийняття рішення судом такі платники знімаються з обліку органами Державної податкової служби.

Підприємства-банкрути знімаються з обліку після затвердження ліквідаційного балансу ухвалою арбітражного суду, прийняття судом рішення про ліквідацію такого підприємства та визнання податкового боргу безнадійним.

При отриманні від платника податків заяви за ф. № 8-ОПП, а також на підставі інформації про порушення справи про банкрутство, або звернення до суду з питання скасування державної реєстрації, органом Державної податкової служби у

місячний термін приймається рішення про проведення документальної перевірки таких платників.

Після проведення перевірки платника податків, у разі встановлення факту відсутності заборгованості перед бюджетом, закриття платником рахунків, орган Державної податкової служби знімає його з обліку.

Зняття з обліку платника фіксується в журналі за ф. № 6-ОПП, а відмітка про зняття платника з обліку вводиться в районний рівень Єдиного банку даних про платників податків — юридичних осіб або Державного реєстру фізичних осіб.

Якщо після проведеної перевірки платника податків встановлено факт заборгованості його перед бюджетами, орган Державної податкової служби не знімає його з обліку, а підрозділи обліку та звітності складають повідомлення про наявність обов'язків зі сплати податків і зборів за ф. № 10-ОПП (додаток 10 до Інструкції про порядок обліку платників податків) і надсилають його особі, відповідальній за погашення податкових зобов'язань або податкового боргу, що є такою відповідно до законодавства в разі ліквідації платника податків. Особою, відповідальною за погашення податкових зобов'язань або податкового боргу платника податків у разі ліквідації платника податків, є:

- стосовно платника податків, який ліквідується,
- ліквідаційна комісія або інший орган, що проводить ліквідацію згідно із законодавством;
- стосовно філій, відділень, інших відокремлених підрозділів платника податків, які ліквідуються, — такий платник податків;
- стосовно фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності — така фізична особа.

При зміні місця розташування платнику податків необхідно перереєструватися за новою адресою, при цьому облікова справа платника податків передається за новим місцем реєстрації платника.

4.3. Облік фізичних осіб — платників податків

Відповідно до законодавства України в державі, крім обліку платників податків — юридичних осіб, ведеться **облік платників податків — фізичних осіб**.

До 1996 р. реєстрації підлягали тільки громадяни — суб'єкти

підприємницької діяльності без права юридичної особи.

Для обліку платників, які мали доходи не тільки за місцем основної роботи, і стану їх розрахунків з бюджетом велася «Алфавітна книга», яка була обліковим реєстром. Інформація вносилася до книги на підставі довідок, що надходили від підприємств, організацій і фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності про отримані громадянами доходи і виплачені суми прибуткового податку. Таким чином, облік охоплював лише визначені категорії платників.

22 грудня 1994 р. був прийнятий Закон України «Про державний реєстр фізичних осіб — платників податків й інших обов'язкових платежів». Цей реєстр був створений 1 січня 1996 р. та передбачає облік усіх громадян — платників незалежно від джерела їхніх доходів. Таким чином, поряд із громадянами, що отримують доходи не за місцем основної роботи і від підприємницької діяльності, до Державного реєстру вносяться також громадяни, що одержують доходи тільки за місцем основної роботи.

Кожній особі в державному реєстрі привласнюється окремий ідентифікаційний номер, без якого з 1 січня 1998 р. неможливі відкриття розрахункового рахунка в банку й одержання зарплати. Установи банків здійснюють операції на розрахункових рахунках фізичних осіб (крім анонімних валютних рахунків і рахунків фізичних осіб — нерезидентів) тільки за наявності в них ідентифікаційних номерів державного реєстру фізичних осіб — платників податків.

Свідчення про державну реєстрацію є підставою для відкриття розрахункового, валютного й іншого рахунків в установах банків та виготовлення печаток і штампів. На печатках і штампах обов'язково вказується ідентифікаційний код суб'єкта підприємницької діяльності.

Отже, створення Державного реєстру фізичних осіб — платників податків забезпечує:

— повний облік фізичних осіб — платників податків, організацію автоматизованої обробки інформації про сплату податків і зборів;

— взаємодію державних податкових органів з метою забезпечення контролю за правильністю і своєчасністю сплати податків;

— організацію нормативно-інформаційного забезпечення для взаємодії державних податкових органів з іншими державними органами.

Державний реєстр створюється вищим рівнем ДПС і складається з інформаційного фонду, що є в базах даних податкових органів усіх рівнів. До інформаційного фонду Державного реєстру надходить така інформація:

— індивідуальні ідентифікаційні номери, що привласнюються фізичним особам — платникам податків і зберігаються за ними протягом життя;

— загальні відомості про фізичних осіб;

— інформація про сплату фізичними особами податків і обов'язкових платежів.

Джерелами формування інформаційного фонду є:

— дані державних податкових інспекцій по районах, районах у містах без районного поділу про фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів;

— інформація підприємств, установ, організацій всіх форм власності, включаючи Національний банк України та його установи, комерційні банки, інші фінансово-кредитні установи, фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності про суми виплачених фізичним особам доходів і утриманих з них податків та інших обов'язкових платежів;

— інформація виконавчих комітетів місцевих рад народних депутатів та інших органів, уповноважених проводити державну реєстрацію (ліцензування) фізичних осіб — суб'єктів підприємницької та іншої діяльності;

— відомості міських і районних відділів (управлінь) внутрішніх справ про громадян, які прибули на проживання в зазначений район або місто чи вибули; відомості відділів реєстрації актів громадського стану виконавчих комітетів місцевих рад народних депутатів про громадян, що померли.

При внесенні до державного реєстру варто враховувати також такі моменти:

— якщо у фізичної особи є основне місце роботи, то вона зобов'язана заповнити облікову картку, що передається бухгалтерією підприємства до податкових органів;

— якщо громадянин не має основного місця роботи, але одержує доходи чи є суб'єктом підприємницької діяльності, він зобов'язаний самостійно з'явитися в органи ДПС за місцем проживання, заповнити облікову карту для одержання ідентифікаційного номера.

Таким чином, ведення Державного реєстру фізичних осіб зумовлює такі функції податкових органів:

— забезпечення підприємств, організацій, фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, які використовують працю найманих робітників, бланками відповідних документів, а також інструктивними матеріалами про порядок передачі інформації до податкових органів;

— перевірка документів, що надійшли від підприємств, з погляду правильності та повноти заповнення;

— комп'ютерна обробка інформації;

— надсилання повідомлення після присвоєння ідентифікаційних номерів фізичним особам про необхідність з'явитися у податковий орган для отримання ідентифікаційного номера;

— видача довідок з ідентифікаційним номером з обов'язковою реєстрацією факту видачі у спеціальному журналі.

Ідентифікаційний номер Державного реєстру є обов'язковим для використання підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності у разі:

— виплати доходів, з яких утримуються податки та інші обов'язкові платежі згідно з чинним законодавством України;

— укладення цивільно-правових угод, предметом яких є об'єкти оподаткування і щодо яких виникають обов'язки сплати платежів;

— відкриття рахунків в установах банків.

Операції, проведені без застосування ідентифікаційних номерів, вважаються недійсними.

Також органами ДПС ведеться **облік фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності.**

Фізична особа — суб'єкт підприємницької діяльності після одержання свідоцтва про державну реєстрацію зобов'язана у п'ятиденний термін звернутися в органи Державної податкової служби за місцем проживання для взяття на податковий облік.

Для взяття на податковий облік фізичною особою — підприємцем до податкової інспекції подаються такі документи:

- заява за ф. № 5-ОПП;
- копія свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності — фізичної особи;
- документ, що посвідчує особу (паспорт).

Працівники підрозділів з обліку платників податків до взяття суб'єкта підприємницької діяльності на облік як платника податків перевіряють подані документи, дані із заяви за ф. № 5-ОПП заносять до Реєстру фізичних осіб. Після взяття платника податків на облік органи ДПС видають йому довідку за ф. № 4-ОПП. Облікова справа з описом документів на другий день після взяття платника податків на облік закріплюється за інспектором, про що робиться відмітка в журналі за ф. № 7-ОПП. Реєстраційна і звітна частини облікової справи зберігаються в підрозділі з питань оподаткування фізичних осіб. Юридичні та фізичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, що підпадають під визначення платників податку на додану вартість згідно зі ст. 2 Закону України «Про податок на додану вартість», зобов'язані додатково зареєструватися як платники такого податку.

4.4. Облік платників податку на додану вартість

Порядок реєстрації платників ПДВ має свої особливості. Платник ПДВ — особа, яка згідно із Законом «Про податок на додану вартість» зобов'язана здійснювати утримання і внесення до бюджету податку, сплачуваного покупцем, або особа, що імпортує (пересилає) товари на митну територію України.

Згідно із законом платником ПДВ є:

- особа, обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів (робіт, послуг) якої протягом будь-якого періоду з останніх дванадцяти календарних місяців перевищував 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- особа, яка імпортує (пересилає) товари на митну територію України;
- особа, яка здійснює на митній території України підприєм-

ницьку діяльність з торгівлі за готівкові кошти незалежно від обсягів продажу.

Для реєстрації платник подає до податкового органу заяву не пізніше двадцятого календарного дня, наступного за останнім днем дванадцятимісячного періоду, в якому обсяг оподатковуваних операцій перевищив 3600 НМДГ, а для осіб, що здійснюють на митній території України підприємницьку діяльність з торгівлі за готівкові кошти, — не пізніше ніж за 10 календарних днів до початку здійснення такої підприємницької діяльності. До заяви додається платіжний документ про сплату встановленої суми за свідоцтво платника ПДВ.

Орган Державної податкової служби зобов'язаний протягом 10 робочих днів надати заявнику (надіслати поштою з повідомленням про вручення за рахунок заявника) свідоцтво про реєстрацію як платника ПДВ.

Виключення платника податку на додану вартість з реєстру й анулювання свідоцтва здійснюються за заявою платника податків у таких випадках:

— якщо зареєстрована протягом 24 поточних календарних місяців як платник податку особа мала за останні 12 поточних календарних місяців оподатковувані обсяги продажу товарів (робіт, послуг) менші, ніж 3600 НМДГ;

— якщо зареєстрована як платник податків особа припиняє діяльність згідно з рішенням про ліквідацію такого платника податку;

— при переході юридичної особи — платника ПДВ на спрощену систему оподаткування, обліку і звітності зі сплатою єдиного податку за ставкою 10% або коли фізична особа, яка до переходу на спрощену систему оподаткування, обліку й звітності була платником ПДВ, після переходу на неї прийняла рішення про те, що вона не є платником ПДВ;

— у разі придбання спеціальних торгових патентів платником податку, що займається виключно такими видами підприємницької діяльності, для здійснення яких він придбав спеціальний торговий патент.

Облік надходжень податків ведеться в картках особистих рахунків, які відкриваються в податкових інспекціях для кожного

платника податків. Картки особистих рахунків дозволяють контролювати процес розрахунків підприємств із бюджетом і за необхідності вживати заходів щодо усунення заборгованості платників перед бюджетом.

Для виключення з реєстру платник ПДВ подає до органу Державної податкової служби за місцем реєстрації заяву про виключення з реєстру платника ПДВ за ф. № 3-Р, свідоцтво про реєстрацію і всі його завірені копії. Орган Державної податкової служби в 10-денний термін розглядає зазначену заяву.

У разі відсутності підстав для виключення платника ПДВ із реєстру платнику видається письмове пояснення (відмова у виключенні) і повертається свідоцтво разом із завіреними копіями.

За наявності підстав для виключення платника ПДВ із реєстру орган Державної податкової служби виключає його з реєстру на дату подання заяви або на дату закінчення терміну дії свідоцтва.

ВИСНОВКИ

1. Облік платників податків є однією з основних функцій органів Державної податкової служби, яка створює передумови для здійснення контролю за правильністю обчислення, повнотою і своєчасністю перерахування податків і зборів до бюджетів і державних цільових фондів.

2. Робота з обліку платників податків в органах Державної податкової служби здійснюється працівниками підрозділів обліку платників податків.

3. Для забезпечення повноти обліку платників податків органи Державної податкової служби положенням на перше число кожного місяця звіряють у рамках району Єдиний банк даних про платників податків — юридичних осіб, а також реєстр фізичних осіб з даними відповідних органів державної реєстрації з обов'язковим складанням акта звірки.

4. Щодо кожного суб'єкта підприємницької діяльності підрозділи примусового стягнення податків встановлюють із засновниками та керівниками суб'єктів підприємницької діяльності причини ухилення від взяття на облік в органах Державної податкової служби та вживають заходів (по телефону, поштою, виїздом за місцезнаходженням) щодо

залучення суб'єктів підприємництва до обліку і повідомляють про це підрозділ податкової міліції.

5. Платниками податків і зборів — юридичними особами є:

— українські підприємства й організації, місцем діяльності яких є Україна чи органи управління яких знаходяться в Україні;

— іноземні підприємства й організації. В основу виникнення податкових обов'язків у цих платників покладена диференціація юридичних осіб на резидентів і нерезидентів.

6. Органами ДПС ведеться облік фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності.

7. Органами ДПС ведеться облік платників ПДВ. Платник ПДВ — особа, яка згідно з Законом «Про податок на додану вартість» зобов'язана здійснювати утримання і внесення до бюджету податку, сплачуваного покупцем, або особа, що імпортує (пересилає) товари на митну територію України.

Запитання для самоконтролю

1. З якою метою створено автоматизований банк даних.
2. Що означає скорочення ЄДРПОУ.
3. Які документи необхідні для реєстрації підприємства в податкових органах?
4. Які документи необхідні для реєстрації фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності в податкових органах?
5. З чого складається облікова справа платника податків?
6. Механізм та необхідний перелік документів для зняття з обліку юридичної особи.
7. Механізм зняття з обліку фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності як платника податків.
8. Облік платників податків — фізичних осіб.
9. Облік платників податків фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності.
10. Облік платників податків на додану вартість.

Тестові завдання до теми 4 (10 тестів)

ТЕСТ 1. Згідно з Постановою Кабміну України від 22.01.1996 № 118 «Про створення державного реєстру підприємств і організацій» до реєстру вносять:

- а) державні підприємства;

- б) підприємства малого та середнього бізнесу;
- в) ЗАТ, ВАТ, ТОВ;
- г) банки, інвестиційні, трастові та страхові компанії;
- д) підприємства всіх форм власності та їх підрозділи.

ТЕСТ 2. Який державний орган здійснює облік юридичних та фізичних осіб:

- а) виконавчі комітети;
- б) Пенсійний фонд;
- в) органи Державного казначейства;
- г) податкові органи;
- д) контрольно-ревізійні управління.

ТЕСТ 3. Які реєстри платників податків ведуться в Україні?

- а) реєстр платників прибуткового податку;
- б) реєстр платників ПДВ;
- в) реєстр неприбуткових організацій;
- г) реєстр підприємств — банкрутів
- д) реєстр платників — фізичних осіб;
- є) реєстр платників податків юридичних осіб.
- ж) правильні відповіді б, г, є;
- з) правильні відповіді б, в, д, є.

ТЕСТ 4. Під час реєстрації платник податку — фізична особа отримує:

- а) картку фізичної особи — платника податку;
- б) свідоцтво про реєстрацію;
- в) ідентифікаційний код;
- г) індивідуальний податковий номер.

ТЕСТ 5. Законом України «Про систему оподаткування» передбачено, що облік платників податків і зборів (обов'язкових платежів) здійснюється:

- а) місцевими органами влади;
- б) податковою міліцією;
- в) державними податковими органами;
- г) правильні відповіді а; в.

ТЕСТ 6. Юридичні особи реєструються:

- а) в обласній державній податковій інспекції;
- б) в органі державної податкової служби за місцезнаходженням;
- в) у будь-якому органі Державної податкової служби.

ТЕСТ 7. Який з документів не надається платником податків для зняття з обліку?

- а) заява про зняття з обліку за формою № 8-ОПП;
- б) оригінал довідки про перебування платника на обліку за формою № 4-ОПП;
- в) копія свідоцтва про державну реєстрацію;
- г) копія розпорядницького документа власника або органу, уповноваженого на те засновницькими документами про ліквідацію;
- д) копія розпорядницького документа про створення ліквідаційної комісії;
- е) ліквідаційна картка органів держстатистики.

ТЕСТ 8. Яка ланка Державної податкової служби веде облік платників податку на додану вартість, що перераховується в дохід державного бюджету?

- а) базова;
- б) середня;
- в) вища.

ТЕСТ 9. Органами державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності є:

- а) обласна рада народних депутатів;
- б) податкові органи;
- в) місцеві ради народних депутатів;
- г) Кабінет Міністрів України.

ТЕСТ 10. Громадяни — суб'єкти підприємницької діяльності подають до податкових органів декларації:

- а) щоквартально;
- б) щомісячно;
- в) один раз на рік;
- г) щодавно.

Тема 5. РОЗРАХУНОК ПОДАТКІВ І ОБЛІК ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 5.1. Організація обліку платників податків.

Питання 5.2. Облік податкових надходжень.

5.2.1 Організація обліку податків, зборів та обов'язкових платежів.

5.2.2 Особисті рахунки платників податків та порядок їх ведення.

5.2.3 Облік нарахованих сум платежів.

5.2.4 Облік надходження платежів до бюджету

5.2.5 Облік відстрочення, розстрочення податкових зобов'язань та штрафних санкцій.

Питання 5.3 Автоматизація обліково-перевірної роботи податкових органів.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 5

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Обчислення податку. Спосіб обчислення. Сплата податку. Способи сплати податку. Організація обліку податків. Зарахування платежів. Погашення платником податкових зобов'язань. Особисті рахунки. Контрольні функції. Облік надходжень платежів до бюджету. Облік відстрочених або розстрочених податкових зобов'язань. Облік сум штрафних (фінансових) санкцій. Інформаційна система податкової служби. Автоматизована інформаційна система. Подання звітів та їх реєстрація.

5.1. Порядок розрахунку та внесення сум податкових надходжень

Обчислення податку — це сукупність дій платника податків (податкового агента) чи податкового органу з визначення суми податку, що підлягає сплаті до бюджетів чи цільових фондів.

Особливості обчислення податків і зборів можуть бути покладені в основу класифікації цих видів обов'язкових платежів. Відповідно до цього податки поділяються на:

а) **окладні** — податки, що обчислюються безпосередньо податковим органом;

б) **неокладні** — податки, що обчислюються самостійно платником податків;

в) **змішані** — податки, що обчислюються на різних етапах і платником податків, і податковим органом. (Прикладом подібного податку може бути податок з доходів фізичних осіб, що обчислюється податковими агентами (при оподатковуванні доходів за місцем основної роботи платника податків), платниками податків (при подачі податкової декларації) і податковими органами (при коригуванні даних податкових декларацій).

Обчислення податку здійснюється у декілька етапів:

1. Визначення об'єкта оподаткування.

Об'єкт оподаткування — це сукупність фактів, з якими пов'язане виникнення обов'язку платника податків зі сплати податків. Об'єктом оподаткування можуть бути як доходи або їх частина, вартість товарів, майно платників податків, окремі види їхньої діяльності, додана вартість та інші об'єкти, встановлені законодавчими актами.

До кола категорій, пов'язаних з об'єктом оподаткування, входить і поняття джерела податку. У деяких випадках джерело податку може збігатися з об'єктом оподаткування, але в більшості випадків — це два різних поняття. Джерелом сплати податків є доходи платника. Причому якщо для фізичних осіб це заробітна плата, пенсії, доходи від підприємницької діяльності тощо, то для юридичних осіб в основному це — прибуток.

Отже, основним джерелом, за рахунок якого виплачується основна маса податків, є дохід. Спочатку оподатковуваний дохід зменшується на майнові податки, мито й інші платежі. На другому етапі перераховуються місцеві податки, витрати зі сплати яких відносяться на фінансові результати діяльності платника. На третьому етапі виплачуються всі податки, що сплачуються за рахунок доходу.

Таким чином, **джерело податку** — кошти платника (переважно — дохід), що використовуються ним для сплати податку.

2. Визначення бази оподаткування.

Базою оподаткування є конкретна характеристика визначеного об'єкта оподаткування. Вона є об'єктом оподаткування, скоригованим і підготовленим до застосування податкової ставки, обчислення суми податку, що підлягає сплаті в бюджет.

3. Вибір ставки податку. Ставка податку виступає як податкове нарахування на одиницю виміру податкової бази.

4. Застосування податкових пільг.

5. Розрахунок суми податку.

Податок обчислюється в рамках одного податкового періоду, але здійснюватися це може декількома способами. При цьому необхідно розмежовувати способи обчислення податку і способи сплати податку. **Спосіб обчислення** податку характеризує особливість визначення й обліку оподаткованої бази.

Залежно від **способів обчислення** розмежовують:

1. **Кумулятивний** — спосіб визначення об'єкта, при якому податкова база визначається наростаючим підсумком. На конкретну дату визначається оподатковувана база, зменшена на суму пільг, якими користується платник.

2. **Некумулятивний** — спосіб визначення податкової бази, при якому кожна частина доходу обкладається податком окремо, не залежно з іншими джерелами доходів. Цей спосіб більш простий, не вимагає складної системи розрахунків, але за його рахунок важко забезпечити стабільне надходження коштів до бюджету.

Сплата податку — це сукупність дій платника податків з фактичного внесення сум податку, що підлягає сплаті у відповідний бюджет чи цільовий фонд. Сплата податків може здійснюватися у декількох формах (рисунки 5.1).

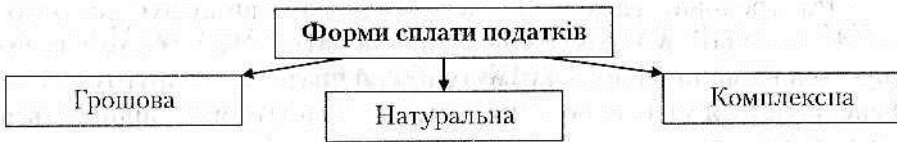

Рисунок 5.1 - Форми сплати податків.

1. **Грошова форма сплати податку** застосовується безготівковим шляхом і розрахунками готівкою. У більшості випадків сплата податків здійснюється шляхом перерахування коштів з банківських рахунків платника на бюджетні рахунки на підставі платіжного доручення. Сплата здійснюється в національній валюті України.

2. **Сплата податку в натуральній формі**. Ця форма застосовується переважно для податкових платежів, пов'язаних з використанням природних ресурсів.

3. **Комплексна форма сплати податків** припускає поєднання двох попередніх і використовується при зверненні стягнення на майно боржника в рахунок погашення податкової недоїмки.

Спосіб сплати податку характеризує особливість реалізації платником податків обов'язку з перерахування коштів у бюджет чи спеціальні фонди. Тобто це механізм, порядок сплати і перерахування податку.

Існують три основних **способи сплати податку**.

1. **Кадастровий** — спосіб сплати податків, в основу якого покладено перерахування суми відповідно до шкали, складеної на визначені види майна.

2. **Деклараційний** — спосіб реалізації платником податків обов'язку зі сплати податку на підставі подання в податкові органи офіційної заяви (декларації) про отримані доходи за визначений період і про свої податкові обов'язки.

3. **Попередній (авансовий)** — спосіб, що застосовується в основному при безготівковому утриманні. Податки утримуються у джерела доходу. Вони утримуються платником в момент видачі коштів одержувачу і при цьому автоматично перераховуються в бюджет до видачі доходу.

Обов'язок платника податків характеризується фактом сплати податку, а також своєчасною сплатою сум податків і зборів у

повному обсязі у терміни, закріплені податковим законодавством.

Терміном сплати податку визнається період часу, що починається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податків і закінчується моментом закінчення терміну сплати податку. Термін сплати податку визначається календарною датою чи закінченням періоду часу, що обчислюється роками, кварталами, місяцями, декадами, тижнями, днями чи вказівкою на подію, що повинна настати чи відбутися.

Залежно від термінів сплати податки поділяються на **термінові податки** — податки, що сплачуються протягом визначеного строку, обумовленого моментом виникнення податкового обов'язку, та **періодичні** — податки, що сплачуються протягом визначеного терміну, що встановлюється переважно у взаємозв'язку з конкретними календарними періодами.

Зміна терміну сплати податку здійснюється шляхом перенесення терміну сплати податку чи його частини на більш пізній термін. Зміна терміну сплати податку здійснюється у вигляді **відстрочки, розстрочки, податкового кредиту**.

Зміна терміну сплати податку не скасовує діючого і не створює нового податкового обов'язку. Вона здійснюється на підставі договору, що складається між платником податку і податковим органом у межах його компетенції.

5.2. Облік податкових надходжень

5.2.1. Організація обліку податків, зборів та обов'язкових платежів

Облік платежів, що надходять до бюджету, ведеться працівником підрозділу обліку і звітності органу Державної податкової служби відповідно до порядку, встановленого для справляння платежів до бюджету.

Обробка документів щодо обліку платежів, що надходять до бюджету, ведеться в локальній мережі, яка забезпечує єдиний технологічний процес введення, контролю інформації та високу швидкість обробки документів.

Для забезпечення повноти надходження платежів до бюджету, згідно з бюджетною класифікацією, органи

Державної податкової служби відповідно до порядку, встановленого чинним законодавством з касового виконання Державного бюджету України за доходами, до 1 грудня кожного року подають органам Державного казначейства та фінансовим органам в електронному вигляді списки складу платників податків, які знаходяться на податковому обліку у кожному районі (місті), щодо юридичних осіб та їх філій, а також фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності.

Списки складу платників містять: назву (або прізвище, ім'я та по батькові — для фізичної особи) платника; його ідентифікаційний код (номер); коди платежів відповідно до бюджетної класифікації із зазначенням: символів звітності, номерів рахунків, відкритих у територіальних органах Державного казначейства або відкритих на ім'я фінансових органів, виду бюджету.

Облік, контроль і складання звітності щодо платежів, що надходять до бюджету, проводяться органами Державної податкової служби з використанням автоматизованої інформаційної системи (АІС). Засобами АІС забезпечується автоматизоване виконання всіх операцій на робочому місці працівників підрозділу обліку і звітності, у тому числі ведення особистих рахунків платників, формування довідкової інформації та складання звітності.

Обов'язковою вимогою до проектів АІС обліку і звітності в органах Державної податкової служби є захист, архівування та збереження даних, забезпечення можливості доступу до баз даних, у тому числі минулих звітних періодів (тільки в режимі перегляду), виведення карток особистих рахунків на друк та екран комп'ютера, забезпечення кодування кожної операції, відстеження по кожному податковому зобов'язанню та податковому боргу історій їх виникнення. АІС забезпечує наявність в особових рахунках платників усіх реквізитів, необхідних для автоматизованої звірки даних з даними інших структурних підрозділів податкового органу.

Органи Державної податкової служби для ведення оперативного обліку платежів, що надходять до бюджету, одержують відповідні документи від органів Державного казначейства, фінансових органів, контролюючих та інших

органів і платників відповідно до чинних порядків передачі інформації та внутрішнього документообігу. **Документами, на підставі яких здійснюється зарахування платежів** шляхом занесення інформації про податкові зобов'язання платника до бази даних, є:

а) за податковими зобов'язаннями, які самостійно визначаються платником:

— податкові декларації (розрахунки), у тому числі нові, довідки про суми платежу на збільшення або зменшення податкових зобов'язань звітного періоду, розрахунки авансових платежів та інші документи, які подаються платниками податків до податкового органу в порядку та терміни, встановлені податковим законодавством, на підставі якого здійснюється нарахування платежів;

— реєстр відповідного органу Державного казначейства (фінансового органу), що підтверджує надходження коштів на бюджетні рахунки, — у випадках, коли чинними нормативно-правовими актами передбачено визначення податкового зобов'язання за фактом зарахування коштів на бюджетні рахунки;

б) за податковими зобов'язаннями, розрахованими органом Державної податкової служби:

— податкове повідомлення (рішення) органу Державної податкової служби, складене за актом документальної перевірки або за іншими документами, передбаченими чинним законодавством;

— податкове повідомлення (рішення) органу Державної податкової служби про застосування та стягнення сум штрафних санкцій за порушення граничних термінів сплати узгодженого податкового зобов'язання;

— рішення про скасування або зміну раніше прийнятого рішення про нарахування податкового зобов'язання (пені і штрафних санкцій) внаслідок адміністративного оскарження;

— розрахунок суми податкового зобов'язання, якщо згідно з нормативно-правовими актами з питань оподаткування особою, відповідальною за нарахування окремого платежу, є податковий орган;

— акт документальної перевірки з питань повноти нарахування, утримання та сплати прибуткового податку з громадян;

в) що надходять від судових органів:

— рішення (ухвала, постанова) суду (господарського суду) про нарахування або визнання недійсним відповідного рішення органу Державної податкової служби про застосування та стягнення сум штрафних (фінансових) санкцій, донарахованих сум податків, скасування раніше нарахуваних сум податкового зобов'язання;

г) що є підставою для відстрочення або розстрочення сплати податкових зобов'язань перед бюджетом та скасування наданих, відстрочених або розстрочених податкових зобов'язань:

— рішення про відстрочення або розстрочення сплати податкових зобов'язань, надані органами, які згідно з чинним законодавством мають право приймати такі рішення;

— договір між платником та органом Державної податкової служби, якщо рішення про надання відстрочення або розстрочення сплати податкових зобов'язань приймається органом Державної податкової служби;

— рішення про скасування прийнятого раніше рішення про відстрочення або розстрочення сплати податкових зобов'язань;

д) що розпочинають, підтверджують або завершують процедуру адміністративного оскарження:

— заява (скарга) платника податків про перегляд рішення контролюючого органу;

— рішення контролюючого органу про повне (часткове) задоволення скарги платника;

— рішення контролюючого органу, що не підлягає подальшому адміністративному оскарженню;

— повідомлення платника податків про судове оскарження рішень контролюючого органу;

е) що підтверджують податковий компроміс:

— згода платника з рішенням про податковий компроміс;

— рішення про відстрочення або розстрочення податкових зобов'язань та податковий компроміс;

— рішення про списання безнадійного боргу;

є) що є підставою або засвідчують введення (припинення) мораторію, укладання мирової угоди щодо відстрочення (та/або) розстрочення, списання безнадійної заборгованості:

- заява про порушення справи про банкрутство;
- ухвала господарського суду про порушення провадження справи про банкрутство платника;
- ухвала господарського суду про припинення мораторію;
- ухвала господарського суду про затвердження мирової угоди;
- постанова господарського суду про визнання платника банкрутом;
- ухвала господарського суду про поновлення провадження справи про банкрутство платника.

Документами, що підтверджують погашення платником податкових зобов'язань, є:

1. Одержані від органів Державного казначейства України:

- відомості про зарахування та повернення коштів з аналітичних рахунків за доходами у вигляді електронних документів — технологічних файлів;
- звіти про виконання державного бюджету за доходами та видатками;
- виписки з рахунків у вигляді електронного реєстру розрахункових документів та їх паперові копії;
- корінець прибуткового документа («повідомлення») про прийняття установою банку платежів до державного бюджету готівкою;
- копії квитанцій, виданих органами місцевого самоврядування платникам податків за платежами до державного бюджету, разом з описом до них.

2. Одержані від фінансових органів:

- реєстр розрахункових документів про сплату платежів до місцевого бюджету;
- копія відомостей про зарахування платежів до бюджету, про розподіл платежів між бюджетами, про повернення надміру сплачених або невідшкодованих сум;
- копія розрахункових документів про сплату платежів до місцевого бюджету за безготівковим розрахунком;

— довідка про суми надходжень до місцевого бюджету за видами платежів;

— корінець прибуткового документа («повідомлення») про прийняття установою банку платежів до місцевого бюджету готівкою;

— копії квитанцій, виданих органами місцевого самоврядування платникам податків за платежами до місцевого бюджету, разом з описом до них.

3. Одержані Державною податковою адміністрацією України від Державного казначейства України:

— відомості про зарахування та повернення коштів з аналітичних рахунків за доходами (центральний рівень) у вигляді електронних документів — технологічного файлу;

— звіт про виконання державного бюджету за доходами в розрізі областей в електронному вигляді.

5.2.2. Особисті рахунки платників податків та порядок їх ведення

З метою обліку нарахованих і сплачених сум платежів до бюджету органами Державної податкової служби на кожний поточний рік відкриваються **особисті рахунки** за кожним платником та кожним видом платежу, які повинні сплачуватися такими платниками.

Особисті рахунки платників відкриваються органом Державної податкової служби щорічно за платниками, які;

— перебувають на податковому обліку з початку року;

— взяті на податковий облік протягом поточного року з моменту взяття на облік;

— своєчасно не взяті на податковий облік — з моменту нарахування або сплати платежу (залежно від того, яка з цих подій настала раніше);

— реорганізуються — з дати зміни організаційно-правового статусу або місця реєстрації платника податків.

Картки особистих рахунків відкриваються структурним підрозділом органу Державної податкової служби (який, у межах своїх функціональних обов'язків, повинен відкрити особисті рахунки) не пізніше першого робочого дня, наступного за днем одержання від

структурних підрозділів органу Державної податкової служби з обліку платників списків платників.

Номери карток особистих рахунків є:

— номери особистих рахунків юридичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, які відповідають ідентифікаційним кодам і які присвоюються платникам згідно з Положенням про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.96 № 118;

— номери особистих рахунків фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності, які відповідають ідентифікаційним номерам і присвоюються платникам згідно із Законом України «Про Державний реєстр фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів»;

— номери особистих рахунків підприємств, що проводять спільну підприємницьку діяльність і яким відкривають особисті рахунки за додатковою ознакою, що відповідає реєстраційним (обліковим) номерам Тимчасового реєстру ДПА України.

Кожна картка особистого рахунка має безпосередній вихід на Єдиний банк даних про платників податків — юридичних осіб, який є автоматизованою системою збору, накопичення та обробки даних про платників податків та містить дані інших реєстрів, а саме: реєстру платників ПДВ, реєстру неприбуткових організацій і установ, реєстру платників податків постійних представництв нерезидентів в Україні, реєстру договорів про спільну діяльність, реєстру великих платників податків. Зазначене дозволяє групувати облікові показники за всіма наведеними ознаками.

Форми карток особистих рахунків мають лицьовий та зворотний боки.

На лицьовому боці картки відображаються умови справляння платежу та дані про платника податків (у тому числі терміни подання розрахунків та терміни сплати, вид бюджету, код бюджетної класифікації), а також інформація про податкові зобов'язання, нараховані за результатами документальних перевірок.

Зворотний бік картки відображає етап розрахунків платників з бюджетом (суми нарахованого та сплаченого платежу, пені, штрафних (фінансових) санкцій, плати за кредит, суми податкового боргу та надміру сплачені) тощо.

Усі вартісні операції в особистих рахунках платників здійснюються у гривнях та копійках відповідно до норм розрахунків, що діють в установах банків України.

В особистих рахунках платників підсумки за місяць та підсумок, який нарастає з початку року, підводяться щомісяця, крім підсумкових рядків, що відображають сальдо розрахунків (надміру сплачені та суми податкового боргу) і повторюють ті самі суми, що були розраховані під час проведення останньої облікової операції.

В особистих рахунках від реалізації конфіскованого майна сальдо розрахунків (надміру сплачені та суми податкового боргу) визначається після проведення кожної облікової операції, а підсумки підводяться після закриття особистих рахунків.

Працівником підрозділу обліку і звітності після підбиття щомісячних підсумків вибірково перевіряється правильність їх розрахунку. Вибіркова перевірка правильності проведених облікових операцій в особистих рахунках платників здійснюється не менше ніж раз на квартал.

Перевіряючи особисті рахунки, необхідно звернути увагу на такі моменти:

- чи за всіма термінами сплати відображено внесені суми нарахованих платежів до бюджету, а також суми, донараховані за результатами документальних перевірок;

- чи правильно обчислене сальдо розрахунків платників з бюджетом (надміру сплачені та суми податкового боргу);

- чи правильно нарахована пеня.

Сальдо розрахунків на звітну дату розраховується таким чином (див. рисунок 5.2).

За наявності податкового боргу на початок року сальдо розрахунків на звітну дату повинно дорівнювати податковому боргу на початок року, плюс нарахована сума за звітний період, мінус сплачена сума за звітний період, мінус сума розрахунків без наявної сплати, мінус сума зменшення (списання) податкового зобов'язання, плюс повернена сума за звітний період.

Суми, що надійшли до бюджетів та до державних цільових фондів з початку року, відображаються у реєстрах надходжень та повернень і постійно звіряються з даними реєстру розрахункових документів на відповідну дату.

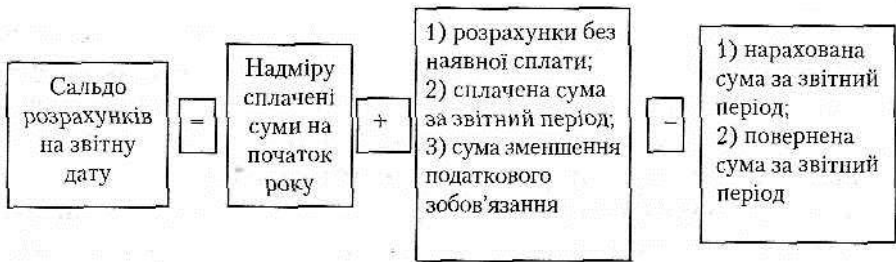

Рисунок 5.2- Сальдо розрахунків платників з бюджетом

На вимогу платника органи Державної податкової служби звіряють розрахунки за всіма платежами, які сплачуються платником до бюджету за звітний період. За платежами, з яких виникли розбіжності, за бажанням платника друкується картка особистого рахунка.

При збігові сальдо розрахунків за даними платника з даними органу Державної податкової служби розрахунки на 1 січня вважаються звіреними і про це робиться відмітка у книзі обліку звірення розрахунків з бюджетом, яка ведеться у підрозділі обліку і звітності. Якщо сальдо розрахунків з бюджетом на 1 січня за даними платника не збігається з даними органу Державної податкової служби, то звірення розрахунків оформлюється складанням акта, який є підставою для здійснення детальної перевірки розбіжностей даних особистого рахунка платника із даними платника. Звірка розрахунків усіх платників податків за платежами до бюджету, які ними сплачуються, проводиться до закінчення терміну подання річного звіту. Форми акта звірки розрахунків та книги обліку затверджуються Державною податковою адміністрацією України.

В особистих рахунках платників після проведення всіх облікових операцій на останнє число грудня, включаючи нарахування пені на суми, що вважаються не сплаченими до 31 грудня включно, працівником підрозділу обліку і звітності в автоматичному режимі підбиваються підсумки за рік нарахованих, зменшених, сплачених і повернутих сум платежів, штрафних (фінансових) санкцій і пені.

Проведення розрахункових операцій в особистих рахунках платників із закриття звітного року та підбиття підсумків проводяться виключно в автоматичному режимі засобами відповід-

ного програмного забезпечення. Якщо є податковий борг або надміру сплачені суми, несплачена пеня тощо, то ці суми переносяться в особистий рахунок поточного року. Нульове сальдо особистого рахунка попереднього року переноситься в особистий рахунок поточного року.

У випадках передачі зобов'язань щодо оподаткування платника (при знятті з обліку з одного органу Державної податкової служби і взятті на облік до іншого) підрозділи обліку і звітності проводять такі операції:

- в особистих рахунках після проведення всіх облікових операцій, включаючи нарахування пені на несплачені суми податкового боргу, в автоматичному режимі підбивають підсумки нарахованих, зменшених, сплачених і повернутих сум платежів, штрафних (фінансових) санкцій, пені та процентів за користування відстроченням або розстроченням податкових зобов'язань;

- проводять звірку з платником податків із складанням у трьох примірниках (для двох податкових органів і платника податків) відповідних актів, у яких визначаються суми платежів, донараховані за результатами документальних перевірок, штрафні (фінансові) санкції, що не сплачені платником на момент складання акта звірки і термін сплати за якими настане після дати зняття з обліку;

- формують картки особистих рахунків в електронному вигляді та довідку про податковий борг і надміру сплачені платежі до бюджету, крім платежів, сплата за якими повинна проводитися за місцем розташування об'єкта оподаткування (наприклад, плата за землю, плата за торговий патент та інші), і заповнюють відповідні пункти повідомлення (ф. № 11-ОПП);

- передають до підрозділів з обліку платників повідомлення, завірену довідку про податковий борг платника, надміру сплачені платежі до бюджету, акт звірки з платником для складання акта передачі податкового боргу та надміру сплачених платежів;

- на підставі акта передачі, затвердженого керівником (заступником керівника) органу Державної податкової служби, проводять у картках особистих рахунків зменшення (збільшення) податкового боргу чи надміру сплачених платежів у базах поточного року так, щоб сальдо розрахунків на дату зняття з

обліку дорівнювало нулю, та передають інформацію в електронному вигляді на магнітному носіїві до підрозділів обліку платників для подальшої передачі органу державної податкової служби за новим місцезнаходженням платника. З метою запобігання втраті інформації вона обов'язково дублюється.

При взятті платника податків на податковий облік підрозділи обліку і звітності одержують від підрозділів з обліку платників повідомлення (ф. № 11-ОПП), інформацію, надану в електронному вигляді, для формування карток особистих рахунків, акти звірок та довідку про податковий борг та надміру сплачені платником суми платежів до бюджету.

В особистих рахунках платника, відкритих органом Державної податкової служби за його новим місцезнаходженням, відображаються підсумки нарахувань і надходжень за його попереднім місцезнаходженням, але до оперативної звітності органу Державної податкової служби за новим місцезнаходженням платника до кінця звітного року включаються лише нарахування та надходження платежів до бюджету з терміну відкриття ним особистих рахунків платника. Органом Державної податкової служби за попереднім місцезнаходженням платника дані щодо нарахувань та надходжень платежів до бюджету в оперативній звітності відображаються до кінця звітного року і нові особисті рахунки на поточний рік не відкриваються.

При зміні протягом року форми власності, назви, організаційно-правової форми або місцезнаходження платника податків, які призводять до зміни виду платежу (коду бюджетної класифікації), такому платнику відкривається нова картка особистого рахунка за відповідним кодом бюджетної класифікації, до якої в автоматичному режимі вноситься сальдо розрахунків з попередньої картки. При цьому дані з попередньої картки особистого рахунка враховуються у звітності до кінця поточного року.

У разі переходу платника на сплату консолідованого податку за його заявою облік зазначеного платежу ведеться в картках особистих рахунків до кінця поточного року, при цьому сальдо розрахунків за платежами до бюджету передається до іншого органу Державної податкової служби. Закриття картки особистого рахунка здійснюється у загальному порядку.

При ліквідації платника податків в обліку проводяться такі операції:

— за платниками податків, які не мають заборгованості перед бюджетом, особисті рахунки закриваються в кінці року. Облікові показники враховуються у звітності поточного року;

— якщо платник податків має заборгованість перед бюджетом, то на підставі документів, що підтверджують визнання податкового боргу безнадійним, у особистому рахунку платника проводиться запис суми безнадійного боргу за основним платежем і штрафними санкціями.

5.2.3. Облік нарахованих сум платежів

Нарахуванню в особистих рахунках платників підлягають:

- податкові зобов'язання, самостійно визначені платником;
- податкові зобов'язання, нараховані (зменшені, списані) органом Державної податкової служби;
- штрафні (фінансові) санкції;
- пеня;
- проценти за користування податковим кредитом.

Податкові зобов'язання, самостійно визначені платником, нараховуються в особистих рахунках за даними електронних реєстрів нарахованих сум податкової звітності та електронних реєстрів податкових повідомлень, сформованих на підставі даних податкової звітності. Спеціалісти підрозділів обліку і звітності в автоматичному режимі формують реєстри рознесених сум та проводять звірку з реєстрами нарахованих сум. Після звірки та виправлення розбіжностей, якщо такі є, реєстр нарахованих сум податкової звітності передається підрозділу, що його сформував, з відміткою про повноту обліку сум в особистих рахунках платників.

Податкові зобов'язання, нараховані (зменшені, списані) органом Державної податкової служби, проводяться у картках особистих рахунків за даними електронного реєстру податкових повідомлень у частині сум узгоджених податкових зобов'язань.

Нарахування сум штрафних санкцій здійснюється у тому самому порядку, що й нарахування податкових зобов'язань, визначених платником та нарахованих (зменшених, списаних) органом державної податкової служби, за даними електронних реєстрів та електро-

них реєстрів податкових повідомлень у частині штрафних санкцій, які вибираються з реєстру за ознакою та розносяться до особистих рахунків платників до розділу «Розрахунки основного платежу та штрафних санкцій».

Нарахування процентів за користування відстроченням або розстроченням податкових зобов'язань проводиться в особистих рахунках платників у розділі «Проценти за користування відстроченням або розстроченням сплати податкових зобов'язань» шляхом перенесення цих сум в автоматичному режимі з журналу реєстрації відстрочених або розстрочених сум податкових зобов'язань.

Проведення операцій в особистих рахунках платників здійснюється в хронологічному порядку.

Для **забезпечення контролю** за правильністю рознесення до особистих рахунків платників даних податкової звітності підрозділи обліку і звітності виконують такі контрольні функції:

— щомісяця проводять в автоматичному режимі звірки даних щодо сум податкових зобов'язань, визначених у реєстрах, з даними реєстрів інших структурних підрозділів, що здійснюють супроводження цих питань. Звірка проводиться в розрізі платників, платежів, бюджетів, сум та інших реквізитів;

— у разі виникнення розбіжностей формують в автоматичному режимі протокол розбіжностей та подають його службовій особі відповідного структурного підрозділу для виявлення та усунення причин розбіжностей.

5.2.4. Облік надходження платежів до бюджету

Облік надходжень платежів до бюджету в особистих рахунках платників проводиться органом Державної податкової служби на підставі документів, що підтверджують погашення платником податкових зобов'язань.

Для забезпечення контролю за повнотою та своєчасністю розрахунків платників за належними до бюджету платежами органи Державної податкової служби провадять оперативний облік платежів згідно з кодами бюджетної класифікації.

Суми донарахованих платежів за результатами документальних перевірок, пені та штрафних (фінансових) санкцій обліковуються за тими самими кодами бюджетної класифікації, що й основні платежі.

Дані про надходження платежів до бюджету повинні бути відображені органом Державної податкової служби в особистих рахунках платників і у реєстрі надходжень та повернень у день отримання від органів Державного казначейства України (фінансових органів) відомостей про зарахування та повернення надміру сплачених платежів у вигляді електронного реєстру розрахункових документів. У разі виявлення у зазначеному реєстрі сум надходжень, структура яких не відповідає вимогам автоматичного обліку платежів до бюджету, ці дані у день отримання електронного реєстру розрахункових документів обліковуються в окремому особистому рахунку за спеціальним кодом та у реєстрі надходжень та повернень. Зазначені суми надходжень підлягають уточненню і обліку у відповідних особистих рахунках платників не пізніше п'яти днів від дня одержання копій розрахункових документів від органу Державного казначейства (фінансового органу). В оперативній звітності органу Державної податкової служби не враховуються надміру сплачені платежі за зазначеними сумами надходжень за період їх уточнення.

Облік платежів, за якими не передбачено подання платником податкової звітності до органів Державної податкової служби, крім випадків донарахування таких платежів за актами документальних перевірок, ведеться у реєстрі надходжень та повернень.

Облік платежів, за якими не передбачене нарахування пені, але передбачене врахування у сумах податкового боргу, ведеться в особистому рахунку платника.

За платежами, контроль за справлянням яких протягом поточного року знято з органів Державної податкової служби і покладено на інші державні органи, здійснюється виведення нульового сальдо в особистому рахунку платника шляхом збільшення (зменшення) суми нарахувань без урахування у звітності коригувальних сум нарахувань. Підставою для проведення зазначеної операції є рішення керівника (заступника керівника) органу Державної податкової служби щодо зняття з обліку зазначених платежів. Операція проводиться датою прийняття рішення.

Виведення нульового сальдо може здійснюватися двома операціями:

— коригуванням сум нарахованих податкових зобов'язань за платежами, за якими облік в органах Державної податкової служби припиняється;

— шляхом перенесення сальдо розрахунків до інших особистих рахунків платників.

Щодо платежів, за якими відповідно до законодавчих та нормативних документів змінюється форма обліку, тобто закриваються особисті рахунки й облік переходить на реєстр надходжень та повернень, проводяться такі заходи: за відповідними кодами операцій суми податкового боргу (або суми, надміру сплачені до бюджету) автоматично балансуються записами про нарахування (зменшення нарахування), внаслідок чого відображається нульове сальдо розрахунків.

Картки особистих рахунків закриваються на загальних підставах. У звітності нараховані (зменшені) суми не враховуються.

5.2.5. Облік відстрочення, розстрочення податкових зобов'язань та штрафних санкцій

Відстрочення або розстрочення податкових зобов'язань надається платникам у порядку, визначеному чинним законодавством.

Облік відстрочених або розстрочених податкових зобов'язань в особистих рахунках платників ведеться на підставі таких документів:

— заяви (скарги) платника податків про перегляд рішення контролюючого органу;

— рішення контролюючого органу про повне (часткове) задоволення скарги платника;

— рішення контролюючого органу, що не підлягає подальшому адміністративному оскарженню;

— повідомлення платника податків про судове оскарження рішень контролюючого органу.

Облік надходження відстрочених або розстрочених податкових зобов'язань за платежами до бюджету та процентів за користування відстроченням або розстроченням податкових зобов'язань відображається в особистих рахунках платників у загальному порядку погашення податкових зобов'язань, який встановлюється окремо

для кожної форми особових рахунків платників. Зарахування цих сум проводиться за тими кодами бюджетної класифікації, що й платежі, за якими надано відстрочення або розстрочення податкових зобов'язань.

Сума податкового кредиту, проценти за користування відстроченням або розстроченням податкових зобов'язань та терміни їх сплати відображаються в особистому рахунку платника згідно з порядком, встановленим для обліку відстрочених або розстрочених податкових зобов'язань.

Проценти за користування відстроченням або розстроченням податкових зобов'язань відображаються на зворотному боці картки в розділі «Проценти за користування відстроченням або розстроченням податкових зобов'язань».

При переведенні платника на облік до іншого податкового органу, у тому числі до державних податкових інспекцій з функціями безпосереднього обслуговування та контролю за великими платниками податків, за платником зберігається право на відстрочення або розстрочення податкових зобов'язань (боргу), надане за попереднім місцезнаходженням.

Інформація щодо розстрочених (відстрочених) сум передається та приймається в автоматичному режимі. В оперативній звітності дані про відстрочення або розстрочення податкових зобов'язань відображаються:

— за попереднім місцем обліку платника — від дати надання відстрочення або розстрочення податкових зобов'язань до дати зняття з обліку платника податків відображаються як «використані»;

— за новим місцем обліку платника — від дати взяття на облік платника податків до дати закінчення терміну дії відстрочення або розстрочення податкових зобов'язань відображаються як «діючі» на звітну дату.

Облік сум штрафних (фінансових) санкцій, нарахованих та сплачених платником самостійно до початку перевірки органу Державної податкової служби, провадиться в особистому рахунку платника на підставі даних електронних реєстрів, складених за даними нової податкової декларації (розрахунку), у якій штрафні санкції визначаються окремим рядком.

Облік сум штрафних (фінансових) санкцій, нарахованих органом Державної податкової служби, провадиться в автоматичному режимі на підставі даних електронного реєстру податкових повідомлень, складених за рішенням керівника (заступника керівника) органу Державної податкової служби про застосування та стягнення сум штрафних (фінансових) санкцій, за кожним платежем окремо, датою останнього дня граничного терміну сплати.

Облік штрафних санкцій в особистих рахунках платників, які подали до установи банку платіжне доручення на перерахування суми податкового боргу (часткового податкового боргу) до бюджету, призупиняється датою його реєстрації у цих установах на суми сплати податкового боргу (часткового податкового боргу).

Суми фінансових санкцій обліковуються в особистих рахунках платників за окремими кодами операцій у розділі «Розрахунки основного платежу та штрафних санкцій».

5.3. Автоматизація обліково-перевірної роботи податкових органів

Інформаційна система податкової служби — це система з великими потоками інформації та великою їх розгалуженістю, з великою кількістю типів документів різної складності. Їх швидкий пошук та систематизацію може забезпечити тільки автоматизована інформаційна система.

АІС податкової служби — це комп'ютерна мережа з організацією автоматизованих робочих місць (АРМ) податкових інспекторів. Для забезпечення відповідності програмного комплексу обліку і звітності нормам чинного законодавства проекти АІС підлягають обов'язковому тестуванню у ДПА України із залученням спеціалістів, що безпосередньо обслуговують платників податків.

Обов'язковою вимогою до проектів АІС обліку і звітності в органах державної податкової служби є захист, архівування та збереження даних, відстеження по кожному податковому зобов'язанню та податковому боргу історій їх виникнення, забезпечення кодування кожної операції і можливості доступу до баз даних, у тому числі минулих звітних періодів (тільки в режимі перегляду).

У податковій службі у 1991 р. з'явилася перша версія автоматизованого робочого місця податкового інспектора відділу обліку та звітності — «Держдоходи». За його допомогою були усунені основні недоліки ручного оперативного обліку податків. Потім з'явилися нові АРМ, у результаті об'єднання яких була створена автоматизована інформаційна система податкової служби.

АРМ — це сукупність програмно-технічних засобів та проблемно-орієнтованих комплексів, які використовуються з метою суттєвого підвищення ефективності процесу інформаційного забезпечення діяльності податкового інспектора, наприклад, реєстрація інформації, її обробка та систематизація.

Організаційно-інформаційна структура податкової служби України побудована за тривірневою ієрархічною системою — центр, область, район.

На районному рівні готується оперативна інформація, яка є первинною інформацією, що часто поновлюється. Оперативна інформація — основа в інформаційній ієрархії автоматизованих систем. Обробка оперативної інформації — це робота, пов'язана зі збором, контролем і первинною обробкою даних, формуванням нових документів, довідок, звітів. Тому найбільше інформаційне навантаження в роботі податкових органів покладене на нижній рівень — районні ДПІ. Саме на цьому рівні виникає первинна інформація, пов'язана з безпосередньою роботою з платниками податків (юридичними та фізичними особами). Автоматизація збору та обробки інформації на робочих місцях забезпечує повноту, точність і актуальність документів, прискорює їх підготовку, а використання спеціального програмного забезпечення сприяє зростанню продуктивності праці. У результаті з ДПІ до обласної ДПА надходять файли, в яких згідно зі строками надання розміщена регламентна звітна інформація про платників, стан податкових платежів, виконання платіжної дисципліни тощо, а також інформація щодо неформалізованих запитів.

На обласному рівні шляхом узагальнення оперативної інформації формується тактична інформація для аналізу та відпрацювання різних варіантів щодо надходження коштів до бюджету. Тут накопичуються дані, які надходять із ДПІ, компонується в цілому ДПА обласного рівня і передаються до ДПА України.

Стратегічна інформація утворюється в результаті опрацювання в ДПА України оперативної і тактичної інформації, що містить відомості, звіти, прогнози. На її основі органи законодавчої та виконавчої влади можуть оцінювати виконання прибуткової частини бюджету України і приймати обґрунтовані та ефективні рішення, а також робити висновки про те, як працюють закони за кожним із податків, прогнозувати та підтримувати стратегію напрямів розвитку податкової служби України.

Інформаційне забезпечення АІС податкової служби — це стандартизовані та уніфіковані форми вхідної та вихідної документації, єдиний формалізований опис даних, єдина нормативно-довідкова інформація (НДІ), що містить систему класифікації і кодування, єдині інструкції та правила обробки інформації, єдина ієрархічна система банків даних та система їх захисту тощо.

Для забезпечення безпомилковості читання документів (кодування вхідної інформації), а також швидкісного введення інформації з цих документів до баз даних та їх опрацювання були розроблені єдині загальнодержавні довідники (класифікатори), що і склали НДІ автоматизованої інформаційної системи податкової служби. Довідник, або класифікатор, — це документ, що є зібрання кодів і найменувань класифікаційних об'єктів та їх угруповань. Нормативно-довідкова інформація — це дані про розміри ставок та терміни сплати за кожним із видів податкових платежів, облікову ставку НБУ, бюджетну класифікацію податків та зборів, перелік банківських установ, у яких перебувають розрахункові рахунки платників, перелік платників податків, державних органів та ін.

Стандартизація та уніфікація форм документів, єдина НДІ та єдині правила обробки інформації є основою для створення єдиного інформаційного простору податкової служби, що дає можливість автоматизувати більш трудомісткі процеси щодо збору, обліку та обробки інформації. Усі довідники розробляються і підтримуються в актуальному стані централізовано у ДПА України і разом із пакетами прикладних програм передаються на обласні та районні рівні.

Використання загальнодержавних довідників дало можливість обміну інформацією в електронному вигляді між

податковими органами, банками, митними органами, казначейством, Держкомстатом, органами виконавчої влади усіх рівнів та дозволило здійснювати проведення повномасштабного й ефективного контролю за достовірністю (якістю) інформації про об'єкти оподаткування.

Після реєстрації у виконавчому комітеті та Мінстаті платник реєструється у податковій інспекції в управлінні обліку платників, подаючи для цього усі реєстраційні документи. Реєстрація здійснюється за допомогою АРМ «Облік платників» та АРМ «Реєстрація платників ПДВ», у результаті якої всі інформаційні відомості надходять до бази даних АІС податкової інспекції з подальшою передачею цих даних до центральної бази даних (ЦБД) ДПА України (через обласну ДПА), а саме: до Державного реєстру юридичних осіб, Державного реєстру платників ПДВ.

Отримавши в податковій інспекції довідку про реєстрацію, платник відкриває рахунок у банку. Протягом трьох робочих днів з цього моменту з банку до ДПІ електронною поштою надходять відомості про відкриття (або закриття) рахунка.

У результаті реєстрації платника в податковій інспекції відкривається картка особистого рахунка (КОР) за кожним видом платежу.

Проблемним питанням у відносинах платника податків з податковою службою є **подання звітів та їх реєстрація**, особливо у періоди пікових навантажень, проведення контролю та аналізу звітних документів податковими органами. Щоб налагодити швидку реєстрацію податкових звітів, їх контроль та аналіз, концепція розвитку податкової служби України визначила такі шляхи:

- **подання звітів у електронному вигляді;**
- **впровадження програмних комплексів**, які забезпечують оперативність прийняття звітності, автоматизовану її обробку, універсалізацію технологічного процесу використання у роботі даних із звітних документів платників податків та встановлення жорсткого контролю за термінами їх подання.

ДПА України проводить роботу щодо розроблення та впровадження програмного комплексу з формування усіх

податкових звітів у електронному вигляді. Формування електронної звітності платниками здійснюється з використанням спеціальних програмних засобів, які складаються з **двох частин: клієнтської**, за допомогою якої платник «готує» електронний звіт, **та інспекторської**, яка «приймає» наданий звіт, виконує необхідний контроль інформації та передає ці дані для обробки до інших функціональних АРМ. Передача податкових звітів у електронному вигляді (електронна звітність) відбувається через подання до районної ДПІ дискети або електронного файлу за допомогою електронної пошти разом із підписаними паперовими копіями.

Програмний комплекс **клієнтської частини** надає платнику можливість:

- генерувати і заповнювати в автоматизованому режимі звітні бухгалтерські форми відповідно до чинного законодавства;
- перевіряти в автоматизованому режимі заповнення звітних форм, фіксуючи помилки окремим протоколом;
- захищати дані, що передаються до податкових органів, від несанкціонованого доступу та коригування електронного звіту шляхом «електронного підпису» платника;
- накопичувати і використовувати дані електронних звітів;
- друкувати форми електронних звітів — отримувати обов'язкові паперові копії звітних форм.

Щодо програмного комплексу **інспекторської частини**, то він забезпечує:

- оперативність приймання звітності;
- автоматизовану обробку звітності;
- універсалізацію технологічного процесу використання даних звітних документів платників податків;
- встановлення жорсткого контролю за термінами їх подання.

За його допомогою реалізована мета автоматизування таких операцій:

- реєстрування форм звітності платників податків;
- ведення нарахованих сум податків за зареєстрованими формами звітності;

— введення даних за поданими формами звітності платників податків;

— контроль даних форми звітності на етапі їх введення;

— пакетний контроль усіх поданих форм;

— ведення реєстрів поданих та неподаних документів;

— ведення реєстрів нарахованих сум податків;

— ведення реєстрів із контролю форм звітності.

Інформація про нараховані суми податків, після успішного завершення автоматизованого контролю автоматично переноситься в картки особистих рахунків платників, у інформаційні файли баз даних.

Практика показує, що приймання звітності на електронних носіях дає можливість скоротити кількість робочих місць із приймання звітності, зменшити час обробки та підвищити достовірність отриманої інформації.

ВИСНОВКИ

1. Обчислення податку — це сукупність дій платника податків (податкового агента) чи податкового органу з визначення суми податку, що підлягає сплаті до бюджетів чи цільових фондів. Відповідно до цього податки поділяються на:

а) **окладні** — податки, що обчислюються безпосередньо податковим органом;

б) **неокладні** — податки, що обчислюються самостійно платником податків;

в) **змішані** — податки, що обчислюються на різних етапах і платником податків, і податковим органом.

2. Обчислення податку здійснюється у декілька **етапів**:

2.1. Визначення об'єкта оподаткування.

2.2. Визначення бази оподаткування.

2.3. Вибір ставки податку.

2.4. Застосування податкових пільг.

2.5. Розрахунок суми податку.

3. Залежно від **способів обчислення** розмежовують:

3.1. **Кумулятивний** — спосіб визначення об'єкта, при якому податкова база визначається наростаючим підсумком. На конкретну дату визначається оподатковувана база, зменшена на суму пільг, якими користується платник.

3.2. **Некумулятивний** — спосіб визначення податкової бази, при якому кожна частина доходу обкладається податком окремо, не залежно від інших джерел доходів. Цей спосіб більш простий, не вимагає складної системи розрахунків, але за його рахунок важко забезпечити стабільне надходження коштів до бюджету.

4. Існують три основних **способи сплати податку**.

4.1. **Кадастровий** — спосіб сплати податків, в основу якого покладено перерахування суми відповідно до шкали, складеної на визначені види майна.

4.2. **Деклараційний** — спосіб реалізації платником податків обов'язку зі сплати податку на підставі подання в податкові органи офіційної заяви (декларації) про отримані доходи за визначений період і про свої податкові обов'язки.

4.3. **Попередній (авансовий)** — спосіб, що застосовується в основному при безготівковому утриманні. Податки утримуються у джерелі доходу. Вони утримуються платником в момент видачі коштів одержувачу і при цьому автоматично перераховуються в бюджет до видачі доходу.

5. З метою обліку нарахованих і сплачених сум платежів до бюджету органами Державної податкової служби на кожний поточний рік відкриваються **особисті рахунки** за кожним платником та кожним видом платежу, які повинні сплачуватися такими платниками

6. **Облік надходжень платежів до бюджету** в особистих рахунках платників проводиться органом Державної податкової служби на підставі документів, що підтверджують погашення платником податкових зобов'язань.

7. **Відстрочення або розстрочення** податкових зобов'язань надається платникам у порядку, визначеному чинним законодавством.

8. **Облік сум штрафних (фінансових) санкцій**, нарахованих та сплачених платником **самостійно до початку перевірки** органу Державної податкової служби, провадиться в особистому рахунку платника на підставі даних електронних реєстрів, складених за даними нової податкової декларації (розрахунку), у якій штрафні санкції визначаються окремим рядком.

9. Облік сум штрафних (фінансових) санкцій, нарахованих органом Державної податкової служби, провадиться в автоматичному режимі на підставі даних електронного реєстру податкових повідомлень, складених за рішенням керівника (заступника керівника) органу Державної податкової служби про застосування та стягнення сум штрафних (фінансових) санкцій, за кожним платежем окремо, датою останнього дня граничного терміну сплати.

Запитання для самоконтролю

1. Етапи обчислення податку.
2. Способи обчислення податку.
3. Форми сплати податків.
4. Способи сплати податку.
5. Термін сплати податку.
6. Організація обліку податків, зборів та обов'язкових платежів.
7. На підставі яких документів здійснюється зарахування платежів шляхом занесення інформації про податкові зобов'язання платника до бази даних?
8. Які документи підтверджують погашення платником податкових зобов'язань?
9. З якою метою і ким відкриваються особисті рахунки за кожним платником та кожним видом платежу?
10. Механізм обліку нарахованих сум платежів.
11. Організація обліку надходження платежів до бюджету.
12. Облік відстрочених або розстрочених податкових зобов'язань.
13. Облік сум штрафних (фінансових) санкцій.
14. Інформаційна система податкової служби.

Тестові завдання до теми 5 (7 тестів)

ТЕСТ 1. Зміна строку сплати податку здійснюється шляхом перенесення строку сплати податку або його частини на більш пізній строк. Зміна строку сплати податку здійснюється шляхом...

- a) відстрочки;

- б) списання;
- в) розстрочки;
- г) податкового кредиту;
- д) бюджетного кредитування;
- е) а, в, г;
- є) а, б, д.

ТЕСТ 2. Характерною рисою податкових відносин є:

- а) економічний зміст;
- б) грошовий характер;
- в) зв'язок із владою, публічність;
- г) безсистемність.

ТЕСТ 3. Пріоритетною формою звітності податкових служб є:

- а) журнал обліку платників податків і зборів за ф. № 7- ОПП;
- б) Державний реєстр фізичних осіб;
- в) звітність про надходження коштів до бюджету — за формою № 1-П «Звіт про суми фактичних надходжень податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів і державних цільових фондів»;
- г) особисті рахунки платників податків і зборів, обов'язкових платежів.

ТЕСТ 4. Податкове зобов'язання платника податків визначається:

- а) податковим агентом;
- б) платником податків самостійно;
- в) податковим органом;
- г) правильні всі відповіді.

ТЕСТ 5. Який вид звітності є сукупністю дій платника податків і податкового органу зі складання, ведення і здачі документів встановленої форми, що містять відомості про результати діяльності платника податку, його майновий стан і фіксує процес вирахування податку, а також суму, що підлягає сплаті до бюджету?

- а) бухгалтерська;

- б) податкова;
- в) фінансова.

ТЕСТ 6. Який документ податкової звітності, наданий платником податків у формі заяви, з визначенням у ньому відомостей про отримані доходи, понесені витрати, майно, що знаходиться в його власності?

- а) баланс;
- б) декларація;
- в) податкове повідомлення.

ТЕСТ 7. У податковому повідомленні зазначаються:

- а) підстава для нарахування податкового зобов'язання;
- б) належні до сплати суми податків, штрафних санкцій;
- в) граничні терміни погашення і попередження про наслідки несплати податків у встановлений термін;
- г) факт узгодження податкового зобов'язання платника податків, нарахованого податковим органом;
- д) активи платника податків, що знаходяться в податковій заставі;
- е) правильні відповіді а, б, в.

Тема 6. ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ

План викладення теми:

Ключові терміни

Питання 6.1. Сутність податкового контролю.

Питання 6.2. Податкова перевірка — основний метод податкового контролю.

Питання 6.3. Оформлення результатів податкової перевірки.

Питання 6.4. Оскарження дій податкових органів

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 6.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Податковий контроль. Види податкового контролю. Перед-перевірний аналіз. Планування контролю. Податкова перевірка. Початок перевірки. Журнал реєстрації перевірок. Види податкових перевірок. Камеральна. Документальна перевірка. Виїзна. Планова виїзна. Невиїзна документальна перевірка. Зустрічна. Планова документальна перевірка. Комплексна. Тематична. Повторна. Формальна. Арифметична. Програма документальної перевірки. Акт. Довідка. Зведений акт. Довідка з окремих питань. Оскарження дій податкових органів.

6.1. Сутність податкового контролю

Податковим контролем є спеціальний державний контроль, що становить діяльність податкових органів і їх посадових осіб з перевірки виконання вимог податкового законодавства особами, що реалізують податкові обов'язки чи забезпечують цю реалізацію.

Завдання податкового контролю — забезпечення економічної безпеки держави під час формування централізованих державних грошових фондів за рахунок податкових надходжень.

Податковий контроль передбачає:

- спостереження за діяльністю контролюючих суб'єктів;
 - аналіз отриманої інформації, тенденцій, вироблення прогнозів;
 - вживання заходів з попередження порушень законності й дисципліни;
 - облік конкретних правопорушень, аналіз їх причин і обставин;
 - припинення протиправної діяльності;
 - виявлення винних у здійсненні податкових правопорушень (як платників податків, так і працівників податкових органів) і притягнення їх до відповідальності.
- Органи Державної податкової служби здійснюють:
- контроль за дотриманням податкового законодавства;
 - перевірку правильності обчислення податків, зборів та інших обов'язкових платежів;

- перевірку якості поставлення і ведення податкового і бухгалтерського обліку об'єктів оподаткування;
- забезпечення своєчасного і повного внесення сум податків, що сплачуються;
- накладення фінансових і адміністративних штрафів;
- профілактику податкових порушень.

Види податкового контролю класифікуються за декількома підставами (рисунок 6.1).

а) за суб'єктом, що здійснює контрольні функції:

1) **державний** — податковий контроль, здійснюваний державними органами. У цьому разі органи, що здійснюють податковий контроль, поділяються на:

- органи загальної компетенції, що здійснюють податковий контроль поряд зі своєю основною діяльністю;
- органи спеціальної компетенції — створені спеціально для здійснення податкового контролю — податкові адміністрації, інспекції, податкова міліція;

2) **незалежний** — податковий контроль, що здійснюється аудиторськими чи громадськими організаціями.

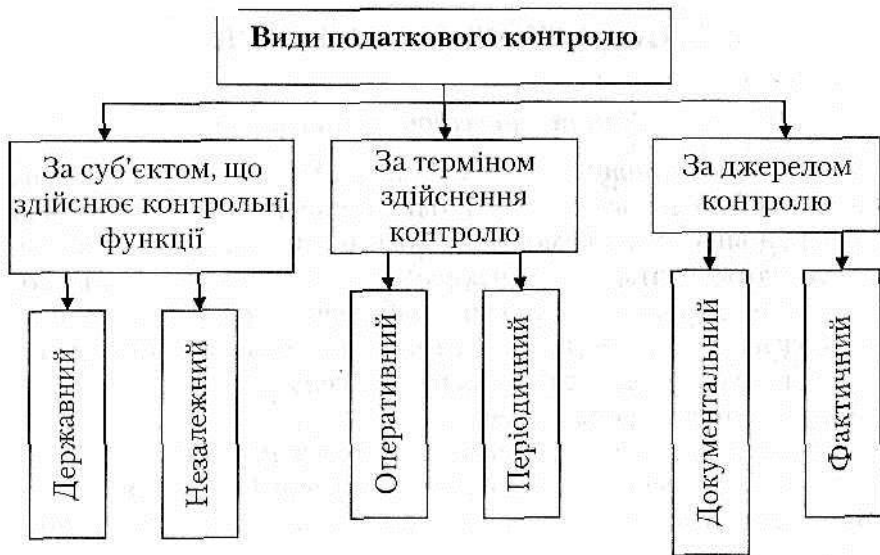

Рисунок 6.1- Види податкового контролю

б) за терміном здійснення контролю:

1) **оперативний** — податковий контроль, здійснюваний у межах звітного періоду на підставі кількісних і якісних показників контрольованої операції;

2) **періодичний** — податковий контроль, що здійснюється після закінчення звітного періоду на підставі аналізу документів звітності й інших джерел.

в) за джерелом контролю:

1) **документальний** — податковий контроль, що здійснюється на підставі аналізу документів, які відбивають показники контрольованого об'єкта чи діяльності суб'єктів;

2) **фактичний** — податковий контроль, що здійснюється на підставі фактичного аналізу контрольованого об'єкта чи діяльності контрольованих суб'єктів.

Податковий контроль припускає кілька методів:

— здійснення обліку платників податків;

— здійснення податкової перевірки;

— обстеження території і приміщень, де можуть знаходитися об'єкти, що підлягають оподаткуванню чи використовуються для одержання об'єктів оподаткування.

Проведення податкового контролю доцільно здійснювати за такими **етапами:**

1. Передперевірний аналіз.

2. Планування контролю.

3. Контакт з об'єктом контролю.

4. Документальна перевірка.

5. Завершальний етап контролю.

6. Реалізація і контроль за виконанням матеріалів перевірки.

Передперевірний аналіз передбачає:

— вивчення обліку платника в податковому органі;

— вивчення податкових декларацій та інших звітних документів;

— порівняння динаміки даних про нарахування і сплату податків;

— аналіз розвитку підприємства;

— аналіз основних показників підприємства.

Під час аналізу податковий інспектор одержує необхідні відомості про підприємство і визначає основні напрямки перевірки.

На етапі **планування контролю** здійснюється добір необхідних даних про платників податку, добір об'єктів для проведення документальної перевірки, підготовка планів і графіків документальних перевірок, уточнення параметрів контролю, часу й обсягу контрольних процедур, визначення джерел інформації, методичних прийомів контролю, відповідальних осіб.

Схему проведення податкового контролю наведено на рисунку 6.2.

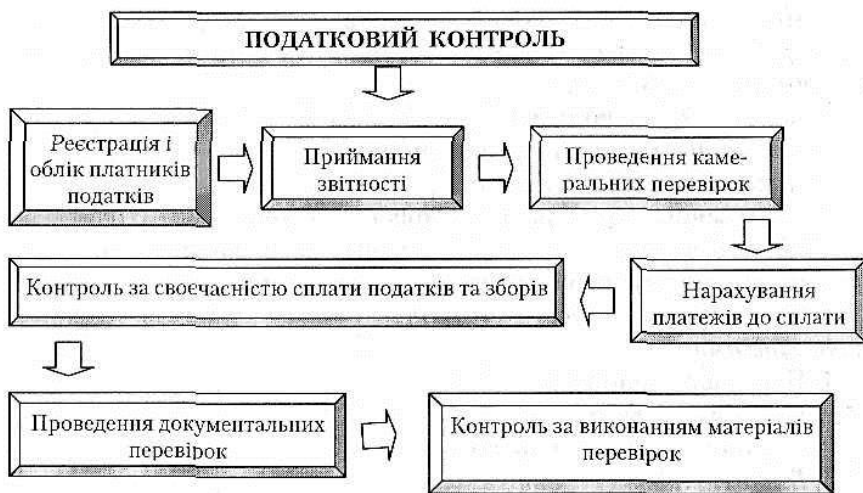

Рисунок 6.2 - Схема проведення податкового контролю

Основним методом податкового контролю є **податкова перевірка**. Серед основних прав Державної податкової служби виділено та відокремлено право податкових органів на здійснення перевірки грошових документів, бухгалтерських книг, звітів, кошторисів, декларацій та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податкових платежів.

6.2. Податкова перевірка — основний метод податкового контролю

Податкова перевірка — це діяльність податкових органів (у деяких випадках аудиторських, громадських організацій) з аналізу й дослідження первинної облікової і звітної документації, пов'язаної зі сплатою податкових платежів, з метою перевірки своєчасної і повної сплати податків та зборів, правильного ведення податкового обліку, обчислення сум податкових платежів, здійснення податкової звітності.

Податкова перевірка проводиться за наявності підстави, а саме:

- за наявності відомостей, що дозволяють припустити, що платник податку приховує об'єкт оподаткування;
- за наявності факту невідповідності задекларованих платником податку доходів і витрат з його фактичними доходами і витратами;
- за наявності відомостей про приріст об'єкта оподаткування, якщо це не має документального підтвердження;
- за неподання у відповідний термін податкової декларації чи інших документів, необхідних для визначення податкового зобов'язання;
- за наявності порушень під час останньої податкової перевірки;
- під час реорганізації чи ліквідації підприємств чи організацій.

Об'єктом податкової перевірки є грошові документи, бухгалтерські книги, звіти, кошториси, декларації, товарно-касові книги, показники електронно-касових апаратів і комп'ютерних систем, що використовуються для розрахунків за готівку зі споживачами, та інші документи, незалежно від способу надання інформації, пов'язані з розрахунком, сплатою податків, зборів, свідоцтва про державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності, спеціальні дозволи на її здійснення.

Суб'єктами податкових перевірок є підприємства, установи, організації будь-якої форми власності, спільні підприємства, фізичні особи.

Під час проведення перевірки працівники державних податкових органів у перший день зобов'язані (початок перевірки):

- пред'явити свої службові посвідчення керівнику;
- пред'явити посвідчення на перевірку;
- ознайомити з метою перевірки і надати програму та графік перевірки;
- представити членів контрольної бригади;
- пояснити причини, з яких здійснюється перевірка;
- вирішити організаційні питання (розміщення в приміщенні, забезпечення технікою і т. ін.);
- обговорити порядок надання необхідної інформації для перевірки;
- ознайомити з попередніми результатами контролю.

Перш ніж податковий інспектор розпочне ревізію, необхідно перевірити його посвідчення на перевірку. Ненадання інспектором відповідних документів дає право платнику податків не допускати його до проведення перевірки. Ця норма закріплена в розпорядженні ДПАУ «Про посвідчення на перевірку» від 20.05.97 р. № 89-р. Посвідчення на перевірку друкується на бланку Державної податкової адміністрації і повинне бути зареєстроване в журналі видачі посвідчень на перевірку. Воно дійсне тільки на зазначений у ньому період і має бути завірене гербовою печаткою і підписом керівника чи заступника керівника податкової служби.

У посвідченні на перевірку вказуються дата видачі, назва підприємства, що перевіряється, терміни перевірки, посада й прізвище інспектора. Істотним є те, що посвідчення повинне бути виписане тільки на одного працівника податкового органу, в іншому випадку (якщо посвідчення виписане на кількох осіб) посвідчення можна вважати недійсним.

Оперативні перевірки проводять, якщо у контролерів є службові посвідчення і посвідчення на право перевірки кожного суб'єкта підприємницької діяльності (СПД).

Працівники без належно оформленого посвідчення не мають права брати участь у перевірках суб'єктів підприємницької діяльності.

Крім цього, суб'єкт підприємницької діяльності, якого перевіряють, повинен вести журнал реєстрації перевірок. Це дає змогу виключити несанкціоновані перевірки. У разі наявності у СПД територіально відокремлених філій, представництв та

інших підрозділів у кожному з них ведеться окремий журнал реєстрації перевірок.

Журнал прошивається СПД і завіряється печаткою та підписом директора або власника (для юридичних осіб), або тільки підписом (для фізичних осіб) СПД.

Журнал реєстрації перевірок має таку форму:

— титульний аркуш, на якому вказано назву підприємства, місцезнаходження, а для підприємця — П.І.Б. підприємця, місце проживання;

— сторінки журналу містять таку таблицю (табл. 6.1):

Таблиця 6.1 – Сторінка журналу реєстрації перевірок

№ з/п	Мета та характер перевірки	Назва організації, що здійснює перевірку	Прізвище, ім'я, по батькові особи, що здійснює перевірку	Номер службового посвідчення та посади особи, що здійснює перевірку	Дата видачі та номер направлення або припису щодо здійснення перевірки	Строк проведення перевірки		Підпис особи, що здійснює перевірку	Примітки
						Початок	Закінчення		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Під час здійснення податкового контролю можуть бути застосовані такі **види податкових перевірок**.

Камеральна — податкова перевірка, що проводиться за місцем перебування податкового органу в момент здачі платником податків звітних документів і податкових

розрахунків на підставі інформації, що міститься в них, а також відомостей документів, що знаходяться в податкових органах, і відомостей, що відображають діяльність і майно платників податків і зборів. Ця податкова перевірка здійснюється без виходу на підприємство податковим інспектором у момент одержання звітності. Матеріали камеральної перевірки використовуються для проведення подальших податкових перевірок. Перевірці підлягають такі питання:

- повнота і своєчасність подачі звітності, податкових декларацій і розрахунків;

- виконання вимог порядку заповнення наданих документів;

 - послідовність даних у формах звітності;

 - відповідність даних, використовуваних для проведення розрахунків, даним, відбитим у звітності;

- правильність заповнення всіх пунктів декларацій і розрахунків

- правильність арифметичних розрахунків і визначення сум і термінів сплати чи повернення з бюджету належних сум.

Документальна перевірка — це другий етап контрольної роботи податкових органів за правильністю розрахунку та своєчасністю сплати в бюджет податків і зборів. Документальні перевірки здійснюються у звітному періоді й мають декілька різновидів.

Виїзна — податкова перевірка, здійснювана за місцем перебування платника податків чи об'єкта податкового контролю на підставі матеріалів податкових декларацій та існуючих у податкових органах документів і відомостей про діяльність і майно платника податків і зборів, а також отриманих у нього документів та інформації. Підставою для проведення виїзної податкової перевірки є рішення керівника податкового органу з письмовим повідомленням платника податків, зборів і обов'язкових платежів. Проводиться вона в основному за місцем здійснення платником податків діяльності, результати якої (чи вона сама) служать підставою для виникнення податкового обов'язку.

Планова виїзна перевірка проводиться за сукупними показниками фінансово-господарської діяльності СПД з письмового дозволу керівника відповідного контролюючого органу.

Формування щорічних проектів планів-графіків проведення планових виїзних перевірок здійснюється відділеннями управлінь Державного казначейства в районах, містах (крім міст Києва та Севастополя), районах у містах, контрольно-ревізійними підрозділами (відділами, групами) в районах, містах (крім міст Києва та Севастополя), районах у містах і митницями за місцезнаходженням суб'єктів підприємницької діяльності, що перевіряються. Ці плани-графіки погоджуються з відповідною районною, міською державною податковою інспекцією.

Заміна у планах-графіках суб'єкта підприємницької діяльності, що перевіряється, та зміна термінів початку проведення планових виїзних перевірок забороняються, крім випадків виникнення об'єктивних обставин (ліквідація, банкрутство суб'єкта, припинення його діяльності на тривалий час тощо).

Планова виїзна перевірка проводиться за письмовим дозволом керівника відповідного контролюючого органу не частіше одного разу протягом календарного року в межах компетенції відповідного контролюючого органу.

Керівник відповідного контролюючого органу несе персональну відповідальність за дотримання плану-графіка проведення планових виїзних перевірок.

Право на проведення документальної перевірки суб'єкта підприємницької діяльності надається тільки в тому разі, якщо йому не пізніше ніж за десять календарних днів до дня проведення перевірки надіслане письмове повідомлення із зазначенням дати її проведення.

Телефонне або інше усне повідомлення про майбутню перевірку є найгрубішим порушенням порядку проведення перевірок.

Таким чином, будь-яке підприємство має право відмовити податковим органам у проведенні перевірки, якщо останніми не були дотримані обидві зазначені вище умови.

Крім цього, терміни проведення таких перевірок обмежені **тридцятьма робочими днями**. Винятки становлять суб'єкти підприємницької діяльності з річним сукупним валовим

прибутком 20 млн грн і більше: для них термін проведення перевірки може перевищувати вказаний, при цьому продовження терміну здійснюється за рішенням керівника Державної податкової адміністрації, якій підпорядковується відповідна податкова інспекція.

Якщо плануються виїзні перевірки різними органами, а саме: податковими, контрольно-ревізійними, митними або державним казначейством, то вони повинні здійснюватись одночасно. Координація зазначених перевірок покладена на Державну податкову службу. У разі неможливості здійснення одночасно всіма контролюючими органами планової виїзної перевірки здійснюються в різні терміни, узгоджені контролюючими органами із суб'єктами підприємницької діяльності. Причин, що роблять неможливим одночасне проведення планових виїзних перевірок, визначено лише дві:

- відсутність необхідних умов праці для всіх осіб, які здійснюють перевірку;

- виробнича або фізична неможливість співпраці працівників суб'єкта, що перевіряється, одночасно з усіма особами, які здійснюють перевірку.

У разі неузгодженості планів-графіків проведення планових перевірок між податковою службою й іншими контролюючими органами суб'єкт підприємницької діяльності має право не допускати осіб, які здійснюють перевірку, на об'єкт.

Позаплановою виїзною перевіркою вважається перевірка, що не передбачена в планах роботи контролюючого органу і здійснюється за наявності хоча б однієї з таких обставин:

- за результатами зустрічних перевірок виявлені факти, що свідчать про порушення суб'єктом підприємницької діяльності норм законодавства;

- суб'єктом підприємницької діяльності не надані у встановлений термін документи обов'язкової звітності;

- виявлена недостовірність даних, заявлених у документах обов'язкової звітності;

- суб'єкт підприємницької діяльності подав у встановленому порядку скаргу про порушення законодавства посадовими особами контролюючого органу під час проведення планової чи позапланової виїзної перевірки;

— у разі виникнення потреби в перевірці відомостей, отриманих від особи, що мала правові відношення з суб'єктом підприємницької діяльності, якщо суб'єкт не надасть пояснення і документальні підтвердження на обов'язковий письмовий запит контролюючого органу протягом трьох робочих днів з дня одержання запиту;

— проводиться реорганізація чи ліквідація підприємства.

Позапланові виїзні перевірки проводяться лише органами ДПС і органами КРС в межах їх повноважень.

Невиїзна документальна перевірка — перевірка, яка проводиться в приміщенні органу Державної податкової служби на підставі поданих податкових декларацій, звітів та інших документів, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податків та зборів (обов'язкових платежів) незалежно від способу їх подачі. Цей вид перевірки передбачений Порядком оформлення результатів невиїзних документальних, виїзних планових та позапланових перевірок з питань дотримання податкового, валютного та іншого законодавства, затверджений Наказом ДПА України від 10 серпня 2005 року № 327.

Зустрічна — податкова перевірка, яка здійснюється як частина виїзної чи камеральної і полягає в зіставленні відомостей, підтверджених документально, про діяльність контрольованої особи і наявних в інших осіб з відомостями, відображеними в документах самого платника податків.

Зустрічна перевірка здійснюється на підставі письмових запитів податкових органів, де знаходиться платник податкових зобов'язань, податковим органам, де знаходиться партнер підприємства, яке перевіряється, або безпосередньо за письмовим розпорядженням про перевірку партнера підприємства, яке перевіряється.

Податкові інспектори, які здійснюють зустрічну перевірку, зобов'язані зіставити дані податкових документів з первинними документами бухгалтерського обліку, достовірність і правильність відображення даних у партнера підприємства. Зустрічна перевірка здійснюється з питань, що зазначені у

розпорядженні або письмовому зверненні. Як правило, такі перевірки містять одне чи кілька питань.

Після зустрічної перевірки складається акт перевірки.

Протягом трьох днів суб'єкт підприємницької діяльності повинен підготувати пояснення та їх документальне підтвердження. На третій робочий день ці документи передаються податковому органу. Передачу документів необхідно оформити під розписку про отримання.

Крім того, зустрічна перевірка повинна бути проведена протягом 10 днів від дня отримання завдання про її проведення. Однак періодичність зустрічних перевірок (на відміну від планових) не обмежена і вони можуть проводитися «у міру необхідності». Частіше за все такі перевірки проводяться з контрагентами підприємств, що мають великі суми ПДВ до відшкодування.

Планова документальна перевірка — здійснюється відповідно до річних планів контрольно-економічної роботи і квартальних графіків перевірок за кожною ділянкою роботи. До планів включаються підприємства, що одержують найбільші суми прибутку, мають значні обороти чи допускають значні грубі порушення податкового законодавства. Документальна планова перевірка може проводитися не рідше одного разу в два роки і не частіше одного разу на рік.

Комплексна — податкова перевірка, що здійснюється стосовно дотримання податкового законодавства в цілому. У цьому разі перевіряються всі документи і бухгалтерські записи від дати попередньої перевірки за сьогоднішній момент, а за необхідності — і за більш тривалий період.

Тематична — податкова перевірка, що здійснюється стосовно дотримання окремих норм податкового законодавства. Під час цієї перевірки аналізується частина первинних документів за визначений період часу (місяць чи більше). Якщо в ході тематичної перевірки будуть виявлені серйозні порушення податкового законодавства, то це може стати причиною проведення комплексної податкової перевірки. Вона містить одне чи кілька питань.

Повторна — вторинна перевірка податковим органом обов'язків платника податків, що впливають зі сплати податків і зборів. Повторна податкова перевірка допускається під час реорганізації чи ліквідації платника податків, а також у порядку контролю податкового органу вищого рангу за податковим органом, що проводив податкову перевірку.

В інших випадках вищий контролюючий орган може з власної ініціативи перевірити лише достовірність висновків нижчого контролюючого органу шляхом перевірки документів обов'язкової звітності суб'єкта підприємницької діяльності або висновків перевірки, проведеної нижчим контролюючим органом.

Формальна — податкова перевірка, що здійснюється з метою аналізу правильності заповнення реквізитів у документах (відсутність виправлень, підчищень, дописок, дійсність підписів).

Арифметична — податкова перевірка, що здійснюється з метою аналізу правильності розрахунків і обчислень в облікових і звітних документах платників податків.

Для проведення перевірки податковий інспектор повинен мати належним чином оформлене посвідчення на перевірку і програму перевірки. Програма складається, виходячи з основної мети перевірки — виявлення достовірності визначення прибутку, інших об'єктів оподаткування, правильності обчислення податків і своєчасності виконання зобов'язань перед бюджетом, оцінки стану звітної дисципліни і ведення податкового й бухгалтерського обліку.

Програма документальної перевірки — це обов'язковий мінімум питань, що підлягають документальній перевірці, який у разі необхідності посадова особа, що здійснює перевірку, може розширити та ускладнити.

Програма має відображати особливості виробничої і фінансово-господарської діяльності підприємства стосовно повного і правильного обчислення й сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів. Питання, які необхідно з'ясувати в програмі перевірки, викладаються в такій послідовності, щоб вони дозволили забезпечити не тільки всебічну документальну

перевірку підприємства, а й системну, яка сприяє виявленню порушень, їх причин, а також визначити їх наслідки. Програма може містити такі основні питання:

- підпорядкованість підприємства, сфери діяльності, вид діяльності, правомірність створення та реєстрації підприємства;
- відповідність діяльності підприємства його статуту;
- наявність ліцензій на право здійснення окремих видів діяльності;
- проведення аудиторських перевірок;
- стан бухгалтерського і податкового обліку та звітності. Встановлюється, за якою формою обліку ведеться бухгалтерський і податковий облік на підприємстві, чи забезпечує організація бухгалтерського й податкового обліку на підприємстві перевірку достовірності звітних даних про прибуток підприємства;
- правильність відображення в бухгалтерському та податковому обліку результатів попередньої перевірки;
- відповідність показників балансу даним головної книги, реєстрам бухгалтерського й податкового обліку, а також даним, відображеним у деклараціях і розрахунках, поданих до податкової служби;
- правильність визначення валового доходу, валових витрат, доходу від реалізації продукції (робіт, послуг), доходів від іншої реалізації, доходів від позареалізаційних операцій;
- правильність визначення прибутку, який оподатковується;
- правильність проведення інвентаризації та відображення її результатів у обліку;
- правильність обліку витрат на виробництво (обіг), які відносяться на валові витрати,
- амортизаційні відрахування;
- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- витрати майбутніх періодів;
- невиробничі витрати;
- правомірність включення до складу витрат сум, віднесених на забраковану продукцію або на простой;
- правомірність обліку збитків та інших невиробничих витрат;

- правомірність податкового й бухгалтерського обліку реалізації готової продукції (робіт, послуг), включаючи бартерні операції;
- правомірність визначення сукупного валового доходу та скоригованого валового доходу;
- правомірність визначення валових витрат з метою оподаткування;
- правомірність застосування пільг з оподаткування;
- правильність складання декларацій на підставі перевіреної фактичної інформації;
- правомірність обчислення і відображення в бухгалтерському й податковому обліку податку на додану вартість;
- правомірність індексації та переоцінки основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей та порядок їх відображення в бухгалтерському і податковому обліку;
- правомірність розрахунку і відображення в обліку й звітності, а також своєчасне перерахування до бюджету акцизного збору;
- правильність утримань, повнота відображення в обліку й своєчасність перерахування до бюджету податку на доходи фізичних осіб із заробітної плати працівників;
- правильність нарахування й відрахувань у позабюджетні фонди;
- правильність обчислення й своєчасність перерахування до бюджету податку з власників транспортних засобів;
- правильність обчислення й своєчасність перерахування до бюджету місцевих податків і зборів;
- правильність ведення обліку валютних операцій і відповідність фактичних даних звітним;
- відповідність встановленим лімітам залишків готівкових грошових коштів у касі, норм витрати готівкових коштів на поточні потреби, повнота оприбутковування і відображення в обліку й звітності готівки в касі;
- стан простроченої дебіторської й кредиторської заборгованостей;
- своєчасність і повнота погашення й перерахування пені при виявленні документальними перевітками несвоєчасно внесених до бюджету сум податків, зборів та інших обов'язкових платежів;

— своєчасність і правильність обчислення, відображення в обліку і звітності, а також своєчасне перерахування до бюджету оплати за воду й користування землею;

— своєчасність надходження валютної виручки за експортну продукцію, а також своєчасне отримання товарно-матеріальних цінностей, що імпортуються;

— повнота й правильність ведення товарно-касової книги;

— повнота й правильність ведення касової книги;

— повнота і правильність відображення реалізації товарів (робіт, послуг) звітними даними касових апаратів, бухгалтерським і податковим обліком;

— повнота і правильність відображення фактичних даних у звітних деклараціях та розрахунках, поданих до податкової служби;

— стан розрахунків з податків, зборів та інших обов'язкових платежів з бюджетними й цільовими фондами;

— інші питання, що стосуються правильності обчислення, відображення в обліку та звітності й своєчасності перерахування податків, зборів та інших обов'язкових платежів, питання своєчасної сплати платежів до бюджету.

6.3. Оформлення результатів податкової перевірки

За результатами проведення перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання оформлюється акт, а в разі відсутності порушень податкового, валютного та іншого законодавства - довідка (див. Методичні рекомендації щодо оформлення матеріалів документальних перевірок).

Акт — службовий документ, який стверджує факт проведення невиїзної документальної або виїзної планової чи позапланової перевірки фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання і є носієм доказової інформації про виявлені порушення вимог податкового, валютного та іншого законодавства суб'єктами господарювання.

Довідка — службовий документ, який стверджує факт проведення невиїзної документальної або виїзної планової чи позапланової перевірки фінансово-господарської діяльності

суб'єкта господарювання і є носієм доказової інформації про не-встановлення фактів порушень вимог податкового, валютного та іншого законодавства суб'єктами господарювання.

Під час проведення планової виїзної перевірки складається один зведений акт планової перевірки.

Зведений акт — службовий документ, який стверджує факт проведення планової виїзної перевірки з усіх питань за сукупними показниками фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання і є носієм доказової інформації про виявлені порушення вимог податкового, валютного та іншого законодавства суб'єктами господарювання.

Складовими частинами зведеного акта планової виїзної перевірки можуть бути довідки з окремих питань, які за необхідності складаються посадовими особами податкового органу як з окремого питання плану перевірки, так і з декількох питань плану перевірки.

Довідка з окремих питань — службовий документ, який складається за рішенням керівника перевірки в ході проведення планової виїзної перевірки фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання і є носієм доказової інформації про виявлені (не виявлені) порушення вимог податкового, валютного та іншого законодавчим суб'єктами господарювання з окремих питань плану перевірки.

Довідка з окремих питань підписується посадовими особами податкового органу, які здійснили перевірку, та погоджується з посадовими особами суб'єкта господарювання.

Довідка з окремих питань складається у двох примірниках. Перший примірник надається керівнику, який очолює перевірку, а другий залишається в структурному підрозділі, працівник якого склав цю довідку. На вимогу посадових осіб суб'єктів господарювання їм може бути надана копія довідки з окремих питань.

За результатами документальної перевірки в акті відображаються всі суттєві обставини фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємницької діяльності, які стосуються фактів виявлених порушень податкового та валютного законодавства. Акт перевірки повинен складатися на паперовому носії та в

електронному вигляді державною мовою, мати наскрізну нумерацію сторінок.

Титульний аркуш акта документальної перевірки друкується на номерному бланку органу Державної податкової служби для складання актів документальних перевірок. Перший примірник акта в оригіналі залишається в органах Державної податкової служби, всі інші примірники — копії.

Усі вартісні показники вказуються в гривнях, а показники, що виражені в іноземній валюті, підлягають відображенню в акті документальної перевірки з одночасним зазначенням їх еквівалента в гривнях за курсом валют НБУ на дату проведення фінансово-господарської операції.

Акт за структурою можна умовно поділити на три частини: вступну, описову і результативну.

У **вступній частині акта** перевірки зазначаються прізвище й ініціали, посада, спеціальне звання особи, яка здійснює перевірку; назва державного податкового органу, фахівці якого здійснювали перевірку. Вказуються повне та скорочене найменування підприємства, на якому проводилася перевірка; прізвище, ініціали, посада керівника підприємства, яке перевірялося; прізвище, ініціали головного бухгалтера підприємства.

В акті вказуються дата початку і закінчення перевірки, вид перевірки (планова чи позапланова), а також здійснюється запис про те, які питання охоплені перевіркою: податки (збори) та інші обов'язкові платежі.

У вступній частині зазначаються прізвище, ініціали, посада керівника та головного бухгалтера підприємства, відповідальних на період перевірки за правильність обчислення й своєчасність сплати податків (зборів) та інших обов'язкових платежів. Вказується дата попередньої перевірки підприємства з питань дотримання вимог про оподаткування.

Особи, що здійснюють перевірку, вказують в акті перелік документів бухгалтерської і податкової звітності, реєстрів бухгалтерського й податкового обліку.

В **описовому розділі** подаються повна назва підприємства, повна назва органу, що зареєстрував дане підприємство, дата реєстрації і реєстраційний номер, форма власності, за якою

зареєстроване підприємство, назва органу, у віданні якого знаходиться підприємство, адреса, за якою фактично розміщується підприємство. У цьому розділі проводиться запис про юридичну адресу підприємства, вказується ідентифікаційний код, під яким підприємство внесене органами статистики до Державного реєстру.

В акті зазначаються види діяльності, здійснювані підприємством протягом періоду, який перевіряється. При цьому вказуються обсяги за видами діяльності, а за наявності діяльності, що не відповідає статутним документам, особа, яка проводить перевірку, фіксує обсяги за цими видами робіт, в акті фіксується наявність спеціальних дозволів (ліцензій, дозволів на право здійснення діяльності) за тими видами, за якими їх отримання передбачене законодавством. Зазначаються номери рахунків, відкритих для підприємства, а також назви установ банків, у яких відкриті такі рахунки підприємства, залишки коштів на цих рахунках на дату складання акта перевірки.

В акті аналізуються факти порушень, які були встановлені попередньою перевіркою, і повнота та своєчасність їх усунення. При цьому виявляються випадки несвоєчасної сплати донарахованої суми податків (платежів), пені, фінансових санкцій.

Основне місце в описовому розділі приділяється фактам виявлених перевіркою порушень, зокрема:

- ведення бухгалтерського й податкового обліку об'єктів оподаткування;

- правильність, повнота і своєчасність обчислення й перерахування сум податків та інших обов'язкових платежів до бюджету;

- правомірність здійснення грошових операцій;

- правильність, повнота і своєчасність складання й подання до податкових органів статистичної, бухгалтерської і податкової звітності;

- відповідність аналітичного, статистичного і податкового обліку звітності, що подається до податкових органів;

- дотримання встановлених лімітів залишків готівки в касах, норм витрачання готівки на поточні потреби й повнота оприбуткування готівки в касі.

Факти порушень повинні бути викладені в акті документальної перевірки зрозуміло, об'єктивно, повно, з доказами, що базуються на податкових, бухгалтерських реєстрах. В актах, розрахунках, матеріалах і довідках не допускається виправлення цифр, дат та інших даних.

За кожним порушенням податковий інспектор зобов'язаний чітко описати його зміст **із посиланням на конкретні статті й пункти законодавчих та інших нормативних актів**, порушених платником податків, причому посилання на підзаконні акти наводяться тільки тоді, коли відповідна норма законом не встановлена.

Документи, що свідчать про заниження прибутку (доходу) або інших об'єктів оподаткування, підлягають вилученню у підприємств (із залишенням копій), про що в акті роблять відповідний запис.

Інспектори повинні відобразити не тільки заниження сум податку, а й завищення зобов'язань, переоплату. Вид і розмір фінансових санкцій за встановлені порушення не наводяться (це пов'язано з тим, що рішення про накладення штрафів приймає начальник ДПА або його заступник).

При виявленні повторних порушень особа, яка здійснює перевірку, фіксує їх із зазначенням сум донарахованого податку (платежу) за звітними податковими періодами та конкретними видами і податків, нараховує пеню за несвоєчасну сплату податку до бюджету, проводить у встановленому порядку індексацію донарахованих сум податку.

При вилученні документів у акті вказується Протокол про вилучення й опис оригіналів документів, які вилучені у підприємства і які додаються до акта перевірки.

В акті перевірки вказуються номери й серії складених на керівника і головного бухгалтера підприємства протоколів про адміністративні порушення.

У **результативній частині** акта узагальнюються виявлені факти.

У заключному розділі відображаються конкретні пропозиції щодо усунення виявлених порушень і стягнення

донарахованих сум. Фіксуються суми переплати або недоплати з кожного конкретного податку.

Для забезпечення правового оформлення акта перевірки всі його сторінки повинні бути завірені особою, яка здійснює перевірку.

Керівники й відповідні службові особи підприємств, установ, організацій і громадяни під час перевірки, яка проводиться органами Державної податкової служби, зобов'язані давати письмові пояснення з усіх питань, які виникають, підписати акт про проведення перевірки і виконувати вимоги органів Державної податкової служби стосовно усунення виявлених порушень законодавства про податки й інші обов'язкові платежі до бюджетів і внески до державних цільових фондів.

Акт перевірки, як правило, складається у двох примірниках, кожний з яких підписується службовою особою державного податкового органу, керівником і головним бухгалтером підприємства.

Посадові особи підприємства підписують акт із записом на останній сторінці про заперечення (якщо вони є) і додають письмові пояснення та документи (або їх копії), які підтверджують ці зауваження. Документи можна падати і пізніше — в узгоджений з інспектором строк, який не повинен перевищувати трьох робочих днів з моменту підписання акта, про що роблять у ньому запис.

Після підписання акта його другий примірник (з додатками) передають керівнику або головбуху підприємства під підпис: «Один примірник акта з додатками (записують їх кількість) отримав» за підписом особи, яка отримала акт, із зазначенням її посади, прізвища, ім'я, по батькові та дати.

У разі відмови керівника або головбуху підприємства, що перевіряється, від підписання акта перевірки, службовими особами органу Державної податкової служби складається акт довільної форми, який засвідчує факт такої відмови, та акт перевірки надсилається поштою.

При цьому в акті необхідно зробити позначку про ознайомлення керівника і головного бухгалтера підприємства (установи, організації) або громадянина — платника податків зі змістом акта перевірки, обов'язками, правами і відповідальністю

платників податків, передбаченими законами України про оподаткування й порядок оскарження дій службових осіб органів Державної податкової служби.

Рішення про застосування і стягнення фінансових санкцій за результатами розгляду матеріалів перевірки приймає керівник органу Державної податкової служби або його заступник (керівник, який розглядав матеріали перевірки) за встановленою формою у двох примірниках не пізніше десяти днів від дня складання акта перевірки.

Перший примірник рішення про застосування і стягнення фінансових санкцій вручається під розписку керівнику або головному бухгалтеру перевіреного підприємства, установи, організації або громадянину — платнику податків (надсилається листом із повідомленням про вручення) або передається іншим способом, що дозволяє зафіксувати дату його отримання.

Другий примірник рішення передається начальнику управління (відділу) обліку і звітності для здійснення відповідних записів у картках особистих рахунків платників податків і здійснення контролю за надходженням сум донарахованих податків, інших платежів, фінансових санкцій до бюджетів і державних цільових фондів.

Акт перевірки в день його підписання реєструється в єдиному журналі реєстрації актів, який ведеться структурним підрозділом, до функцій якого входить реєстрація вхідної та вихідної кореспонденції органу Державної податкової служби.

Такий журнал прошнуровується, пронумеровується та скріплюється печаткою органу Державної податкової служби.

При цьому в акті на першому аркуші у верхньому лівому куті зазначаються дата реєстрації акта перевірки та номер акта перевірки, який складається із порядкового номера журналу реєстрації перевірок, коду структурного підрозділу, що відповідає за проведення перевірки, коду за ЄДРПОУ суб'єкта господарювання.

Єдиний журнал реєстрації актів має таку табличну форму, табл. 6.2 (додаток 4 до Наказу ДПА України від 15 жовтня 2004 р. № 599):

Таблиця 6.2 – Сторінка журналу реєстрації актів

№ з/п	Ідентифікаційний код підприємства	Назва підприємства	Тип перевірки	П.І.Б. інспектора	Номер структурного підрозділу	Місяць проведення перевірки згідно з планом-графіком	№ та дата акта	№ та дата податкового повідомлення	Перевірений період з _____ по _____	Вид платежу	Нараховано за результатами перевірки	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

6.4. Оскарження дій податкових органів

Відповідно до Закону України «Про систему оподаткування» усі платники мають право оскаржити дії податкових органів.

Оскарження дій податкових органів платником податків може здійснюватися в одному з двох напрямків:

— **в адміністративному порядку** — шляхом подання скарги до контролюючого органу;

— **у судовому порядку** — шляхом подання позову до господарського суду.

Основними документами, що регламентують порядок оскарження рішення ДПІ у вищих органах, є:

Закон України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами і державними цільовими фондами»;

Положення «Про порядок подачі й розгляду скарг платників податків органами Державної податкової служби», затверджене Наказом ДПАУ від 03.03.98 р. № 93 (у редакції Наказу ДПАУ від 2 березня 2001 р. №82).

Відповідно до Закону № 2181, якщо платник податків вважає, що контролюючий орган неправильно визначив суму податкового зобов'язання або ухвалив яке-небудь інше рішення, що суперечить законодавству з питань оподаткування або виходить за межі його компетенції, встановленої законом, такий платник податків має право звернутися до контролюючого органу зі скаргою про перегляд цього рішення. Скарга подається в письмовій формі і може супроводжуватися документами, розрахунками і доказами, які платник податків вважає за необхідне подати. Скарга подається в десятиденний строк у ДПП, що ухвалила рішення, яке оскаржується.

Якщо відповідно до закону орган Державної податкової служби самостійно визначає податкове зобов'язання платника податків за причинами, не пов'язаними із порушенням податкового законодавства, такий платник податків має право на адміністративне оскарження рішень органу Державної податкової служби протягом 30 календарних днів від дня отримання податкового повідомлення або відповіді органу Державної податкової служби на скаргу, замість десятиденного строку.

Якщо платник податків не встиг подати скаргу в граничні терміни, він уже не може оскаржити акт ДПП у вищих інстанціях.

Відмова в прийнятті скарги (заяви) платника податків заборонена. Реєстрація скарги повинна відбуватися в день її подання або надходження до органу Державної податкової служби, але не пізніше наступного робочого дня.

У скарзі (заяві) має бути зазначено:

1) прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання фізичної особи, а для юридичної особи — її найменування, місцезнаходження;

2) найменування органу Державної податкової служби, яким видано податкове повідомлення або рішення, що оскаржується, дата і номер;

3) суть порушеного питання, прохання чи вимога;

4) про подання чи неподання позовної заяви до суду (арбітражного суду) про визнання недійсним податкового повідомлення або рішення органу Державної податкової служби;

5) підпис фізичної особи або уповноваженої на те особи, а для юридичної особи — підпис керівника або представника юридичної особи, скріплений печаткою юридичної особи.

Скарга (заява) повинна бути викладена в письмовій формі та надіслана до органу Державної податкової служби поштою або передана фізичною чи юридичною особою через представника.

Якщо скарга (заява) в інтересах фізичної або юридичної особи подається її представником, то до скарги (заяви) додається копія довіреності (доручення), оформленої відповідно до вимог чинного законодавства.

Якщо питання, порушені у скарзі (заяві), одержаній органом Державної податкової служби, не входять до його повноважень, то така скарга (заява) в термін не більше п'яти днів пересилається за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляється особі, яка подала скаргу (заяву).

Скарга розглядається контролюючим органом протягом не більше як 20 календарних днів із моменту її отримання. Керівник органу Державної податкової служби (або його заступник) може ухвалити рішення про продовження термінів розгляду скарги платника податків, але не більше як 60 календарних днів, і письмово повідомити про це платника податків до закінчення двадцятиденного терміну. Підставою для прийняття такого рішення може бути:

- відсутність доданих до скарги документів (акта перевірки, розрахунків до акта перевірки, рішення, прийнятого щодо розгляду скарги);

- необхідність додаткової перевірки поданих бухгалтерських документів або документів податкового обліку;

- необхідність документів інших організацій, що входять до їх компетенції, для з'ясування обставин справи.

Протягом таких додаткових термінів пеня не нараховується незалежно від результатів адміністративного оскарження.

Після закінчення розгляду скарги контролюючим органом приймається мотивоване рішення, яке надсилається платнику податків і протягом 20 календарних днів з моменту отримання цієї скарги від платника податків.

Контролюючий орган може прийняти одне з рішень:

- залишає рішення, що оскаржується, без змін, а скаргу без задоволення;

- скасовує в певній частині рішення, що оскаржується, і не задовольняє скаргу в певній частині;

— скасовує рішення, що оскаржується, і задовольняє скаргу платника податків;

— про податковий компроміс.

Якщо платник податків отримує відповідь, яка його не задовольняє (тобто скарга повністю або частково не задоволена), в такому разі він має право протягом 10 днів після отримання відповіді звернутися з повторною скаргою до контролюючого органу вищого рівня, а при повторному повному або частковому незадоволенні скарги — до органу Державної податкової служби вищого рівня із дотриманням зазначеного десятиденного строку для кожного випадку оскарження та зазначеного двадцятиденного строку для відповіді на нього.

Скарга в письмовій формі може подаватися на ім'я керівника органу Державної податкової служби вищого рівня до органу Державної податкової служби, рішення якого оскаржується, чи безпосередньо до органу Державної податкової служби вищого рівня. Про подання повторної скарги безпосередньо до органу Державної податкової служби вищого рівня платник податків зобов'язаний одночасно повідомити орган Державної податкової служби, який розглядав первинну скаргу (за місцем взяття на облік платника податків).

Скарга, що надійшла, реєструється в Державній податковій адміністрації (інспекції), яка прийняла рішення, що оскаржується, і протягом трьох днів надсилається разом із документами, необхідними для розгляду, до органу Державної податкової служби вищого рівня, а саме:

— на рішення Державної податкової інспекції в районі або місті, міжрайонної або об'єднаної державної податкової інспекції — до Державної податкової адміністрації в Автономній Республіці Крим, областях;

— на рішення Державної податкової інспекції в районі міста з районним поділом — до Державної податкової інспекції в місті, а в містах Києві та Севастополі — до відповідної міської Державної податкової адміністрації;

— на рішення Державної податкової адміністрації в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі — до Державної податкової адміністрації України.

До документів, які повинна подати Державна податкова адміністрація (інспекція), податкове повідомлення про суми податкових зобов'язань або рішення якої оскаржується до органу Державної податкової служби вищого рівня, належать:

— акт перевірки, рішення про застосування фінансових санкцій та інші документи (розрахунки), на підставі яких визначено податкове зобов'язання;

— податкове повідомлення про суми податкового зобов'язання;

— первинна скарга платника податків.

У разі оскарження інших рішень органів Державної податкової служби необхідно разом із первинною скаргою платника податків подати рішення, що оскаржуються платником податків (рішення щодо узгодження операцій із заставленими активами платника податків; узгодження плану реорганізації, продажу активів, що знаходяться у податковій заставі; рішення про арешт активів; про покладення відповідальності за погашення залишкового боргу платника податків на третю особу; про дострокове розірвання договорів про розстрочення, відстрочення податкових зобов'язань за ініціативою органу Державної податкової служби).

У разі оскарження постанови щодо справи про адміністративне правопорушення необхідно подати акт перевірки, протокол про адміністративне правопорушення та постанову щодо справи про адміністративне правопорушення.

Крім цього, необхідно подати зауваження та пояснення, якщо вони були подані особою під час перевірки і розгляду матеріалів перевірки та прийняття рішення чи винесення постанови, висновки Державної податкової адміністрації (інспекції) щодо поданих зауважень і пояснень, рішення, прийняті за розглядом первинної скарги (заяви), а у відповідних випадках повторної скарги (заяви) платника податків — інші наявні у платника податків або Державної податкової адміністрації (інспекції) документи, що засвідчують обставини справи. У висновку необхідно також зазначити про подання чи неподання особою позовної заяви до суду (господарського суду) про визнання недійсним податкового повідомлення або рішення органу Державної податкової служби, оскарження до суду постанови за справою про адміністративне правопорушення, наявність постанови про порушення кримінальної справи.

Зазначені документи, за винятком висновків, подаються в копії.

За розглядом скарги (заяви) платника податків або посадової особи платника податків чи громадянина **приймається рішення**, зміст якого складається зі вступної, описової, мотивувальної та резолютивної частин.

Рішення оформляється на бланку органу Державної податкової служби, який розглядав скаргу (заяву).

У **вступній частині рішення** зазначаються повне найменування особи, яка подала скаргу (заяву): прізвище та ініціали громадянина або фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності, посадової особи платника податків — юридичної особи, відомості про інших осіб, які брали участь у розгляді скарги (заяви), відомості про предмет оскарження, якого стосується скарга (заява), дата прийняття скарги (заяви) до розгляду (дата і номер зазначаються за даними журналу реєстрації вхідної кореспонденції).

Описова частина рішення повинна містити перелік документів, які були взяті до уваги при розгляді скарги (заяви), дату і номер податкового повідомлення про суми податкових зобов'язань, рішення або постанови і посада, прізвище та ініціали керівника органу Державної податкової служби (або його заступника), який видав зазначені документи, та стисле викладення вимог і клопотання особи, яка подала скаргу (заяву).

У **мотивувальній частині рішення** мають бути наведені результати дослідження матеріалів скарги (заяви) та докази, на яких ґрунтуються висновки посадової особи органу Державної податкової служби, яка розглядала скаргу (заяву), а також посилення на конкретні статті та пункти законів України та інших нормативно - правових актів, якими обґрунтовано відповідь на скаргу (заяву).

Резолютивна частина рішення повинна містити висновок про задоволення чи часткове задоволення скарги (заяви) або про відмову в задоволенні вимог чи клопотання особи, викладених у скарзі (заяві).

У рішенні також зазначається, що в разі незгоди особи, яка подала скаргу (заяву), з прийнятим рішенням, воно може бути оскаржене до органу Державної податкової служби вищого рівня

(у десятиденний термін з дня отримання рішення) або в судовому порядку.

У разі повного або часткового задоволення скарги (заяви) в рішенні даються вказівки органу Державної податкової служби, рішення якого скасовано повністю або в певній частині, про вчинення відповідних дій.

Рішення за розглядом скарги (заяви) платника податків приймає керівник органу Державної податкової служби (або його заступник). Перший примірник рішення після зазначення реєстраційного номера вихідної кореспонденції надсилається (вручається) платнику податків.

Рішення вважається надісланим (врученим) юридичній особі, якщо його передано посадовій особі такої юридичної особи під розписку або надіслано листом з повідомленням про вручення.

Рішення вважається надісланим (врученим) фізичній особі, якщо його вручено особисто такій фізичній особі або її законному представникові чи надіслано листом на її адресу за місцем проживання або останнього відомого місця її знаходження із повідомленням про вручення.

Другий примірник рішення, прийнятого за розглядом первинної скарги платника податків, за резолюцією керівника органу Державної податкової служби (або його заступника) передається структурному підрозділу, до функцій якого входить підготовка податкових повідомлень, для вчинення установлених законодавством дій і долучається разом із матеріалами розгляду скарги до справи платника податків з оподаткування.

Другий, а у відповідних випадках — третій, примірник рішення, прийнятого органом Державної податкової служби вищого рівня за розглядом повторної скарги платника податків, надсилається для виконання до органу Державної податкової служби (рішення якого було оскаржено) за місцем взяття на облік платника податків і зберігається у справі з матеріалами розгляду скарги, які долучаються до справи платника податків з оподаткування.

Третій, а у відповідних випадках — четвертий, примірник рішення, прийнятого органом державної податкової служби вищого рівня за розглядом повторної скарги платника

податків, зберігається у справі з матеріалами розгляду скарги.

Якщо вмотивоване рішення за скаргою (заявою) платника податків не надсилається платнику податків протягом двадцятиденного строку або протягом строку, продовженого за рішенням керівника органу Державної податкової служби (або його заступника), така скарга (заява) вважається повністю задоволеною на користь платника податків з дня, наступного за останнім днем зазначених строків. Скарга (заява) вважається також повністю задоволеною на користь платника податків, якщо рішення керівника органу Державної податкової служби (або його заступника) про продовження строків її розгляду не було надіслано платнику податків до закінчення двадцятиденного строку.

Платник податків не має права відстоювати свої інтереси одночасно у вищих інстанціях (аж до ДПАУ) і в господарському суді. Необхідно визначити: або тільки суд, або спочатку всі ДПІ «за висхідною», а потім, у крайньому разі, суд. При цьому слід враховувати, що поки справа розглядається в суді, не може бути порушена кримінальна справа стосовно посадових осіб підприємства.

У разі повного або часткового незадоволення скарги чи позову день закінчення процедури оскарження вважається днем узгодження податкового зобов'язання платника податків.

Після цього узгоджене податкове зобов'язання протягом 10 днів стає податковим боргом, який може бути стягнутий з підприємства у встановленому законом порядку.

У червні 2001 року здійснено реформу судової системи, якою було введено можливість оскарження рішень господарських (арбітражних) судів у апеляційних судах. Результатом цього стало **СТВОРЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ СЕМИ АПЕЛЯЦІЙНИХ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ**. До речі, повноваження Харківського апеляційного господарського суду поширюються на Харківську, Полтавську та Сумську області.

ВИСНОВКИ

1. **Податковим контролем** є спеціальний державний контроль, що становить діяльність податкових органів і їх посадових осіб з перевірки виконання вимог податкового законодавства особами, що реалізують податкові обов'язки чи забезпечують цю реалізацію.

2. **Завдання податкового контролю** — забезпечення економічної безпеки держави під час формування централізованих державних грошових фондів за рахунок податкових надходжень.

3. Основним методом податкового контролю є податкова перевірка. **Податкова перевірка** — це діяльність податкових органів (у деяких випадках аудиторських, громадських організацій) з аналізу і дослідження первинної облікової і звітної документації, пов'язаної зі сплатою податкових платежів, з метою перевірки своєчасної і повної сплати податків і зборів, правильного ведення податкового обліку, обчислення сум податкових платежів, здійснення податкової звітності.

4. **Під час проведення перевірки** працівники державних податкових органів у перший день зобов'язані (початок перевірки):

- пред'явити свої службові посвідчення керівнику;
- пред'явити посвідчення на перевірку;
- ознайомити з метою перевірки і надати програму та графік перевірки;
- представити членів контрольної бригади;
- пояснити причини, з яких здійснюється перевірка;
- вирішити організаційні питання (розміщення в приміщенні, забезпечення технікою і т. ін.);
- обговорити порядок надання необхідної інформації для перевірки;
- ознайомити з попередніми результатами контролю.

5. Суб'єкт підприємницької діяльності, якого перевіряють, повинен вести **журнал реєстрації перевірок**.

6. За результатами проведення перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання оформлюється **акт**, а в разі відсутності порушень податкового, валютного та іншого законодавства — **довідка**.

7. За кожним порушенням податковий інспектор зобов'язаний чітко описати його зміст з **посиланням на конкретні статті й пункти законодавчих та інших нормативних актів**, порушених платником податків, причому посилання на підзаконні акти наводяться тільки тоді, коли відповідна норма законом не встановлена.

8. **Оскарження дій** податкових органів платником податків може здійснюватися в одному з двох напрямків:

— в адміністративному порядку — шляхом подання скарги до контролюючого органу;

— у судовому порядку — шляхом подання позову до господарського суду.

Запитання для самоконтролю

1. Сутність завдання та складові податкового контролю.
2. Відмінності державного і незалежного контролю.
3. Відмінності оперативного і періодичного контролю.
4. Відмінності документального і фактичного контролю.
5. Етапи проведення податкового контролю.
6. Види податкових перевірок.
7. Які документи повинен мати перевіряючий (група перевіряючих) перед початком податкової перевірки?
8. Акт податкової перевірки, його структура та вимоги до його оформлення.
9. Механізм оскарження дій податкових органів у адміністративному порядку.
10. Механізм оскарження дій податкових органів у судовому порядку.
11. Рішення Державної податкової служби з приводу розгляду скарги (заяви) платника податків.

Тестові завдання до теми 6 (6 тестів)

ТЕСТ 1. Контроль за виконанням податкового законодавства здійснюється за допомогою:

- а) податкового обліку;
- б) бухгалтерського та податкового обліку;
- в) податкових перевірок.

ТЕСТ 2. У разі неподання або несвоєчасного подання платником податків податкової декларації, несплати у встановлені терміни суми податкового зобов'язання, визначеного платником податків самостійно або контролюючим органом, виникає право:

- а) податкової застави;
- б) податкового арешту;
- в) адміністративного арешту;
- г) продажу активів платника податків.

ТЕСТ 3. Платник податків вважає, що контролюючий орган неправильно визначив суму податкового зобов'язання. Які повинні бути дії такого платника податків ?

а) подати скаргу контролюючому органу протягом двадцяти календарних днів від дня отримання податкового повідомлення (з відповідними документами, розрахунками);

б) подати скаргу контролюючому органу протягом десяти календарних днів від дня отримання податкового повідомлення від контролюючого органу;

в) подати скаргу контролюючому органу протягом десяти календарних днів, наступних за днем отримання податкового повідомлення від контролюючого органу.

ТЕСТ 4. Податковий контроль — це...

а) діяльність органів державної влади у сфері оподаткування підприємств;

б) перевірка державними органами влади правильності нарахування та своєчасності сплати податків до бюджету;

в) діяльність податкових органів та їх посадових осіб з перевірки виконання вимог податкового законодавства особами, що реалізують податкові обов'язки.

ТЕСТ 5. Податкова перевірка — це...

а) діяльність податкових органів з аналізу та дослідження первинної облікової та звітної документації, пов'язаної зі сплатою податків, з метою перевірки правильного ведення податкового обліку та звітності;

- б) діяльність органів державної влади, пов'язана зі сплатою податків, з метою перевірки правильного ведення податкового обліку та звітності платників податків;
в) основний метод податкового контролю.

ТЕСТ 6. Види податкових перевірок:

- а) камеральна;
б) документальна;
в) тематична;
г) планова та позапланова;
д) комплексна, формальна та арифметична;
е) усі відповіді правильні.

**Тема 7. ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ ФУНКЦІЙ
ПЕНСІЙНИМ ФОНДОМ І ФОНДАМИ СОЦІАЛЬНОГО
СТРАХУВАННЯ**

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 7.1. Контроль, за сплатою зборів на обов'язкове державне страхування, інших платежів у Пенсійний фонд України.

Питання 7.2. Порядок здійснення перевірок Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

Питання 7.3. Здійснення контрольних функцій Фондом загальнообов'язкового державного страхування України на випадок безробіття.

Питання 7.4. Порядок здійснення перевірок Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 7.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Пенсійний Фонд України. Облік надходження платежів. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності. Порядок призупинення органами Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності видаткових операцій підприємств. Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

7.1. Контроль за сплатою зборів на обов'язкове державне страхування, інших платежів до Пенсійного фонду України

Відповідно до Закону України від 26.06.1997 р. № 400/97-ВР "Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування" і Закону України "Про порядок погашення зобов'язань платників перед бюджетами і державними цільовими фондами" № 2181-III від 20.12.2000 р., а також Положення про Пенсійний фонд України, затвердженого Указом Президента України від 01.03.2001 р. та Інструкції про порядок нарахування і сплати підприємствами, установами, організаціями і громадянами збору на обов'язкове державне пенсійне страхування, інших платежів, а також обліку їхнього надходження до Пенсійного фонду України, затвердженої постановою правління ПФУ від 19.10.2001 р. № 16-6, **установи Пенсійного фонду України є контролюючими органами щодо внесків до Пенсійного фонду України**, які мають право здійснювати перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та інших платежів.

Слід зазначити, що контроль за правильним нарахуванням, своєчасним і повним перерахуванням і надходженням збору, інших платежів здійснюється органами Пенсійного фонду України відповідно до Закону України "Про здійснення контролю за сплатою збору на обов'язкове державне пенсійне страхування і збору на обов'язкове соціальне страхування".

Контроль на підприємствах, в установах і організаціях здійснюється шляхом перевірки бухгалтерських документів про нарахований заробіток та інші виплати, нарахування збору,

платіжних доручень про перерахування сум збору на рахунок Пенсійного фонду, документів, пов'язаних зі сплатою збору за ставками, визначеними підпунктами 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.10, 3.11 пункту 3 Інструкції № 16-6 від 19.10.2001 р., та інших розрахункових документів. Перевірці підлягають документи за весь період, з моменту проведення попередньої перевірки.

Платники збору зобов'язані надавати працівникам Пенсійного фонду документи, що стосуються фонду оплати праці й інших виплат, документи, пов'язані зі сплатою збору за додатковими ставками, нарахуванням збору. Керівники та відповідні службові особи під час перевірки зобов'язані давати письмові пояснення з питань, що перевіряються, виконувати вимоги органів Пенсійного фонду щодо усунення виявлених порушень.

На виявлені під час перевірки суми коштів, на які платником не нараховувався збір, за актом перевірки збір донараховується і застосовуються штрафні санкції, що діють на момент завершення перевірки, а винні посадові особи несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства.

За підсумками перевірки складається акт у двох примірниках і підписується особами, що робили перевірку, керівником і головним бухгалтером підприємства. Один примірник акта передається під розписку керівникові або головному бухгалтеру підприємства, другий залишається в органі Пенсійного фонду. За наявності заперечень чи зауважень з боку підприємства його керівник і головний бухгалтер підписують акт із зауваженнями, що подаються до органу Пенсійного фонду в письмовій формі.

Зауваження до акта перевірки розглядаються органом Пенсійного фонду відповідно до процедури адміністративного оскарження, передбаченої Законом України № 2181-III "Про порядок погашення зобов'язань платників перед бюджетами і державними цільовими фондами".

У разі несплати суми збору або його частини у встановлений термін орган Пенсійного фонду готує подання про здійснення заходів щодо погашення боргу платника і надсилає податковому органу для пред'явлення ним першої податкової вимоги не пізніше 5-го робочого дня після закінчення граничного терміну сплати. Для пред'явлення другої податкової вимоги подання

надсилається на 40-й календарний день від дати надсилання першого пред'явлення.

Органи Пенсійного фонду за несвоєчасне погашення зобов'язань перед фондом мають право нарахувати й утримати з платника збору пеню.

Згідно із Законом № 2181-III прийняття розрахунків зобов'язань зі сплати зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування здійснюється без попередньої перевірки зазначених у ньому показників через канцелярію.

Камеральну перевірку розрахунків зобов'язань зі сплати зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування платника податків, здійснюють **фахівці відділу доходів, що ведуть облік надходження платежів.**

За її результатами, в разі виявлення методичних і арифметичних помилок, нараховуються штрафні санкції відповідно до пп. 17.1.4, п. 17.1 ст. 17 Закону № 2181-III, а також призначаються позапланові перевірки.

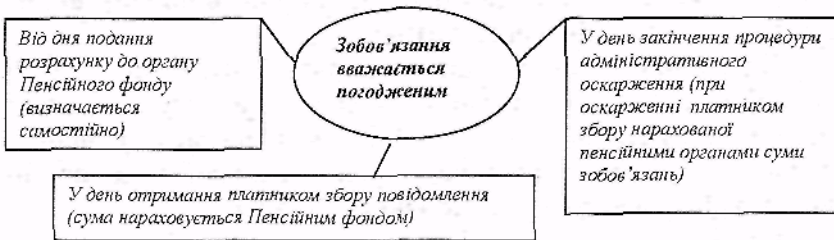

Рисунок 7.1- Час, коли зобов'язання зі збору до Пенсійного фонду вважається погодженим

Органи Пенсійного фонду перевіряють правильність призначення та виплати пенсій і соціальної допомоги, порядок витрачання коштів Фонду органами соціального захисту населення, установами зв'язку, іншими підприємствами, що здійснюють доставку пенсій і допомоги, крім областей, у яких, відповідно до Закону України від 22.12.98 р. № 9329-XIU "Про проведення в Автономній Республіці Крим, Дніпропетровській, Донецькій, Закарпатській, Київській, Львівській, Миколаївській, Полтавській, Харківській, Хмельницькій областях та у

місті Києві експерименту з призначення пенсій органами Пенсійного фонду України", функції призначення пенсій передані органам Пенсійного фонду. Перевірці підлягають документи, що підтверджують достовірність призначення і виплати пенсій, здійснених витрат.

У разі виявлення порушення порядку витрачання коштів Пенсійного фонду органами соціального захисту населення, підприємствами зв'язку, що здійснюють доставку пенсій та соціальної допомоги, акти перевірки надсилаються до органу вищого рівня або до правоохоронних органів.

Органи соціального захисту населення, підприємства зв'язку, що здійснюють доставку пенсій і допомоги, відшкодовують Пенсійному фонду незаконно витрачені кошти в порядку, встановленому чинним законодавством.

Від імені Пенсійного фонду України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають голова правління Пенсійного фонду України і його заступники, начальники Кримського республіканського, обласних, Київського і Севастопольського міського управлінь та їхні заступники, а також начальники районних, міських, районних у містах відділів цього Фонду.

Органи Пенсійного фонду надсилають матеріали, що підтверджують факти порушень, залежно від обставин справи, до органів прокуратури, суду або до іншого органу, якому надано право приймати рішення про притягнення до матеріальної і кримінальної відповідальності.

Якщо в наступних податкових періодах (з урахуванням термінів давності, визначених ст. 15 Закону № 2181-III, і до початку його перевірки) платник самостійно знайде помилки в показниках раніше поданого розрахунку зобов'язань щодо сплати зборів на обов'язкове державне пенсійне страхування, такий платник податків має право подати уточнений розрахунок, сплативши суму недоплати (суму, на яку занижене зобов'язання — недоїмку) і штраф у розмірі 5% такої суми до подачі зазначеного уточнюючого розрахунку.

Усі спірні питання, що виникають між платниками збору і органами Пенсійного фонду з приводу нарахування збору, пені, штрафних санкцій, вирішуються органами Пенсійного фонду в

порядку підпорядкованості або в судовому порядку згідно з чинним законодавством.

Якщо платник вважає, що орган Пенсійного фонду неправильно визначив суму зобов'язання або прийняв яке-небудь інше рішення, що суперечить законодавству з питань оподаткування, або таке, що виходить за межі його компетенції, такий платник має право звернутися до Пенсійного фонду зі скаргою про перегляд цього рішення. Скарга подається в письмовій формі і може бути доповнена документами, розрахунками і підтвердженнями, які платник вважає за необхідне подати.

Скарга повинна бути подана до Пенсійного фонду протягом десяти календарних днів, що йдуть за днем отримання платником повідомлення або іншого оскаржуваного рішення Пенсійного фонду. Орган Пенсійного фонду зобов'язаний прийняти мотивоване рішення і надіслати його протягом двадцяти календарних днів від дня отримання скарги.

7.2. Порядок здійснення перевірок Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності

Згідно зі ст. 28 Закону України від 18.01.2001 р. № 2240-III "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням" Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності **має право:**

По-перше, здійснювати перевірку **обґрунтованості видачі й продовження листків непрацездатності застрахованим особам**. Контроль обґрунтованості отримання соціальних допомог, наданих на підставі листків тимчасової непрацездатності, здійснюється згідно з Інструкцією про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову непрацездатність громадян, затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я України від 13.11.2001 р. № 455.

По-друге, **отримувати** безплатно від державних органів, підприємств, установ, організацій (у тому числі від державних податкових органів, банківських, інших фінансово-кредитних установ) і громадян — суб'єктів підприємницької діяльності **дані**

про сплату страхових внесків та використання страхових коштів.

По-третє, здійснювати перевірку **правильності нарахування і повноти сплати** страхових внесків та використання страхових коштів на підприємствах, в установах, організаціях та у фізичних осіб, що використовують працю найманих робітників.

По-четверте, одержувати необхідні **роз'яснення** (у тому числі письмові) з питань, що виникають під час перевірок.

По-п'яте, згідно з п. 5 ст. 28 Закону України від 18.01.2001 р. № 2240-III "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням", Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності має право припиняти операції підприємств, установ, організацій та фізичних осіб, суб'єктів підприємницької діяльності, що використовують найману працю, по розрахункових та інших рахунках у банківських установах, у разі їх відмови від реєстрації у виконавчих дирекціях відділень Фонду як платників страхових внесків або відмови від сплати страхових внесків.

На виконання зазначеної норми Закону України від 18.01.2001 р. № 2240-III, розпорядженням голови правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 07.11.2001 р. № 84 затверджено порядок призупинення органами Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності видаткових операцій підприємств, установ, організацій та фізичних осіб, суб'єктів підприємницької діяльності, що використовують найману працю, по рахунках у банківських установах. Порядок надає право робочим органам Фонду за місцем державної реєстрації платника страхових внесків або за місцезнаходженням установи банку, в якому знаходяться його рахунки, **припинити видаткові операції по банківських рахунках у разі:**

— відмови від реєстрації в органах Фонду як платника страхових внесків;

— відмови від сплати страхових внесків.

Підставою призупинення операцій по банківських рахунках є відповідне розпорядження Фонду соціального страхування з

тимчасової втрати працездатності. Поновлення здійснення операцій по рахунках провадиться у разі усунення допущених порушень і підставою для цього також є відповідне розпорядження Фонду. **Зазначені розпорядження є обов'язковими для виконання установами банків, що зобов'язані призупинити або відновити видаткові операції по рахунках страхувальників у день їхнього отримання від органів зазначеного Фонду.**

По-шосте, накладати фінансові санкції й адміністративні штрафи, передбачені чинним законодавством.

По-сьоме, піднімати, згідно із законодавством, питання про притягнення посадових осіб до відповідальності за порушення законодавства у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, зумовленими народженням і похованням, вимагати надання інформації про вжиті заходи.

Документом, що докладно регламентує **порядок проведення перевірок органами Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності**, є Інструкція про порядок проведення ревізій і перевірок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, що затверджена постановою Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 19.09.2001 р. № 38 (далі - Інструкція № 38), згідно з якою перевірки підприємств-страхувальників з кількістю працюючих 300 осіб і більше здійснюються **один раз на рік, підприємств-страхувальників з меншою кількістю працівників - не рідше одною разу на два роки.**

Тривалість проведення перевірки встановлюється з урахуванням обсягу робіт, який необхідно виконати під час її проведення, але **не повинна перевищувати 30 календарних днів.** У разі виявлення значних порушень терміни проведення ревізії продовжуються органом, що проводить перевірку.

Перевірка проводиться **відповідно до плану роботи** робочого органу Фонду. Перевірці підлягають документи за поточний і попередній роки, а в разі виявлення порушень або зловживань — за більш ранні періоди. Якщо ж ці періоди вже перевірялися, то перевірка здійснюється з дня закінчення перевіреного періоду.

Згідно з п. 15.2 Інструкції про проведення ревізій і перевірок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, затвердженої постановою Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 19.09.2001 р. № 38, Фондом соціального страхування з тимчасової втрати працездатності можуть здійснюватися **комплексні та позапланові ревізії**.

Вищий контролюючий орган Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності з власної ініціативи може перевірити достовірність висновків нижчого контролюючого органу шляхом здійснення перевірки документів обов'язкової звітності страхувальника висновків або акта перевірки, складеного нижчим контролюючим органом. **Вищий контролюючий орган має право прийняти рішення про повторну перевірку страхувальника**, якщо проти посадових або службових осіб контролюючого органу, що проводили планову або позапланову перевірку такого суб'єкта, розпочато службове розслідування.

Згідно з пп. 15.6 Інструкції № 38 посадовій особі Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності **на проведення кожної перевірки видається доручення на право її здійснення. Право на проведення планової перевірки надається тільки в тому разі, якщо не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня її здійснення страхувальнику надіслано повідомлення із зазначенням дати проведення перевірки.** В окремих випадках, за взаємною згодою сторін, перевірка може бути проведена без додаткового попередження страхувальника.

Ревізор зобов'язаний пред'явити керівнику підприємства, що перевіряється, доручення на право проведення ревізії або перевірки і на його прохання поставити підпис у журналі реєстрації перевірок підприємства (ведення журналу здійснюється на підставі наказу Державного комітету України з питань розвитку підприємництва від 10.08.98 р. № 18).

Якщо в ході підготовки до перевірки або на її початку буде встановлено, що на підприємстві немає належного бухгалтерського обліку, що унеможливорює якісне проведення перевірки, то керівник контрольно-ревізійної групи (ревізор) ставить письмові вимоги керівництву підприємства щодо приведення обліку у відповідність із чинним законодавством з

визначенням конкретних термінів виконання такої роботи. У таких випадках перевірка починається після відновлення обліку.

Згідно з п. 15-13 Інструкції № 38 під час перевірки страхувальників перевіряються:

- здійснення заходів щодо усунення недоліків і порушень, виявлених попередніми перевітками;

- повнота нарахування і своєчасність перерахування страхових внесків;

- наявність і причини виникнення заборгованості до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності;

- нарахування пені за несвоєчасну сплату внесків і сплата фінансових санкцій;

- надходження часткової вартості за путівки;

- правильність використання коштів Фонду на виплату встановлених видів допомоги із соціального страхування;

- використання путівок на санаторно-курортне лікування, оздоровлення працюючих та членів їхніх родин і правильність ведення їхнього обліку;

- дотримання діючих положень щодо оздоровлення і позашкільного обслуговування дітей;

- правильність складання звітності по коштах соціального страхування і своєчасність її подання до органу Фонду;

- правомірність надходжень і використання коштів соцстраху, що надійшли від робочих органів Фонду.

Згідно з п. 15.14 Інструкції № 38 за результатами перевірки складається акт, що підписується ревизором, який її проводив, керівником і головним бухгалтером підприємства, що перевіряється. З актом **ознайомлюється голова комісії (уповноважений) із соціального страхування підприємства** (який призначається згідно з постановою Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 09.07.2001 р. № 21).

При викладенні фактів порушень в акті перевірки вказуються **нормативні документи, вимоги яких порушені**. Порушення, виявлені в масовому порядку, відбиваються у довідках, долучених до акта, а в самому акті наводяться узагальнені дані й зміст таких порушень з посиланням на додатки.

За наявності заперечень або зауважень до акта перевірки керівник, головний бухгалтер або інші особи, що його підписують, у день передачі викладають їх перед своїми підписами із зазначенням дат і роблять запис такого змісту: "з вимогами п. 15.14 Інструкції про порядок проведення ревізій і перевірок коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 19.09.2001 р. № 38 ознайомлений" і не пізніше ніж через 5 календарних днів від дня підписання акта із зауваженнями долучають до акта письмові пояснення чи заперечення.

Якщо протягом зазначеного терміну пояснення чи зауваження щодо фактів порушень, викладених в акті, не надійдуть, то **акт ревізії вважається погодженим**, а контрольно-ревізійний відділ має право вжити належних заходів за матеріалами перевірки. У виняткових випадках, за письмовим зверненням керівника підприємства, термін надання пояснень чи зауважень може бути продовжений.

Контролюючий орган Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності зобов'язаний **не пізніше ніж протягом п'яти календарних днів від дня отримання зазначених документів розглянути їх і винести мотивоване рішення**, що вручається заявнику під розписку або висилається платнику поштою з повідомленням про вручення.

У разі відмови посадових осіб підприємства від підписання акта, ревізор, на підтвердження цього факту, у довільній формі складає акт, що разом з актом про проведення перевірки офіційно направляється до відома керівництву об'єкта контролю.

Акт перевірки складається у двох примірниках, один із яких вручається керівнику підприємства, що перевіряється, другий залишається в контрольно-ревізійній службі Фонду.

За матеріалами акта директор виконавчої дирекції чи його заступник (керівник робочого органу відділення Фонду) приймає рішення щодо накладення штрафних санкцій на страхувальника згідно зі ст. 28 і ст. 30 Закону № 2240 і надсилає пропозиції щодо усунення недоліків, установлених перевіркою.

Страхувальник у визначений термін у письмовій формі інформує робочий орган фонду про усунення недоліків, виявлених

перевіркою, а також про виконання рішення про накладення штрафних санкцій.

Страховальник-роботодавець за несвоєчасну і неповну сплату страхових внесків **несе фінансову відповідальність** у відповідності зі ст. 30 Закону № 2240 за такі порушення:

— у разі неповної сплати страхових внесків (у тому числі тих, які сплачуються застрахованими особами через рахунки роботодавців) — у **розмірі прихованої чи заниженої суми заробітної плати**, на яку відповідно до Закону України від 18.01.2001 р. № 2240-III "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і витратами, зумовленими народженням і похованням" нараховуються страхові внески, а у разі повторного порушення — у **3-кратному розмірі зазначеної суми**;

— за порушення порядку використання страхових внесків - у **розмірі 50 %** належних до сплати сум страхових внесків.

Не сплачені вчасно страхові внески, пеня і штраф стягуються зі страховальника в доход Фонду без оскаржень. **Термін давності у разі стягнення страхових внесків, пені і фінансових санкцій, передбачених зазначеною статтею, не застосовується.**

Пеня обчислюється виходячи з 120% облікової ставки Національного банку України, що діяла на момент сплати, нарахованої на повну суму недоїмки (без обліку штрафів) за весь її термін.

Суми коштів, **безпідставно стягнені** зі страховальників, підлягають **поверненню у 3-денний термін** від дня винесення рішення про безпідставність стягнення цих виплат з відшкодуванням судових витрат.

Право застосування фінансових санкцій, передбачених зазначеною статтею, мають керівники виконавчої дирекції Фонду і його відділень, їхні заступники.

Згідно зі ст. 32 Закону № 2240 **застрахована особа несе** передбачену чинним законодавством **відповідальність** за неправомірне отримання з його вини матеріального забезпечення та соціальних послуг, передбачених Законом № 2240, у

тому числі отриманих в результаті підробки і виправлень у документах, надання недостовірних даних тощо.

Органи Фонду соціального страхування мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з відхиленням від реєстрації в органах Фонду соціального страхування України і порушенням порядку нарахування і сплати внесків на соціальне страхування згідно зі ст. 165¹ і 244² Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Варто враховувати, що в зазначених нормах саме Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності як орган, уповноважений застосовувати адміністративну відповідальність, прямо не згадується (у діючій редакції Кодексу України про адміністративні правопорушення поки що не враховані зміни, які відбулися після реформування системи соціального страхування. Однак цей орган є правонаступником Фонду соціального страхування України і розглянуті повноваження йому надані п. 2 ст. 28 Закону № 2240. Тому можна припустити, що вищезазначену невідповідність буде усунуто шляхом зміни відповідних норм Кодексу України про адміністративні правопорушення.

7.3. Здійснення контрольних функцій Фондом загальнообов'язкового державного страхування України на випадок безробіття

Згідно зі ст. 34 Закону України від 02.03.2000 р. № 1533-III "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття" (надалі - Закон № 1533) і п. 7 Інструкції про порядок нарахування і сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття й обліку їхнього надходження до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, затвердженої наказом Міністерства праці і соціальної політики України від 18.12.2000 р. № 339 (надалі - Інструкція № 339) Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття має право:

— здійснювати планові та позапланові перевірки суб'єктів підприємницької діяльності;

— отримувати від посадових осіб суб'єктів підприємницької діяльності необхідні документи і письмові пояснення з питань, що перевіряються;

— притягати посадових осіб суб'єктів підприємницької діяльності до адміністративної відповідальності;

— застосовувати фінансові санкції у разі порушення порядку сплати страхувальниками страхових внесків;

— стягувати з посадових осіб і страхувальників штрафи і застосовувати інші фінансові санкції за недотримання норм чинного законодавства.

Контроль за правильним нарахуванням, своєчасним і повним перерахуванням і надходженням **страхових внесків** згідно з п. 7 Інструкції № 339 здійснюється центрами зайнятості шляхом проведення планових перевірок. Позапланові перевірки здійснюються у разі реорганізації, зміни місцезнаходження або ліквідації страхувальника.

Контроль на підприємствах, в установах, організаціях здійснюється шляхом перевірки бухгалтерських документів про нарахований заробіток та інші виплати, повноту нарахування страхових внесків, платіжних документів про перерахування сум страхових внесків на рахунки Фонду, розрахункових і касових документів. Перевірці підлягають документи за поточний і минулі роки без застосування терміну давності.

Платники страхових внесків зобов'язані подавати посадовим чи уповноваженим особам центру зайнятості, що здійснює перевірку, необхідні документи, які стосуються фонду оплати праці та інших виплат, нарахування страхових внесків, а також платіжні документи про перерахування страхових внесків до Фонду.

У разі необхідності під час перевірки керівники і службові особи підприємств подають письмові пояснення з питань, що перевіряються, виконують вимоги осіб, які проводять перевірку, щодо усунення виявлених порушень.

За результатами перевірки складається акт у двох примірниках, що підписується особами, які проводили перевірку, керівником і головним бухгалтером страхувальника. Один

примірник акта передається під розписку керівникові або головному бухгалтеру страхувальника, другий залишається в центрі зайнятості, що проводив перевірку.

В акті вказується, за який період проведено перевірку і які виявлено порушення під час нарахування і сплати страхових внесків.

На виявлені під час перевірки суми коштів, на які платником не були нараховані страхові внески, здійснюється донарахування з урахуванням сум пені і штрафу, а винні посадові особи притягаються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

За наявності заперечень чи зауважень щодо змісту акта перевірки з боку страхувальника його керівник або головний бухгалтер **підписують акт із зауваженнями в письмовій формі**, який подається до центру зайнятості, що проводив перевірку. Зауваження до акта перевірки розглядаються центрами зайнятості вищого рівня.

Згідно зі ст. 38 Закону № 1533 **роботодавець несе фінансову відповідальність** за такі порушення:

— у разі **несвоєчасної чи неповної сплати страхових внесків** (у тому числі тих, які сплачуються застрахованими особами через рахунки роботодавців) — **у розмірі прихованої суми виплат**, на які відповідно до Закону № 1533 нараховуються страхові внески, а у разі повторного порушення — **у 3-кратному розмірі зазначеної суми**;

— за **порушення терміну реєстрації** як платника страхових внесків — **у розмірі 50 % належних сплаті сум страхових внесків** за весь період, що минув від дня, коли страхувальник повинен був зареєструватися у Фонді соціального страхування на випадок безробіття. Згідно з п. 3 Інструкції № 339 суб'єкти підприємницької діяльності **зобов'язані зареєструватися** як платники страхових внесків **у 10-денний термін після отримання свідоцтва про державну реєстрацію**.

Не сплачені своєчасно страхові внески, пеня і штраф стягуються зі страхувальника в доход Фонду **без оскаржень**. **Термін давності** у випадку стягнення страхових внесків, пені та фінансових санкцій, передбачених зазначеною статтею, **не застосовується**.

Пеня утворюється виходячи зі 120 % облікової ставки Національного банку України, що діяла на момент сплати, нарахованої на повну суму недоїмки (без обліку штрафів) за весь її термін.

Суми коштів, **безпідставно стягнені** зі страхувальників, підлягають **поверненню у 3-денний термін** від дня винесення рішення про безпідставність стягнення цих виплат з відшкодуванням судових витрат.

Право застосування фінансових санкцій, передбачених зазначеною статтею, мають керівники виконавчої дирекції Фонду і його відділень, їхні заступники.

Згідно зі ст. 244² Кодексу України про адміністративні правопорушення органи Фонду соціального страхування мають право розглядати справи про **адміністративні правопорушення**, пов'язані з ухилянням від реєстрації в органах Фонду соціального страхування України та порушенням порядку нарахування і сплати внесків на соціальне страхування у порядку і розмірах, передбачених ст. 165¹ зазначеного кодексу.

Слід враховувати, що у вищенаведених нормах Фонд соціального страхування на випадок безробіття як орган, уповноважений застосовувати адміністративну відповідальність, прямо не згадується (у діючій редакції Кодексу України про адміністративні правопорушення поки що не враховані зміни, які відбулися після реформування системи соціального страхування). Однак такі повноваження цьому органу надані п. 4 ст. 38 Закону № 1533: "Посадові особи, винні в порушенні терміну реєстрації як платника страхових внесків, несвоєчасної і неповної їхньої сплати, несуть адміністративну відповідальність згідно з чинним законодавством. Право накладати фінансові санкції та адміністративні штрафи від імені Фонду мають керівник виконавчої дирекції Фонду, його заступники, керівники робочих органів виконавчої дирекції Фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві і Севастополі та їхні заступники".

Тому можна припустити, що вищезазначену невідповідність буде усунуто шляхом зміни відповідних норм Кодексу України про адміністративні правопорушення.

7.4. Порядок здійснення перевірок Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань

Згідно з п. 8 Інструкції про порядок перерахування, обліку і витрачання страхових коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань від 20.04.2001 р. № 12 робочі органи виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків здійснюють контроль за правильністю нарахування, своєчасністю і повнотою перерахування страхових внесків та інших платежів у Фонд, а також за цільовим і належним витрачанням його коштів.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, тобто посадові особи Фонду, **мають право:**

- здійснювати планові та позапланові перевірки суб'єктів підприємницької діяльності;
- отримувати від посадових осіб - суб'єктів підприємницької діяльності необхідні документи і письмові пояснення з питань, що перевіряються;
- надсилати матеріали, що підтверджують факти порушень, до органів прокуратури, суду та інших органів, яким надано право приймати рішення про притягнення винних до матеріальної, адміністративної та кримінальної відповідальності;
- притягати посадових осіб - суб'єктів підприємницької діяльності до адміністративної відповідальності;
- у разі порушення порядку сплати страхувальниками страхових внесків стягувати в дохід Фонду донараховані суми страхових внесків і пеню.

Виконання статутних функцій Фонду та обов'язків із запобігання нещасним випадкам покладається на страхових експертів з охорони праці, що діють на підставі Положення про службу страхових експертів з охорони праці, запобігання нещасним випадкам на виробництві та професійним захворюванням, затвердженого постановою Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 15.08.2001 р. № 24.

Робочі органи виконавчої дирекції Фонду здійснюють **планові перевірки не частіше одного разу на рік**. Позапланові перевірки проводяться у разі реорганізації, зміни місцезнаходження або ліквідації підприємства, установи, організації.

Контроль здійснюється шляхом перевірки бухгалтерських документів про нарахований заробіток та інші виплати, перевірки повноти нарахування страхових внесків, платіжних доручень про перерахування сум внесків та інших платежів до Фонду, розрахункових документів на проведені виплати.

Страхувальники зобов'язані безперешкодно надавати посадовим особам або уповноваженим особам робочих органів виконавчої дирекції Фонду, що проводять перевірку, необхідні для проведення перевірки документи і виділяти для участі в перевірці свого представника. Керівники та відповідні посадові особи у разі перевірки зобов'язані давати письмові пояснення з питань, що перевіряються, виконувати вимоги перевіряючих щодо усунення виявлених порушень.

На виявлені під час перевірки суми коштів, на які страхувальником не нараховані страхові внески, за актом перевірки **страхові внески донараховуються із сумою пені**, а винні посадові особи притягуються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

За результатами перевірки **складається акт у трьох примірниках**, що підписується особами, які проводили перевірку, керівником і головним бухгалтером страхувальника. Один примірник акта передається під розписку керівнику або головному бухгалтеру страхувальника.

В акті зазначається: за який період проведено перевірку, які виявлено порушення щодо нарахування та сплати страхових внесків, нарахування і виплати допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю; суми додатково нарахованих страхових внесків, пеня і суми витрат, що приймаються в залік внесків або підлягають виплаті застрахованим особам додатково.

За наявності заперечень або зауважень щодо змісту акта перевірки з боку страхувальника його керівник або головний бухгалтер **підписують акт із зауваженнями в письмовій формі**, що подається на розгляд у встановленому порядку до органу, який проводив перевірку.

Суми донарахованих страхових внесків і пеня сплачуються страховальниками в 10-денний термін із дня складання акта перевірки окремим платіжним дорученням. У рядку призначення платежу вказуються дата перевірки, номер акта і період.

Сума додатково нарахованих страхових внесків за матеріалами перевірки у разі їх несплати у встановлений термін стягується в судовому порядку.

Суми нецільового використання страховальником коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування не беруться в залік страхових внесків і відшкодовуються за рахунок страховальника.

Робочі органи виконавчої дирекції Фонду надсилають матеріали, що підтверджують факти порушень, до органів прокуратури, суду або до іншого органу, якому надано право приймати рішення про притягнення до матеріальної, адміністративної та кримінальної відповідальності.

Посадові особи страховальників, винні у порушенні встановленого порядку реєстрації, своєчасної сплати страхових внесків до Фонду, в ненаданні інформації про кожен нещасний випадок чи професійне захворювання, зміну технології робіт чи виду діяльності страховальника, даних про кількість працівників, фонд оплати праці, кількість нещасних випадків і професійних захворювань на підприємстві за минулий календарний рік несуть фінансову, адміністративну та кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством.

Від імені Фонду розглядати справи про **адміністративні порушення** і накладати адміністративні стягнення мають право директор виконавчої дирекції Фонду і його заступники, керівники робочих органів виконавчої дирекції Фонду і їхні заступники.

Необхідно зазначити, що згідно зі ст. 244² Кодексу України про адміністративні правопорушення, органи Фонду соціального страхування мають право розглядати справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з ухилянням від реєстрації в органах Фонду соціального страхування України і порушенням порядку нарахування та сплати внесків на соціальне страхування згідно зі ст. 165¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення.

При цьому слід враховувати, що в зазначених нормах Кодексу України про адміністративні правопорушення саме Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України як орган, уповноважений застосовувати адміністративну відповідальність, прямо не згадується (у діючій редакції Кодексу України про адміністративні правопорушення поки що не враховані зміни, які відбулися після реформування системи соціального страхування).

ВИСНОВКИ

1. Установи Пенсійного фонду України є контролюючими органами щодо внесків до Пенсійного фонду України, які мають право здійснювати перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування.

2. Установи Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є контролюючими органами щодо внесків до Фонду, які мають право здійснювати перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати збору на обов'язкове державне соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності.

3. Установи Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття є контролюючими органами щодо внесків до Фонду, які мають право здійснювати перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати збору на обов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття.

4. Установи Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, є контролюючими органами щодо внесків до Фонду, які мають право здійснювати перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати збору на обов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань.

Запитання для самоконтролю

1. Права та обов'язки Пенсійного фонду України під час здійснення податкових перевірок.

2. Права та обов'язки Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності під час здійснення податкових перевірок.

3. Права та обов'язки Фонду соціального страхування на випадок безробіття під час здійснення податкових перевірок.

4. Права та обов'язки Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань під час здійснення податкових перевірок.

Тестові завдання до теми 7 (7 тестів)

ТЕСТ 1. Установи Пенсійного фонду України мають право:

а) здійснювати перевірки своєчасності, достовірності, повноти нарахування і сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;

б) приймати рішення про притягнення до матеріальної відповідальності;

в) приймати рішення про притягнення до кримінальної відповідальності;

г) накладати фінансові санкції й адміністративні штрафи, передбачені чинним законодавством;

е) всі відповіді правильні.

ТЕСТ 2. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності має право:

а) приймати рішення про притягнення до матеріальної відповідальності;

б) здійснювати перевірку правильності нарахування і повноти сплати страхових внесків та використання страхових коштів на підприємствах, в установах, організаціях та у фізичних осіб, що використовують працю найманих робітників.

в) приймати рішення про притягнення до кримінальної відповідальності;

г) усі відповіді правильні.

ТЕСТ 3. Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності має право:

а) проводити щорічну перевірку на підприємствах з кількістю працюючих до 300 осіб;

- б) накладати фінансові санкції й адміністративні штрафи, передбачені чинним законодавством;
- в) приймати рішення про притягнення до матеріальної відповідальності;
- г) усі відповіді правильні.

ТЕСТ 4. Контроль за правильним нарахуванням, своєчасним і повним перерахуванням і надходженням страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття здійснюється:

- а) робочими органами Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття;
- б) центрами зайнятості;
- в) податковими адміністраціями;
- г) контрольно-ревізійними управліннями.

ТЕСТ 5. Контроль за правильним нарахуванням, своєчасним і повним перерахуванням і надходженням страхових внесків до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань здійснюється:

- а) робочими органами Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- б) центрами зайнятості;
- в) податковими адміністраціями;
- г) контрольно-ревізійними управліннями.

ТЕСТ 6. Джерело покриття внесків у частині нарахувань до Пенсійного фонду:

- а) витрати Пенсійного фонду;
- б) витрати підприємства;
- в) витрати платника;
- г) витрати страхового фонду.

ТЕСТ 7. Джерело покриття внесків у частині утримань до Пенсійного фонду:

- а) витрати Пенсійного фонду;
- б) витрати підприємства;

- в) витрати платника;
- г) витрати страхового фонду.

Тема 8. КОНТРОЛЬ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 8.1. Особливості оподаткування доходів громадян.

Питання 8.2. Контроль податкових інспекцій у сфері оподаткування доходів громадян.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 8.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Податок з доходів фізичних осіб. Місячний оподатковуваний дохід. База оподатковування. Місячний оподатковуваний дохід. Податкова соціальна пільга. Податковий кредит. Обмеження щодо нарахування громадянам податкового кредиту. Оподаткування дивідендів. Доходи від спадщини. Оподаткування під час оренди. Оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності. Оподаткування доходів за фіксованим податком.

8.1. Особливості оподаткування доходів громадян

Найважливішим видом податків з фізичних осіб, характерним для будь-якої податкової системи, є податок на доходи, або його ще можуть називати – прибутковий податок.

22 травня 2003 р. в Україні був прийнятий Закон № 889 «Про податок з доходів фізичних осіб», що набрав чинності з 1 січня 2004 р. і яким передбачені істотні зміни в механізмі стягнення податку з доходів фізичних осіб. Декрет Кабінету Міністрів України №13-92 від 26 грудня 1992 р. «Про прибутковий податок з громадян» втратив чинність з 01.01.04 р.

Податок з доходів фізичних осіб — плата фізичної особи за послуги, що надаються їй територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу або розташована особа, що виплачує оподатковувані доходи. Відповідно до Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» № 889 від 22.05.2003 р. із змінами і доповненнями від 09.02.2006 р. № 3424-IV платниками податку є:

— резиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України та іноземні доходи;

— нерезиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження на території України.

Об'єктом оподаткування резидента є:

— загальний місячний оподатковуваний дохід;

— чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального річного оподаткованого доходу на суму податкового кредиту такого звітного року;

— доходи, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті і не входять до складу загального оподаткованого доходу.

Об'єктом оподаткування нерезидента є:

— загальний місячний оподатковуваний дохід з джерелом його походження з України;

— загальний річний оподатковуваний дохід з джерелом його походження з України;

— доходи з джерелом їх походження з України, що підлягають кінцевому оподаткуванню під час їх виплати і не входять до складу загального оподаткованого доходу.

При розрахунку податку на доходи фізичних осіб база оподаткування визначається як місячний оподатковуваний дохід, зменшений на суму збору (утримань) до Пенсійного фонду України і внесків (утримань) до фондів загальнообов'язкового соціального страхування, а також зменшений на розмір податкової соціальної пільги (за її наявності).

До складу загального місячного оподаткованого доходу входять:

— доходи у вигляді заробітної плати, нараховані платникові податку відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору;

— доходи від продажу об'єктів прав інтелектуальної власності;

— доходи у вигляді сум авторської винагороди;

— сума (вартість) подарунків у межах, що підлягає оподатковуванню;

— сума страхових виплат, страхових відшкодувань або викупних сум, отриманих платником податків згідно з договорами довгострокового страхування життя і недержавного пенсійного страхування;

— частина доходів від операцій з майном;

— дохід від надання майна в оренду або суборенду (термінове володіння і/або користування);

— доходи, отримані платником податків від його роботодавця як додаткового блага;

— доходи у вигляді процентів (дисконтних доходів), дивідендів і роялті, вигравшів, призів;

— інвестиційний прибуток від здійснення платником податків операцій з цінними паперами і корпоративними правами, випущеними в інших, ніж цінні напери, формах;

— доходи у вигляді вартості успадкованого майна в межах, що підлягають оподатковуванню;

— інші доходи відповідно до закону.

До складу загального місячного оподаткованого доходу платника податків **не відносять** такі доходи;

— суми державної адресної допомоги, житлових та інших субсидій або дотацій, компенсацій, винагород і страхових виплат, що одержують платники податків з бюджетів, Пенсійного фонду України і фондів загальнообов'язкового соцстраху;

— кошти, отримані платником податків на відрядження або під звіт;

— суми доходів, отриманих платником податків від розміщення ним коштів у цінні папери, емітовані Мінфіном України, вигравші в державну лотерею;

— суми внесків на обов'язкове страхування платника податків, інших, ніж збір на державне пенсійне страхування або внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

— суми збору на державне пенсійне страхування і внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування платника податків, що вносяться за рахунок його роботодавця;

— кошти або вартість майна (немайнових активів), що надходять платнику податків за рішенням суду внаслідок розподілу загальної спільної власності шлюбу у зв'язку з розлученням або визнанням шлюбу недійсним;

— аліменти, що виплачуються платнику податку;

— кошти або майно, майнові або немайнові права, що успадковуються спадкоємцями фізичної особи у випадку оформлення права на спадщину;

— кошти, отримані платником податків у рахунок компенсації (відшкодування) вартості майна (немайнових активів), примусово відчуженого державою;

— сума відшкодування платнику надмірно сплачених ним податків, зборів (обов'язкових платежів), а також бюджетного відшкодування при застосуванні права на податковий кредит;

— дивіденди, що нараховуються на користь платника податків у вигляді акцій (часток, паїв);

— вартість путівок на відпочинок, оздоровлення і лікування на території України платника податків або його дітей віком до 18 років;

— дохід (прибуток), отриманий самозайнятою особою від здійснення нею підприємницької або незалежної професійної діяльності, що оподатковується за спрощеного процедурою;

— сума стипендії, що виплачується з бюджету учневі, студентові, аспірантові;

— сума забезпечення військовослужбовців строкової служби;

— інші доходи.

Починаючи з 1 січня 2004 р. і до 1 січня 2007 р. ставка оподаткування була встановлена в розмірі 13% до об'єкта оподаткування. З 1 січня 2007 р. діє **ставка податку — 15%** до об'єкта оподаткування.

Крім того, законом передбачена ставка податку в розмірі **5%** до об'єкта оподаткування, нарахованого податковим агентом як:

— процент на банківський депозит (внесок);

— процентний або дисконтний дохід за ошадними

сертифікатами;

— в інших випадках, визначених законом.

Ставка податку становить **подвійний розмір (30%)** ставки до об'єкта оподаткування для вигравів і призів (крім державної лотереї).

Податкова соціальна пільга (скорочено — ПСП) є розрахунковим показником, що корегує базу оподаткування ПДФО.

З урахуванням норм закону платник податків має право на зменшення суми загального місячного оподаткованого доходу, одержуваного від одного роботодавця у вигляді заробітної плати, на суму **податкової соціальної пільги** в таких розмірах;

— для будь-якого платника податків — у розмірі, що дорівнює 50% однієї мінімальної заробітної плати (у розрахунку на місяць), установлені законом на 1 січня звітного податкового року;

— у розмірі, що дорівнює 150 % від суми пільги (половини однієї мінімальної заробітної плати), для платника податків, що:

а) є матір'ю-одиначкою або батьком (опікуном) — у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;

б) має дитину — інваліда I або II групи — у розрахунку на кожну дитину віком до 18 років;

в) має трьох і більше дітей віком до 18 років — у розрахунку на кожну таку дитину;

г) є вдівцем або вдовою;

д) є чорнобильцем 1-ї або 2-ї категорії;

е) є учнем, студентом, аспірантом, військовослужбовцем строкової служби;

є) є інвалідом I або II групи, у тому числі з дитинства;

ж) є особою, якій присуджена довічна стипендія як громадянинові, що зазнав переслідування за правозахисну діяльність, включаючи журналістів;

— у розмірі, що дорівнює 200 % від суми пільги (половини однієї мінімальної заробітної плати) — для платника податків, що є:

а) особою, яка є Героєм України, Героєм Радянського Союзу або повним кавалером орденів Слави або Трудової Слави;

б) учасником бойових дій під час Другої світової війни;
в) колишнім в'язнем концтаборів, репресованим, примусово вивезеним з території колишнього СРСР під час війни.

У разі, якщо платник податку має право на податкову соціальну пільгу за двома і більше підставами, податкова соціальна пільга застосовується один раз, виходячи з найбільшого розміру.

Податкова соціальна пільга застосовується до нарахованого місячного доходу платника податків у вигляді заробітної плати винятково за одним місцем його нарахування (виплати). Якщо платник податків є самозайнятою особою, податкова соціальна пільга щодо отриманих доходів від такої діяльності не застосовується.

Податкова соціальна пільга застосовується до заробітної плати, отриманої протягом звітного податкового місяця, якщо її розмір не перевищує суми місячного мінімального прожиткового рівня для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 і округленої до найближчого десятка.

Принципово новим моментом у механізмі оподаткування фізичних осіб є податковий кредит.

Податковий кредит — це суми, на які щорічно дозволяється зменшити оподатковуваний дохід. Після закінчення календарного року, якщо були витрати, які дозволяється включати в податковий кредит, громадяни можуть подати декларацію в податковий орган для відшкодування частини сплачених податків. Такі витрати повинні бути обґрунтовані документально: фіскальним, товарним чеком, касовим ордером, накладною, будь-яким іншим розрахунковим документом або договором, який ідентифікує продавця і підтверджує суму витрат. Розмір податкового кредиту не може перевищувати загальну суму оподаткованого доходу за відповідний рік.

До 1 січня 2004 р. формою звітності про дохід, нарахований (сплачений) на користь платників податку, і суми утриманого з них податку, була «Довідка про суми виплачених доходів і утриманих з них податків фізичних

осіб» (форма № 8ДР). 29 вересня 2003р. наказом ДПАУ № 451 була затверджена форма податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (ф. № 1ДФ) й Порядок заповнення та подання податковими агентами податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку.

Форма № 1ДФ надається в податкову інспекцію не пізніше 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного кварталу. Податковий розрахунок складається у двох примірниках: перший залишається у податковому органі, а другий з відміткою про прийняття форми № 1ДФ повертається податковому агенту.

Протягом року в Державному реєстрі фізичних осіб — платників податків накопичуються дані про виплачені громадянам доходи й утримані суми податку. В разі відсутності зауважень податковий інспектор здійснює розрахунок суми податку, виходячи з сукупного річного доходу, і визначає сальдо-розрахунків з бюджетом. На суми, які треба доплатити за результатами перерахунку, виписується податкове повідомлення. Зазначену суму треба внести в бюджет протягом 30 календарних днів із дня одержання повідомлення. Якщо в установлений термін громадяни не сплатили зазначені суми, складається відповідний список для вжиття заходів згідно із Законом № 2181.

8.2. Контроль податкових інспекцій у сфері оподаткування доходів громадян

Контроль за правильністю розрахунку і своєчасним перерахуванням у бюджет покладається на Державну податкову адміністрацію України.

Перевірка податковими органами здійснюється не рідше одного разу в два роки відповідно до річного плану-графіка податкової адміністрації, що складається на початок року.

Підприємства й організації, де були встановлені значні

порушення законодавства під час утримання податку з доходів фізичних осіб, перевіряються повторно протягом року.

Перевірка розрахунку, утримання й перерахування до бюджету податку з доходів фізичних осіб, одержаних за місцем роботи, здійснюється безпосередньо на підприємствах, в установах, організаціях на основі перевірки розрахунково-платіжних відомостей нарахування заробітної плати й утримання податку, касових виплат (заробітної плати, премій, відпускних, разових виплат, у підзвіт та ін.), документів, що підтверджують право на пільги тощо.

Під час перевірки встановлюється, чи виконуються обов'язки платниками податку, а саме:

— чи ведеться облік доходів, отриманих протягом року, і витрат, безпосередньо пов'язаних з їх одержанням за формою, установленю ДПАУ. Зазначена умова не поширюється на громадян, що отримують доходи тільки за місцем основної роботи;

— чи надаються в передбачених випадках податковим органом декларації про доходи і витрати й інші необхідні документи, що підтверджували б достовірність зазначених у декларації даних;

— чи надавалися підприємствам, установам, організаціям і фізичним особам — суб'єктам підприємницької діяльності, а також податковим органам документи, що підтверджують право на отримання податкових соціальних пільг;

— чи вчасно й у повному обсязі сплачувалися до бюджетів суми податку, що підлягає сплаті.

Під час перевірки важливе значення має контроль за своєчасністю і повнотою перерахувань до бюджетів утриманих сум податку. Крім зазначеного, контролю підлягають порядок утримання і повернення помилково стягнених сум податків.

З цією метою здійснюється звірка відомостей, що ведуться в податковій службі, з відомостями бухгалтерського обліку підприємства.

Працівник податкової служби виявляє розбіжності між перерахованою в бюджет сумою податку з доходів фізичних осіб і виписками банку.

Під час визначення загальної суми нарахованого податку перевіряючий звертає увагу на повноту і правильність відображення нарахованих сум податку з доходів фізичних осіб у бухгалтерському обліку.

Під час перевірки виявляються суми, що були нараховані у вигляді дивідендів у результаті розподілу прибутку (доходу) підприємств, і перевіряється правильність їх оподаткування.

Інспектори зобов'язані здійснити контроль і забезпечити під час перевірки:

— своєчасність надання громадянами декларацій про доходи і ретельно перевіряти їх на підставі матеріалів, що є в податкових органах, а також наданих підприємствами, установами й організаціями довідок, необхідних для правильного і повного оподаткування доходів платників;

— дослідження діяльності громадян, яка пов'язана з одержанням доходів, у терміни, встановлені керівником податкової адміністрації;

— здійснення перевірок у місцях реалізації виробів, надання послуг і виконання інших робіт.

Правильність визначення сукупного оподаткованого доходу та нарахування податку здійснюється окремо за кожним працівником.

Під час перевірки важливо визначити, чи має право працівник підприємства на застосування податкової соціальної пільги. Податкові соціальні пільги, які матимуть платники податку з доходів фізичних осіб, визначені у п. 6.1 ст. 6 Закону № 889. Слід мати на увазі, що складові заробітної плати розкрито в Інструкції зі статистики заробітної плати, затвердженої наказом Держкомстату України від 13.01.2004 р. № 5. До речі, згідно з цією Інструкцією оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності за рахунок коштів підприємства, установи, організації та допомога з тимчасової непрацездатності не включаються до фонду оплати праці і, отже, заробітною платою в контексті Закону про оплату праці не є.

Під час перевірки необхідно упевнитися, що платник подав роботодавцю заяву про застосування податкової соціальної пільги за встановленою формою, а також відповідні документи, що підтверджують його право на таку пільгу.

У разі порушення платником податку умов застосування пільги (наприклад, отримання пільги більш ніж у одного роботодавця) платник втрачає право на отримання податкової соціальної пільги за всіма місцями отримання доходу і зобов'язаний повернути суму недоплати податку та сплатити штраф.

Згідно із Законом юридичні та фізичні особи — резиденти мають право надавати нецільову благодійну допомогу та не оподатковувати її за умов, якщо на платника податку поширюється право на отримання податкової соціальної пільги.

Під час перевірки декларацій слід мати на увазі таке явище в оподаткуванні доходів фізичних осіб, як **податковий кредит**.

Суми податкового кредиту, нараховані громадянином за кожною з підстав надання, зазначаються у річній податковій декларації, яка у встановленому порядку подається ним до податкового органу за місцезнаходженням податкової адреси такого платника податку до 1 квітня року, наступного за звітним.

Під час проведення перевірки слід враховувати, що Закон встановлює деякі **обмеження** щодо нарахування громадянам **податкового кредиту**:

— скористатися правом нарахування податкового кредиту може лише платник податку, який є резидентом України, що має податковий ідентифікаційний номер, який зазнав у звітному році зазначених витрат у зв'язку з придбанням товарів (робіт, послуг) лише у резидентів — фізичних або юридичних осіб;

— загальна сума нарахованого податкового кредиту не може перевищувати суми загального оподаткованого доходу платника податку, одержаного протягом звітного року як заробітна плата;

— якщо платник податку не скористався правом на нарахування податкового кредиту за наслідками звітного податкового року, таке право на наступні податкові роки не переноситься.

Особливої уваги заслуговує правильність розрахунку прибуткового податку з доходів, отриманих за межами України громадянами з постійним місцем проживання в Україні.

Під час перевірки необхідно провести контроль за **оподаткуванням окремих видів доходів**.

Як зазначалося раніше, новий порядок **оподаткування дивідендів**, виплачених фізичним особам, відрізняється від старого, коли суми дивідендів, оподатковані при їх виплаті на підставі Закону про прибуток, не потрапляли до складу сукупного оподатковуваного доходу і, як наслідок, вони не оподатковувалися прибутковим податком.

Починаючи з 2004 р. особи, які виплачують дивіденди громадянам, повинні утримувати та перераховувати до бюджету податок з доходів за встановленою ставкою від нарахованої суми. Винятком є реінвестування дивідендів, коли пропорції між власниками в статутному фонді не змінюються. Ще один обов'язок податкового агента — надавати до податкової інспекції податковий розрахунок не пізніше 20 числа місяця, наступного за місяцем виплати дивідендів.

До складу загального місячного або річного оподатковуваного доходу платника податку не включається і не відображається в його річній податковій декларації сума коштів, отриманих платником податку **на відрядження або у підзвіт**.

Згідно з Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженим постановою Нацбанку України від 19.02.2001 р. № 172, зареєстрованою в Мінюсті України 15.03.2001 р. за № 237/5428, видача готівки підзвіт провадиться з кас підприємств за умови повного звіту конкретної підзвітної особи за раніше виданими підзвіт сумами, тобто в разі подання до бухгалтерії звіту про витрачені (частково витрачені) кошти та одночасного повернення до каси підприємства залишку готівки, виданої під звіт.

Підставою для видачі працедавцем грошового авансу платнику податку на відрядження є наказ про службове відрядження, згідно з яким оформляється посвідчення про відрядження.

Сума коштів підзвіт для здійснення окремих цивільно-правових дій від імені та за рахунок особи, що їх падала, не підлягає оподаткуванню, тобто не входять до загального місячного чи річного оподатковуваного доходу платника податку, у сумі фактичних витрат платника податку, понесених на здійснення таких дій і підтверджених документально, а саме: фіскальними або товарними чеками, касовими ордерами, товарною накладною, іншими розрахунковими документами або договором, які ідентифікують продавця товарів (робіт, послуг) та визначають суму таких витрат.

Платник податку, який отримав від роботодавця суму коштів на відрядження або під звіт на виконання окремої цивільно-правової дії за дорученням та за рахунок особи, що надала кошти під звіт, повинен надати звіт про використання коштів до закінчення третього банківського дня, наступного за днем, у який у платника податку закінчується відрядження або завершується виконання цивільно-правової дії, на які було надано кошти підзвіт.

Якщо платник податку повертає суму надмірно витрачених коштів пізніше граничного строку, тобто після закінчення третього банківського дня, але не пізніше звітного місяця, на який припадає останній день такого граничного строку, то такий платник податку сплачує: штраф у розмірі 15% від суми таких надмірно витрачених коштів, який стягується податковим агентом, тобто особою, що надала такі суми підзвіт.

Якщо платник податку не повертає надмірно витрачену суму коштів протягом звітного місяця, на який припадає такий граничний строк, то така сума підлягає оподаткуванню податком з доходів фізичних осіб.

Сума податку, нарахована із сум такого перевищення, з урахуванням положень п. 3.4 ст. 3 Закону № 889-IV, утримується особою, яка надала такі кошти підзвіт (податковим агентом), за рахунок будь-якого оподатковуваного доходу, а за недостатності суми такого доходу — за рахунок оподатковуваних доходів наступних звітних місяців, до повної сплати суми такого податку.

У Законі про доходи спадкоємці класифіковані. Це зроблено для того, щоб **оподатковувати доходи від спадщини** за різними ставками. Це буде залежати від декількох факторів: чи належить особа до членів родини спадкодавця, чи є вона чоловіком (дружиною) померлого, чи віднесена вона до членів родини першого ступеня споріднення. Оподатковуватися доходи від спадщини будуть за підсумками року на підставі поданої декларації за ставками: 5%, 15% та 30%. Найбільший податковий тиск припадає на доходи, отримані спадкоємцями від спадкодавців — нерезидентів.

Орендна плата, що отримується громадянами, згідно з Законом про доходи оподатковується за ставкою 15%. База **оподаткування під час оренди** нерухомого майна визначатиметься у розмірі договірної орендної плати, але не нижче мінімальної її величини. Зокрема, для землі, наданої в оренду, мінімум не повинен бути меншим за суму орендного платежу, встановленого законодавством з питань оренди землі. Для іншого нерухомого майна мінімальну плату за 1 м² загальної площі визначають органи місцевого самоврядування. Громадянам, що здають житло в оренду, та незареєстрованими підприємцями, доведеться самостійно розраховувати податок, щоквартально сплачувати його, а за підсумками року подавати декларацію. Для контролю за цим процесом Закон про доходи вимагає завіряти нотаріально договори оренди між фізичними особами.

Контроль податкових інспекцій у сфері **оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності** полягає у реєстрації та обліку громадян, що здійснюють підприємницьку діяльність, перевірки поданих ними декларацій, обстеженні доходів від підприємницької діяльності, перевірки своєчасності й повноти сплати до бюджету нарахованих податків.

Оподаткуванням доходом громадян від підприємницької діяльності вважається сукупний чистий дохід, тобто різниця між валовим доходом і документально підтвердженими витратами, безпосередньо пов'язаними з одержанням доходу. Якщо ці витрати не можуть бути підтверджені документально, то вони враховуються податковими органами під час проведення остаточних розрахунків за нормами, визначеними Головною державною податковою адміністрацією України і погодженими з Міністерством економіки України та Державним комітетом України зі сприяння малим підприємствам та підприємництву. До складу витрат, безпосередньо пов'язаних з одержанням доходів, належать витрати, які входять до складу валових витрат виробництва (обігу) або підлягають амортизації згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств».

Податок, обчислений податковими органами, сплачується в такому порядку: протягом року платники щоквартально сплачують до бюджету 25 відсотків річної суми податку, обчисленої за доходами за попередній рік, а платники, які вперше залучаються до сплати податку, — 25 відсотків суми, обчисленої їм податковими органами за оцінним доходом на поточний рік. Для сплати авансових платежів податку встановлюються такі строки протягом року: до 15 березня, до 15 травня, до 15 серпня і до 15 листопада. У разі значного збільшення або зменшення протягом року доходу платника податковими органами може бути проведено перерахунок сум податку.

Суми податку, сплачені протягом року у вигляді авансових платежів, наданих податковими органами, враховуються при остаточному розрахунку суми податку на підставі документального підтвердження факту такої сплати. Додатково нараховані за остаточними розрахунками суми податку підлягають сплаті не пізніше одного місяця з дня одержання повідомлення податкового органу, а суми податку, сплачені понад установлений розмір, підлягають поверненню платнику не пізніше одного місяця після проведення остаточного розрахунку або за заявою платника зараховуються в рахунок майбутніх платежів.

Громадяни, які займаються підприємницькою діяльністю, надають податковому органу декларації за кожний звітний квартал, а також за звітний рік. У декларації зазначаються загальні суми одержаного доходу, витрат і сплаченого податку за звітний рік.

Протягом року працівники податкових інспекцій обстежують доходи від підприємницької діяльності за місцем виконання робіт, виготовлення продукції, надання послуг. Перевірці підлягає книга обліку доходів та витрат, у якій відображаються обсяги виготовленої та реалізованої продукції, середня ціна одиниці реалізованої продукції, виручка (валовий дохід) від реалізації.

Метою перевірки є встановлення правильності ведення обліку доходів і витрат, а також відповідності даних, відображених у книзі, фактичним обсягам виготовленої та реалізованої продукції, виручці від її реалізації.

Якщо громадянин, що займається підприємницькою діяльністю, залучає найманих працівників, то обов'язково перевіряються правильність нарахування та своєчасність сплати до бюджету податку з їх заробітку. За результатами перевірки складається акт за встановленою формою.

Громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи, мають право самостійно обрати спосіб **оподаткування доходів за фіксованим податком** шляхом придбання патенту за умов:

— кількість осіб, які перебувають у трудових відносинах з таким громадянином, включаючи членів його сім'ї, не перевищує п'яти;

— валовий дохід такого громадянина від самостійного здійснення підприємницької діяльності або з використанням найманої праці за останні 12 календарних місяців не перевищує 7000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (119000 грн);

— громадянин здійснює підприємницьку діяльність з продажу товарів і надання супутніх такому продажу послуг на ринках і є платком ринкового збору згідно із законодавством. Не дозволяється застосування фіксованого податку під час здійснення торгівлі лікєро-горілчаними та тютюновими виробами.

Для одержання патенту платник податку подає до податкового органу заяву, складену в довільній формі, яка повинна містити інформацію про місце здійснення підприємницької діяльності; перелік осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником податку, та їх ідентифікаційні номери, а також інформацію про доходи платника фіксованого податку від здійснення підприємницької діяльності за останні 12 місяців або про неотримання таких доходів. Податковий орган зобов'язаний видати патент протягом трьох робочих днів з дня прийняття заяви від платника податку.

Попередня перевірка достовірності даних, зазначених у заяві про доходи громадянина від здійснення підприємницької діяльності, або даних про їх неотримання, податковим органом не здійснюється. Відповідальність за достовірність таких даних несе платник податку відповідно до законодавства України.

Розміри фіксованого податку встановлюються відповідною місцевою радою залежно від територіального розташування місця тор-

гівлі і не можуть бути меншими ніж 20 грн та більшими ніж 100 грн за календарний місяць для громадян, які здійснюють підприємницьку діяльність самостійно.

У разі, коли платник податку здійснює підприємницьку діяльність з використанням найманої праці або за участю у підприємницькій діяльності членів його сім'ї, розмір фіксованого податку збільшується на 50% за кожну особу.

Після закінчення перевірки в акті перевірки відображаються позиції, за якими були порушені положення законодавства.

ВИСНОВКИ

Податок з доходів фізичних осіб — плата фізичної особи за послуги, що надаються їй територіальною громадою, на території якої така фізична особа має податкову адресу або знаходиться особа, що виплачує оподатковувані доходи.

При розрахунку податку на доходи фізичних осіб база оподаткування визначається як місячний оподатковуваний дохід, зменшений на суму збору (утримань) до Пенсійного фонду України і внесків (утримань) у фонди загальнообов'язкового соціального страхування, а також, зменшений на розмір податкової соціальної пільги (за її наявності).

Податкова соціальна пільга застосовується до заробітної плати, отриманої протягом звітного податкового місяця, якщо її розмір не перевищує суми місячного мінімального прожиткового рівня для працездатної особи, встановленого на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 і округленої до найближчого десятка.

Податковий кредит — це суми, на які щорічно дозволяється зменшити оподатковуваний дохід.

Правильність визначення сукупного оподаткованого доходу та нарахування податку здійснюється окремо за кожним працівником.

Оподатковуваним доходом громадян від підприємницької діяльності вважається сукупний чистий дохід, тобто різниця між валовим доходом і документально підтвердженими витратами, безпосередньо пов'язаними з одержанням доходу.

Запитання для самоконтролю

1. Що є об'єктом оподаткування резидента податком з доходів фізичних осіб?
2. Що є об'єктом оподаткування нерезидента податком з доходів фізичних осіб?
3. Визначення бази оподаткування податком з доходів фізичних осіб.
4. Податкова соціальна пільга: її сутність застосування та визначення розміру.
5. Податковий кредит у механізмі оподаткування фізичних осіб.
6. Напрямки перевірки у сфері оподаткування доходів громадян.
7. Особливості контролю оподаткування дивідендів.
8. Особливості контролю оподаткування під час оренди нерухомого майна.
9. Особливості контролю оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності.
10. Особливості контролю оподаткування доходів за фіксованим податком.

Тестові завдання до теми 8 (28 тестів)

ТЕСТ 1. Платниками податку з доходів фізичних осіб в Україні є:

- а) юридичні та фізичні особи, які протягом звітного періоду одержали дохід;
- б) резиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України та іноземні доходи, а також нерезиденти, які отримують доходи з джерелом їх походження з території України;
- в) громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які протягом звітного періоду проживали в Україні не менше 183 календарних днів;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 2. Об'єктом оподаткування податком з доходів фізичних осіб у резидента в Україні є:

- а) дохід, одержаний протягом звітного періоду на території України;
- б) доходи, одержані в натуральній і грошовій формах;
- в) загальний місячний оподатковуваний дохід; чистий річний оподатковуваний дохід; доходи з джерелом їх походження з України, які підлягають кінцевому оподаткуванню при їх виплаті; іноземні доходи;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 3. Особі, що є Героєм України, загальний місячний оподатковуваний дохід зменшується на:

- а) суму в розмірі, що дорівнює одній мінімальній заробітній платі;
- б) суму в розмірі, що дорівнює 150 відсоткам від половини мінімальної заробітної плати;
- в) суму в розмірі, що дорівнює 200 відсоткам від половини мінімальної заробітної плати;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 4. Аспіранту загальний місячний оподатковуваний дохід зменшується на:

- а) суму в розмірі, що дорівнює одній мінімальній заробітній платі;
- б) суму в розмірі, що дорівнює 150 відсоткам від половини мінімальної заробітної плати;
- в) суму в розмірі, що дорівнює 200 відсоткам від половини мінімальної заробітної плати;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 5. Які із цих витрат платник податку з доходів фізичних осіб може включити до податкового кредиту?

- а) на косметичне лікування;
- б) на придбання ліків, пов'язаних з лікуванням цукрового діабету платника;
- в) на протезування зубів з використанням дорогоцінних металів;
- г) на лікування від алкогольної залежності.

ТЕСТ 6. Податковим агентом з податку щодо доходів фізичних осіб є:

а) резидент, який отримує як доходи з джерелом їх походження з території України, так і іноземні доходи;

б) фізична особа, яка безпосередньо виконує трудову функцію за дорученням або наказом роботодавця згідно з умовами укладеного з ним трудового договору;

в) юридична особа або фізична особа, яка зобов'язана нараховувати, утримувати та сплачувати податок до бюджету від імені та за рахунок платника податку, вести податковий облік та подавати податкову звітність податковим органам;

г) юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ чи її представництво) або фізична особа — суб'єкт підприємницької діяльності (включаючи самозайнятих осіб), яка укладає трудові договори (контракти) з найманими особами;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 7. Об'єкт оподаткування при нарахуванні доходів у негрошових формах визначається таким чином:

а) вартість такого нарахування визначена за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт, який розраховується за такою формулою: $K = 100/100 - Sp$;

б) вартість такого нарахування визначена за звичайними цінами, помножена на коефіцієнт, який розраховується за такою формулою: $K = 100/100 + Sp$;

в) не розраховується, оскільки податок із доходів фізичних осіб у зазначеному випадку не стягується;

г) вартість такого нарахування визначена за звичайними цінами;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 8. Об'єкт оподаткування при нарахуванні доходу у вигляді заробітної плати визначається так:

а) нарахована сума такої заробітної плати зменшена виключно на суму збору до Пенсійного фонду України;

б) нарахована сума такої заробітної плати зменшена на суму збору до Пенсійного фонду України та внесків до

фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування;

в) заробітна плата не підлягає оподаткуванню податком з доходів фізичних осіб;

г) заробітна плата цілком підлягає оподаткуванню податком із доходів фізичних осіб;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 9. До складу загального оподаткованого доходу входять:

а) сума державної матеріальної та соціальної допомоги у вигляді адресних виплат коштів та надання соціальних послуг;

б) сума коштів, отриманих платником податку на відрядження або у підзвіт;

в) аліменти, що виплачуються платнику податку;

г) доходи у вигляді заробітної плати, інші виплати та винагороди, нараховані платнику податку відповідно до умов трудового або цивільно-правового договору;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 10. До складу загального оподаткованого доходу входять:

а) вартість товарів, які надходять платнику податку як їх гарантійна заміна;

б) сума надміру сплачених податків, зборів із бюджетів або державних цільових страхових фондів;

в) сума страхових виплат, що сплачуються платнику податку за договорами довгострокового страхування життя;

г) кошти або вартість майна (послуг), що надаються як допомога на поховання платника податку;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 11. До складу загального оподаткованого доходу не входять:

а) сума стипендії, яка виплачується з бюджету учню, студенту, ординатору, аспіранту в межах, визначених законом;

б) дохід від надання майна в оренду відповідно до норм закону;

в) оподатковуваний дохід (прибуток), не включений до розрахунку загальних оподатковуваних доходів попередніх податкових періодів та самостійно виявлений у звітному періоді платником податку;

г) дохід у вигляді неустойки, штрафів або пені, фактично одержаних платником податку як відшкодування матеріальної або моральної шкоди;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 12. До складу загального оподаткованого доходу не входять:

а) дохід у вигляді процентів (дисконтних доходів), дивідендів та роялті, вигащів, призів;

б) вартість житла, яке передається з державної або комунальної власності у власність платника податку безкоштовно або із знижкою;

в) сума заборгованості платника податку, за якою минув строк позовної давності, крім сум податкової заборгованості, за якими минув строк давності;

г) дохід у вигляді вартості успадкованого майна;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 13. Податковий кредит з податку на доходи фізичних осіб — це:

а) сума витрат, на яку дозволяється зменшення суми загального річного оподаткованого доходу платника податку;

б) сума бюджетної заборгованості перед платником податку з податку щодо доходів фізичних осіб;

в) суми загальних місячних оподатковуваних доходів звітного року, а також іноземних доходів, одержаних протягом такого звітного року;

г) плата фізичної особи за послуги, які надаються їй територіальною громадою;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 14. До складу податкового кредиту з податку щодо доходів фізичних осіб не входять:

а) суму коштів, сплачених платником податку на користь закладів освіти для компенсації вартості середньої професійної або вищої форми навчання такого платника;

б) суму власних коштів платника податку, сплачених на користь закладів охорони здоров'я для компенсації вартості платних послуг з лікування такого платника податку;

в) придбання ліків, медичних засобів та пристосувань, оплати вартості медичних послуг, які не підпадають під перелік життєво необхідних, встановлений Кабінетом Міністрів України;

г) оплати вартості державних послуг, включаючи сплату державного мита, пов'язаних з усиновленням дитини;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 15. Податковий кредит із податку на доходи фізичних осіб:

а) не може перевищувати суми загального оподаткованого доходу платника податку, одержаного протягом звітного року як заробітна плата;

б) може бути нарахований виключно резидентом, що має індивідуальний ідентифікаційний номер;

в) може бути нарахований будь-якому платнику податку, який здійснив витрати, що підлягають включенню до складу податкового кредиту;

г) застосовується, якщо платник податку не скористався правом на нарахування податкового кредиту за наслідками звітного податкового року;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 16. Податкова соціальна пільга розраховується як:

а) сума, що дорівнює одній мінімальній заробітній платі (у розрахунку на місяць), встановленій законом на 1 січня звітного податкового року;

б) сума, що дорівнює одній мінімальній заробітній платі на момент нарахування доходу платника податку;

в) сума, яка дорівнює місячному прожитковому мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 грн;

- г) сума, яка дорівнює 50% мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного податкового року;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 17. У разі, якщо платник податку має право на застосування податкової соціальної пільги з двох і більше підстав:

- а) податкова соціальна пільга дорівнює сумі пільг, розрахованих за кожною підставою;
- б) податкова соціальна пільга застосовується один раз із підстави, що передбачає її найбільший розмір;
- в) податкова соціальна пільга застосовується один раз із підстави, що передбачає її найменший розмір;
- г) податкова соціальна пільга не застосовується;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 18. Право на податкову соціальну пільгу:

- а) 30% суми податкової соціальної пільги, визначеної відповідно до норм закону;
- б) 50% суми податкової соціальної пільги, визначеної відповідно до норм закону;
- в) 80% суми податкової соціальної пільги, визначеної відповідно до норм закону;
- г) 100% суми податкової соціальної пільги, визначеної відповідно до норм закону;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 19. Право на застосування 150% податкової соціальної пільги має платник податку, який:

- а) є самотньою матір'ю або самотнім батьком (опікуном), з розрахунком на кожну дитину віком до 18 років;
- б) є особою, віднесеною законом до 3 або 4 категорії осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- в) є учасником бойових дій у республіці Афганістан;
- г) є інвалідом 3 або 4 групи, у тому числі з дитинства;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 20. Право на застосування підвищеної (200%) соціальної пільги не має платник податку, який:

- а) є вдівцем або вдовою;
- б) є учнем, студентом, аспірантом, ординатором, ад'юнктом;
- в) є Героєм України, Героєм Радянського Союзу, Героєм Соціалістичної Праці;
- г) є самозайнятою особою;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 21. Податкова соціальна пільга застосовується у разі отримання (нарахування) доходу, який:

- а) отриманий самозайнятою особою від підприємницької діяльності, а також іншої незалежної професійної діяльності;
- б) отриманий як стипендія, грошове чи майнове забезпечення, одержуваний учнями, студентами, аспірантами, що виплачуються з бюджету;
- в) є сумою загального місячного оподаткованого доходу, отриманого з джерел на території України від одного працедавця у вигляді заробітної плати;
- г) є заробітною платою осіб, які відповідно до закону є державними службовцями;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 22. Податкова соціальна пільга застосовується до доходу, нарахованого як заробітна плата, якщо його розмір не перевищує суми:

- а) що дорівнює одній мінімальній заробітній платі на момент нарахування доходу платника податку;
- б) що дорівнює одній мінімальній заробітній платі (у розрахунку на місяць), встановленій законом на 1 січня звітного податкового року;
- в) яка дорівнює сумі місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на 1 січня звітного податкового року, помноженої на 1,4 та округленої до найближчих 10 гривень;
- г) яка дорівнює сумі місячного прожиткового мінімуму, діючого для працездатної особи на момент нарахування доходу платника податку;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 23. Ставка податку з доходів фізичних осіб становить:

а) 15% від об'єкта оподаткування, крім випадків, визначених законом;

б) 20% від об'єкта оподаткування, крім випадків, визначених законом;

в) 25% від об'єкта оподаткування, крім випадків, визначених законом;

г) податок із доходів фізичних осіб стягується за прогресивною шкалою ставок;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 24. Починаючи з 1 січня 2009 року та до 31 грудня 2010 року ставку податку з доходів фізичних осіб встановлено на рівні:

а) що стягується за прогресивною шкалою ставок;

б) 13% від об'єкта оподаткування;

в) 15% від об'єкта оподаткування;

г) 20% від об'єкта оподаткування;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 25. Ставка податку з доходів фізичних осіб становить 5% від об'єкта оподаткування, нарахованого податковим агентом як:

а) процент на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок (у тому числі картковий рахунок) (призупинено у 2005-2009 р. р.);

б) доходи у вигляді сум авторської винагороди;

в) доходи у вигляді заробітної плати;

г) дохід у вигляді неустойки, штрафів або пені, фактично одержаних платником податку як відшкодування матеріальної або немайнової (моральної) шкоди;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 26. Ставка податку з доходів фізичних осіб становить подвійний розмір базової ставки від об'єкта оподаткування, нарахованого як:

- а) процентний або дисконтний дохід за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом;
- б) сума заборгованості платника податку, за якою минув строк позовної давності;
- в) сума доходів, отриманих платником податку від вкладання ним коштів у цінні папери, емітовані Міністерством фінансів України, виграші у державній лотереї;
- г) виграш чи приз (крім у державну лотерею у грошовому виразі) на користь резидентів або нерезидентів;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 27. Податок із доходів фізичних осіб підлягає сплаті (перерахуванню) до бюджету у такий термін:

- а) протягом 3 днів, наступних за днем виплати доходу;
- б) протягом 20 днів, наступних за днем виплати доходу;
- в) під час виплати оподатковуваного доходу єдиним платіжним документом;
- г) у день подання звіту за формою №1-ДФ податковим агентом;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 28. Об'єкти спадщини оподатковуються податком із доходів фізичних осіб під час отримання спадщини за нульовою ставкою до:

- а) вартості власності, що успадковується іншим членом подружжя спадкодавця;
- б) вартості власності, що успадковуються будь-яким членом родини спадкодавця першого ступеня споріднення;
- в) вартості власності, що успадковуються будь-яким членом родини спадкодавця першого або другого ступеня споріднення;
- г) вартості власності, що успадковуються будь-яким резидентом — членом родини спадкодавця;
- д) правильної відповіді немає.

Тема 9. КОНТРОЛЬ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 9.1. Теоретичні засади стягування ПДВ.

Питання 9.2. Методика проведення перевірки податку на додану вартість.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 9.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Податок на додану вартість. Платники ПДВ. Об'єкт оподаткування. Суми податку на додану вартість, що підлягають сплаті. Реєстр платників ПДВ. Правильність заповнення податкової накладної. Встановлення достовірності податкового кредиту. Встановлення повноти податкових зобов'язань з ПДВ. Експортне відшкодування. Бюджетне відшкодування протягом місяця. Бюджетне відшкодування в загальному порядку.

9.1. Теоретичні засади стягування ПДВ

Податок на додану вартість (ПДВ) — це непрямий податок, який входить у вигляді надбавки до ціни товару і є частиною новоствореної вартості, що утворюється на всіх стадіях виробництва, надання послуг або після митного оформлення, і сплачується до Державного бюджету.

Відповідно до Закону України «Про податок на додану вартість» від 3 квітня 1997 р. № 168 / 97 - ВР з подальшими змінами і доповненнями платники податку — це особи, які зобов'язані здійснювати утримання і внесення до бюджету податку, що сплачується покупцем, чи особи, що імпортують товари на митну територію України.

Платники ПДВ:

1. Особи, обсяг оподатковуваних операцій з поставки товарів (робіт, послуг) яких протягом якого-небудь періоду з

останніх дванадцяти календарних місяців перевищував 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

2. Особи, які ввозять (пересилають) товари на митну територію України або одержують від нерезидента роботи (послуги) для їх використання чи споживання на території України.

3. Особи, що здійснюють на митній території України підприємницьку діяльність із торгівлі за готівкові кошти, незалежно від обсягу продажу, за винятком фізичних осіб, що здійснюють торгівлю на умовах сплати ринкового збору.

Об'єкт оподаткування охоплює: поставки товарів (робіт, послуг) на митній території України; операції з оплати вартості послуг за договорами оренди (лізінгу) та операції з передачі права власності на об'єкти застави позичальнику (кредитору) для погашення кредиторської заборгованості заставодавця; ввезення (пересилання) товарів на митну територію України; вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України.

Розрахунок розмірів доданої вартості може здійснюватися двома методами.

Перший — метод, за яким розмір доданої вартості розраховується додаванням заробітної плати і прибутку.

Другий — метод, при якому від повної вартості віднімають вартість сировини, матеріалів і послуг виробничого характеру.

Найбільш поширеним є другий метод, який називається «сальдовим», або залишковим.

Об'єкти оподаткування, за винятком операцій, звільнених від оподаткування, і операцій, до яких застосовується нульова ставка, обкладаються податком за **ставкою 20%**. Податок становить 20% від бази оподаткування і додається до ціни товарів (робіт, послуг).

Нульова ставка застосовується стосовно експортованих товарів; до товарів і послуг, передбачених для офіційного використання іноземних дипломатичних і прирівняних до них представництв і до робіт, пов'язаних з ліквідацією Чорнобильської катастрофи.

Система пільг з ПДВ передбачає три групи звільнень.

1. Перша включає майно, товари, роботи, послуги, на які не

нараховується податок на додану вартість (товари спеціального призначення для інвалідів; реалізація НБУ дорогоцінних металів, каміння та інших цінностей, імпорт банкнот).

2. Друга група містить звільнення під час переміщення майна й імпортних матеріальних цінностей через митний кордон України.

3. Третя група припускає звільнення для визначених підприємств. (Звільняються іноземні дипломатичні представництва в Україні і дипломатичні представництва України за кордоном).

Суми податку на додану вартість, що підлягають сплаті до бюджету чи відшкодуванню з бюджету, визначаються як різниця між загальною сумою податкових зобов'язань, що виникли у зв'язку з будь-яким продажем товарів (робіт, послуг) протягом звітного періоду, і сумою податкового кредиту звітного періоду.

Оплата податку здійснюється не пізніше двадцятого числа місяця, що настає за звітним періодом.

У терміни, передбачені для сплати податку, платник податку подає податковому органу за місцем свого знаходження податкову декларацію незалежно від того, виник у звітному періоді податковий обов'язок чи ні. Платник податку зобов'язаний надати покупцю належним чином оформлену податкову накладну. Податкова накладна — це звітний податковий документ, що підтверджує виникнення податкового обов'язку платника податків у зв'язку з продажем товарів, і одночасно підтверджує право на податковий кредит у покупця — платника податку у зв'язку з придбанням таких товарів (робіт, послуг).

Суми податку на додану вартість зараховуються до Державного бюджету і використовуються в першу чергу для бюджетного відшкодування податку на додану вартість і формування бюджетних сум, що направляються як субвенції місцевим бюджетам.

9.2. Методика проведення перевірки податку на додану вартість

Під час проведення податкової перевірки правильності розрахунку і своєчасності сплати податку встановлюється, чи зареєстрований суб'єкт платником ПДВ, для чого вивчаються

матеріали, що складають **Реєстр платників ПДВ**. Далі з'ясовується вид діяльності платника.

У ході перевірки вивчаються книги обліку придбання та обліку продажу, що ведуться винятково особами, зареєстрованими як платники ПДВ. Вони повинні бути прошнуровані, пронумеровані, зареєстровані в Державній податковій адміністрації за місцем реєстрації платника.

У ході перевірки книги обліку досліджується правильність її ведення відповідно до наказу Державної податкової адміністрації України від 30 червня 1997 р. № 165, а саме окремих облік операцій, пов'язаних із придбанням товарів із правом занесення до податкового кредиту і без права занесення до податкового кредиту сум податку, облік операцій, вартість яких не входить до складу валових витрат виробництва чи не підлягає амортизації, й операцій, пов'язаних із придбанням імпортованих товарів, на які оформляється податковий вексель.

Далі перевіряється книга обліку продажу, до якої заносяться дані щоденного обліку операцій із продажу і визначається підстава для віднесення до податкових зобов'язань сум ПДВ, нарахованих у складі ціни покупцю у звітному періоді у зв'язку з продажем товарів як власного виробництва, так і придбаних для подальшого продажу.

У ході перевірки встановлюється правильність визначення дати виникнення податкових зобов'язань із продажу товарів, встановлюється правомірність відображення в бухгалтерському обліку сум податкових зобов'язань зі сплати ПДВ. Посадовою особою податкової служби встановлюється правомірність встановлення податкових періодів з огляду на те, що визначення податкового періоду для кожного платника здійснюється на початку кожного календарного року з урахуванням поданої податкової звітності за попередній рік. **Податковий період може дорівнювати одному календарному місяцю чи кварталу.**

Важливим питанням під час перевірки є правомірність використання підприємством пільг з ПДВ. З цією метою перевіряються документи, що дають право на пільги.

Одним із напрямів податкової перевірки ПДВ є **правильність заповнення податкової накладної**. Найбільш поширеними порушеннями при виписуванні податкової накладної є:

- відсутність усіх необхідних реквізитів покупця (особливо кодів);
- не вказується форма проведення розрахунків;
- відсутність арифметичних підсумків у розрахунковій частині накладної
- відсутність печатки підприємства, підпису і прізвища керівника й головного бухгалтера;
- не заповнена покупцем заключна частина (№ і дата одержання накладної).

Слід враховувати, що податкове зобов'язання виникає у продавця навіть при неправильному оформленні податкової накладної — за фактом операції продажу.

У ході перевірки ретельно вивчається звітна декларація з ПДВ, складена на підставі матеріалів бухобліку і даних книг податкового обліку. Крім цього, вивчаються необхідні додатки, надані в податкові органи разом із декларацією.

Інформація, наведена в декларації, повинна відповідати даним бухгалтерського обліку та книг податкового обліку. Податкові декларації приймаються без попередньої перевірки зазначених у них показників. Після реєстрації в підрозділі Державної податкової інспекції, в якій здійснюється приймання звітності, у день реєстрації податкові декларації передаються до відділу обліку, де дані щодо нарахування чи відшкодування ПДВ, визначені платником, заносяться до особового рахунка платника.

Відомості про проведення даних щодо нарахування чи відшкодування податку в особовому рахунку відображаються в четвертому розділі декларації, після чого декларація передається для здійснення перевірки щодо відповідності розміру податку, зазначеного у декларації, розміру податку, що впливає з поданих рахунків.

Особливу увагу під час перевірки ПДВ інспектор приділяє відображенню податкового кредиту, що відображається платником у другому розділі декларації. **Для встановлення достовірності податкового кредиту необхідно:**

- упевнитися в наявності всіх підстав, які дають право підприємству на внесення сум до податкового кредиту. Так, підставою для виникнення податкового кредиту за товарами (роботами, послугами), придбаними у резидента, є виключно податкова накладна, за імпортованими товарами — вантажна митна декларація, а при імпорті робіт, послуг — акт приймання

робіт, послуг або банківський документ, що підтверджує перерахування коштів в оплату їх вартості. Всі операції мають бути відображені у книзі придбання товарів (робіт, послуг);

— перевірити правильність відображення сум ПДВ за придбаними товарами, використаними на невиробничі потреби. У цьому разі ПДВ має відображатися за рахунок відповідних джерел фінансування;

— встановити правильність розподілу сум ПДВ за придбаними товарами, які використовуються для виробництва пільгових товарів або товарів (робіт, послуг), що не є об'єктом оподаткування, а також товарів (робіт, послуг), то оподатковуються у звичайному порядку. Якщо облік товарів та сплачених за них сум ПДВ в зазначених випадках не ведеться окремо, то розподіл здійснюється, виходячи з питомої ваги оподатковуваних операцій (без урахування ПДВ) у загальному обсязі операцій (без урахування ПДВ). Отже, під час перевірки слід упевнитися, що в податковий кредит не потрапили суми ПДВ за придбану сировину та матеріали, що використовуються для виробництва пільгових товарів або товарів, що не є об'єктом оподаткування. Ця норма не стосується до ПДВ, сплаченого за придбаними основними фондами виробничого призначення, якщо вони використовуються в оподатковуваних і неоподатковуваних операціях. У такому разі всю суму ПДВ відносять до складу податкового кредиту у періоді їх придбання.

Під час проведення документальної перевірки правильності нарахування ПДВ насамперед необхідно звернути увагу на **встановлення повноти податкових зобов'язань з ПДВ**. Для цього потрібно:

— здійснити контроль обігу відвантаження товарів, надання послуг, виконання робіт та відображення їх у податковому обліку. Для цього використовуються податкові накладні, книга продажу товарів (робіт, послуг), а також укладені угоди купівлі-продажу та міни. Слід упевнитися, що усі суми ПДВ, відображені у податкових накладних та в книзі продажу, були відображені в декларації з ПДВ. При цьому звертається увага на те, щоб номер податкової накладної збігався з порядковим номером відповідної операції в книзі продажу. З метою

виявлення випадків відвантаження товарів, обороти з яких не внесено до бази нарахування ПДВ, слід перевірити документи складського обліку, а саме накладні, що засвідчують відпуск продукції зі складу підприємства. Крім того, за допомогою платіжних документів необхідно встановити випадки надходження коштів на поточний рахунок у порядку попередньої оплати, які не було включено в об'єкт оподаткування ПДВ;

— у разі встановлення випадків відвантаження товарів без оплати або з частковою оплатою в межах бартерних операцій, натуральних виплат у рахунок оплати праці фізичним особам, що перебувають у трудових відносинах із платником податку, передачі товарів у межах балансу платника для невиробничого використання, а також під час реалізації товарів (робіт, послуг) пов'язаній особі необхідно впевнитися в правильності визначення бази оподаткування. В таких випадках база оподаткування визначається, виходячи з фактичної ціни операції, але не нижчої за звичайну ціну;

— особливу увагу слід звернути на випадки відчуження об'єктів застави. Таке відчуження відбувається, коли підприємство не виконує у встановлений термін боргових зобов'язань. У такому разі відчуження об'єкта застави прирівнюється до продажу такого об'єкта з нарахуванням ПДВ. Перевіркою позичкових рахунків та кредитних угод необхідно встановити, чи надавалися підприємству кредити і як вчасно вони були повернені;

— якщо підприємство імпортує товари критичного імпорту для власних виробничих потреб, слід упевнитися, що ці товари не було реалізовано «на сторону». При встановленні таких випадків перевірити правильність визначення бази оподаткування і суми ПДВ;

— якщо підприємству, що перевіряється, були надані послуги (виконані роботи) нерезидентами (міжнародний аудит, оренда міжнародних каналів зв'язку) на митній території України, то необхідно встановити, що вартість таких послуг (робіт) внесено до бази нарахування податкового зобов'язання з ПДВ. До суми податкового кредиту такий ПДВ має бути внесений у наступному податковому періоді;

— якщо підприємство виробляє підакцизну продукцію, необхідно перевірити, чи внесений акцизний збір до бази

нарахування ПДВ. Це положення стосується також інших податків і зборів, що входять до ціни продукції.

Під час перевірки ПДВ звертається увага також на відшкодування цього податку. Відповідно до чинного законодавства існує три види відшкодування ПДВ: експортне, бюджетне відшкодування протягом місяця та бюджетне відшкодування в загальному порядку.

Експортне відшкодування. Платники ПДВ, що мають право на експортне відшкодування:

— місячні платники ПДВ, що звітують за повною формою декларації з ПДВ, і ті, що здійснюють протягом звітного періоду в загальному обсязі операцій експортні операції, що оподатковуються за 0% ставкою.

Механізм здійснення відшкодування:

— платник має право на експортне відшкодування протягом 30 календарних днів від дати подачі декларації з ПДВ. Платник повідомляє в декларації порядок здійснення відшкодування.

Документ, у якому відображається сума відшкодування:

— рядок 6 додатка 1 «Розрахунок експортного відшкодування» до декларації з ПДВ. Декларація з ПДВ (за повною формою).

Бюджетне відшкодування протягом місяця. Платники ПДВ, що мають право на бюджетне відшкодування протягом місяця:

— місячні і квартальні платники ПДВ, що звітують за повною формою декларації з ПДВ, та ті, що здійснюють в загальному обсязі операцій, операції, що оподатковуються за 0% ставкою на митній території України.

Механізм здійснення відшкодування:

— платник має право на одержання бюджетного відшкодування протягом місяця після місяця подачі декларації з ПДВ. Платник повідомляє в декларації порядок здійснення відшкодування.

Документ, у якому відображається сума відшкодування:

— рядок 6 додатка 3 «Розрахунок частки бюджетного відшкодування» до декларації з ПДВ. Декларація з ПДВ (за повною формою).

Бюджетне відшкодування в загальному порядку. Платники ПДВ, що мають право на бюджетне відшкодування в

загальному порядку:

— місячні і квартальні платники ПДВ, що звітують за повною формою декларації з ПДВ, та ті, що здійснюють у загальному обов'язі операцій, операції, що оподатковуються податком за 0% ставкою.

Механізм здійснення відшкодування:

— якщо сума від'ємного значення ПДВ не відшкодовується сумами податкових зобов'язань протягом 3-х наступних звітних періодів, то вона підлягає відшкодуванню з державного бюджету України протягом місяця, після місяця подачі декларації з ПДВ за звітний період після виникнення від'ємного значення податку.

Документ, у якому відображається сума відшкодування:

— рядок 25 Декларації з ПДВ (за повною формою).

Якщо за наслідками документальної або камеральної перевірки податковий орган виявляє невідповідність суми бюджетного відшкодування сумі, заявленій у податковій декларації, у платника виникає заборгованість (або переплата). Сума бюджетного відшкодування, не сплачена у зазначені строки, вважається бюджетною заборгованістю. **На суму бюджетної заборгованості нараховується пеня на рівні 120% від облікової ставки НБУ, встановленої на момент її виникнення.**

ВИСНОВКИ

Податок на додану вартість (ПДВ) — це непрямий податок, який входить у вигляді надбавки до ціни товару, і є частиною новоствореної вартості, що утворюється на всіх стадіях виробництва, надання послуг або після митного оформлення, і сплачується до Державного бюджету.

Суми податку на додану вартість, що підлягають сплаті до бюджету чи відшкодуванню з бюджету, визначаються як різниця між загальною сумою податкових зобов'язань, що виникли у зв'язку з будь-яким продажем товарів (робіт, послуг) протягом звітного періоду, і сумою податкового кредиту звітного періоду.

Оплата податку здійснюється не пізніше двадцятого числа місяця, що настає за звітним періодом.

Податковий період може дорівнювати одному календарному місяцю чи кварталю.

Платники ПДВ, що мають право на експортне відшкодування, — місячні платники ПДВ, що звітують за повною формою декларації з ПДВ, і ті, що здійснюють протягом звітного періоду в загальному обсязі операцій експортні операції, що оподатковуються за 0% ставкою.

Платники ПДВ, що мають право на бюджетне відшкодування протягом місяця, — місячні і квартальні платники ПДВ, що звітують за повною формою декларації з ПДВ, та ті, що здійснюють у загальному обсязі операцій, операції, що оподатковуються за 0% ставкою на митній території України.

Платники ПДВ, що мають право на бюджетне відшкодування в загальному порядку — місячні і квартальні платники ПДВ, що звітують за повною формою декларації з ПДВ, та ті, що здійснюють у загальному обсязі операцій, операції, що оподатковуються за 0% ставкою.

Запитання для самоконтролю

1. Суб'єкти — платники податку на додану вартість.
2. Об'єкт оподаткування ПДВ.
3. Ставки податку на додану вартість.
4. Пільги з ПДВ.
5. Механізм розрахунку сум податку на додану вартість, що підлягають сплаті до бюджету чи відшкодуванню з бюджету.
6. Строк (термін) сплати ПДВ до бюджету.
7. Податкова накладна, хто її заповнює.
8. На що використовуються в першу чергу суми податку на додану вартість які зараховуються до Державного бюджету?
9. Визначення суми податку на додану вартість, що підлягає сплаті до бюджету чи відшкодуванню з бюджету.
10. Правильність заповнення податкової накладної.
11. Встановлення достовірності податкового кредиту з ПДВ.
12. Встановлення повноти податкових зобов'язань з ПДВ.
13. Платники ПДВ, що мають право на експортне відшкодування.
14. Платники ПДВ, що мають право на бюджетне відшкодування.
15. Механізм здійснення бюджетного відшкодування в загальному порядку.

Тестові завдання до теми 9 (64 тести)

ТЕСТ 1. Які податки є непрямими?

- а) ті, які встановлюються безпосередньо щодо платників і їх розмір залежить від масштабів об'єкта оподаткування;
- б) ті, які передбачають встановлення спочатку ставок, а потім розміру податку для кожного платника;
- в) ті, які встановлюються в цінах товарів, послуг і їх розмір для окремого платника не залежить від його доходу.

ТЕСТ 2. Назвіть основне призначення непрямих податків:

- а) регулювання рівня цін на продукцію (роботи, послуги);
- б) регулювання обсягів і структури імпорту товарів;
- в) регулювання обсягів і структури експорту товарів;
- г) формування доходів державного бюджету;
- д) формування доходів місцевих бюджетів;
- е) регулювання обсягів виробництва і реалізації продукції.

ТЕСТ 3. У чому виявляється основний негативний вплив непрямих податків на фінансово-господарську діяльність підприємств?

- а) зростають ціни на товари;
- б) зростає собівартість продукції;
- в) зменшується прибуток від реалізації продукції;
- г) можлива мобілізація оборотних коштів для сплати непрямих податків;
- д) зменшується сума чистого прибутку підприємства.

ТЕСТ 4. Назвіть непрямі податки, що включаються в ціну імпортованих товарів:

- а) податок на додану вартість;
- б) ввізне мито;
- в) акцизний збір;
- г) оплата митних послуг;
- д) податок з продажу;
- е) податок з обороту.

ТЕСТ 5. ПДВ є непрямим податком, який включається в ціну товару, що являє собою:

- а) частину приросту вартості, створюваної на всіх стадіях виробництва;
- б) частину приросту вартості, створюваної на всіх стадіях надання послуг;
- в) частину приросту вартості, створюваної на всіх стадіях виробництва, надання послуг або після митного оформлення.

ТЕСТ 6. Вирахування розмірів доданої вартості може здійснюватися такими методами:

- а) сальдовим, пільговим;
- б) додавання зарплати і прибутку, а також залишковим;
- в) додавання зарплати і пільговим.

ТЕСТ 7. Додана вартість містить:

- а) собівартість, податкові й амортизаційні відрахування;
- б) прибуток, податкові відрахування і відрахування на соціальне страхування;
- в) прибуток, зарплату, відрахування на соціальне страхування і частину амортизаційних відрахувань.

ТЕСТ 8. Назвіть об'єкт оподаткування, що використовується для обчислення ПДВ:

- а) собівартість виробленої продукції;
- б) вартість продукції, відвантаженої покупцям;
- в) відпускна ціна відвантаженої продукції, включаючи акцизний збір;
- г) відпускна ціна відвантаженої продукції, включаючи акцизний збір і ПДВ;
- д) прибуток від реалізації продукції.

ТЕСТ 9. Що є базою оподаткування ПДВ операцій з продажу товарів?

- а) собівартість товарів, які реалізуються (відвантажуються) покупцю;
- б) вартість відвантажених товарів;

- в) договірна вартість, визначена за вільними або державними цінами з урахуванням акцизного збору з підакцизних товарів, інших податків і зборів, що входять у ціну цих товарів;
- г) валові доходи платника.

ТЕСТ 10. Які ставки податку на додану вартість діють на сучасному етапі?

- а) 20% і 22%.
- б) 15 і 30%.
- в) 20 і 0%.
- г) 20 %.

ТЕСТ 11. Нульова ставка податку на додану вартість застосовується у відношенні:

- а) до імпортованих товарів, товарів, призначених для дипломатичних і консульських представництв, робіт, пов'язаних із ліквідацією Чорнобильської катастрофи;
- б) до експортованих товарів, товарів, призначених для дипломатичних і консульських представництв, робіт, пов'язаних із ліквідацією Чорнобильської катастрофи;
- в) до товарів, робіт і послуг, виконаних вітчизняним суб'єктом підприємницької діяльності.

ТЕСТ 12. Назвіть можливі джерела відшкодування вхідного ПДВ на підприємстві:

- а) ПДВ, отриманий від реалізації продукції;
- б) кошти державного бюджету;
- в) виручка від реалізації продукції;
- г) амортизаційні відрахування;
- д) кошти резервного фонду.

ТЕСТ 13. Хто є платником податку на додану вартість?

- а) особа, яка займається виробничою діяльністю, надає послуги, виконує роботи;
- б) особа, якщо обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів, робіт та послуг протягом останніх 12 місяців перевищував 1200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

в) суб'єкти підприємницької діяльності, які займаються певною підприємницькою діяльністю;

г) особа, якщо обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів, робіт та послуг за останні 12 місяців перевищив 3600 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

ТЕСТ 14. Назвіть операції з продажу товарів, що звільнені від ПДВ:

а) продаж продуктів дитячого харчування;

б) продаж продуктів дитячого харчування вітчизняного виробництва спеціалізованими магазинами;

в) продаж путівок для санаторно-курортного лікування громадян;

г) продаж путівок для лікування дітей;

д) продаж лікарських засобів, завезених на територію України;

е) продаж імпортованих лікарських препаратів.

ТЕСТ 15. Бюджетне відшкодування — це...

а) сума податкових зобов'язань, що виникла у зв'язку з продажем товарів протягом звітного періоду;

б) сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання;

в) сума, що підлягає поверненню платнику податку у зв'язку із зайво сплаченою сумою податку.

ТЕСТ 16. Податкова накладна — це...

а) звітний податковий документ, що підтверджує виникнення податкового обов'язку і права на податковий кредит;

б) розрахунковий документ, засвідчений уповноваженою особою;

в) звітний податковий документ, що заповнюється в момент виникнення податкового зобов'язання.

ТЕСТ 17. В якому випадку платник податку на додану вартість може не виписувати податкову накладну?

а) виписується податкова накладна при кожному продажу товарів;

- б) вирішує сам платник ПДВ;
- в) якщо обсяг разового продажу товарів не перевищує 20 гривень;
- г) якщо обсяг разового продажу товарів не перевищує 25 гривень.

ТЕСТ 18. Податковий кредит — це ...

- а) суми ПДВ, сплачені постачальникам у податковому періоді, за одержану сировину, матеріали та послуги;
- б) суми ПДВ, сплачені (нараховані) платником податку у звітному періоді у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг), вартість яких відносять до складу валових витрат виробництва та обігу;
- в) суми ПДВ, сплачені постачальникам у звітному періоді у зв'язку із придбанням товарів (робіт та послуг) і повністю відшкодовуються платнику податку із державного бюджету.

ТЕСТ 19. Чи є об'єктом оподаткування ПДВ операції з випуску, розміщення та продажу за кошти цінних паперів, які випущені Нацбанком України, Мінфіном України, суб'єктами підприємницької діяльності?

- а) так;
- б) ні;
- в) є в окремих випадках;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 20. Податкове зобов'язання відповідно до Закону України «Про податок на додану вартість» — це:

- а) сума податку, яка підлягає сплаті в бюджет;
- б) сума податку, яку платник зобов'язаний сплатити в бюджет як доплату внаслідок проведеного перерахунку;
- в) загальна сума податку, яка отримана (нарахована) платником податку в податковому періоді;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 21. Податковий період — це ...

- а) період, протягом якого платник здійснював підприємницьку діяльність;

- б) період, за який платник податку зобов'язаний проводити розрахунки податку та сплачувати його до бюджету;
- в) період, протягом якого платник ПДВ відвантажував покупцям продукцію, виконував роботи та надавав послуги;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 22. Що є базою оподаткування ПДВ при ввезенні в Україну імпортованих товарів ?

- а) митна вартість товарів;
- б) договірна (контрактна) вартість імпортованих товарів;
- в) митна вартість з урахуванням сплачених сум мита, митних зборів, а з підакцизних товарів — і суми акцизного збору;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 23. Чи є об'єктом оподаткування ПДВ оплата вартості державних платних послуг?

- а) в окремих випадках;
- б) так, оскільки надаються послуги;
- в) ні, не є об'єктом оподаткування;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 24. Як розраховується сума ПДВ з виручки від реалізації продукції?

- а) потрібно суму виручки помножити на ставку 20 % і поділити на 100%;
- б) потрібно суму виручки помножити на ставку ПДВ — 20 %;
- в) необхідно суму виручки помножити на ставку 20 % і поділити на 120 %;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 25. Чи обкладаються податком на додану вартість обороти з продажу товарів на експорт за іноземну валюту?

- а) ні, не підлягають оподаткуванню;
- б) в окремих випадках оподатковуються;
- в) так, оподатковуються за нульовою ставкою;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 26. Платник ПДВ відвантажив покупцю товари 20 лютого поточного року (згідно з договором, підписаним 10 лютого), а грошові кошти надійшли на розрахунковий рахунок 15 березня. Яка дата виникнення податкового зобов'язання?

- а) дата надходження грошових коштів на поточний рахунок платника ПДВ, тобто 15 березня;
- б) дата відвантаження товарів покупцю, тобто 20 лютого;
- в) дата оформлення договору на поставку товарів;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 27. Податковий період платника податку на додану вартість залежить від:

- а) середньомісячної суми податку на додану вартість;
- б) суми валових доходів платника податку на додану вартість;
- в) обсягу оподатковуваних операцій з продажу товарів, робіт та послуг;
- г) обсягу одержуваних середньомісячних валових доходів.

ТЕСТ 28. Як часто платники податку на додану вартість звітують податковим органам?

- а) щомісячно платники зобов'язані подавати податковим органам податкові декларації;
- б) вирішує сам платник ПДВ;
- в) усі платники щоквартально зобов'язані звітувати податковим органам;
- г) це залежить від податкового періоду.

ТЕСТ 29. Якщо в платника податку на додану вартість податковий період місяць, то в який термін необхідно подавати податковому органу податкову декларацію?

- а) не пізніше 15 числа місяця, наступного за звітним;
- б) не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним;
- в) не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 30. У платника ПДВ обсяг оподатковуваних операцій за рік становить 6400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Який податковий період буде у цього платника ПДВ?

- а) податковий період буде квартал;
- б) податковий період — місяць;
- в) вирішує сам платник, про що письмово повідомляє податковий орган;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 31. У платника податку на додану вартість обсяг оподатковуваних операцій за рік становив 9200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Який податковий період буде у цього платника ПДВ?

- а) квартал;
- б) податковий період буде вирішувати сам платник ПДВ;
- в) податковий період буде дорівнювати місяцю;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 32. Якщо у платника податку на додану вартість податковий період місяць, то в який термін проводиться сплата в бюджет нарахованих сум ПДВ?

- а) до 20 числа місяця, наступного за звітним;
- б) не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним;
- в) не пізніше 20 числа поточного місяця;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 33. Якщо у платника ПДВ податковий період квартал, то в який термін він зобов'язаний сплачувати в бюджет нараховані суми ПДВ?

- а) щоквартально не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним кварталом;
- б) не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом;
- в) до 20 числа місяця, наступного за звітним кварталом;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 34. Платник несвоєчасно сплатив до бюджету ПДВ. Які дії податкової інспекції?

- а) необхідно нарахувати штраф 200 % від суми, що несвоєчасно сплачена;
- б) необхідно нарахувати штраф 200 % та пеню 0,3 % за кожний день прострочення;
- в) потрібно нарахувати пеню в розмірі 120 % облікової ставки НБУ;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 35. Яку відповідальність несуть платники ПДВ за несвоєчасну здачу податковій інспекції податкової декларації?

- а) нараховується пеня згідно з чинним податковим законодавством;
- б) сплачують штраф у розмірі 10 % від суми ПДВ, що нарахована відповідно до податкової декларації;
- в) сплачують штраф у подвійному розмірі від суми ПДВ, що нарахована згідно з податковою декларацією;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 36. Як оформляються наслідки камеральної перевірки декларації платника?

- а) довідкою;
- б) актом;
- в) робиться відмітка перевіряючим у податковій декларації платника;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 37. Документальною перевіркою збільшено базу оподаткування ПДВ. Які дії перевіряючого ?

- а) необхідно донарахувати суму податку на додану вартість;
- б) вилучити до бюджету всю суму заниженої бази оподаткування;
- в) донарахувати суму ПДВ та нарахувати пеню;
- г) накласти штраф у подвійному розмірі від заниженої бази оподаткування.

ТЕСТ 38. Які накладаються фінансові санкції, якщо встановлено перевіркою неправильне обчислення ПДВ за перший квартал поточного року?

- а) фінансова санкція в розмірі 10 % від суми донарахованого ПДВ;
- б) фінансова санкція в розмірі 200 % від суми донарахованого ПДВ;
- в) санкція в розмірі 5 % від суми донарахованого ПДВ, але не менше 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 39. На які моменти під час проведення перевірки ПДВ звертають увагу посадові особи податкової служби?

- а) чи зареєстрований суб'єкт платником ПДВ;
- б) книга обліку придбань і книга обліку продажу;
- в) правильність встановлення дати виникнення податкових зобов'язань з продажу товарів;
- г) декларація з ПДВ, додатки до декларації;
- д) правомірність використання пільг з ПДВ;
- е) правильні відповіді а, в, г;
- є) всі відповіді правильні.

ТЕСТ 40. Податок на додану вартість — це податок:

- а) загальнодержавний;
- б) місцевий;
- в) прямий;
- г) непрямий;
- д) правильні відповіді б), г);
- е) правильні відповіді а), г).

ТЕСТ 41. Додана вартість — це:

- а) частина національного доходу, виробленого на даному підприємстві;
- б) різниця між вартістю реалізованої продукції, витратами на її виробництво і реалізацію;
- в) різниця між загальною сумою продажів і загальною сумою закупівлі від усіх інших об'єктів господарської діяльності;
- г) сума заробітної плати, процентів і прибутку.

ТЕСТ 42. Перевагами ПДВ є:

- а) можливість ухилення від сплати в умовах недосконалого бухгалтерського обліку;
- б) змога відносно точно визначити реальну вартість кожного товару;
- в) можливість бути вільним від дискримінації платників залежно від їхньої ролі і місця в господарському процесі;
- г) масовість регресивного характеру.

ТЕСТ 43. Платник до бюджету податку на додану вартість — це особа:

- а) кінцевий споживач товарів (робіт, послуг);
- б) обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів (робіт, послуг) якої протягом будь-якого періоду з останніх дванадцяти календарних місяців перевищував 300 000 грн;
- в) яка є платником єдиного податку за ставкою 10%;
- г) всі відповіді правильні;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 44. Об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників з:

- а) поставки товарів (послуг) на митній території України;
- б) передачі майна в оперативну оренду;
- в) емісії, розміщення у будь-які форми управління і продажу за кошти цінних паперів, що випущені в обіг суб'єктами підприємницької діяльності;
- г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 45. Не є об'єктом оподаткування ПДВ операції з:

- а) передачі основних засобів у статутний фонд юридичної особи в обмін на емітовані корпоративні права;
- б) надання послуг з утримання дітей у дошкільних закладах;
- в) передплати періодичних видань вітчизняного виробництва;
- г) вивезення товарів за межі митної території України;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 46. Об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників із:

а) обігу валютних цінностей, банківських металів, банкнот та монет НБУ за винятком тих, що використовуються для нумізматичних цілей;

б) оплати вартості державних платних послуг, які надаються фізичним або юридичним органам виконавчої влади і місцевого самоврядування;

в) вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України та надання послуг для їх споживання за межами митної території України;

г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 47. За ставкою 0% оподатковуються ПДВ операції з:

а) ввезення товарів (робіт, послуг) на митну територію України;

б) безкоштовної передачі приладів, обладнання, матеріалів науковим установам та науковим організаціям, ВНЗ;

в) поставки товарів (робіт, послуг) підприємствами роздрібно-ї торгівлі, які розміщені на території України у зонах митного контролю;

г) поставки позашкільним навчальним закладом вихованцям, учням і слухачам платних послуг у сфері позашкільної освіти;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 48. За ставкою 20% оподатковуються ПДВ операції з:

а) поставки переробним підприємствам молока та м'яса живою вагою сільськогосподарськими товаровиробниками;

б) передачі майна у фінансовий лізинг;

в) передачі майна у схов (відповідальне зберігання), а також у лізинг (оренду);

г) надання послуг з інкасації, розрахунково-касового обслуговування;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 49. Звітними періодами з ПДВ є:

- а) календарний місяць, календарний квартал, календарний рік незалежно від обсягів оподатковуваних операцій платника;
- б) календарний квартал, півріччя, три квартали, рік;
- в) календарний місяць або календарний квартал залежно від обсягу оподатковуваних операцій платника;
- г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 50. В Україні існують такі ставки податку на додану вартість:

- а) 1/6 %, 20%;
- б) 0%, 25%;
- в) 10%, 0%, 20%;
- г) 25%, 16,7%, 0%;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 51. За нульовою ставкою ПДВ оподатковуються операції:

- а) імпорту товарів;
- б) експорту товарів;
- в) продажу книг вітчизняного виробництва;
- г) реалізації зайвих основних фондів;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 52. Від оподаткування ПДВ звільнені операції з:

- а) експорту товарів;
- б) безкоштовної передачі товарів міській лікарні;
- в) безкоштовної передачі продуктів харчування дитячому садку, фінансування якого здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету;
- г) сплати орендних (лізингових) платежів за умовами договору фінансової оренди;
- д) правильні відповіді б) і в);
- е) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 53. Від оподаткування ПДВ звільнені операції з:

- а) продажу товарів спеціального призначення для інвалідів за переліком, встановленим КМУ;

б) оплати вартості державних платних послуг, які надаються фізичним або юридичним особам органами виконавчої влади і місцевого самоврядування;

в) виплат дивідендів, роялті у грошовій формі або у вигляді цінних паперів, які здійснюються емітентом;

г) надання транспортних послуг перевезення пасажирів та вантажів за межами митного кордону України;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 54. Сплата податку на додану вартість проводиться не пізніше:

а) 25 числа місяця, що настає за звітним періодом;

б) 20 числа місяця, що настає за звітним періодом;

в) 40 днів по завершенні звітного періоду;

г) 30 днів по завершенні звітного періоду;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 55. Податкове зобов'язання — загальна сума податку, отриманого платником ПДВ:

а) від продажу товарів у звітному податковому періоді;

б) від закупівлі товарів у звітному податковому періоді;

в) у формі бюджетного відшкодування, що зараховане на окремий рахунок у банку, яку необхідно в повному обсязі перерахувати органам місцевого самоврядування;

г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 56. Датою виникнення податкових зобов'язань під час здійснення операцій із продажу товарів (робіт, послуг) є:

а) дата перерахування коштів платником податку на банківський рахунок постачальника;

б) дата відвантаження товарів або дата оформлення документа, що засвідчує факт виконання робіт (послуг) платником ПДВ;

в) дата, яка припадає на податковий період, протягом якого відбувається будь-яка з подій, що сталася раніше: або дата зарахування коштів від покупця, або дата відвантаження товарів;

г) всі відповіді правильні;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 57. Датою виникнення податкових зобов'язань під час здійснення операцій із ввезення (імпортування) товарів є:

- а) дата перерахування коштів постачальнику в оплату товарів, які підлягають ввезенню на митну територію України;
- б) дата оформлення ввізної митної декларації із зазначенням у ній суми податку, що підлягає сплаті;
- в) дата реалізації товарів, що імпортовані, на митній території України;
- г) податкові зобов'язання не виникають;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 58. Податковий кредит з ПДВ — це сума:

- а) податкової заборгованості платника перед бюджетом;
- б) сума податку, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді;
- в) заборгованості покупцям за отримані активи;
- г) на яку платник податку має право зменшити податкові зобов'язання звітного періоду;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 59. Документом, що підтверджує право платника податку на податковий кредит із ПДВ є:

- а) реєстр виданих податкових накладних;
- б) видаткова накладна;
- в) податкова накладна;
- г) декларація з ПДВ;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 61. Датою виникнення прав платника ПДВ на податковий кредит вважається:

- а) дата зарахування коштів від покупця на рахунок платника в оплату товарів;
- б) дата відвантаження товарів покупцю;
- в) дата отримання податкової накладної, що засвідчує факт придбання платником податку товарів;
- г) всі відповіді правильні;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 60. *Не дозволяється зарахування до податкового кредиту витрат:*

- а) що не підтверджені податковими накладними чи митними деклараціями;
- б) пов'язаних з придбанням товарів, вартість яких не належить до складу валових витрат виробництва (обігу) і не підлягають амортизації;
- в) у разі коли товари, виготовлені або придбані, частково використовуються в оподатковуваних операціях, а частково ні;
- г) правильні відповіді а) і в);
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 62. *Датою виникнення прав платника ПДВ на податковий кредит у разі придбання сировини для виробництва товарів спеціального призначення для інвалідів вважається:*

- а) дата отримання податкової накладної;
- б) дата перерахування коштів на оплату такої сировини;
- в) дата оприбуткування такої сировини;
- г) податковий кредит не виникає;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 63. *Якщо обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів за попередній календарний рік перевищує 300 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, податковий період дорівнює:*

- а) 20 днів;
- б) календарному місяцю;
- в) календарному кварталу;
- г) календарному року;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 64. *Звітним документом із ПДВ є:*

- а) акт приймання-передачі товарно-матеріальних цінностей;
- б) видаткова накладна;
- в) податкова накладна;
- г) податкова декларація з ПДВ;
- д) правильної відповіді немає.

Тема 10. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРКИ ПРАВИЛЬНОСТІ РОЗРАХУНКУ І СВОЄЧАСНОСТІ СПЛАТИ АКЦИЗНОГО ЗБОРУ

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 10.1. Визначення акцизного збору, порядок обчислення і сплати.

Питання 10.2. Перевірка правильності нарахування акцизного збору.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 10.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Акцизний збір. Об'єкт оподатковування. Акцизний збір обчислюється. Платники акцизного збору. Три види звільнення від акцизного збору. Марка акцизного збору. Камеральна перевірка розрахунку акцизного збору. Документальна перевірка.

10.1. Визначення акцизного збору, порядок обчислення і сплати

Акцизний збір є непрямим податком на визначені товари, що включається в ціну товару й оплачуються покупцями. Акциз встановлюється, як правило, на дефіцитну і високорентабельну продукцію і монопольні товари. Акцизний збір поєднує в собі як фіскальну функцію податків, наповнюючи державний бюджет, так і регулювальну функцію, що коригує попит та пропозицію, збільшуючи ціну товару за рахунок акцизу або зменшуючи шляхом виключення з переліку оподатковуваних товарів.

Механізм акцизного збору, порядок складання платниками розрахунку акцизного збору закріплені Декретом Кабінету Міністрів під 26 грудня 1992 р. № 18–92 «Про акцизний збір» з подальшими змінами і доповненнями, «Положенням про порядок нарахування, терміни сплати і подання розрахунку акцизного збору» від 19.03.01р. № 111, у т.ч. від 25.01.05 р. № 39 затверджених Наказами ДПА України з подальшими змінами і доповненнями, та іншими документами.

Об'єкт оподаткування акцизним збором передбачає:

— обороти з реалізації виготовлених в Україні підакцизних товарів шляхом їх продажу, обміну на інші товари, безкоштовної передачі товарів чи з їх частковою оплатою;

— обороти з реалізації товарів для власного споживання, промислової переробки, а також для своїх працівників;

— митну вартість імпортованих на митну територію України товарів, у тому числі в межах бартерних операцій чи без оплати їхньої вартості, чи частковою оплатою.

Акцизний збір обчислюється:

а) за ставками у відсотках до обороту від продажу:

1) товарів, реалізованих за вільними цінами, виходячи з їхньої вартості за цими цінами, встановленими з урахуванням акцизного збору, без ПДВ;

2) товарів, реалізованих за державними фіксованими і регульованими цінами, виходячи з їхньої вартості без обліку торгових знижок, а також ПДВ.

Під час закупівлі імпортних товарів оподатковуваний оборот визначається, виходячи з їхньої митної вартості;

б) у твердих сумах з одиниці реалізованого товару.

Ставки акцизного збору є єдиними на всій території України.

Відповідно до Указу Президента України від 11.05.1998 р. № 453/98 **платники акцизного збору — це:**

— суб'єкти підприємницької діяльності, а також їхні філії, відділення — виробники підакцизних товарів (послуг) на митній території України, у тому числі з давальницької сировини;

— нерезиденти, що здійснюють виготовлення підакцизних товарів на митній території України безпосередньо через постійні представництва;

— будь-які суб'єкти підприємницької діяльності, що імпортують на митну територію України підакцизні товари;

— фізичні особи — резиденти і нерезиденти, що ввозять підакцизні товари чи предмети на митну територію України;

— юридичні чи фізичні особи, що купують підакцизні товари у податкових агентів.

Розрахунок акцизного збору здійснюється платником самостійно на підставі даних накопичувальних відомостей реалізації підакцизних товарів.

Декретом Кабінету Міністрів України від 26 грудня 1992 р. закріплені **три види звільнення від акцизного збору**.

По-перше, — під час реалізації підакцизних товарів на експорт за іноземну валюту.

По-друге, — під час реалізації легкових автомобілів:

а) спеціального призначення (міліція, швидка медична допомога) за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України;

б) спеціального призначення для інвалідів, оплата вартості яких здійснюється органами соціального забезпечення.

По-третє, — під час реалізації етилового спирту, що використовується для виготовлення лікарських і ветеринарних препаратів.

Суми акцизу, що підлягає сплаті, визначаються платником самостійно і **сплачуються в бюджет у такі терміни:**

а) підприємствами-виробниками, що реалізують алкогольні напої, — на третій робочий день після здійснення обороту з реалізації;

б) підприємствами-виробниками, що реалізують тютюнові вироби, — щомісяця до 16-20 числа місяця, що настає за звітним;

в) власниками (замовниками) алкогольних напоїв, що виготовлені на території України з використанням давальницької сировини, — не пізніше дня одержання продукції;

г) підприємствами, що реалізують алкогольні напої, і власниками давальницької сировини, у яких середньомісячні суми акцизного збору за минулий рік становили понад 25 тис. грн., — щодавно 15, 25 числа поточного місяця, 5 числа місяця, що настає за звітним, виходячи з фактичного обороту за відповідну декаду;

д) підприємствами, що реалізують алкогольні напої, у яких середньомісячні суми акцизного збору за минулий рік становили до 25 тис. грн. включно — щомісяця, не пізніше 15 числа місяця, що настає за звітним, від фактичного оподаткованого обороту за минулий місяць.

Суми акцизного збору з імпортованих на територію України товарів зараховуються до Державного бюджету, а з товарів, вироблених в Україні, — до місцевого бюджету за місцем їх

виробництва і державного бюджету у співвідношеннях, встановлених Верховною Радою України.

З 1996 р. в Україні використовуються марки акцизного збору. Відповідно до Закону України від 15 вересня 1995 р. № 329 / 95 - ВР «Про акцизний збір на алкогольні напої і тютюнові вироби» **марка акцизного збору** — це спеціальний знак, яким маркуються алкогольні напої і тютюнові вироби, і його наявність на цих товарах підтверджує сплату акцизного збору.

Відповідно до наказу Президента України від 18 вересня 1995 р. № 849/95 «Про введення марок акцизного збору на алкогольні напої і тютюнові вироби» реалізація на території України імпортованих алкогольних напоїв і тютюнових виробів без наявності марок акцизного збору забороняється. У разі їхньої відсутності товари підлягають конфіскації чи знищенню.

10.2. Перевірка правильності нарахування акцизного збору

Камеральна перевірка розрахунку акцизного збору насамперед потребує звернення уваги на своєчасність його подання, наявність усіх необхідних додатків та правильність заповнення реквізитів, рядків і колонок.

Перевіряючи **перший розділ** «Обчислення суми акцизного збору», слід звернути увагу на правильність і повноту заповнення всіх рядків і колонок. Особливу увагу слід звернути на колонки, в яких указуються неоподатковувані обороти. Заповнюючи ці колонки, необхідно перевірити розшифрування неоподатковуваних оборотів, яка обов'язково має додаватися до розрахунку. Також слід встановити правильність застосування ставок акцизного збору. Перевірка першого розділу закінчується арифметичними підрахунками суми акцизного збору і порівнянням отриманого результату з даними підприємства, наведеними в розрахунку.

Під час перевірки **другого розділу** «Результати перерахунку акцизного збору» слід упевнитись у наявності відповідних платежів. Для цього використовуються дані відділу обліку, де на картках особистих рахунків відображаються фактично внесені за звітний період суми. У цьому ж розділі відображається сума

акцизного збору, яка підлягає сплаті до бюджету чи відшкодуванню з бюджету.

Якщо підприємство здійснює експортні операції, то необхідно впевнитися, що до розрахунку додані відповідні документи (довідки установ банків про надходження валюти та копії платіжних документів; копії вантажних митних декларацій з відповідним підтвердженням митних органів про фактичний перетин митного кордону України та інші). На підставі цих документів перевіряється правильність заповнення **третього розділу** розрахунку «Зменшення акцизного збору під час експорту підакцизних товарів при розрахунках за іноземну валюту». За результатами перевірки податковий інспектор робить позначку про проведення нарахування суми акцизного збору за особовим рахунком платника, а також відмітки про результати попередньої перевірки. За необхідності робиться запис про доцільність проведення документальної перевірки.

Податкова **документальна перевірка** з правильності розрахунку і своєчасності сплати акцизного збору повинна починатися з визначення переліку підакцизних товарів відповідно до чинного в Україні законодавства.

Посадова особа податкової служби звертає увагу на правильність визначення оподатковуваного обороту при обміні на території України підакцизними товарами власного виробництва, при їх безкоштовній передачі, при натуральній оплаті праці і при використанні їх на невиробничі цілі.

Під час перевірки аналізується правомірність обчислення акцизного збору, виходячи з дати реалізації підакцизних товарів.

Звертається увага на обкладання акцизним збором товарів, виготовлених зі давальницької сировини. При цьому варто пам'ятати, що **платником акцизного збору з товарів, що були виготовлені з давальницької сировини, є власник товару, а не її переробник.**

Особливу увагу варто приділити тим видам підакцизної продукції, що **виготовляється на давальницьких умовах.** Відповідно до чинного законодавства в цьому разі платниками акцизного збору є:

— суб'єкти підприємницької діяльності, а також їхні філії, відділення (інші відособлені підрозділи) — виробники підакцизних товарів на митній території України з давальницької

сировини по товарах (продукції), на які встановлені ставки акцизного збору у твердих сумах;

— замовники, які доручили виготовлення продукції на давальницьких умовах, по товарах, на які встановлені ставки акцизного збору у відсотках до обороту, що сплачують акцизний збір виробникові.

У тому разі якщо платником акцизного збору є переробне підприємство, то йому необхідно утримати суму цього збору із замовника. Цього потребує сама природа непрямого податку: він включається до ціни продукції й згодом компенсується виробникові покупцем. Оскільки в давальницькій операції готова продукція (як і сировина) виробникові не належить, отже, продати її й отримати компенсацію акцизного збору в ціні він не може, проте сплатити акцизний збір у бюджет зобов'язаний. Отже, у нього немає іншого виходу, крім як утримати суму цього збору із замовника. Але як це зробити? Виставляти в рахунку на оплату окремо (як суму акцизного збору) або включати до вартості послуг з переробки? При першому варіанті можливі заперечення з боку замовника, тому що за Законом він не є платником акцизного збору. Другий варіант не прийнятний для виконавця, адже якщо суму акцизного збору він включить до вартості послуг з переробки, то на неї "накрутиться" ПДВ, а ця сума, як відомо, не є доданою вартістю для виробника.

Оптимальним варіантом буде такий: передбачити в договорі, що замовник компенсує виконавцеві суму акцизного збору окремо від вартості послуг з переробки, а ще краще - окремим платіжним дорученням, із зазначенням у ньому призначення платежу: "Компенсація суми акцизного збору". У такому разі замовник зможе віднести таку компенсацію до складу валових витрат, керуючись пп. 5.2.1 Закону України про прибуток, у якому зазначено, що до валових витрат відносять суми будь-яких витрат, сплачених (нарахованих) протягом звітного періоду у зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва, продажем продукції (робіт, послуг) і охороною праці. У наявності витрати, пов'язані з організацією виробництва. Без перерахування виконавцеві суми акцизного збору замовник не зміг би отримати готову продукцію, тобто не зміг би організувати перероблення сировини. Таким чином, суми компенсованого виконавцеві акцизного збору замовник на законних підставах відносить до

складу валових витрат. У подальшому під час продажу готової продукції в нього на всю суму продажу виникне валовий прибуток.

Необхідно зазначити, що замовникові, за великим рахунком, однаково, в якій формі виконавець зазначить у рахунку суму акцизного збору. І в разі виділення акцизного збору, і у разі віднесення його до загальної суми вартості перероблення замовник гарантовано має валові витрати в податковому обліку.

Примітка 1. Щодо податку на додану вартість при перерахуванні компенсації у замовника не буде виникати права на податковий кредит. Відповідно до п. 7.4.1 Закону України про ПДВ податковий кредит звітного періоду складається із сум-податків, сплачених (нарахованих) платником податків у звітному періоді у зв'язку із придбанням товарів (робіт, послуг), вартість яких відноситься до складу валових витрат виробництва й основних фондів або нематеріальних активів, які підлягають амортизації. Оскільки перерахування суми акцизного збору виконавцеві не є для замовника платою за придбані товари, роботи та послуги, то й права на податковий кредит за таким платежем у нього також немає.

Примітка 2. У бухгалтерському обліку сума перерахованого виконавцеві акцизного збору відображається проводками: Дт 631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками" — Кт 311 "Поточні рахунки в національній валюті" з подальшим віднесенням цієї суми в Дт 26 "Готова продукція" із Кт 631 "Розрахунки з вітчизняними постачальниками". Такі проводки обумовлені тим, що для замовника зазначена сума не є сплатою податку. Це лише компенсація, передбачена умовами договору з виконавцем.

Примітка 3. Якщо підприємство-замовник розраховується за переробку частиною сировини або готової продукції, то відвантаження виконавцеві їхньої частини в оплату послуг показуються в бухгалтерському обліку як реалізація, а сума акцизного збору - як платіж за контрактом.

Як зазначено в Декреті, датою виникнення податкових зобов'язань з акцизного збору в переробника є дата події, що відбулася раніше: або дата зарахування коштів від замовника, або дата відвантаження (передачі) товарів (продукції).

При цьому потрібно мати на увазі, що статтею 6 Декрету Кабінету Міністрів України "Про акцизний збір" передбачено, що

власник готової продукції, виготовленої на давальницьких умовах і на яку встановлена ставка акцизного збору у твердих сумах, сплачує акцизний збір виробникові (переробникові) не пізніше дня відвантаження готової продукції його замовникові або з його доручення іншій особі.

Умовою відвантаження виробником (переробником) готової продукції, виготовленої з давальницької сировини, його власникові або за його дорученням іншій особі є документальне підтвердження банківської установи про перерахування відповідної суми акцизного збору на поточний рахунок виробника (переробника).

При визначенні суми акцизного збору, вирахування бази ПДВ щодо операцій з надання послуг з переробки давальницької сировини і готової продукції, виготовленої за таких умов, варто керуватися Методичними рекомендаціями із застосування законодавчих актів щодо стягнення ПДВ із операцій з надання послуг з переробки давальницької сировини та готової продукції, виготовленої за таких умов, затверджених ДПАУ від 10.09.2001 р. № 12142/7/16-1201.

Як роз'ясняє ДПАУ в зазначеному листі, власник сировини й готової продукції, на яку встановлена ставка акцизного збору у твердій сумі, не лише компенсує переробному підприємству (далі — переробник) витрати з надання послуг з переробки давальницької сировини і перераховує йому суму акцизного збору, який останній сплачує до бюджету. Оскільки ставки акцизного збору у твердій сумі встановлені щодо товарів, а не до вартості послуг, у тому числі послуг з перероблення давальницької сировини, перелік яких визначений законодавством, і об'єктом для обкладання ПДВ є операції із продажу товарів (робіт, послуг) па території України, то сума акцизного збору в переробного підприємства не включається до бази обкладання ПДВ вартості послуг з перероблення. При цьому сума акцизного збору в розрахунковому та іншому платіжному й супровідному документах повинна бути виділена окремим рядком.

Зазначені суми акцизного збору включаються до бази обкладання ПДВ під час реалізації готової продукції, виготовленої із давальницької сировини, незалежно від того, хто здійснює операції із продажу готової продукції (її власник або переробник).

У тих випадках, коли власник готової продукції, виготовленої з давальницької сировини, самостійно здійснює операції з її продажу, сума акцизного збору, попередньо перерахована переробникові

давальницької сировини, так само, як і будь-яка сума коштів, що надходить у рахунок оплати продукції, включається таким продавцем до бази обкладання ПДВ, визначену відповідно до статті 4 Закону про ПДВ, незалежно від форми проведення розрахунків.

При цьому сума ПДВ, яка окремим рядком зазначена в податковій накладній, виписаній переробним підприємством на операцію з надання послуги з переробки давальницької сировини і визначена, виходячи з договірної вартості такої послуги з переробки (без урахування акцизного збору, перерахованого замовником переробникові для проведення останнім розрахунків з бюджетом з акцизного збору), включається в податковий кредит за умови виконання вимог пункту 7.4. статті 7 Закону про ПДВ.

Підбиваючи підсумок викладеному вище, можна зазначити, що для цілей обкладання акцизним збором об'єктом для переробника є обсяг відвантаженої готової продукції (товару), для цілей обкладання ПДВ — вартість наданої замовникові послуги з переробки. Саме замовник, який у подальшому буде реалізовувати продукцію, виготовлену з давальницької сировини, зобов'язаний включати до бази обкладання ПДВ суму акцизного збору, сплаченого ним переробникові.

Чинним законодавством на сьогоднішній день визначений тільки один вид товару, в якого ставка акцизного збору встановлена у відсотках до обороту — **ювелірні вироби**. Відповідно до вимог Декрету платниками акцизного збору з ювелірних товарів, виготовлених на давальницьких умовах, є як замовники такої продукції, так і її переробники. При цьому, відповідно до пункту "а" статті 4 Декрету Кабінету Міністрів України "Про акцизний збір", сума акцизу на ювелірні вироби обчислюється, виходячи з вартості їхньої реалізації (обороту із продажу) за вільними цінами.

Під час реалізації власником готових ювелірних виробів акцизний збір нараховується ним на обороти з реалізації ювелірних виробів у повному обсязі (а до бюджету безпосередньо сплачується сума акцизного збору, зменшена на суму, що вже була сплачена виробникові), але така загальна сума акцизного збору включається до бази оподаткування на додану вартість.

При розрахунках замовника готовою продукцією (ювелірними виробами) з переробником за послуги з переробки

давальницької сировини загальна сума акцизного збору включається до бази оподаткування у замовника (власника готової продукції).

При перевірці правильності визначення оподатковуваних оборотів **під реалізації імпортованих товарів** варто звернути увагу на те, що акцизний збір розраховується, виходячи з їхньої закупівельної вартості з обліком фактично сплачених сум митних зборів, ввізного мита й акцизного збору без ПДВ, і сплачується у валюті України.

Важливим моментом перевірки є правомірність застосування пільг, передбачених законодавчими актами України.

Посадова особа податкової служби при документальній перевірці приділяє увагу факту використання ввезених товарів з метою, що не відповідає заявленій при декларуванні, а також випадкам неправильного розрахунку сум ПДВ і акцизного збору, нарахованих і сплачених як при митному оформленні, так і при подальшому використанні на території України. При виявленні таких випадків здійснюється стягнення з платника в бюджет сум зборів та інших штрафних санкцій, що передбачені законодавством України.

Важливим питанням при перевірці є правильність нарахування акцизного збору на імпортовані товари. Порядок розрахунку акцизного збору за імпортованими в Україну товарами, визначений Декретом Кабінету Міністрів України № 18-92 від 26.12.1992 р. з урахуванням подальших змін і доповнень, а також «Положенням про порядок нарахування, терміни сплати і подання розрахунку акцизного збору», затвердженого наказом ДПА України від 19.03.2001 р. № 111 з подальшими змінами та доповненнями.

ВИСНОВКИ

Акцизний збір є непрямим податком на визначені товари, що входять до ціни товару й оплачуються покупцями.

Акцизом оподатковуються не всі товари, а лише ті, які визначені постановами Кабінету Міністрів України. Акциз встановлюється, як правило, на дефіцитну і високорентабельну продукцію і монополні товари.

Акцизний збір поєднує в собі як фіскальну функцію податків, наповнюючи державний бюджет, так і регулюючу функцію, що коригує попит та пропозицію, збільшуючи ціну товару за рахунок

акцизу або зменшуючи шляхом виключення з переліку оподатковуваних товарів.

Марка акцизного збору — це спеціальний знак, яким маркуються алкогольні напої і тютюнові вироби, і його наявність на цих товарах підтверджує сплату акцизного збору.

Платником акцизного збору з товарів, що були виготовлені з давальницької сировини, є власник товару, а не її переробник.

Об'єкт оподаткування акцизним збором містить:

— обороти з реалізації виготовлених в Україні підакцизних товарів шляхом їх продажу, обміну на інші товари, безкоштовної передачі товарів чи з їх частковою оплатою;

— обороти з реалізації товарів для власного споживання, промислової переробки, а також для своїх працівників;

— митну вартість імпортованих на митну територію України товарів, у тому числі в межах бартерних операцій чи без оплати їхньої вартості, чи частковою оплатою.

Акцизний збір обчислюється:

а) за ставками у відсотках до обороту від продажу;

б) у твердих сумах з одиниці реалізованого товару.

Запитання для самоконтролю

1. Що містить у собі об'єкт оподаткування акцизним збором?
2. Механізми обчислення акцизним збором.
3. Хто є платниками акцизного збору?
4. Що означає марка акцизного збору?
5. Хто є платником акцизного збору з товарів, що були виготовлені з давальницької сировини?

Тестові завдання до теми 10 (24 тести)

ТЕСТ 1. Хто є платником акцизного збору?

а) особи, які виготовляють і реалізують підакцизні товари, ввозять імпортні підакцизні товари;

б) підприємства та організації різних форм власності, які реалізують підакцизні товари;

в) суб'єкти підприємницької діяльності, що займаються господарською діяльністю;

і) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 2. Суми акцизного збору зараховуються:

а) до Державного бюджету;

б) до місцевого бюджету за місцем виробництва;

в) до Державного і місцевого бюджету у визначених співвідношеннях.

ТЕСТ 3. У чому можуть бути встановлені ставки акцизного збору?

а) у процентах до вартості товарів у відпускних цінах, або до митної вартості;

б) у твердих сумах з одиниці реалізованих підакцизних товарів;

в) у процентах до вартості у відпускних цінах, в євро, а також у гривнях з одиниці реалізованих товарів;

г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 4. Який порядок включення в ціну підакцизного товару податку на додану вартість та акцизного збору?

а) спочатку в ціну включається податок на додану вартість за ставкою 20 %, а після цього акцизний збір за відповідною ставкою;

б) спочатку в ціну включається акцизний збір за відповідною ставкою, а після цього ПДВ за ставкою 20 %;

в) у ціну товару вже входить ПДВ, тому слід включити тільки акцизний збір за відповідною ставкою;

г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 5. Як нарахувати акцизний збір, якщо ставка акцизу встановлена в євро?

а) необхідно кількість реалізованих товарів (л, кг, шт.) помножити на ставку акцизного збору в євро;

б) реалізацію підакцизних товарів у натуральному виразі помножити на ставку акцизного збору і на курс євро;

в) необхідно вартість реалізованих товарів помножити на ставку акцизного збору в євро і на курс євро;

г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 6. Підприємство отримало виручку від реалізації підакцизного товару. Як обчислити акцизний збір і податок на додану вартість?

а) спочатку з виручки обчислюємо акцизний збір. Після цього з виручки за винятком акцизного збору обчислюємо ПДВ;

б) з виручки обчислюється ПДВ. Після цього з виручки, за винятком ПДВ, вираховується акцизний збір;

в) оскільки товар підакцизний, необхідно за відповідною ставкою вирахувати акцизний збір із суми одержаної виручки;

г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 7. Які терміни сплати акцизного збору в бюджет з оборотів від реалізації лікєро-горілочаних виробів?

а) щодакдно — 15, 25, 5 числа;

б) раз на місяць — 15 числа місяця, наступного за звітним;

в) щоденно, кожен день за обігом на третій день;

г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 8. У платника акцизного збору середньомісячна сума від реалізації підакцизних товарів становила 18.0 тис. грн. Які строки сплати акцизного збору в бюджет?

а) щодакдно — 15, 25, 5 числа, виходячи з фактичної реалізації за кожен декаду;

б) щомісячно — 15 числа місяця, наступного за звітним;

в) щоквартально — 15 числа місяця, наступного за звітним кварталом;

г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 9. У платника акцизного збору середньомісячна сума акцизу від реалізації лікєро-горілочаних виробів становила 35.0 тис. грн. Які терміни сплати акцизного збору в бюджет?

а) щодакдно — 15, 25, 5 числа, виходячи з фактичної реалізації;

б) щомісячно — 15 числа місяця, наступного за звітним;

в) щоквартально — 15 числа місяця, наступного за звітним кварталом;

г) щоденно, кожен день за обігом на третій день.

ТЕСТ 10. У платника середньомісячна сума акцизного збору від реалізації підакцизних виробів становила 99.0 тис. грн. Які терміни сплати акцизного збору в бюджет?

- а) щодакдно — 15, 25, 5 числа, виходячи з фактичної реалізації на декаду;
- б) щомісячно — 15 числа місяця, наступного за звітним;
- в) щоквартально — 15 числа місяця, наступного за звітним кварталом;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 11. Підприємство торгівлі закупило лікеро-горілчані вироби у лікеро-горілчаного заводу з метою подальшої реалізації. Хто буде сплачувати акцизний збір до бюджету?

- а) підприємство-покупець;
- б) безпосередні покупці лікеро-горілчаних виробів;
- в) лікеро-горілчаний завод;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 12. Виробник підакцизних товарів реалізував підакцизні товари іноземній фірмі (тобто за кордон) за іноземну валюту. Чи потрібно обчислювати акцизний збір?

- а) так;
- б) ні;
- в) в окремих випадках;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 13. Підприємство закупило підакцизні товари на суму 50.0 тис. грн з метою виробництва інших підакцизних товарів. Фактично використано на зазначену ціль закуплених товарів на суму 40.0 тис. грн, а інші — реалізовано населенню. Що буде базою оподаткування акцизним збором?

- а) немає бази для оподаткування акцизним збором;
- б) вартість закуплених підакцизних товарів;
- в) вартість підакцизних товарів, які реалізовані населенню;
- г) вартість підакцизних товарів, які використані для виробництва інших підакцизних товарів.

ТЕСТ 14. Чи буде нараховуватись акцизний збір при ввезенні імпоротної кави, шоколаду та шоколадних виробів?

- а) ні;
- б) в окремих випадках;
- в) так;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 15. На які підакцизні товари встановлені марки акцизного збору?

- а) пиво, легкові автомобілі;
- б) на всі підакцизні товари;
- в) лікєро-горілочані напої та тютюнові вироби;
- г) тютюнові вироби.

ТЕСТ 16. Чи підлягають маркуванню марками акцизного збору імпортні тютюнові вироби, що ввозяться в Україну?

- а) ні;
- б) в окремих випадках;
- в) так;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 17. Хто має право купувати марки акцизного збору?

- а) покупець підакцизних товарів;
- б) продавець підакцизних токарів;
- в) виробник підакцизних товарів;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 18. Під час перевірки правильності розрахунку і сплати акцизного збору інспектор звертає увагу на:

- а) правильність визначення оподатковуваного обороту;
- б) правомірність використаних пільг;
- г) правильність розрахунку ПДВ та акцизного збору на імпортовані товари;
- д) своєчасність сплати акцизного збору;
- е) правильні відповіді а, в, г;
- є) правильні відповіді а — г.

ТЕСТ 19. Акцизний збір класифікується як:

- а) прямиий;
- б) реальний;
- в) універсальний непрямиий;
- г) місцевий прямиий;
- д) індивідуальний непрямиий.

ТЕСТ 20. Платниками акцизного збору є:

- а) імпортери підакцизних товарів;
- б) експортери підакцизних товарів;
- в) покупці підакцизних товарів.

ТЕСТ 21. Оборот із реалізації підакцизних товарів визначається як:

- а) митна вартість з врахуванням ПДВ;
- б) митна вартість без врахування ПДВ та акцизного збору;
- в) митна вартість без врахування акцизного збору.

ТЕСТ 22. Ставки акцизного збору:

- а) прогресивні;
- б) регресивні;
- в) пропорційні.

ТЕСТ 23. Акцизний збір обчислюється за ставками у відсотках до обороту з продажу:

- а) для експортованих товарів;
- б) для товарів, що реалізуються за вільними цінами;
- в) для товарів, що передаються на зберігання.

ТЕСТ 24. Акцизний збір не справляється під час реалізації підакцизних товарів (продукції):

- а) на експорт за іноземну валюту;
- б) кінцевому споживачу;
- в) за бартерними контрактами.

Тема 11. КОНТРОЛЬ НАРАХУВАННЯ ТА СПЛАТИ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 11.1. Теоретичні засади стягування податку на прибуток.

Питання 11.2. Перевірка правильності обчислення й повноти сплати податку на прибуток.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 11.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Платники податку на прибуток підприємств. Об'єкт оподаткування прибутку підприємств. Скоригований валовий дохід. Валовий дохід. Валові витрати. Амортизаційні відрахування. Правила ведення податкового обліку. Декларація про прибуток підприємства. Звітна. Звітна консолідована. Звітна нова.

11.1. Теоретичні засади стягування податку на прибуток

Регулювання стягування податку на прибуток здійснюється на підставі Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.97 р. № 283 / 97 - ВР з подальшими змінами і доповненнями.

Податок на прибуток є класичним варіантом прямого податку.

Відповідно до законодавства **платниками податку на прибуток є:**

— суб'єкти господарської діяльності, бюджетні, громадські й інші підприємства, установи й організації, що здійснюють діяльність, спрямовану на одержання прибутку як на території України, так і за її межами;

— з числа нерезидентів — фізичні чи юридичні особи, створені в будь-якій організаційно-правовій формі, що отримують

доходи з джерелом їх походження в Україні, за винятком установ і організацій, що мають дипломатичний статус чи імунітет відповідно до міжнародних договорів України;

— дипломатичні представництва, консульські установи й інші офіційні представництва іноземних держав, міжнародні організації і їх представництва;

— філії, відділення й інші відособлені підрозділи платників податку, що не мають статусу юридичної особи, розташовані на іншій території, ніж платник податку;

— бюджетні організації.

Об'єктом оподаткування є прибуток підприємств, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат і суму амортизаційних відрахувань.

Валовий дохід являє собою загальну суму доходу підприємства від усіх видів діяльності, отриману протягом звітного періоду, в грошовій, матеріальній формах.

До складу валових доходів віднесені:

— загальні доходи від продажу товарів (робіт, послуг), у тому числі допоміжних і обслуговуючих виробництв, що не мають статусу юридичної особи, а також доходи від продажу цінних паперів;

— доходи від здійснення банківських, страхових та інших операцій з надання фінансових послуг, торгівлі валютними цінностями, цінними паперами, борговими зобов'язаннями і вимогами;

— доходи від спільної діяльності й у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами, а також доходи від здійснення операцій лізингу (оренди);

— доходи, не враховані при обчисленні валового доходу попередніх періодів і виявлені у звітному періоді;

— доходи з інших джерел і від позареалізаційних операцій.

Валові витрати виробництва — сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі, що здійснюється як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), що одержуються платником

податку для їхнього подальшого використання у власній господарській діяльності.

До складу валових витрат входять:

— суми будь-яких витрат, сплачені протягом звітного періоду в зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва, продажем продукції й охороною праці;

— суми грошових коштів або вартість майна, добровільно перераховані в Державний бюджет України, до неприбуткових організацій;

— суми коштів, перераховані підприємствам всеукраїнських об'єднань осіб, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на яких працює за основним місцем роботи не менш як 75% таких осіб;

— суми коштів, внесених у страхові резерви;

— суми внесених (нарахованих) податків, зборів;

— суми витрат, не включені до складу валових витрат минулих звітних податкових періодів у зв'язку з втратою, знищенням або псуванням документів;

— суми витрат, не враховані в минулих податкових періодах у зв'язку з допущеними помилками і виявлені у звітному податковому періоді в розрахунку податкового обов'язку;

— суми безнадійної заборгованості;

— суми витрат, пов'язаних з поліпшенням основних фондів;

— суми зборів на обов'язкове державне пенсійне забезпечення;

— будь-які витрати, пов'язані з виплатою або нарахуванням процентів з боргових зобов'язань протягом звітного періоду.

Амортизаційні відрахування — це поступове віднесення витрат на придбання, виготовлення чи поліпшення основних засобів, на зменшення скорегованого прибутку платника податку в межах норм амортизаційних відрахувань.

Амортизації підлягають витрати:

а) на придбання основних фондів і нематеріальних активів для власного виробничого використання;

б) на самостійне виготовлення основних фондів для власних виробничих нестатків;

в) на проведення усіх видів ремонту, реконструкції, модернізації й інших видів поліпшення основних фондів;

г) на поліпшення якості земель, не пов'язаних з будівництвом.

Платники податку самостійно визначають суми податку, що підлягають сплаті. Податок сплачується в бюджет не пізніше 20 числа місяця, що настає за звітним кварталом. Не пізніше 25 числа місяця, що настає за звітним кварталом, подають у податкові органи декларацію про прибуток за звітний квартал, розрахований наростаючим підсумком з початку звітнього фінансового року.

Платники податку не пізніше 15.02 року, що настає за звітним, надають податковому органу річний бухгалтерський звіт, що може бути підтверджений висновками аудиту.

Бюджетні організації сплачують податок па прибуток, отриманий від підприємницької діяльності, щокварталу наростаючим підсумком з початку податкового року.

У сучасних умовах оподаткування доходів юридичних осіб здійснюється за **ставкою 25%**.

11. 2. Перевірка правильності обчислення й повноти сплати податку на прибуток

Одним з основних питань податкового контролю є перевірка правильності обчислення і повноти сплати податку на прибуток.

При перевірці інспектор у першу чергу визначає, хто є платником податку на прибуток відповідно до законодавства України. Особлива увага приділяється резидентству платників, правильності їх реєстрації в податкових органах.

Під час проведення перевірки перевіряється **декларація про прибуток підприємства**, — правильність її оформлення. Форми і порядок складання декларацій з податку на прибуток підприємства встановлені наказом ДПА України від 29.03.2003 р. № 143 зі змінами та доповненнями від 12.10.2005 р. № 448.

Дані, наведені в декларації, повинні підтверджуватися первинними документами, даними бухгалтерського обліку і відповідати податковому обліку і звітності. **Достовірність даних підтверджується підписами керівників підприємства і головного бухгалтера**, а за відсутності на підприємстві бухгалтерської служби — фахівця, що веде облік, **і завіряється печаткою**. Необхідно враховувати, що податкова декларація надається платником незалежно від того, виникло у звітному періоді в платника податкове зобов'язання чи ні, тобто незалежно від стану фінансово-господарської діяльності платника податків.

Оригінал декларації з відповідними додатками подається платником до податкового органу за місцезнаходженням платника (додаток К). Декларація та додатки до неї не підлягають обов'язковому скріпленню між собою (прошнуровуванню).

Декларація заповнюється друкованим способом, чорнильними або кульковими ручками у синьому або чорному кольорі. Заповнення олівцем не дозволяється.

Декларація складається із головної та двох основних частин і одинадцяти додатків, з яких сім (К1 — К7) подаються щоквартально, у тому числі за рік, а чотири (Р1 — 4) подаються виключно за рік. Додаток К1 складається з двох частин — К1/1 та К1/2. Частина К1/2 заповнюється платниками податку, які нараховують амортизаційні відрахування на суму витрат, пов'язаних із видобутком корисних копалин.

У разі, якщо окремі рядки декларації не заповнюються через відсутність відповідних операцій, платники податку не подають податковому органу передбачені відповідним рядком декларації додатки.

У головній частині декларації потрібно зробити позначку про вид декларації:

1. Звітна — стандартна форма поточної звітності для звичайних підприємств (без філій з консолідованою сплатою).

2. Звітна консолідована — форма поточної звітності для підприємств, що сплачують податок на прибуток консолідовано зі своїми філіями.

3. Звітна нова — використовується після письмової пропозиції податкового органу, якщо раніше подану декларацію він не визнає.

Податковий орган може запропонувати подати **нову декларацію** лише у таких випадках:

— не заповнені обов'язкові реквізити (заголовна частина декларації);

— декларація не підписана посадовими особами (директором, головним бухгалтером або особами, які виконують їх функції);

— декларація не завірена печаткою.

Порядок формування показників декларації з податку на прибуток наведений у табл. 11.1.

Таблиця 11.1 - Порядок формування показників декларації з податку на прибуток

Показник	Код рядка	Примітки
1	2	3
Валовий дохід від усіх видів діяльності, у тому числі:	01	
- доходи від продажу товарів (робіт, послуг)	01.1	Загальні доходи від продажу товарів (робіт, послуг), у тому числі допоміжних та обслуговуючих виробництв, що не мають статусу юридичної особи, основних засобів і нематеріальних активів
- приріст балансової вартості запасів	01.2 K1	У разі, коли балансова вартість запасів на кінець звітного періоду перевищує їх балансову вартість на початок того самого звітного періоду, різниця включається до складу валових доходів платника податку у такому звітному періоді. У разі заповнення цього рядка складається таблиця 1 додатка КІ/І. Показник із знаком «-» рядка А графі 6 зазначеної таблиці переноситься у рядок 01.2 декларації без знака

Продовження табл. 11.1

1	2	3
- доходи від виконання довгострокових договорів	01.3К2	Дохід виконавців у звітному періоді визначається як добуток загально-договірної ціни довгострокового договору (контракту) на оцінний коефіцієнт виконання довгострокового контракту
- прибуток від операцій з цінними паперами, фондovими та товарними деривативами	01.4К3	Якщо протягом звітного періоду доходи від продажу кожного з окремих видів цінних паперів, а також деривативів, отримані (нараховані) платником податку, перевищують витрати, понесені (нараховані) платником податку внаслідок придбання цінних паперів або деривативів такого самого виду протягом такого звітного періоду (з урахуванням від'ємного фінансового результату від операцій з цінними паперами чи деривативами такого самого виду минулих періодів), прибуток включається до складу валових доходів такого платника податку за результатами такого звітного періоду
- прибуток від операцій з землею	01.5К1	Платник податку включає до складу валових доходів додатну різницю між сумою доходу, отриманого внаслідок продажу землі як окремого об'єкта власності, та сумою витрат, пов'язаних із купівлею такого окремого об'єкта власності, збільшених на відповідний коефіцієнт індексації. При продажу землі, отриманої у власність у процесі приватизації, платник податку включає до складу валових доходів додатну різницю між сумою доходу, отриманого внаслідок

Продовження табл. 11.1

1	2	3
		такого продажу, та сумою оцінної вартості такої землі, визначеної згідно зі встановленою методикою вартісної оцінки земель з урахуванням коефіцієнтів її функціонального використання на момент такого продажу
- інші доходи, крім визначених у 01.1—01.5	01.6	<p>Доходи від здійснення банківських, страхових та інших операцій з надання фінансових послуг, торгівлі валютними цінностями, борговими зобов'язаннями та вимогами.</p> <p>Доходи від спільної діяльності та у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами, а також доходів від здійснення операцій лізингу (оренди).</p> <p>Доходи з інших джерел, у тому числі, але не виключно, у вигляді: сум безповоротної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному періоді, вартості товарів (робіт, послуг), безоплатно наданих платнику податку у звітному періоді; сум поворотної фінансової допомоги, отриманої платником податку у звітному періоді, що залишається неповерненою на кінець такого звітного періоду від осіб, що не є платниками цього податку (у тому числі нерезидентів), або осіб, які згідно із законодавством мають пільги з цього податку; сум коштів страхового резерву, використаних не за призначенням; сум штрафів та/або неустойки чи пені, фактично одержаних за рішенням сторін договору або за рішен-</p>

Продовження табл.11.1

1	2	3
		ням відповідних державних органів, суду; сум державного мита, попередньо сплаченого позивачем, що повертається на його користь за рішенням суду; сум акцизного збору, сплачених покупцями підакцизних товарів на користь платника такого акцизного збору, уповноваженого законом вносити його до бюджету, та рентних платежів
Коригування валових доходів, у тому числі:	02	$(\pm 02.1 \pm 02.2 + 02.3)$
- зміна суми компенсації вартості товарів (робіт, послуг)	02.1	У разі, коли після продажу товарів (робіт, послуг) здійснюється будь-яка зміна суми компенсації їх вартості, включаючи перерахунок у випадках повернення проданих товарів чи права власності на такі товари (результати робіт, послуг) продавцю, платник податку продавець та платник податку покупець здійснюють відповідний перерахунок валових доходів у звітному періоді, в якому сталася така зміна суми компенсації
- самостійно виявлені помилки за результатами минулих податкових періодів	02.2	Доходи, не враховані в обчисленні валового доходу періодів, що передують звітному, та виявлені у звітному періоді
- врегулювання сумнівної (безнадійної) заборгованості	02.3К4	Відповідно до статті 12 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств».

Продовження табл. 11.1

1	2	3
Скоригований валовий дохід	03	(01±02)
Валові витрати, у тому числі:	04	
- втрати на придбання товарів (робіт, послуг), крім визначених у 04.11	04.1	Сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності
- убуток балансової вартості запасів	04.2 К1	У разі, коли балансова вартість запасів на кінець звітного періоду є меншою за їх балансову вартість на початок того самого звітного періоду, різниця включається до складу валових витрат платника податку у такому звітному періоді. У разі заповнення цього рядка складається таблиця 1 додатка К1/1. Показник із знаком «+» рядка А графі 6 зазначеної таблиці переноситься у рядок 04.2 декларації без знака
- витрати на оплату праці	04.3	До складу валових витрат платника податку відносять витрати на оплату праці фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з таким платником податку (далі - працівники), які включають витрати на виплату основної і додаткової заробітної плати та інших видів заохочень і виплат, виходячи з тарифних ставок, у вигляді премій, заохочень, відшкодувань вартості товарів (робіт, послуг), витрати на виплату авторських винагород та виплат за виконання робіт (послуг), згідно з договорами цивільно-правового характеру (ЦПД),

Продовження табл. 11.1

1	2	3
		<p>будь-які інші виплати в грошовій або натуральній формі, встановлені за домовленістю сторін (крім сум матеріальної допомоги, які звільняються від оподаткування згідно норм закону, що регулює питання оподаткування доходів фізичних осіб). Виплата дивідендів на користь фізичних осіб (у тому числі нерезидентів) за акціями, які мають статус привілейованих або інший статус, що передбачає виплату фіксованого розміру дивідендів чи суми, яка є більшою за суму виплат, розраховану на будь-яку іншу акцію (корпоративне право), емітовану таким платником податку, прирівнюється з метою оподаткування до виплати заробітної плати з відповідним оподаткуванням та включенням суми виплат до складу валових витрат платника податку.</p>
- сума страхового збору (внесків) до фонду державного загальнообов'язкового страхування	04.4	<p>До складу валових витрат платника податку відносяться суми збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, нараховані на виплати, зазначені в рядку 04.3, у розмірах і порядку, встановлених законом.</p>
- сума внесків на довгострокове страхування життя, недержавне пенсійне забезпечення	04.5 P1	<p>Якщо відповідно до договору довгострокового страхування життя платник податку сплачує за власний рахунок добровільні страхові платежі на користь найманих працівників, які перебувають з ним у трудових відносинах та у яких це місце є основним місцем роботи, то такий</p>

Продовження табл. 11.1

1	2	3
		платник податку може віднести до складу валових витрат кожного календарного кварталу суму фактично сплачених страхових платежів, що не перевищує 15 відсотків від заробітної плати, отриманої таким працівником від такого платника податку протягом такого календарного кварталу, але не більше ніж 6 000 гривень у розрахунку на одного застрахованого працівника протягом звітного податкового року. При цьому якщо платник податку одночасно сплачує внески на додаткове пенсійне забезпечення (страхування) працівника, такий платник податку може віднести до валових витрат кожного календарного кварталу суму внесків, фактично сплачених на довгострокове страхування життя працівника та на його додаткове пенсійне забезпечення (страхування), які сукупно не перевищують 15 відсотків від заробітної плати, отриманої таким працівником від такого платника податку протягом такого календарного кварталу
- сума податків, зборів, крім визначених у 04.4	04.6 P2	Суми внесених (нарахованих) податків, зборів (обов'язкових платежів), встановлених Законом України «Про систему оподаткування»
- витрати, пов'язані із виконанням довгострокових договорів	04.7 K2	Витрати виконавця у звітному періоді визначаються на рівні фактично оплачених (нарахованих) витрат, пов'язаних із виконанням довгострокового договору (контракту) у такому звітному періоді.

Продовження табл. 11.1

1	2	3
- добровільне перерахування коштів, передача товарів (робіт, послуг)	04.8 РЗ	<p>Суми коштів або вартість товарів (робіт, послуг), добровільно перераховані (передані) протягом звітного року до Державного бюджету України або бюджетів місцевого самоврядування, до неприбуткових організацій у розмірі, що становить не менше 2-х та не більше 5-ти відсотків оподаткованого прибутку попереднього звітного року.</p> <p>Сума коштів, перерахованих підприємствами всеукраїнських об'єднань осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на яких працює за основним місцем роботи не менше 75 відсотків таких осіб, цим об'єднанням для проведення їх благодійної діяльності, але не більше 10 відсотків оподаткованого прибутку попереднього звітного періоду.</p> <p>Суми витрат, пов'язаних з безоплатним наданням працівникам вугільної промисловості, непрацюючим пенсіонерам, які мають стаж роботи на підприємствах галузі не менше 10 років на підземних роботах або не менше 20 років на поверхні, інвалідам з числа осіб, що під час роботи на цих підприємствах отримали каліцтво або професійні захворювання, а також сім'ям працівників вугільної промисловості, що загинули на виробництві, які отримують пенсію в разі втрати годувальника, вугілля на побутові потреби за нормами, що встановлюються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.</p> <p>Суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані (передані) для цільового</p>

Продовження табл. 11.1

1	2	3
		використання з метою охорони культурної спадщини установам науки, освіти, культури, заповідникам, музеям-заповідникам, а також неприбутковим установам та організаціям у розмірі, що становить не менше двох та не більше п'яти відсотків оподатковуваного прибутку попереднього звітного періоду (для громадських організацій інвалідів не більше десяти відсотків оподатковуваного прибутку попереднього звітного періоду). Суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані (передані) організаціям роботодавців та їх об'єднанням, створеним відповідно до закону з цього питання, у вигляді вступних, членських та цільових внесків, але не більше 0,2 відсотка фонду оплати праці платника податку у розрахунку за звітний рік
- від'ємне значення об'єкта оподаткування попереднього податкового року	04.9	Якщо об'єкт оподаткувати платника податку з числа резидентів за результатами податкового року має від'ємне значення об'єкта оподаткування (з урахуванням суми амортизаційних відрахувань), сума такого від'ємного значення підлягає віднесено до складу валових витрат першого календарного кварталу наступного податкового року. Розрахунок об'єкта оподаткування за наслідками півріччя, трьох кварталів та року здійснюється з урахуванням від'ємного значення об'єкта оподаткування попереднього року у складі валових витрат таких

Продовження табл. 11.1

1	2	3
		податкових періодів наростаючим підсумком до повного погашення такого від'ємного значення.
- витрати на поліпшення основних фондів та нафтогазових свердловин	04.10 К1	<p>Суми перевищення балансової вартості основних фондів та нематеріальних активів над вартістю їх продажу відносять до валових витрат звітного періоду. Платники податку мають право протягом звітного періоду віднести до валових витрат будь-які витрати, пов'язані з поліпшенням основних фондів, що підлягають амортизації, у сумі, що не перевищує 10 відсотків сукупної балансової вартості всіх груп основних фондів станом на початок такого звітного періоду. Витрати, що перевищують зазначену суму, збільшують балансову вартість груп 2, 3 і 4 чи окремих об'єктів основних фондів групи 1 пропорційно сукупній балансовій вартості таких груп і таких окремих об'єктів основних фондів групи 1 на початок розрахункового кварталу.</p> <p>Виведення з експлуатації основних фондів будь-якої групи здійснюється на підставі наказу керівника платника податку або у разі їх примусового відчуження чи конфіскації згідно із законом. Проведення будь-яких робіт, пов'язаних з поліпшенням основних фондів, без наявності вказаних вище документів не є свідченням про виведення таких основних фондів з експлуатації.</p>

Продовження табл. 11.1

1	2	3
		У разі одночасного заповнення додатків К1/1 та К1/2 у цей рядок переноситься сума рядка 04.10 таблиці 3 додатка К1/1 та рядка 04.10 таблиці 2 додатка К1/2 за відповідний звітний період. При визначенні значень граф рядків 04.10 цих таблиць, які переносяться у рядок 04.10 декларації, обирається найменша: або сума ліміту витрат на поліпшення, що включається до валових витрат, або сума фактичних поліпшень, розрахованих нарастаючим підсумком з початку року
- 85% витрат від вартості товарів (робіт, послуг), придбаних у офшорних нерезидентів	04.11 Р4	У разі укладення договорів, які передбачають здійснення оплати товарів (робіт, послуг) на користь нерезидентів, що мають офшорний статус, чи під час здійснення розрахунків через таких нерезидентів або через їх банківські рахунки, незалежно від того, чи здійснюється така оплата (в грошовій або іншій формі) безпосередньо або через інших резидентів або нерезидентів, витрати платників податку на оплату вартості таких товарів (робіт, послуг) включаються до складу їх валових витрат у сумі, що становить 85 відсотків вартості цих товарів (робіт, послуг)
- інші витрати, крім визначених у 04.1- 4.11	04.12	Статті 5, 8, 9, 22 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»
Коригування валових витрат, у тому числі:	05	$(\pm 05.1 \pm 05.2 + 05.3)$

Продовження табл. 11.1

1	2	3
- зміна суми компенсації вартості товарів (робіт, послуг)	05.1	У разі, коли після продажу товарів (робіт, послуг) здійснюється будь-яка зміна суми компенсації їх вартості, включаючи перерахунок у випадках повернення проданих товарів чи права власності на такі товари (результати робіт, послуг) продавцю, платник податку продавець та платник податку покупець здійснюють відповідний перерахунок валових витрат (балансової вартості основних фондів) у звітному періоді, в якому сталася така зміна суми компенсації
- самостійно виявлені помилки за результатами минулих податкових періодів	05.2	Суми витрат, не враховані у минулих податкових періодах у зв'язку з допущенням помилок та виявлених у звітному податковому періоді у розрахунку податкового зобов'язання
- врегулювання сумнівної (безнадійної) заборгованості	05.3 К4	Згідно зі статтею 12 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»
Скориговані валові витрати	06	(0.4±05)
Сума амортизаційних відрахувань	07 К1	У разі заповнення цього рядка складається таблиця 2 додатка К1/1 та/або таблиця 1 додатка К1/2. У разі одночасного заповнення додатків К1/1 та К1/2 у цей рядок переноситься сума рядка 07 таблиці 2 додатка К1/1 та рядка 07 таблиці 1 додатка К1/2

Продовження табл. 11.1

1	2	3
Об'єкт оподаткування додатний (+) від'ємний (-)	08	$(\pm 03 - (\pm 06) - 07)$
Балансові збитки, не компенсовані прибутками до 01.01. наступного року (наприклад, 2010 р.)	09	Якщо платник податків задекларував від'ємне значення об'єкта оподаткування (балансові збитки) (наприклад, за результатами 2009 року), такі збитки враховуються окремо, не входять до валових витрат і зменшують об'єкт оподаткування наступних податкових періодів протягом 12 календарних кварталів з моменту їх виникнення. Якщо такого від'ємного значення за три роки не погашено, залишок збитків надалі для цілей оподаткування не зменшує об'єкта і не може бути віднесений до валових витрат.
Прибуток, звільнений від оподаткування	10 K5	Звільняється від оподаткування прибуток підприємств та організацій громадських організацій інвалідів, майно яких є їх власністю, отриманий від продажу товарів (робіт, послуг), крім підакцизних товарів та прибутку, одержаного від грального бізнесу, де протягом попереднього звітного (податкового) періоду кількість інвалідів, які мають там основне місце роботи, становить не менше 50 відсотків загальної чисельності працюючих за умови, що фонд оплати праці таких інвалідів становить протягом звітного періоду не менше 25 відсотків суми загальних витрат на оплату праці, що відносяться до складу валових витрат виробництва (обігу)

Продовження табл. 11.1

1	2	3
		Звільняється від оподаткування прибуток підприємств, отриманий від продажу на території України спеціальних продуктів дитячого харчування власного виробництва, спрямований на збільшення обсягів виробництва та зменшення роздрібних цін таких продуктів
Прибуток, що підлягає оподаткуванню, у тому числі:	11	(08-09-10)
- за базовою ставкою	11.1	Прибуток платників податку, включаючи підприємства, що базуються на власності окремої фізичної особи, оподатковується за ставкою 25 відсотків до об'єкта оподаткування.
- за пільговою ставкою	11.2	Оподатковується у розмірі 50 відсотків від діючої ставки прибуток платників податків від проведення науково-дослідних і реставраційних робіт у сфері охорони культурної спадщини
Нарахована сума податку, у тому числі:	12	(12.1+ 12.2).
- за базовою ставкою	12.1	рядок 11.1 x 25%, якщо показник рядка 11.1 додатний
- за пільговою ставкою	12.2	рядок 11.2 x ставку, якщо показник рядка 11.2 додатний
Зменшення нарахованої суми податку	13 К6	Платник податку—емітент корпоративних прав, державне некорпоративне, казенне чи комунальне підприємство зменшує суму нарахованого податку на прибуток звітного періоду на суму авансового внеску, попе-

Продовження табл. 11.1

1	2	3
		<p>редньо сплаченого протягом такого звітного періоду у зв'язку із нарахуванням дивідендів.</p> <p>У разі, коли за наслідками звітного періоду сума податкових зобов'язань платника податку має від'ємне значення, сума авансового внеску, попередньо сплаченого протягом такого звітного періоду у зв'язку із нарахуванням дивідендів, додається у збільшення такого від'ємного значення.</p> <p>У разі, коли сума такого авансового внеску перевищує суму податкових зобов'язань підприємства емітента корпоративних прав за податком на прибуток такого звітного періоду, різниця переноситься у зменшення податкових зобов'язань наступного податкового періоду, а при отриманні від'ємного значення податкового зобов'язання такого наступного періоду у зменшення податкових зобов'язань майбутніх податкових періодів</p>
Податкове зобов'язання звітного періоду	14	(12—11) Заповнюється у разі додатного значення
Сума нарахованого податку за попередній податковий період поточного року	15	Значення рядка 14 Декларації попереднього звітного періоду

Продовження табл. 11.1

1	2	3
Сума надміру сплаченого податку минулих податкових періодів (переплати)	16	Не заповнюється при заповненні рядка 18 Декларації
Сума податку до сплати	17	(додатнене значення 14 – 15 – 16).
Сума надміру сплаченого податку минулих податкових періодів (переплати), яка підлягає поверненню на поточний рахунок платника податку в банку-резиденті	18	Сума податкових платежів, що надміру надійшла до бюджету в результаті неправильного нарахування або порушення платником податку встановленого порядку сплати податку, підлягає поверненню з відповідного бюджету протягом десяти робочих днів з моменту отримання податковим органом відповідної заяви платника податку або зарахуванню на зменшення платежів до цього бюджету майбутніх періодів, за вибором платника податку, в разі, якщо не минув строк позовної давності, встановлений законодавством
Суми податків, які утримуються при виплаті доходів (прибутків), у тому числі:	19	
-з доходів фізичних осіб, нарахованих у вигляді процентів	19.1 К7	Згідно із Законом України «Про податок з доходів фізичних осіб» № 889

Продовження табл.11.1

1	2	3
- з нерезидентів (крім 19.3)	19.2	Сума податку за ставкою 15% від доходів, що отримані нерезидентом із джерелом їх походження з України, від провадження господарської діяльності. Страховики (інші резиденти), які здійснюють виплати у межах договорів страхування або перестраховування ризиків (у тому числі страхування життя) на користь нерезидентів, зобов'язані оподатковувати суми такого страхування або перестраховування за ставкою 15%
- з фрахту	19.3	6% від базової ставки фрахту
Авансові внески, нараховані на суму дивідендів та прирівняних до них платежів	20	Емітент корпоративних прав, який приймає рішення про виплату дивідендів своїм акціонерам (власникам), нараховує та вносить до бюджету авансовий внесок з податку на прибуток у розмірі ставки, нарахованої на суму дивідендів, призначених для виплати, без зменшення суми такої виплати на суму такого податку
Дивіденди та прирівняні до них платежі, що сплачуються до бюджету державними некорпоративними, казенними або комунальними підприємствами	21	Заповнюється лише державними, казенними або комунальними підприємствами

Продовження табл. 11.1

1	2	3
Суми штрафу, самостійно нарахованого у зв'язку з виправленням помилок	22	10% від суми недоплати
Пеня, нарахована у зв'язку з урегулюванням сумнівної (безнадійної) заборгованості	23 К4	Відповідно до пп. 12.1.2 п. 12.1 ст. 12 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств»

При попередній перевірці декларації контролю підлягають:

- своєчасність подання податкових декларацій з податку на прибуток;
- дотримання вимог щодо порядку заповнення залежно від того, в якій формі подається декларація — у повній або спрощеній;
- наявність необхідних додатків і узгодженість звітних даних;
- правильність арифметичних підрахунків та визначення сум оподатковуваного прибутку або збитку за звітний період.

При визначенні фінансових результатів від здійснення товаро-обмінних операцій, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю, посадовою особою податкової служби враховується додатна чи від'ємна різниця результатів перерахування дебіторської і кредиторської заборгованості в іноземній валюті.

Під час проведення перевірки виявляється правомірність відображення прибутку чи збитку від продажу цінних паперів. Інспектор перевіряє повноту відображення операцій у бухгалтерському обліку, уточнює повноту відбитої інформації в обліку. Далі перевіряються правомірність і повнота перерахунку дебіторської заборгованості, причому контролюється перерахунок за кожною дебіторською заборгованістю, а також контролюються

повнота і правильність відображення сум перерахунку на рахунках бухобліку.

Перевіряючий аналізує пооб'єктне перевищення виторгу від продажу основних фондів, а також відображення цих сум у бухгалтерському обліку.

У ході перевірки здійснюється контроль за правильністю проведення індексації (балансової вартості груп основних фондів і нематеріальних активів) і її відображення в бухгалтерському обліку. Далі увага звертається на кожен випадок безоплатного одержання товарів. При цьому важливо встановити причину передачі, а також повне і своєчасне відображення в бухгалтерському обліку.

Під час перевірки встановлюється правильність оформлення вартості робіт і послуг, наданих без компенсації їхньої вартості. Перевіряється вартість матеріальних цінностей, переданих платником податку утримувачу відповідно до договорів зберігання і використаних ним у власному виробництві чи господарському обороті і виробництві.

Крім цього, під час перевірки увага звертається на правильність формування бухгалтерських записів сум від перерахунку доходу із завершених довгострокових договорів у разі завищення суми податкових зобов'язань. Окремо перевіряється облік балансової вартості матеріалів, сировини.

Далі в ході перевірки аналізуються операції, з яких проведені суми отриманих штрафів і неустойок.

Платник податків несе відповідальність, якщо:

— на момент перевірки податковим органом не має бухгалтерських звітів і балансів, декларацій і розрахунків, пов'язаних з нарахуванням і сплатою податку за відповідні періоди;

— не подали чи несвоєчасно подали до податкового органу податкову декларацію про прибутки, розрахунок податку на прибуток, платіжне доручення на перерахування податку в бюджет;

— за результатами перевірки платника податку виявлений випадок арифметичних помилок чи описок, що призвели до заниження суми податку, але не більш як на 5% суми загальних зобов'язань за період, що перевіряється;

— виявлені випадки заниження суми податку, приховання доходів чи об'єктів оподаткування.

ВИСНОВКИ

Податок на прибуток підприємств є прямим податком.

Відповідно до законодавства **платниками податку на прибуток** є суб'єкти господарської діяльності, бюджетні, громадські й інші підприємства, установи й організації, що здійснюють діяльність, спрямовану на одержання прибутку як на території України, так і за її межами.

Об'єктом оподаткування є прибуток підприємств, що визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат і суму амортизаційних відрахувань.

Валовий дохід становить загальну суму доходу підприємства від усіх видів діяльності, отриману протягом звітного періоду, в грошовій, матеріальній формах.

Валові витрати виробництва — сума будь-яких витрат платника податку в грошовій, матеріальній або нематеріальній формі, що здійснюється як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), що одержуються платником податку для їхнього подальшого використання у власній господарській діяльності.

Амортизаційні відрахування — це поступове віднесення витрат на придбання, виготовлення чи поліпшення основних засобів, на зменшення скорегованого прибутку платника податку в межах норм амортизаційних відрахувань.

Види декларації про прибуток підприємств.

1. Звітна — стандартна форма поточної звітності для звичайних підприємств (без філій з консолідованою сплатою).

2. Звітна консолідована — форма поточної звітності для підприємств, що сплачують податок на прибуток консолідовано зі своїми філіями.

3. Звітна нова — використовується після письмової пропозиції податкового органу, якщо раніше подану декларацію він не визнає.

Запитання для самоконтролю

1. Хто є платниками податку на прибуток ?
2. Що є об'єктом оподаткування прибутку підприємств?
3. Що таке валовий дохід, який використовується для розрахунку податку на прибуток?

4. Що таке скоригований валовий дохід, який використовується для розрахунку податку на прибуток?
5. Що таке валові витрати, які використовується для розрахунку податку на прибуток?
6. Що таке амортизаційні відрахування, які використовуються для розрахунку податку на прибуток?
7. Види декларацій про прибуток підприємств.
8. Порядок формування показників декларації з податку на прибуток.
9. Що підлягає контролю при попередній перевірці декларації з податку на прибуток?
10. Що підлягає контролю при перевірці податку на прибуток?
11. Порухення, за які несе відповідальність платник податку.

Тестові завдання до теми 11 (45 тестів)

ТЕСТ 1. Які податки є прямими?

- а) ті, які передбачають встановлення спочатку ставок, а потім розміру податку для кожного платника;
- б) ті, які спочатку встановлюються в загальній сумі відповідно до потреб держави в доходах, а потім цю суму розподіляють між територіальними одиницями та платниками;
- в) ті, які встановлюються безпосередньо щодо платників і їх розмір залежить від масштабів об'єкта оподаткування.

ТЕСТ 2. Платниками податку на прибуток є:

- а) підприємства й організації — юридичні особи;
- б) державне казначейство;
- в) НБУ, нерезиденти, що здійснюють підприємницьку діяльність;
- г) відособлені підрозділи, що становлять окремий баланс.

ТЕСТ 3. Об'єктом оподаткування прибутку підприємств є:

- а) прибуток;
- б) собівартість;
- в) валовий дохід;
- г) чистий прибуток.

ТЕСТ 4. Від податку на прибуток звільняються:

- а) виграші в державні речові лотереї;
- б) доходи неприбуткових організацій;
- в) прибуток підприємств, заснованих всеукраїнськими громадськими організаціями інвалідів;
- г) прибуток державних підприємств.

ТЕСТ 5. Суми податку на прибуток зараховуються:

- а) до державного бюджету;
- б) пропорційно: до місцевого і державного бюджетів;
- в) до бюджетів територіальних громад за місцезнаходженням платника податків;
- г) до спеціальних фондів.

ТЕСТ 6. Валові доходи платника податку на прибуток — це ...

- а) загальна сума доходу платника податку, одержана від реалізації продукції основного виробництва;
- б) виручка від реалізації продукції, робіт, послуг та доходи від позареалізаційних операцій;
- в) загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого протягом звітного періоду;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 7. Чи входять до складу валових доходів платника податку доходи від бартерних операцій?

- а) ні;
- б) в окремих випадках;
- в) так;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 8. Чи слід відносити до складу валових доходів платника суми безповоротної фінансової допомоги, а також вартість товарів, одержаних без оплати їх вартості?

- а) ні;
- б) в окремих випадках;
- в) так;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 9. Підприємство одержало інвестицію в сумі 200.0 тис. грн, а також міжнародну технічну допомогу в сумі 1200 тис. грн. Чи входять вказані суми до складу доходів платника з метою оподаткування?

- а) ні;
- б) в окремих випадках;
- в) так ;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 10. Що таке скоригований валовий дохід?

- а) це валовий дохід, зменшений на суму нарахованого податку на додану вартість та акцизного збору;
- б) це валовий дохід, зменшений на суму валових витрат за звітний період;
- в) це валовий дохід, зменшений на суми, які підлягають виключенню з валового доходу з метою оподаткування;
- г) це валовий дохід, зменшений на суму витрат, пов'язаних із випуском та реалізацією продукції.

ТЕСТ 11. Що таке валові витрати виробництва та обігу?

- а) це витрати, пов'язані з випуском та реалізацією продукції;
- б) це витрати, пов'язані з випуском, реалізацією продукції та позавиробничі витрати;
- в) це сума будь-яких витрат платника, здійснюваних як компенсація вартості товарів, які придбані платником для їх використання у господарчій діяльності;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 12. Чи входять до складу валових витрат платника податку на прибуток суми коштів, добровільно перерахованих неприбутковим організаціям?

- а) ні;
- б) так, але не більше 10 % оподатковуваного прибутку;
- в) так, але не більше 4 % оподатковуваного прибутку;
- г) так, але не більше 5 % оподатковуваного прибутку.

ТЕСТ 13. Платник податку на прибуток не зареєстрований як платник податку на додану вартість.

Куди необхідно відносити суми ПДВ, сплачені постачальникам за сировину, матеріали, вартість яких входить до складу валових витрат платника?

- а) на зменшення податкового зобов'язання з податку на прибуток;
- б) на розрахунки з бюджетом, тобто такі суми ПДВ підлягають відшкодуванню з державного бюджету;
- в) до складу валових витрат платника звітного періоду;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 14. Як визначається прибуток, який підлягає оподаткуванню?

- а) з валового доходу потрібно відняти ПДВ, акцизний збір і валові витрати платника за звітний період;
- б) це різниця між валовими доходами і валовими витратами платника за звітний період;
- в) це різниця між скоригованим валовим доходом і валовими витратами та амортизаційними відрахуваннями;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 15. Чи входять до складу валових витрат підприємства при обчисленні оподаткованого прибутку суми виплаченої матеріальної допомоги?

- а) ні, не входять;
- б) можуть входити в окремих випадках;
- в) так, входять;
- г) немає правильної відповіді,

ТЕСТ 16. Назвіть надходження коштів, які не входять до складу валового доходу платника податку на прибуток.

- а) дохід пвд реалізації придбаних цінних паперів;
- б) дохід від надання фінансових послуг;
- в) сума невикористаної частини коштів, що повертаються зі страхового резерву;
- г) дохід від лізингових (орендних) операцій;
- д) кошти, що надійшли у вигляді міжнародної технічної допомоги.

ТЕСТ 17. Назвіть витрати, що не входять до складу валових витрат платників податку на прибуток для обчислення оподаткованого прибутку:

- а) кошти, добровільно переказані до державного бюджету;
- б) сума безнадійної дебіторської заборгованості, стосовно якої минув термін позовної давності;
- в) сума штрафів, сплачених за порушення господарських договорів;
- г) витрати на утримання приміщень житлового фонду підприємства;
- д) відрахування до Державного пенсійного фонду;
- е) сплата податку на рекламу.

ТЕСТ 18. Назвіть джерело сплати податку на прибуток:

- а) собівартість продукції;
- б) сума отриманого прибутку;
- в) чистий прибуток;
- г) виручка від реалізації продукції;
- д) податковий кредит;
- е) кошти резервного фонду підприємства.

ТЕСТ 19. Назвіть витрати платника податку, які зменшують суму обчисленого податку на прибуток, що буде переказаний до бюджету.

- а) сплачений податок на землю, — витрата, яка використовується для сільськогосподарського виробництва;
- б) витрати на придбання торгових патентів;
- в) сплачений податок на дивіденди;
- г) сплачений комунальний податок;
- д) сплачені штрафи;
- е) сплачені проценти за кредит.

ТЕСТ 20. Назвіть показники, яких достатньо для обчислення суми податку на прибуток:

- а) прибуток підприємства;
- б) чистий прибуток;
- в) сума валових витрат;
- г) сума нарахованих амортизаційних відрахувань;

- д) скоригований валовий дохід;
- е) визначена ставка податку на прибуток.

ТЕСТ 21. Підприємство в поточному році одержало прибуток від реалізації інноваційного продукту (державна реєстрація продукції як інноваційна проведена в липні 2010 року). За якою ставкою треба нарахувати податок?

- а) не оподатковується такий прибуток протягом трьох років після державної реєстрації продукції як інноваційної;
- б) необхідно нарахувати податок за ставкою 25 %;
- в) необхідно нарахувати податок за ставкою 15 %;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 22. Який термін подачі податкової звітності у податкові органи платниками податку на прибуток?

- а) щоквартально до 20 числа місяця, наступного за звітним кварталом;
- б) щоквартально до 15 числа місяця, наступного за звітним кварталом;
- в) щоквартально не пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 23. Документальною перевіркою податкової декларації збільшено прибуток, який підлягає оподаткуванню. Які дії перевіряючого?

- а) необхідно донарахувати податок на прибуток за ставкою 25 % і пеню в розмірі 0,3 % на суму донарахованого податку за несвоєчасну сплату в бюджет;
- б) необхідно донарахувати податок на прибуток за ставкою 25 % і пеню в розмірі 120 % облікової ставки НБУ на суму донарахованого податку за несвоєчасну сплату в бюджет;
- в) необхідно вилучити до бюджету всю суму прибутку, яку платник не включив до суми оподаткованого прибутку;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 24. Чи в усіх випадках накладається фінансова санкція на платника при встановленні неправильного обчислення податку на прибуток?

- а) так, у всіх випадках, оскільки встановлено порушення чинного податкового законодавства;
- б) в окремих випадках фінансова санкція може не накладатися;
- в) це вирішує сам перевіряючий, який виявив порушення обчислення податку на прибуток;
- г) немає правильної відповіді.

ТЕСТ 25. В яких напрямках ведеться податкова перевірка податку на прибуток?

- а) правильність оформлення декларації про податок на прибуток;
- б) своєчасність нарахування авансів;
- в) правильність індексації;
- г) облік вартості матеріалів, комплектуючих;
- д) правомірність використання пільг;
- е) правильність визначення валового доходу та валових витрат;
- є) правильні відповіді б, г, е;
- ж) правильні відповіді а — е.

ТЕСТ 26. Платниками податку на прибуток підприємств є:

- а) фізичні особи, які здійснюють підприємницьку діяльність з метою отримання доходу як на території України, так і за її межами;
- б) суб'єкти господарської діяльності, бюджетні, громадські та інші підприємства, установи та організації, які здійснюють діяльність, спрямовану на отримання прибутку як на території України, так і за її межами;
- в) особа, обсяг оподатковуваних операцій з продажу товарів якої за останні 12 календарних місяців перевищує 300 000 грн;
- г) фізичні чи юридичні особи, які є платниками єдиного податку;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 27. Об'єктом оподаткування податком на прибуток є:

- а) сума балансового прибутку платника податку;
- б) сума скоригованого балансового прибутку з урахуванням приросту-убутку товарно-матеріальних цінностей;
- в) прибуток, який визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу звітного періоду на суму валових витрат та амортизаційних відрахувань;
- г) прибуток, який визначається шляхом розрахунку різниці між валовим доходом та валовими витратами звітного періоду;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 28. До складу валового доходу включають:

- а) загальні доходи від продажу товарів (робіт, послуг), а також доходи від продажу цінних паперів (крім операцій з їх первинного випуску та операцій з їх кінцевого погашення);
- б) суму отриманої міжнародної технічної допомоги;
- в) суми податку на додану вартість, нарахованого на вартість продажу товарів;
- г) суми коштів у частині надмірно сплачених податків, зборів (обов'язкових платежів), що повертаються платнику податку з бюджетів;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 29. До складу валового доходу включають:

- а) кошти або майно, що надходять у вигляді міжнародної технічної допомоги, яка надається іншими державами відповідно до міжнародних угод;
- б) суму убутку балансової вартості товарів (запасів);
- в) доходи, не враховані в обчисленні валового доходу періодів, що передують звітному та виявлені у звітному періоді;
- г) кошти або майно, що надаються у вигляді безповоротної допомоги громадським організаціям інвалідів та підприємствам і організаціям;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 30. До складу валового доходу не включають:

- а) доходи, не враховані в обчисленні валового доходу періодів, що передують звітному, та виявлені у звітному періоді;
- б) доходи від спільної діяльності та у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами, а також доходів від здійснення операцій лізингу;
- в) суми безповоротної фінансової допомоги, отриманої платником податку в звітному періоді;
- г) суми штрафів, неустойки чи пені, фактично одержаних за рішенням сторін договору або за рішенням суду;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 31. До складу валового доходу не включають:

- а) доходи від здійснення банківських, страхових та інших операцій з надання фінансових послуг;
- б) суми одержаного платником податку емісійного доходу;
- в) доходи від торгівлі валютними цінностями, цінними паперами;
- г) суму приросту балансової вартості товарів і запасів на складах, в незавершеному виробництві та у залишках готової продукції;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 32. До складу валових витрат включають:

- а) суму амортизаційних відрахувань, нарахованих платником податку протягом звітного періоду;
- б) суми будь-яких витрат, сплачених протягом звітного періоду у зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва, продажем продукції (робіт, послуг) і охороною праці;
- в) придбання та будівництво основних фондів;
- г) витрати на сплату штрафів, неустойки чи пені за рішенням сторін договору або за рішенням відповідних державних органів, суду;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 33. До складу валових витрат включають:

- а) витрати на сплату вартості торгових патентів;
- б) витрати на виплату дивідендів;
- в) витрати, не підтверджені відповідними розрахунковими, платіжними та іншими документами;
- г) витрати на організацію прийомів, презентацій з рекламними цілями в сумі, що не перевищує двох відсотків від оподаткованого прибутку платника податку за попередній звітний (податковий) рік;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 34. До складу валових витрат не включають:

- а) витрати, пов'язані з професійною підготовкою директора підприємства в українському закладі освіти за профілем підприємства у межах 2% фонду оплати праці минулого року;
- б) суму нарахованого податку з власників транспортних засобів;
- в) суму убутку балансової вартості товарів (запасів);
- г) витрати на відрядження фізичних осіб, що перебувають у трудових відносинах з платником податку;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 35. Витрати на ремонт, реконструкцію, модернізацію та інші поліпшення основних фондів входять до складу валових витрат у розмірі:

- а) у повному обсязі;
- б) не більше 10% оподаткованого прибутку попереднього звітного року;
- в) не більше 2% фонду оплати праці звітного періоду (кварталу);
- г) не більше 10% балансової вартості 1 та 2 – 4 груп основних фондів на початок звітного періоду;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 36. Добровільні перерахування для цільового використання з метою охорони культурної спадщини установам науки, освіти входять до складу валових витрат:

- а) у сумі, що перевищує 1% оподаткованого прибутку минулого податкового періоду;
- б) у сумі, що перевищує 2% оподаткованого прибутку минулого податкового періоду;
- в) у сумі, що не перевищує 10% оподаткованого прибутку минулого податкового періоду;
- г) у сумі, що перевищує 10% оподаткованого прибутку минулого податкового періоду;
- д) правильні відповіді: б, в;
- е) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 37. Перерахування попередньої оплати за товари, вартість яких входять до складу валових витрат, на суму 30 тис. грн відображаються в податковому обліку за умови наявності податкової накладної таким чином:

- а) валові витрати-30 тис. грн, податковий кредит-5 тис. грн;
- б) валові витрати-25 тис. грн, податковий кредит -5 тис. грн;
- в) валові витрати-30 тис. грн, податковий кредит -6 тис. грн;
- г) валові витрати-25 тис. грн., податковий кредит-6 тис. грн;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 38. Отримання попередньої оплати за товари, що реалізуються платником податку на суму 30 тис. грн, відображається в податковому обліку таким чином:

- а) валовий дохід - 30 тис. грн, податкове зобов'язання - 5 тис. грн;
- б) валовий дохід - 25 тис. грн, податкове зобов'язання - 5 тис. грн;
- в) валовий дохід - 30 тис. грн, податкове зобов'язання - 6 тис. грн;
- г) валовий дохід - 25 тис. грн, податкове зобов'язання - 6 тис. грн;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 39. Оприбуткування верстата токарного, загальною вартістю 240 000 грн, згідно з договором купівлі-продажу, відбивається в податковому обліку таким чином:

- а) валові витрати — 200000 грн, податковий кредит — 40 000 грн;
- б) валові витрати — 200000 грн, податковий кредит не виникає;
- в) валові витрати не виникають, податковий кредит — 40000 грн;
- г) валові витрати — 240000 грн, податкові зобов'язання — 40000 грн;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 40. *Балансова вартість запасів і товарів на початок звітного періоду становить 9000 грн, на кінець звітного періоду — 11 000 грн у податковому обліку відображається:*

- а) валовий дохід зменшується на 2000 грн;
- б) валовий дохід збільшується на 2000 грн;
- в) валові витрати зменшуються на 2000 грн;
- г) валові витрати збільшуються на 2000 грн;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 41. *Придбання торгового патенту на суму 300 грн у податковому обліку відображається таким чином:*

- а) у валові витрати входить 300 грн;
- б) оподатковуваний прибуток зменшується на 300 грн;
- в) податок на прибуток зменшується на 300 грн;
- г) у валові витрати входить 150 грн;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 42. *Амортизації підлягають витрати з:*

- а) придбання товарів і запасів для забезпечення господарської діяльності підприємства;
- б) придбання основних фондів та нематеріальних активів виробничого призначення;
- в) нарахування заробітної плати робітникам підприємства;
- г) придбання основних фондів та нематеріальних активів невиробничого призначення;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 43. Амортизація в оподаткуванні прибутку підприємств — це:

- а) поступове віднесення витрат з придбання або виготовлення основних фондів на зменшення скоригованого прибутку платника податку;
- б) поступове віднесення витрат з придбання або виготовлення основних фондів на собівартість продукції;
- в) поступове збільшення доходу платника податку на суму зносу основних засобів і нематеріальних активів;
- г) правильні відповіді: а, в;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 44. Податковими періодами з податку на прибуток підприємств є:

- а) календарні місяць, квартал;
- б) календарні квартал, рік;
- в) календарні квартал, півріччя, три квартали, рік;
- г) календарний місяць або календарний квартал залежно від обсягів оподатковуваних операцій платника податку;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 45. Податок на прибуток підприємств за другий квартал звітного року підлягає перерахуванню:

- а) до 30 червня;
- б) до 30 липня;
- в) до 9 серпня;
- г) до 19 серпня;
- д) правильної відповіді немає.

Тема 12. ОПОДАТКУВАННЯ Й ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 12.1. Теоретичні засади місцевого оподаткування.

Питання 12.2. Основні аспекти податкового контролю місцевих податків і зборів.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 12.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Місцеві податки і збори. Комунальний податок. Податок з реклами. Податок з продажу імпортованих товарів. Збір за паркування автотранспорту. Ринковий збір. Збір за видачу ордера на квартиру. Курортний збір. Збір за участь у бігах на іподромі. Збір за виграш на бігах на іподромі. Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі. Збір за право на використання місцевої символіки. Збір за право на проведення кіно- і телезйомок. Збір за право на проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей. Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі. Збір з власників собак.

12.1. Теоретичні засади місцевого оподаткування

Місцеві податки і збори — це податки і збори, що встановлюються органами місцевого самоврядування відповідно до чинного законодавства України. Вони є обов'язковими до оплати в межах визначених адміністративно-територіальних одиниць і зараховуються до місцевих бюджетів.

Відповідно до чинного законодавства органи місцевого самоврядування, приймаючи рішення про встановлення місцевих податків і зборів, затверджують положення про порядок стягування кожного податку чи збору.

Місцеві ради в межах своєї компетенції мають право вводити пільгові податкові ставки, цілком скасовувати місцеві податки і збори, що є не обов'язковими до сплати, звільняти чи надавати відстрочки з місцевих податків і зборів окремим категоріям платників.

Згідно з Декретом Кабінету Міністрів України № 56-93 від 20.05.1993 р. «Про місцеві податки і збори» з подальшими змінами і доповненнями встановлено такі місцеві податки і збори:

- а) місцеві податки:
 - комунальний податок;
 - податок з реклами;

- податок з продажу імпортованих товарів;
- б) місцеві збори:
 - збір за паркування автотранспорту;
 - ринковий збір;
 - збір за видачу ордеру на квартиру;
 - курортний збір;
 - збір за участь у бігах на іподромі;
 - збір за виграш на бігах на іподромі;
 - збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі;
 - збір за право використання місцевої символіки;
 - збір за право проведення кіно- і телезімокс;
 - збір за проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей;
 - збір за проїзд на території прикордонних областей автотранспорту, що прямує за кордон;
 - збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі;
 - збір з власників собак.

Надмірно сплачені суми місцевих податків і зборів зараховуються чи повертаються платникам відповідно до законодавства України.

Контроль за сплатою місцевих податків і зборів здійснюється органами Державної податкової служби і міськими, селищними, сільськими радами, що їх устанавлюють.

Місцеві податки і збори, внесені за рахунок коштів юридичних осіб, їх філій, відділень, представництв та інших відособлених підрозділів, відносять до валових витрат виробництва.

Фізичні особи сплачують місцеві податки і збори за рахунок власних доходів.

Комунальний податок. Платниками комунального податку в Україні є юридичні особи, за винятком бюджетних установ, планово-дотаційних, сільгоспідприємств. Об'єктом обкладання є річний фонд оплати праці, розрахований, виходячи з розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян (17 грн). Гранична ставка не повинна перевищувати 10% річного фонду оплати праці. Облік здійснюють податкові інспекції на місцях. Джерелом сплати є прибуток (дохід), що залишається в розпорядженні юридичних осіб.

Податок з реклами. Платниками податку з реклами є юридичні і фізичні особи, що рекламують свою продукцію чи діяльність. Об'єктом обкладання є вартість послуг за встановлення і розміщення реклами. Гранична ставка — 0,1% вартості послуг за розміщення

одноразової реклами і 0,5% — за розміщення реклами на тривалий час. Облік платників проводять органи, на які покладені функції розміщення реклами. Податок виплачується під час сплати послуг і за рахунок собівартості продукції чи за рахунок особистих коштів. Цей податок встановлено на усі види оголошень, повідомлень, переданих з комерційною метою за допомогою засобів масової інформації, каталогів, афіш, плакатів. Податок утримують рекламні агенти, які щокварталу здають звіт до податкової служби і перераховують суми податку не пізніше 20 числа кожного місяця.

Податок з продажу імпортованих товарів. Платниками податку з продажу імпортованих товарів є юридичні особи і громадяни, які зареєстровані як суб'єкти підприємництва. Об'єктом оподаткування є сумарна вартість товарів за ринковими цінами, що зазначається у декларації, яка подається щоквартально до державної податкової інспекції району (міста) за місцезнаходженням (місцем проживання) суб'єкта підприємництва.

Граничний розмір податку з продажу імпортованих товарів не повинен перевищувати трьох відсотків виручки, одержаної від реалізації цих товарів.

Збір за паркування автотранспорту. Платниками збору є юридичні і фізичні особи, які припарковують автомобілі в спеціально відведених чи обладнаних місцях. Об'єктом оподаткування є одна година паркування автотранспорту. Податок сплачується водієм на місці паркування. Ставка (граничний розмір) — 3% неоподаткованого мінімуму доходів громадян у спеціально обладнаних місцях і 1% у відведених місцях. Перелік платників визначається органами місцевого самоврядування. Джерелом сплати податку є собівартість продукції чи особисті кошти.

Ринковий збір — це плата за торгові місця на ринках і в павільйонах, на критих та відкритих столах, майданчиках для торгівлі з автомашин, візків, мотоциклів, ручних візків. Платники — юридичні і фізичні особи, що реалізують сільськогосподарську та промислову продукцію. Об'єктом оподаткування є торгове місце. Ставка податку: для фізичних осіб — від 0,05 до 0,15 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (від 0,85 грн до 2,55 грн) за кожне торговельне місце;

для юридичних осіб — від 0,2 до 2 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 3,40 грн до 34 грн) за кожне торгівельне місце за кожний день торгівлі. Облік платників веде адміністрація ринку. Ринковий збір справляється до початку реалізації продукції, а термін перерахування збору в бюджет визначається рішенням місцевого органу самоврядування. Джерелом сплати є собівартість продукції або особисті кошти.

Ринки перераховують до місцевого бюджету 50% зібраного ринкового збору. Кошти, які залишаються в розпорядженні ринку, використовуються таким чином: 30% — на розвиток ринку; 20% — на покриття витрат з утримання ринку.

Збір за видачу ордера на квартиру сплачується за послуги, пов'язані з видачею документа, що дає право на заселення квартири. Платниками збору є одержувачі ордера. Об'єктом обкладання виступають послуги, пов'язані з видачею ордера. Ставка податку становить 30% неоподаткованого мінімуму доходів громадян на час і оформлення ордера на квартиру. Облік платників здійснюється органами обліку і розподілу житла. Збір сплачується в бюджет через установи банків до одержання ордера. Джерелом сплати є особисті кошти одержувача ордера.

Курортний збір. Платниками курортного збору є громадяни, що перебувають у курортній місцевості. Об'єктом оподаткування є проживання в межах курортної місцевості. Граничний розмір курортного збору не може перевищувати 10% неоподаткованого мінімуму доходів громадян (н.м.д.г. = 1,70 грн). Облік платників здійснюють адміністрації готелів, квартирно-посередницькі організації, органи внутрішніх справ, що контролюють дотримання паспортного режиму. Збір утримується під час реєстрації не пізніше триденного терміну з дня прибуття. Джерелом сплати є особисті кошти платників. Від сплати курортного збору звільняються:

- діти віком до 16 років;
- інваліди та особи, що їх супроводжують;
- учасники Великої Вітчизняної війни;
- воїни-інтернаціоналісти;
- учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;

— особи, які прибули за путівками та курсівками в санаторії, будинки відпочинку, пансіонати, включаючи містечка та бази відпочинку;

— особи, які прибули до курортної місцевості у службове відрядження, на навчання, постійне місце проживання, до батьків та близьких родичів;

— особи, які прибули за плановими туристичними маршрутами туристично-екскурсійних установ і організацій, а також які здійснюють подорож за маршрутними книжками;

— чоловіки віком 60 років і старші, жінки віком 55 років і старші.

При зміні платником місця проживання в межах курортної місцевості курортний збір повторно не справляється.

Збір за участь у бігах на іподромі справляється з юридичних осіб і громадян, які виставляють своїх коней на змагання комерційного характеру.

Граничний розмір збору за участь у бігах на іподромі за кожного коня не повинен перевищувати трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Збір справляється адміністрацією іподромів до початку змагань.

Збір за виграш на бігах на іподромі справляється адміністрацією іподромів з осіб, які виграли в грі на тоталізаторі на іподромі, під час видачі їм виграшу. Його граничний розмір не повинен перевищувати шести відсотків від суми виграшу. Терміни перерахування до бюджету визначаються місцевими органами самоврядування.

Збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі, справляється у вигляді відсоткової надбавки до плати, установлені за участь у грі. Граничний розмір цього збору не повинен перевищувати 5% суми такої надбавки,

Платником цього збору є кожен учасник гри. А справляє збір адміністрація іподрому у момент придбання гравцем квитка на участь у грі.

Збір за право на використання місцевої символіки справляється з юридичних осіб і громадян, які використовують цю символіку з комерційною метою. Об'єктом є вартість виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг з використанням місцевої символіки. Граничний розмір не повинен

перевищувати 0,1% з юридичних осіб і п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що займаються підприємництвом. Облік платників здійснюють органи місцевого самоврядування, що видають дозвіл на використання символіки. Джерелом сплати є собівартість продукції чи особисті кошти платника.

Збір за право на проведення кіно- і телезйомок вносять комерційні кіно- і телеорганізації, включаючи організації з іноземними інвестиціями та зарубіжні організації, які проводять зйомки, що потребують від місцевих органів державної виконавчої влади додаткових заходів (виділення наряду міліції, оточення території зйомок тощо).

Граничний розмір збору за право на проведення кіно- і телезйомок не повинен перевищувати фактичних витрат на проведення зазначених заходів.

Збір за право на проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей сплачують юридичні особи і громадяни, які мають дозвіл на проведення аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей.

Об'єктом збору за право на проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей є вартість заявлених до місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу товарів, виходячи з їх початкової ціни або суми, на яку випускається лотерея.

Граничний розмір збору за право на проведення місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей не повинен перевищувати 0,1 відсотка вартості заявлених до місцевих аукціонів, конкурсного розпродажу товарів або від суми, на яку випускається лотерея.

Збір за право на проведення місцевих аукціонів і конкурсного розпродажу справляється за три дні до їх проведення.

Збір за право на проведення лотерей справляється під час одержання дозволу на випуск лотереї. Граничний розмір збору за право і на проведення лотерей з кожного учасника не повинен перевищувати трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі — це плата за оформлення та видачу дозволів на торгівлю у спеціально відведених для цього місцях (ст. 17 Декрету Кабінету Міністрів України про місцеві податки і збори).

Цей збір справляється з юридичних осіб та громадян, які реалізують сільськогосподарську, промислову продукцію та інші товари залежно від площі торговельного місця, його територіального розміщення і виду продукції.

Граничний розмір цього збору не повинен перевищувати:

— 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (340грн) для суб'єктів, які постійно здійснюють торгівлю у спеціально відведених місцях;

— одного неоподатковуваного мінімуму доходів громадян на день (17 грн) — за разову торгівлю.

Збір з власників собак. Його платниками є громадяни — власники собак (крім службових), які проживають у будинках державного та громадського житлового фонду, а також у приватизованих квартирах. Виняток становлять громадяни, які проживають у приватних будинках.

Збір з власників собак справляється з громадян щороку органами житлово-комунального господарства. Граничний розмір збору не повинен перевищувати 10% неоподатковуваного мінімуму доходів громадян (1,70 грн) при його нарахуванні. Що стосується підприємств — власників собак, то вони цей збір не сплачують.

Примітка 1

Термін дії дозволу на розміщення об'єктів торгівлі чинним законодавством не встановлено. Тому органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень ***самостійно встановлюють термін дії дозволу*** та порядок його отримання шляхом затвердження положення про зазначений збір. При цьому в багатьох регіонах України цей термін встановлено ***в межах одного року***.

Із таким станом справ повністю згодна ДПАУ: у листі від 09.04.2003 р. № 3975/6/15-4416 головний податковий орган відзначає, що видача безстрокових дозволів на розміщення об'єктів торгівлі або видача їх разово недоцільна з погляду перспектив розвитку населених пунктів, тому рішення, прийняті органами місцевого самоврядування, не суперечать нормам чинного законодавства.

Проте Держкомпідприємництва у своєму листі від 19.10.2004 р. № 7197 наполягає на тому, що збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі має сплачуватися ***за кожний***

об'єкт один раз при видачі такого дозволу, а не щороку або щокварталу.

У деяких регіонах України необхідність отримання дозволу на розміщення об'єктів сфери послуг установлено. Тому перед початком своєї діяльності підприємству потрібно з'ясувати в місцевій раді, чи приймалося рішення про отримання дозволу на розміщення об'єктів сфери послуг. Якщо отримання такого дозволу передбачено рішенням органу місцевого самоврядування, *отримати дозвіл необхідно*, але без сплати збору.

Що стосується платників єдиного податку, то їх звільнено від сплати збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг. Проте *отримати дозвіл на розміщення об'єктів торгівлі єдиноподатники повинні*.

Платники місцевих зборів самостійно розраховують суми податкових зобов'язань на підставі рішень органів місцевого самоврядування.

Терміни сплати податкових зобов'язань і подання звітності встановлюються рішенням органу місцевого самоврядування.

Так, якщо *базовий податковий (звітний) період для місцевого збору дорівнює календарному місяцю*, то відповідний розрахунок необхідно подати до податкового органу *не пізніше 20 числа місяця, наступного за звітним*.

Якщо *базовий податковий (звітний) період дорівнює календарному кварталу*, податковий розрахунок подається:

- за I квартал — не пізніше 10 травня;
- за II квартал — не пізніше 9 серпня;
- за III квартал — не пізніше 9 листопада;
- за IV квартал — не пізніше 9 лютого.

У разі встановлення органом місцевого самоврядування базового податкового (звітного) періоду, що *дорівнює календарному року*, податковий розрахунок подається не пізніше 1 березня наступного за звітним року.

Суми нарахованих (сплачених) місцевих зборів підприємства відносять до складу валових витрат звітного періоду.

12.2. Податковий контроль місцевих податків і зборів

У разі несплати у встановленому порядку місцевих податків і зборів чи заниження їх суми платники й органи, на які покладена відповідальність за своєчасну сплату (перерахування) у місцеві бюджети, сплачують суми donарахованих органами Державної податкової служби місцевих податків і зборів, штраф у розмірі 100% donарахованих сум і пеню, нараховану виходячи з 120% облікової ставки Національного банку України, що діє на дату складання акта перевірки.

Не застосовуються фінансові санкції до платників податків, які до початку перевірки органом Державної податкової служби знайшли факт заниження суми місцевих податків і зборів, у письмовій формі повідомили про це зазначені органи, сплатили недоїмку і нараховану пеню.

Під час проведення **контролю податку на рекламу** важливо установити повноту включення в оподатковуваний оборот вартості виготовлення і розміщення реклами. З цією метою посадова особа податкової служби встановлює об'єкт оподаткування і фактично понесені витрати на рекламу, які з'ясовуються постатейно.

Далі звертається увага на повноту включення у звітність сум оподаткування і правильність застосування ставок податку. Особлива увага приділяється тим об'єктам реклами, що не включені в оподатковуваний оборот.

При перевірці контролюється своєчасність сплати податку на рекламу до бюджету, а також своєчасність представлення звітності в податкові органи.

За несвоєчасне перерахування податку з реклами сплачується пеня в розмірі 120% облікової ставки НБУ, що діє на дату складання акта перевірки.

За несвоєчасну сплату податку з реклами чи заниження його сум платник сплачує суму, donараховану органами Державної податкової служби, і штраф у розмірі 100% donарахованих сум. За несвоєчасну сплату **комунального податку** встановлена пеня в розмірі 120% облікової ставки Національного банку України за кожний день прострочення, а на посадових осіб, винних у порушенні своєчасності сплати комунального податку, може бути накладений штраф від 5 до 10 неоподатковуваних мінімумів до-

ходів громадян. При повторному порушенні своєчасності сплати комунального податку протягом року встановлений штраф від 10 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Податковий контроль здійснюється, як правило, щомісяця в міру надання звітності і сплати комунального податку.

Разом зі звітністю інспектор встановлює, чи обґрунтовано надані пільги з цього податку органами місцевого самоврядування. При перевірці правильності розрахунку чисельності працівників варто звернути увагу на працівників, що входять і не входять до середньосписочної чисельності працюючих.

Податковий інспектор відповідно до виписки банку перевіряє своєчасність і повноту сплати комунального податку і за наявності виявлених порушень фіксує їх в акті перевірки з одночасним нарахуванням пені і пропозицій з накладення штрафних санкцій.

Крім цього, встановлюється правильність проведених розрахунків комунального податку, а також повнота відображеної суми фактично сплачених сум податку.

Важливим питанням під час перевірки є правильність відображення сум комунального податку в складі валових витрат.

При заниженні сум **збору за паркування автотранспорту** стягується штраф у розмірі 100% (чи 200 % у разі повторного порушення протягом року) донарахованої за результатами перевірки суми збору й у разі несвоєчасного їх внесення чи неподання в строк звітності — 10% зборів, що мають бути сплачені.

Податковий контроль правильності розрахунку і своєчасності сплати збору за паркування автотранспорту до місцевих бюджетів здійснюється щокварталу на підставі наданої декларації.

Інспектор уточнює, чи мається дозвіл на паркування автотранспорту. Особлива увага приділяється повноті внесків у місцевий бюджет сум за паркування автотранспорту. З цією метою на місці паркування автотранспорту перевіряється наявність талонів на право паркування автотранспорту, правильність їх ведення і повнота оприбуткування отриманих коштів. Інспектор звіряє звіт про отриманий наявний виторг і збір за паркування

автотранспорту з виданими талонами, а також відбитими сумами збору в бухгалтерському обліку.

Важливим питанням під час перевірки є повнота і своєчасність, відображені у звітності отриманого збору за паркування автотранспорту. При цьому значна увага приділяється відповідності даних декларації з фактично отриманою сумою збору за паркування автотранспорту. Вибірково під час перевірки інспектор здійснює перевірку фактичного відображення всіх місць стоянки, наявності талонів на право паркування і часу, на який вони виписані.

Під час перевірки декларації важливо встановити повноту і своєчасність сплати збору за паркування автотранспорту. При цьому звіряються відомості, які підтверджують перерахування (виписка банку, платіжні доручення і т. ін.) з даними, відбитими в декларації. За наявності розбіжностей здійснюється фіксація в акті перевірки з нарахуванням штрафних санкцій.

Під час здійснення податкового **контролю сплати ринкового збору** проводяться вибіркові раптові перевірки щодо плати окремими платниками ринкового збору. Повнота перерахувань визначається за платіжними документами (виписками банку, платіжними дорученнями і т. ін.). Розраховані суми ринкового збору порівнюються з фактичними торговими місцями, що є в розпорядженні адміністрації ринку.

Під час перевірки важливим питанням є правильне визначення торгових місць на ринку, з яких не сплачують ринковий збір. При заниженні сум ринкового збору стягується штраф у розмірі 100% (чи 200% у разі повторного порушення протягом року) донарахованої за результатами перевірки суми збору і 10%, що підлягають сплаті у разі несвоечасності їх внесення чи неподання в обумовлений термін звітності.

Під час перевірки податковими органами сплати **збору за видачу ордера на квартиру** розглядаються такі питання:

— кількість виданих ордерів. З цією метою податковий інспектор перевіряє книгу обліку виданих ордерів, де повинні бути зроблені помітки про сплату збору з відображенням номера квитанції і дати сплати;

— повнота і правильність розрахунку збору за видачу ордерів на квартиру;

- повнота і своєчасність перерахувань збору в місцевий бюджет;
- правильність складання звіту і своєчасність надання до податкових органів.

При виявленні несвоєчасності перерахування збору нараховується пеня в розмірі 120% облікової ставки НБУ.

Звітність про розрахунок **курортного збору** надається в державні податкові органи в термін, встановлений для квартальної і річної бухгалтерської звітності.

Під час перевірки податковим органом правильності обчислення і своєчасності сплати насамперед перевіряється повнота відображення в обліку курортного збору. На підставі карток приписки, у яких повинен бути зроблений відповідний запис про сплату курортного збору, під час перевірки встановлюється, чи всі суми були включені в розрахунок і відбиті в бухгалтерському обліку.

Далі з'ясовується правильність використання пільг при сплаті курортного збору. Для цього посадова особа податкової служби аналізує картки приписки і фактично сплачені суми.

Під час перевірки правильності оформлення сплати курортного збору перевіряються квитанції про сплату збору. Квитанції повинні бути виготовлені відповідно до вимог Правил виготовлення бланків цінних паперів і документів строгого обліку за єдиною формою на всій території органу місцевого самоврядування, на якому прийнято рішення про введення курортного збору.

При зіставленні квитанцій про сплату і записів у картках тимчасової прописки встановлюється, чи було у всіх картках відбито номери квитанції і дати оплати збору чи причини звільнення від сплати. При несвоєчасному перерахуванні курортного збору нараховується пеня в розмірі 120% облікової ставки НБУ. Штрафні санкції стягуються в розмірі 100% (200% у разі повторного порушення протягом року) від донарахованої за результатами перевірки суми збору.

ВИСНОВКИ

Місцеві податки і збори — це податки і збори, що встановлюються органами місцевого самоврядування відповідно до чинного законодавства України. Вони є обов'язковими до сплати в межах

визначених адміністративно-територіальних одиниць і зараховуються до місцевих бюджетів.

У разі несплати у встановленому порядку місцевих податків і зборів чи заниження їх суми платники й органи, на які покладена відповідальність за своєчасну сплату (перерахування) у місцеві бюджети, сплачують суми донарахованих органами Державної податкової служби місцевих податків і зборів, штраф у розмірі 100% донарахованих сум і пеню, нараховану, виходячи з 120% облікової ставки Національного банку України, що діє на дату складання акта перевірки.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте перелік місцевих податків.
2. Дайте перелік місцевих зборів.
3. Джерело покриття місцевих податків і зборів для юридичних осіб.
4. Джерело покриття місцевих податків і зборів для фізичних осіб.
5. Суб'єкти та об'єкт комунального податку.
6. Суб'єкти та об'єкт податку з реклами.
7. Суб'єкти та об'єкт податку з продажу імпортованих товарів.
8. Збір за паркування автотранспорту: платники збору та об'єкт оподаткування.
9. Ринковий збір: платники збору та об'єкт оподаткування.
10. Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі: платники збору та об'єкт оподаткування.

Тестові завдання до теми 12 (23 тести)

ТЕСТ 1. Яке основне призначення місцевих податків і зборів?

- а) регулювання розвитку промисловості та послуг на місцевому рівні;
- б) підтримка вітчизняних виробників;
- в) формування доходів місцевих бюджетів;
- г) підвищення якості комунальних послуг;
- д) розвиток місцевої інфраструктури.

ТЕСТ 2. Який вид місцевих податків стягується з юридичних і фізичних осіб, що використовують символіку:

- а) збір за право на проведення місцевих аукціонів і розпродажу;

- б) збір за право на використання місцевої символіки;
- в) ринковий збір.

ТЕСТ 3. Комунальний податок розраховується:

- а) у розмірі 5% річного фонду оплати праці юридичними особами;
- б) у розмірі 7% річного фонду оплати праці юридичними і фізичними особами;
- в) у розмірі 10% річного фонду оплати праці юридичними особами.

ТЕСТ 4. Не є рекламною продукцією та не підлягає оподатковуванню:

- а) вартість рекламних щитів;
- б) вартість інформаційних вивісок при вході в приміщення, де розміщується юридична або фізична особа;
- в) оголошення на телебаченні.

ТЕСТ 5. Комунальний податок стягується з:

- а) підприємців;
- б) юридичних осіб;
- в) юридичних осіб, крім бюджетних установ, організацій, планово-дотаційних, сільськогосподарських підприємств;
- г) громадян;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 6. Граничний розмір комунального податку не повинен перевищувати:

- а) 10% річного ФОП, обчисленого виходячи з розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян;
- б) 5% річного ФОП;
- в) 5% річного ФОП, обчисленого виходячи з розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян;
- г) 10% річного ФОП;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 7. При вирахуванні середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу не враховуються:

- а) працівники, що знаходились у відрядженнях;
- б) студенти та учні навчальних закладів, які проходять виробничу практику або на період літніх канікул і зараховані на робочі місця та посади;
- в) прийняті на роботу з випробуванням;
- г) працівники, що знаходились у тарифних відпустках;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 8. Шляхом підсумовування чисельності працівників облікового складу за кожний календарний день звітного місяця, включаючи святкові (неробочі) і вихідні дні, та розподілу отриманої суми на число календарних днів звітного місяця розраховується:

- а) річний фонд оплати праці;
- б) середньооблікова чисельність в еквіваленті повної зайнятості;
- в) середньооблікова чисельність працівників за звітний місяць;
- г) середньооблікова чисельність працівників за звітний квартал;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 9. Спеціальна інформація про осіб як юридичних, так і фізичних, продукція (товари, роботи, послуги, цінні папери) яких поширюється в будь-якій формі або будь-яким способом з метою прямого або непрямого одержання прибутку, — це:

- а) оголошення;
- б) антиреклама;
- в) реклама;
- г) пропозиція;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 10. Об'єкт податку з реклами — це:

- а) вартість послуг за встановлення та розміщення реклами;
- б) сума оплати за рекламу;
- г) отриманий прибуток завдяки рекламі;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 11. Підлягає оподаткуванню податком з реклами:

- а) вартість інформаційних вивісок при вході в приміщення, де розміщується юридична або фізична особа;
- б) розміщення рекламних роликів на телебаченні з комерційною метою;
- в) оголошення або повідомлення про зміну місця розміщення підприємства, установи або організації, номерів телефонів, факсів, телетайпів тощо;
- г) вивіски або таблички з повідомленнями про обмеження пересування, виконання ремонтних, аварійних та інших подібних видів робіт;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 12. Граничний розмір податку з реклами за розміщення одноразової реклами:

- а) не повинен перевищувати 0,5% вартості послуг;
- б) не повинен перевищувати 0,1 % вартості послуг;
- в) повинен перевищувати 0,5% вартості послуг;
- г) повинен перевищувати 0,1 % > вартості послуг;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 13. Граничний розмір податку з реклами за розміщення тривалої реклами:

- а) не повинен перевищувати 0,5% вартості послуг;
- б) не повинен перевищувати 0,3% вартості послуг;
- в) повинен перевищувати 0,5% вартості послуг;
- г) повинен перевищувати 0,1 % вартості послуг;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 14. Плата за торговельні місця на ринках і в павільйонах, на критих і відкритих столах, майданчиках для торгівлі з автомашин, візків, мотоциклів, ручних візків, що стягується з юридичних осіб і громадян, які реалізують сільськогосподарську та промислову продукцію та інші товари, — це:

- а) збір за розміщення об'єктів торгівлі;
- б) плата за торговий патент;
- в) ринковий збір.

ТЕСТ 15. Ринковий збір сплачується:

- а) до початку торгівлі;
- б) авансом за день до початку торгівлі;
- в) після завершення торгівлі;
- г) після завершення торгівлі у разі одержання доходу;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 16. Документальне оформлення сплати ринкового збору торгівцями здійснюється:

- а) шляхом декларування збору;
- б) через касовий апарат адміністрації ринку;
- в) шляхом запису в Книзі обліку доходів та витрат;
- г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 17. Ринковий збір стягується:

- а) з підприємств торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування, які розміщені в стаціонарних приміщеннях (магазинах, кіосках, наметах) на території ринку;
- б) з юридичних осіб і громадян, які реалізують сільсько-господарську та промислову продукцію та інші товари на території ринку;
- в) з власних торгово-закупівельних підрозділів ринку незалежно від займаного місця;
- г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 18. Об'єкт оподаткування збором за паркування автотранспорту — це:

- а) вартість автомобілів;
- б) кількість населення в населеному пункті, де відбувається паркування;
- в) час, за який проводиться паркування автотранспорту в спеціально обладнаних чи відведених для цього місцях;
- г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 19. Ставка збору за паркування автотранспорту встановлюється з розрахунку:

а) за одну годину паркування, її граничний розмір не має перевищувати 1% НМДГ в спеціально обладнаних місцях і 3% НМДГ у відведених місцях;

б) за день паркування її граничний розмір не має перевищувати 1% НМДГ у спеціально обладнаних місцях і 3% НМДГ у відведених місцях;

в) за одну годину паркування, її граничний розмір не має перевищувати 3% НМДГ у спеціально обладнаних місцях і 1% НМДГ у відведених місцях;

г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 20. Платниками збору з власників собак є:

а) громадяни-власники собак (крім службових);

б) громадяни-власники собак;

в) громадяни-власники собак (крім службових), які проживають у будинках державного і громадського житлового фонду та приватизованих квартир;

г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 21. Граничний розмір збору з власників собак не має перевищувати:

а) 1 НМДГ за кожного собаку;

б) 1% НМДГ за кожного собаку;

в) 5% НМДГ з кожного громадянина — власника собак;

г) 10% НМДГ за кожного собаку;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 22. Платниками збору за участь у бігах на іподромі є:

а) особи, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі;

б) юридичні особи та громадяни, які виставляють своїх коней на змагання комерційного характеру;

в) особи, які виграли в грі на тоталізаторі іподрому;

г) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 23. Від сплати курортного збору не звільняються:

а) діти віком до 16 років;

б) інваліди та особи, які їх супроводжують;

в) особи, які прибули за путівками та курсівками в санаторії, будинки відпочинку, пансіонати, включаючи містечка та бази відпочинку;

г) особи, які прибули за плановими туристичними маршрутами туристично-екскурсійних установ і організацій, а також які здійснюють подорож за маршрутними книжками;

д) чоловіки віком 60 років і старші, жінки віком 55 років і старші;

е) правильної відповіді немає.

Тема 13. ПРОВЕДЕННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ ПЕРЕВІРОК ЗА ОКРЕМИМИ ПОДАТКАМИ

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 13.1. Перевірка платника податку з власників транспортних засобів.

Питання 13.2. Перевірка порядку справляння державного мита.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 13.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Первинний облік. Нарахування та сплата податку з власників транспортних засобів. Звіт про наявність та рух основних фондів, амортизацію (знос). Державний класифікатор України „Класифікація основних фондів”. Справляння державного мита. У судах. У нотаріальній конторі. В органах РАГСу. За операції з цінними паперами. На аукціоні. Мито. Принципи митного регулювання. Митна територія України. Митний кордон. Митний контроль. Митний збір. Об'єкт оподатковування. Види мита. Особливі види мита. Види ставок мита. Плата за землю. Платники плати за землю. Ставки земельного податку. Звільнення від земельного податку. Порядок обчислення

земельного податку. Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.

13.1. Перевірка платника податку з власників транспортних засобів

13.1.1. Особливості нарахування, сплати та контролю податку з власників транспортних засобів — юридичних осіб

Перевірки з питань дотримання платниками податкового законодавства щодо податку з власників транспортних засобів проводяться працівниками підрозділів Державної податкової служби України відповідно до Указу Президента України від 23.11.98 № 817/98 «Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності» зі змінами та доповненнями.

У процесі цих перевірок з'ясовується повнота внесення до розрахунків усіх транспортних засобів, що підлягають оподаткуванню, об'єм їх циліндрів, потужність електродвигуна, довжина корпусу та інші питання. Для цього перевіряється:

- облік основних засобів підприємства;
- рішення про введення в експлуатацію (допуск до експлуатації) транспортних засобів, що не проходять техогляд;
- платіжні доручення про внесення податку до бюджету (ця інформація зіставляється з даними розрахунку з податку з власників транспортних засобів, поданому підприємством до податкової адміністрації);
- накази по підприємству;
- реєстраційні картки транспортних засобів, що видаються органами ДАІ.

Первинний облік ведеться відповідно до типових форм, затверджених наказом Міністерства статистики України від 29 грудня 1995 року № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку»:

- типової форми № 03-1 «Акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»;
- типової форми №03-2 «Акт прийому-передачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів»;
- типової форми № 03-3 «Акт на списання основних засобів» і № 03-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»;

— типової форми № 03-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини»;

— типової форми № 03-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів», що застосовується для аналітичного обліку та узагальнення інформації про всі типи основних фондів на підприємстві. Форма містить дані про технічні особливості об'єкта, норми амортизаційних відрахувань та ін;

— типової форми № 03-7 «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» застосовується для реєстрації інвентарних карток;

— типової форми № 03-8, що застосовується при ручній обробці облікової інформації для обліку руху основних засобів за класифікаційними групами;

— типової форми № 03-9 «Інвентарний список основних засобів».

Бухгалтерський облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» (національний стандарт бухгалтерського обліку № 7), код 105 «Транспортні засоби» (див. таблицю 13.1).

Таблиця 13.1 - Бухгалтерський облік поширених операцій з обліку основних засобів (транспортні засоби)

№ з/п	Зміст операції	Бухгалтерський облік	
		Дт	Кт
1.	Придбання трансп. засобу	152 "Придбання основних засобів"	631 "Розрахунки з постачальниками"
2.	Введення в експлуатацію	105 "Основні засоби" (транспортні засоби)	152 "Придбання основних засобів"
3.	Трансп. засоби, передані у фін. оренду	161 "Заборгованість за майно, передане у фінансову оренду"	10 "Основні засоби"
4.	Трансп. засоби, отримані у фін. оренду	10 "Основні засоби"	531 "Зобов'язання з фінансової оренди"

Бухгалтерський облік нарахування та сплати податку з власників транспортних засобів (див. таблицю 13.2) містить перевірку рахунків:

- рахунок 83 - "Амортизація";
- рахунок 641 - "Розрахунки з податків";
- рахунок 92 - "Адміністративні витрати";
- рахунок 311 - "Поточні рахунки в національній валюті".

Далі звертається увага на:

- розрахунок амортизації з автотранспорту;
- статистичний звіт ф. № 1-гр (авто) ТР, додаток № 1 до цієї форми;
- акт проведення Державного технічного огляду.

Таблиця 13.2-Бухгалтерський облік нарахування та сплати податку з власників транспортних засобів

№ з/п	Зміст операції	Бухгалтерський облік	
		Дт	Кт
1.	Нараховано податок з власників транспортних засобів	92 "Адміністративні витрати"	641 "Розрахунки за податками"
2.	Перераховано квартальну суму податку до бюджету	641 "Розрахунки за податками"*	311 "Поточні рахунки в національній валюті"

*Аналітичний рахунок „Податок з власників транспортних засобів”.

У зв'язку з тим, що підприємства автомобільного транспорту загального користування звільнюються від сплати податку з власників транспортних засобів щодо транспортних засобів, зайнятих на перевезенні пасажирів, на які в установленому законом порядку визначено тарифи оплати проїзду в цих транспортних засобах незалежно від форм власності, під час проведення перевірок в цих підприємствах слід розглядати документи, а саме: накази, розпорядження, графіки маршрутів та ін., транспортних засобів, зайнятих на перевезенні пасажирів, і перевірити правильність виключення із оподаткування такого транспорту.

Згідно з наказом Держкомстату України від 26 грудня 1997 року № 112 „Про методологічні пояснення” кожен суб'єкт підприємницької діяльності повинен мати **звіт про наявність та рух основних фондів, амортизацію (знос)**, який складається на підставі даних первинного бухгалтерського обліку та звітності, а саме: інвентарних карток або книг обліку основних фондів, актів на списання основних фондів, таблиць розрахунку амортизаційних відрахувань та інших первинних документів обліку основних фондів.

Підприємства та організації всіх галузей економіки незалежно від підпорядкування та форми власності (крім малих підприємств та кооперативів), які знаходяться на самостійному балансі і мають статус юридичної особи, житлові та житлово-будівельні кооперативи, структурні одиниці (з правом відкриття поточних та розрахункових рахунків), що знаходяться на території регіону, а також спільні підприємства складають статистичний звіт за формою № 11-оф.

На підставі даних цього звіту особа, яка перевіряє, зможе визначити всі основні фонди, що враховуються на балансі підприємства, організації, включаючи основні фонди, здані в оперативну оренду, безкоштовно надані та недіючі (що знаходяться на консервації, у резерві тощо).

Крім того, відповідно до наказу Державного комітету України зі стандартизації, метрології та сертифікації від 19 серпня 1997 року № 507 було введено в дію з 1 січня 1998 року **Державний класифікатор України „Класифікація основних фондів”**.

13.1.2. Особливості нарахування, сплати та контролю податку з власників транспортних засобів, що належать громадянам України, іноземним громадянам і особам без громадянства

Фізична особа сплачує податок перед реєстрацією, перереєстрацією транспортних засобів, а також перед технічним оглядом транспортних засобів щорічно або один раз на два роки, але не пізніше першого півріччя року, в якому провадиться технічний огляд, за річними ставками, зазначеними у статті 3

Закону України від 11.12.1991р. №1963-ХІІ (із змінами та доповненнями).

Облік та реєстрація наземних та водних транспортних засобів здійснюється органами Державної автомобільної інспекції, Держтехнагляду України, органами Держфлотнагляду України, іншими органами, які здійснюють реєстрацію, перереєстрацію та технічний огляд транспортних засобів. Оскільки у разі відсутності документів про сплату податку реєстрація, перереєстрація і технічний огляд транспортних засобів не повинні проводитися, ці органи мають контролювати сплату податку перед проведенням технічного огляду, реєстрацію та перереєстрацію транспортних засобів, для наземних — до 1 вересня, для водних транспортних засобів — до 1 грудня кожного року подають до податкових адміністрацій списки громадян, транспортні засоби яких не пройшли техогляд у встановлені строки, а також до 15 числа місяця, наступного за звітним кварталом, дані про підприємства, що провели у звітному кварталі технічний огляд транспортних засобів.

За неможливості подання транспортного засобу до місця технічного огляду (через несправність автомобіля, хворобу власника, відрядження тощо) у встановлений строк його власник повинен подати до Державтоінспекції письмову заяву, здати номерні знаки та пред'явити квитанції про сплату податку з власників транспортних засобів.

ДАІ за станом на 1 вересня, Держтехнагляд України, Держфлотнагляд України надають списки громадян, транспортні засоби яких не пройшли техогляд у встановлені строки. На підставі цих даних податкові адміністрації здійснюють заходи щодо стягнення податку.

Платіжні документи про надходження податку з власників транспортних засобів зберігаються в податкових органах.

Зазначеним законом не передбачено прогресивного оподаткування транспортних засобів, оскільки останні мають незмінний об'єкт оподаткування (об'єм циліндрів або потужність двигуна, чи довжина транспортного засобу) і тверді ставки податку на рік (з 100 см куб об'єму циліндрів двигуна або з 1 кВт потужності

двигуна, або зі 100 см довжини транспортного засобу) залежно від виду транспортного засобу.

Річна сума податку з власників транспортних засобів сплачується громадянами України, іноземними громадянами та особами без громадянства незалежно від того, коли були придбані транспортні засоби. У випадках, коли транспортні засоби придбані у другому півріччі, податок сплачується новим власником у половинному розмірі, незалежно від того, сплатив чи ні податок за ці транспортні засоби їх попередній власник.

При знятті транспортного засобу з обліку для його реалізації до строку проходження технічного огляду фізичні особи податок із власників транспортних засобів за цей рік не сплачують. Податок буде сплачено новим власником перед його реєстрацією.

Податок із власників транспортних засобів не справляється за транспортні засоби, якщо вони не знаходяться на обліку Державної автомобільної інспекції або інших органів, які проводять їх реєстрацію, перереєстрацію, техогляд. За транспортні засоби, що не експлуатуються у зв'язку з перебуванням їх власників у від'їздах або з інших причин, податок із власників транспортних засобів сплачується на загальних підставах за повний рік.

Облік надходження податку ведеться за платниками-фізичними особами у книзі зведених підсумків надходжень, скасування та надходжень за ф. 26 та у реєстрі надходжень та повернень за ф. 25, відкритих за кодом бюджетної класифікації 12020200 — "Податок з громадян-власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів".

13.2. Перевірка порядку справляння державного мита

Контроль за дотриманням діючого порядку справляння державного мита та повноти і своєчасності внесення його до бюджету здійснюють податкові органи. Державні податкові органи передбачають у планах своєї роботи і проводять не рідше одного разу на рік перевірки із зазначених питань в усіх органах, які справляють державне мито і розташовані на території відповідного району (міста).

Державна податкова адміністрація України під час проведення перевірок роботи підвідомчих податкових органів перевіряє стан їх роботи з контролю за справлянням державного мита, а також безпосередньо проводить перевірки із зазначених питань у судах, нотаріальних конторах, органах внутрішніх справ та інших органах, що справляють мито.

Під час здійснення контролю необхідно провести суцільну перевірку всіх документів і книг за весь минулий період, починаючи з дня останньої перевірки. У судах контролюючий орган (податковий орган) перевіряє також, як ведеться облік сум мита, що підлягає стягненню за рішеннями суду, чи своєчасно вживаються заходи щодо забезпечення повного і своєчасного надходження стягнених сум мита до бюджету.

У судах контролюючий орган перевіряє:

— чи стягується державне мито під час подачі позовних заяв, чи є у справі докази сплати мита і чи правильно воно обчислене, чи правильно застосовуються ставки мита;

— чи немає у справі зустрічних позовних заяв і заяв третіх осіб про входження у справу із самостійними позовними вимогами і чи правильно вони сплачені митом;

— чи правильно стягується мито у випадках збільшення суми позовних вимог;

— у тих випадках, коли позивач звільнений від сплати мита, — правильність надання цих пільг, а також правильність обчислення і справляння мита як з позивачів, так і з відповідачів;

— правильність справляння мита у справах, що впливають з трудових правовідносин; у справах про відшкодування збитків, заподіяних каліцтвом; у справах про стягнення коштів на утримання, зокрема у справах про присудження аліментів на утримання дітей у розмірі однієї четвертої, однієї третьої чи половини заробітку відповідача, а також у справах про зміну розміру раніше присуджених аліментів;

— чи правильно стягується мито у справах немайнового характеру і касаційних скаргах;

— чи правильно оформляються документи про сплату мита, чи є на платіжних дорученнях відмітки кредитних установ банків про перерахування з рахунків платників сум на сплату мита, чи є в платіжних документах дані, що підтверджують сплату мита у

тій справі, до якої доданий документ, і зарахування його до бюджету.

В арбітражних судах перевірки правильності справляння державного мита в окремих справах проводяться в основному в тому самому порядку, що і в судах. При перевірці позовних заяв зі спорів, що виникають під час укладання, зміни або розірвання господарських договорів, контролюючий орган (податковий орган) з'ясовує, чи не розглядався спір у порядку доручення і правильність справляння мита у цих справах.

У нотаріальній конторі та в інших органах, що здійснюють нотаріальні дії, контролюючий орган перевіряє правильність справляння мита за здійснення окремих нотаріальних дій, а саме:

— за нотаріальне посвідчення договорів, заповітів та доручень — за записами у реєстрі та за примірниками нотаріально посвідчених документів, що знаходяться у справах державних нотаріальних контор;

— за здійснення виконавчих написів — за записами в реєстрі та за примірниками написів, що знаходяться у справах державної нотаріальної контори;

— за прийняття в депозит для передачі за належністю грошових сум і цінних паперів — за корінцями квитанційних книг за депозитом, а також за книгами обліку депозитних сум і книгами особових рахунків депозитів;

— за посвідчення правильності копій і витягів, за засвідчення справжності підписів та за решту дій, крім вказаних вище, — за записами в реєстрі державної нотаріальної контори.

Знайомлячись із первісними документами за здійснення окремих нотаріальних дій за період, що перевіряється, контролюючий орган повинен установити за кожним документом: правильність застосування ставок мита, визначення суми, з якої справляється мито, у процентному відношенні до суми документа, надання пільг зі сплати мита, а також перевірити, чи стягується мито з боржника під проведення стягнення, вказаного у виконавчому написі, якщо стягувач звільнений від сплати мита.

Правильність справляння державного мита **виконками сільських рад** перевіряється шляхом зіставлення інших примірників квитанцій ф. № 10 з даними реєстрації виданих

документів, нотаріальних дій і послуг, записів актів громадянського стану, а також із залишеними у справах сільської ради примірниками договорів, доручень та інших документів. Перевіряючи нотаріальні дії, пов'язані з відчуженням будівель (купівля-продаж, міна, дарування), правильність запису в реєстрах для реєстрації нотаріальних дій необхідно перевірити з даними господарського обліку сільських рад.

В органах РАГСу та інших органах, що здійснюють акти громадянського стану, контролюючий орган перевіряє повноту і правильність справляння державного мита шляхом зіставлення заяв про реєстрацію актів громадянського стану з відповідними актовими записами. Поряд з цим використовуються наявні в органах РАГСу облікові матеріали (книги обліку заяв про реєстрацію актів громадянського стану, внесення змін, доповнень і виправлень у записи про відновлення актів записів, про видачу повторних свідоцтв чи книги надходжень і видатків бланків свідоцтв тощо), а також звітні дані (відомість про реєстрацію актів громадянського стану тощо).

Під час перевірки потрібно звернути увагу на своєчасність і правильність стягнення мита **за реєстрацію шлюбу**, а також за реєстрацію **зміни прізвища, імені та по батькові** та правильність видачі у зв'язку з цим нових свідоцтв про реєстрацію актів громадянського стану на повнолітніх і неповнолітніх дітей. Необхідно також перевірити правильність надання пільг з мита, наявність у відповідних випадках рішень судів про розірвання шлюбу і відповідність суми стягнутого мита сумі, вказаній у рішенні суду щодо особи, якій видано свідоцтво про розірвання шлюбу, наявність і правильність оформлення документів про сплату державного мита.

Перевірки повноти і правильності справляння державного мита **за прописку громадян чи реєстрацію місця проживання** провадяться в житлово-експлуатаційних конторах, домоуправліннях, готелях, санаторіях, будинках відпочинку тощо, де проживають особи, які підлягають прописці. При цьому потрібно перевірити, чи наклеєні в належних випадках митні марки відповідної вартості проти кожного запису про прописку чи реєстрацію місця проживання в будинковій книзі (там, де вона ведеться) і чи правильно погашені марки. У разі оплати мита через

кредитні установи перевірити, чи проводяться про це записи в картках або журналах прописки.

У санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах, туристичних базах повнота і своєчасність справляння та перерахування державного мита до бюджету перевіряються за даними анкет, книг або журналів реєстрації хворих чи відпочиваючих, обліку зданих путівок і курсівок, а також за бухгалтерськими документами на одержання і перерахування в дохід бюджету сум державного мита.

У готелях, мотелях, кемпінгах тощо повнота і своєчасність справляння і перерахування мита до бюджету перевіряються за даними анкет (реєстраційних карток тощо), у яких вказується період проживання громадян, копії квитанцій про приймання плати за проживання, що подаються в бухгалтерію цих організацій.

В організаціях Українського товариства мисливців і рибалок перевіряється стан обліку і зберігання квитків, правильність ведення книг обліку виданих квитків, наклеювання і погашення митних марок (вкладок до квитків), а також правильність оформлення актів про знищення повернутих квитків.

Під час перевірки повноти і правильності справляння мита податкові інспектори зобов'язані погашати наявні на контрольних талонах, наклеєних у книгах, митні марки своїм підписом з проставленням дати погашення або спеціальним штампом, виготовленим для цієї мети.

Правильність, повнота та своєчасність справляння державного мита за операції з цінними паперами, укладення угод на біржах, проведення аукціонів, видачу приватизаційних паперів перевіряється в цих організаціях та інших установах і підприємствах, де справляється державне мито.

Перевірка правильності справляння державного мита за реєстрацію проспекту емісії (випуску) цінних паперів проводиться на підприємствах-емітентах, які від свого імені випускають цінні папери.

При цьому перевірці підлягають протоколи, рішення про номінальний обсяг емісії, інформація про випуск цінних паперів, що подавалася до фінансового органу, публікації в органах

преси Верховної Ради України або Комерційному звіті про наслідки випуску цінних паперів, свідоцтва про реєстрацію емісії цінних паперів.

Правильність справляння державного мита під час укладання угоди на **продаж цінних паперів** перевіряється за відповідними платіжними документами на придбання громадянами, підприємствами та організаціями цінних паперів, за документами на виплату доходу за цими паперами тощо.

Правильність справляння державного мита за операції, що здійснюються на товарних, сировинних та інших біржах, крім валютних, перевіряється: за Статутом біржі, документами обліку угод, здійснених членами біржі, брокерами чи брокерськими конторами за формою, визначеною правилами біржової торгівлі, а також за документами відділу реєстрації укладених на біржі угод. У необхідних випадках ці питання перевіряються безпосередньо в брокерських конторах.

На аукціоні перевіряються угоди, що укладаються між підприємствами-продавцями й аукціонною комісією, у яких передбачені стартова ціна, умови ознайомлення покупців з продукцією, порядок і особливості проведення торгу, інші умови, документи на оплату купленої продукції, каталог з повними техніко-експлуатаційними характеристиками запропонованої на аукціоні продукції, аукціонні відомість і розрахункові картки, що використовуються при оформленні продукції під час торгу, товарні чеки, що виписуються покупцеві, у яких вказано назву товару, дату продажу, ціну реалізації. Перший примірник товарного чека передається покупцеві для оплати покупки, копія залишається в аукціонній комісії і реєструється в аукціонній відомості.

Правильність справляння державного мита **за видачу громадянам приватизаційних паперів** перевіряється у відділеннях Ощадного банку та інших кредитних установах, що проводять видачу цих паперів. При цьому перевіряються списки громадян, складені місцевими радами або представництвами України в інших державах, заяви громадян та інші документи.

Про наслідки перевірки органу, який справляє державне мито, складається акт, що повинен містити загальний стан роботи за справляння мита, факти порушень із зазначенням, який пункт Декрету порушено, хто допустив порушення і до чого це призвело

(недобір, перебір мита, порушення порядку погашення марок тощо), а також яких в період перевірки вжито заходів на усунення виявлених недоліків і порушень та умов, що сприяли порушенням. Перший примірник акта з оригіналами пояснень службових осіб органу, який справляє мито, щодо причин порушень залишається у перевіряючого, другий примірник акта — в органі, що справляє державне мито.

Перевіряючий передає акт (довідку) про наслідки перевірки з усіма додатками своєму безпосередньому начальнику, який розглядає ці матеріали та вносить керівнику фіноргану, Державної податкової інспекції, який призначив перевірку, пропозиції щодо їх затвердження чи доопрацювання.

У разі, коли виявлені порушення в ході перевірки усунуті не повністю, керівник Державної податкової інспекції дає керівнику органу, який справляє державне мито, письмові вказівки щодо повного виправлення помилок, відшкодування заподіяних державі збитків, якщо такі були завдані діями службових осіб організації, що перевірялася, та забезпечення неухильного дотримання чинного порядку справляння державного мита.

13.3. Мито

Мито — це непрямий податок на споживання, який стягується з товарів, що переміщуються через митний кордон України. Політика у сфері митного оподаткування спрямована насамперед на формування раціональної структури експорту та імпорту за відсутності прямого втручання держави. Митне оподаткування є одним з основних напрямів зовнішньоекономічної політики держави. Україна самостійно вибирає митну політику, може укласти митні угоди з іншими державами. Нормативне регулювання оподаткування митом в Україні здійснюється згідно з Митним кодексом (від 11.07.2002 № 92-IV), який набрав чинності 1.01.2004 р.

Основні принципи митного регулювання:

- виключна юрисдикція України на її митній території;
- виключна компетенція митних органів України щодо здійснення митної справи;
- законність;

- єдиний порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;
- системність;
- ефективність;
- додержання прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб;
- гласність та прозорість.

Ставки мита диференційовані, як і для підакцизних товарів. Від акцизного збору вони відрізняються тим, що сплачуються тільки при переміщенні через митний кордон, і перелік товарів, що обкладаються митом, значно ширший, ніж перелік підакцизних товарів.

Митна територія України — це територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також штучні острови, установки і споруди, що створюються у виключній морській економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України.

Митний кордон — кордон митної території України, у тому числі території штучних островів, установок і споруджень, що утворюються в морській зоні України.

Види переміщень через митний кордон товарів та інших предметів:

- ввіз в Україну;
- вивіз із України;
- транзит через територію України — це переміщення товарів (предметів) через територію України під митним контролем між двома або в межах одного пункту на її митному кордоні.

Усі товари (предмети), що переміщуються через митний кордон України, підлягають декларуванню з метою митного контролю. Митний контроль передбачає проведення митними органами мінімум митних процедур, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи. Обсяг таких процедур та порядок їх застосування визначаються відповідно до Митного кодексу, інших нормативно-правових актів, а також міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів шляхом:

— перевірки документів та відомостей, необхідних для такого контролю;

— митного огляду (огляду та переогляду товарів і транспортних засобів, особистого огляду громадян);

— обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;

— усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;

— перевірки системи звітності та обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, які відповідно до законів справляються при переміщенні товарів через митний кордон України;

— огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться або можуть знаходитися товари і транспортні засоби, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи законом;

— використання інших форм, передбачених Митним кодексом та іншими законами України з питань митної справи.

Документи, необхідні для здійснення митного контролю, подаються митному органу під час:

— перетинання товарами і транспортними засобами митного кордону України;

— декларування товарів і транспортних засобів;

— повідомлення митному органу про намір здійснити переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;

— здійснення митними органами інших контрольних функцій.

Декларування здійснюється шляхом заяви за встановленою

формою (письмовою, усною, шляхом вчинення дій) точних відомостей про товари і транспортні засоби, мету їх переміщення через митний кордон України, а також відомостей, необхідних для здійснення їх митного контролю та митного оформлення. Перелік товарів, що підлягають обов'язковому декларуванню, встановлюється Митним кодексом та актами Кабінету Міністрів України.

Необхідно розрізняти терміни — мито й митний збір:

— **мито** — це загальнодержавний платіж, що сплачується в держбюджет;

— **митний збір** — це плата за митне оформлення, яка залишається в розпорядженні митниці.

Митний збір використовується для розвитку системи митних органів, щорічно державний митний комітет України публікує звіт про цільове використання цих коштів.

Об'єкт оподаткування — це митна вартість товарів або інших переміщуваних предметів або їхня кількість залежно від ставки.

Механізм розрахунку митної вартості подано формулою

$$MB = FB + BP + KP,$$

де MB — митна вартість на момент перетинання кордону;

FB — фактурна вартість (у тому числі транспортні витрати);

BP — брокерські послуги;

KP — комісійні послуги.

В Україні існує два основних види мита:

— **ввізне** — на імпортовані товари;

— **вивізне** — на експортовані товари.

З метою захисту економічних інтересів України та її товаровиробників можуть застосовуватися **особливі види мита**:

— **спеціальне** (підвищене) — застосовується як захисний захід, якщо товари ввозяться в Україну в таких кількостях і на таких умовах, що стосуються інтересів українських товаровиробників як попереджувальний захід до учасників зовнішньоекономічної діяльності, що порушують загальнодержавні інтереси у тій галузі, у якій виробляються товари, а також як захід попередження несумлінної конкуренції та як діяння проти недружніх намірів інших держав;

— **антидемпінгове мито** (підвищене) — застосовується при ввезенні в Україну товарів за ціною, істотно нижчою конкурентної ціни в країні експорту, якщо при цьому порушуються інтереси українських товаровиробників, та при вивезенні товарів, які істотно нижчі за ціни інших експортерів;

— **компенсаційне мито** (підвищене) — застосовується при ввезенні або вивезенні товарів, під час виробництва яких прямо або побічно використовувались субсидії.

Залежно від способу встановлення існує два види ставок мита:

— у відсотках до митної вартості (**пропорційне**);

— у твердій сумі за одиницю товару (**тверде**).

Види ставок ввізного мита залежно від розміру:

— **преференційні** — застосовуються до товарів (предметів), які походять із країн, що входять у митні союзи з Україною, або створюють разом з нею спеціальні митні зони, до товарів із країн, що розвиваються, крім деяких груп товарів (наприклад, продукція тваринництва, харчової промисловості);

— **пільгові** — застосовуються до товарів або інших предметів із країн або економічних союзів, що користуються в Україні режимом найбільшого сприяння (Великобританії, Італії, Франції, США та ін.), та із країн, що розвиваються (крім тих товарних груп, щодо яких застосовуються преференційні ставки);

— **повні (загальні)** — до всіх інших товарів (предметів).

13.4 Плата за землю

Плата за землю є загальнодержавним платежем, який стягується відповідно до Закону України «Про плату за землю» № 2535-ХІІ від 03.07.92р. у редакції Закону від 19 вересня 1996 року № 378/96-ВР зі змінами та доповненнями.

Використання землі в Україні є платним. Плата за землю справляється у вигляді земельного податку або орендної плати, що визначається залежно від грошової оцінки земель. Власники земельних ділянок, земельних часток (паїв) та землекористувачі, крім орендарів та інвесторів — учасників угоди про розподіл продукції, сплачують земельний податок. За земельні ділянки, надані в оренду, справляється орендна плата. Плата за землю

запроваджується з метою формування джерела коштів для фінансування заходів щодо раціонального використання та охорони земель, підвищення родючості ґрунтів, відшкодування витрат власників землі і землекористувачів, пов'язаних з господарюванням на землях гіршої якості, ведення земельного кадастру, здійснення землеустрою та моніторингу земель, проведення земельної реформи та розвитку інфраструктури населених пунктів.

Платниками плати за землю є:

- власники земельної ділянки, земельної частки (паю);
- землекористувачі, у тому числі орендарі.

Об'єктом плати за землю є земельна ділянка, а також земельна частка (пай), які перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди.

Ставки земельного податку з одного гектара сільськогосподарських угідь встановлюються у відсотках від їх грошової оцінки у таких розмірах:

- для ріллі, сіножатей та пасовищ — 0,1;
- для багаторічних насаджень — 0,03.

Ставки земельного податку із земель, грошову оцінку яких встановлено, встановлюються у розмірі *одного відсотка від їх грошової оцінки*, за винятком земельних ділянок, перелік яких подано в таблиці 13.3.

Таблиця 13.3 - Порядок нарахування плати за землю для окремих категорій земель

Категорія земель	Порядок нарахування
1	2
Сільськогосподарські угіддя, що надані у встановленому порядку і використовуються за цільовим призначенням незалежно від того, до якої категорії земель вони віднесені	Плата за землю розраховується за ставками, встановленими для сільськогосподарських угідь

Продовження табл 13.3

1	2
<p>Земельні ділянки, зайняті житловим фондом, кооперативними автостоянками для зберігання особистих транспортних засобів громадян, гаражно-будівельними, дачно-будівельними кооперативами, індивідуальними гаражами і дачами громадян</p>	<p>Земельна плата справляється у розмірі 3% від суми земельного податку, обчисленого відповідно до закону</p>
<p>Земельні ділянки, надані для потреб лісового господарства</p>	<p>Плата за землю розраховується як складова плати за використання лісових ресурсів, що визначається лісовим законодавством</p>
<p>Земельні ділянки на територіях та об'єктах природоохоронного, оздоровчого та рекреаційного призначення, зайняті виробничими, культурно-побутовими, господарськими будівлями і спорудами, що не пов'язані з функціональним призначенням цих об'єктів</p>	<p>Плата за землю справляється у п'ятикратному розмірі відповідного земельного податку</p>
<p>Земельні ділянки, надані для військових формувань, утворених відповідно до законів України, крім Збройних сил України та Державної прикордонної служби України, залізниць, гірничодобувних підприємств, а також за водойми, надані для виробництва рибної продукції</p>	<p>Плата за землю справляється у розмірі 25% суми земельного податку</p>

Якщо грошову оцінку земельних ділянок не встановлено, середні ставки земельного податку встановлюються у таких розмірах (табл. 13.4).

Таблиця 13.4 - Ставки плати за землю для земель, грошова оцінка яких не встановлена

Групи населених пунктів з чисельністю населення, тис. осіб.	Ставка податку(грн за 1 кв. м)	Коефіцієнт, що застосовується у містах Києві, Сімферополі, Севастополі та містах обласного значення
1	2	3
до 0,2	0,075	
від 0,2 до 1	0,105	
від 1 до 3	0,135	
від 3 до 10	0,15	
від 10 до 20	0,24	
від 20 до 50	0,375	1,2
від 50 до 100	0,45	1,4
від 100 до 250	0,525	1,6
від 250 до 500	0,6	2,0
від 500 до 1000	0,75	2,5
від 1000 і більше	1,05	3,0

У населених пунктах, віднесених Кабінетом Міністрів України до курортних, до ставок земельного податку, встановлених для земель, грошова оцінка яких не встановлена, застосовуються коефіцієнти:

- на південному узбережжі Автономної Республіки Крим — 3,0;
- на південно-східному узбережжі Автономної Республіки Крим — 2,5;
- на західному узбережжі Автономної Республіки Крим — 2,2;
- на Чорноморському узбережжі Миколаївської, Одеської та Херсонської областей — 2,0;
- у гірських та передгірних районах Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей — 2,3, крім населених пунктів, які Законом України «Про статус

гірських населених пунктів в Україні» віднесені до категорії гірських;

- на узбережжі Азовського моря та в інших курортних місцевостях — 1,5.

При визначенні розміру податку за земельні ділянки, зайняті виробничими, культурно-побутовими, господарськими будівлями і спорудами, розташованими на територіях та об'єктах історико-культурного призначення, що не пов'язані з функціональним призначенням цих об'єктів, застосовуються такі коефіцієнти до відповідного земельного податку:

- міжнародного значення — 7,5;
- загальнодержавного значення — 3,75;
- місцевого значення — 1,5.

Для земель, грошова оцінка яких не встановлена, ставки земельного податку застосовуються з урахуванням **коефіцієнтів індексації**, визначених Законом України про Державний бюджет України на відповідний рік. Так, **для 2009 року бюджетний коефіцієнт становить 3,1.**

Від земельного податку звільняються:

- заповідники, у тому числі історико-культурні, національні природні парки, заказники (крім мисливських), регіональні ландшафтні парки, ботанічні сади, дендрологічні і зоологічні парки, пам'ятки природи, заповідні урочища та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва;

- вітчизняні дослідні господарства науково-дослідних установ і навчальних закладів сільськогосподарського профілю та професійно-технічних училищ;

- органи державної влади та органи місцевого самоврядування, органи прокуратури, заклади, установи та організації, які повністю утримуються за рахунок бюджету (за винятком військових формувань, утворених відповідно до законів України, крім Збройних сил України та Прикордонних військ України), спеціалізовані санаторії України для реабілітації хворих згідно із списком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України, дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади України;

- вітчизняні заклади культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, фізичної культури

та спорту, спортивні споруди, що використовуються ними за цільовим призначенням;

- зареєстровані релігійні та благодійні організації, що не займаються підприємницькою діяльністю;

- землекористувачі за умови передачі земельних ділянок та земельних часток (паїв) в оренду платнику фіксованого сільськогосподарського податку.

Не справляється плата за такі землі:

- за сільськогосподарські угіддя зон радіактивно забруднених територій і хімічно забруднені сільськогосподарські угіддя, на які запроваджене обмеження щодо ведення сільського господарства;

- за землі, що перебувають у тимчасовій консервації або у стадії сільськогосподарського освоєння;

- за землі державних сортовипробувальних станцій і сортодільниць, які використовуються для випробування сортів сільськогосподарських культур;

- за землі дорожнього господарства автомобільних доріг загального користування;

- за земельні ділянки державних, колективних і фермерських господарств, які зайняті молодими садами, ягідниками та виноградниками до вступу їх у пору плодоношення, а також гібридними насадженнями, генофондовими колекціями та розсадниками багаторічних плодових насаджень;

- за землі кладовищ;

- за землі дитячих санаторно-курортних та оздоровчих закладів України, а також за земельні ділянки підприємств, установ і організацій України, зайняті їхніми структурними підрозділами (філіями, представництвами), що надають санаторно-курортні та оздоровчі послуги дітям;

- за земельні ділянки, в межах граничних норм, встановлених Земельним кодексом України, інвалідів I і II груп, громадян, які виховують трьох і більше дітей, та громадян, члени сімей яких проходять строкову військову службу, пенсіонерів, а також інших осіб, які користуються пільгами відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», громадян, яким у встановленому порядку видано посвідчення про те, що вони

постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Якщо підприємства, установи та організації, що користуються пільгами щодо земельного податку, здають в оренду земельні ділянки, окремі будівлі або їх частини, податок за земельні ділянки, переданими в тимчасове користування, сплачується у встановлених розмірах на загальних підставах.

Порядок обчислення земельного податку. Підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру, а орендної плати — за земельну ділянку, яка перебуває у державній або комунальній власності, — договір оренди такої земельної ділянки.

Платники земельного податку, а також орендної плати за земельні ділянки державної або комунальної власності (крім громадян) самостійно обчислюють суму земельного податку та орендної плати щороку за станом на 1 січня і до 1 лютого поточного року подають відповідному органу Державної податкової служби за місцезнаходженням земельної ділянки податкову декларацію на поточний рік за формою, встановленою центральним податковим органом, з розбивкою річної суми рівними частками за місяцями. Подання такої декларації звільняє від обов'язку подання щомісячних декларацій.

За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у користуванні кількох юридичних осіб або громадян, земельний податок нараховується кожному з них пропорційно тій частині площі будівлі, що знаходиться в їх користуванні.

За земельну ділянку, на якій розташована будівля, що перебуває у спільній власності кількох юридичних осіб або громадян, земельний податок нараховується кожному з них пропорційно їх частці у власності на будівлю.

13.5 Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства

Платниками збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства є суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності та підпорядкування, які реалізують у оптово-роздрібній торговельній мережі алкогольні напої та пиво.

Платником збору є суб'єкт, який отримав вказані товари від товаровиробника та має виручку від їх реалізації.

Об'єктом оподаткування є виручка, що отримана від реалізації в оптово-роздрібній торговельній мережі алкогольних напоїв та пива.

До обсягу реалізації сума відрахувань від виручки не вноситься.

Нарахована сума збору належить до складу валових витрат платника.

Ставка збору становить 1% від об'єкта оподаткування.

Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства сплачують на спеціальний рахунок Державного казначейства України щомісяця у строки, визначені законом для місячного звітнього періоду (подача звітності — до 20 числа місяця, наступного за звітним, сплата — протягом 10 днів після подачі звітності).

Кошти від збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства розподіляються у такий спосіб:

- 30% нарахованих сум збору залишається на спеціальних рахунках управлінь Державного казначейства України в Автономній Республіці Крим та в областях і використовуються на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства;

- 70% нарахованих сум збору перераховуються на спеціальний рахунок Державного казначейства України, розпорядником цих коштів є центральний орган виконавчої влади, який здійснює державну політику у сфері виноградарства, садівництва і хмелярства.

Суми збору, які надходять на спеціальний рахунок Державного казначейства України, розподіляються та використовуються таким чином: 70% — на розвиток виноградарства, 30% — на розвиток садівництва та хмелярства. Нецільове використання зазначених коштів заборонене.

ВИСНОВКИ

Мито — це непрямий податок на споживання, який стягується з товарів, що переміщуються через митний кордон України.

Необхідно розрізняти терміни — мито й митний збір:

— мито — це загальнодержавний платіж, що сплачується в держбюджет;

— митний збір — це плата за митне оформлення, яка залишається в розпорядженні митниці.

В Україні існує два основних види мита:

— ввізне — на імпортовані товари;

— вивізне — на експортовані товари.

Плата за землю справляється у вигляді земельного податку або орендної плати, що визначається залежно від грошової оцінки земель.

Платниками плати за землю є:

- власники земельної ділянки, земельної частки (паю);

- землекористувачі, у тому числі орендарі.

Об'єктом плати за землю є земельна ділянка, а також земельна частка (пай), які перебувають у власності або користуванні, у тому числі на умовах оренди.

Платниками **збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства** є суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від форм власності та підпорядкування, які реалізують у оптово-роздрібній торговельній мережі алкогольні напої та пиво.

Платником збору є суб'єкт, який отримав вказані товари від товаровиробника та має виручку від їх реалізації.

Об'єктом оподаткування є виручка, що отримана від реалізації в оптово-роздрібній торговельній мережі алкогольних напоїв та пива.

Запитання для самоконтролю

1. Особливості нарахування, сплати та контролю податку з власників транспортних засобів, що належать юридичним особам.

2. Особливості нарахування, сплати та контролю податку з власників транспортних засобів, що належать фізичним особам.

3. Справляння державного мита у судах.

4. Справляння державного мита у нотаріальних конторах.

5. Правильність справляння державного мита в органах РАГСу.

6. Справляння державного мита за операції з цінними паперами, укладення угод на біржах, проведення аукціонів, видачу приватизаційних паперів.

7. Відмінності мита і державного мита.

8. Відмінності мита і митного збору.

9. Основні види мита та особливі види мита.

10. У якому вигляді справляється плата за землю?

11. Суб'єкти та об'єкт плати за землю.

12. Порядок нарахування плати за землю для окремих категорій земель.

13. Порядок обчислення земельного податку.

14. Суб'єкти та об'єкт збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.

Тестові завдання до теми 13 (46 тестів)

ТЕСТ 1. Об'єктом оподаткування власників транспортних засобів є:

- а) машини і механізми для сільськогосподарських робіт;
- б) трактори колісні;
- в) яхти, судна парусні і човни спортивні;
- г) трактори на гусеничному ході;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 2. Не є об'єктом оподаткування податком із власників транспортних засобів:

- а) трактори на гусеничному ході;
- б) автомобілі легкові;
- в) автомобілі вантажні;
- г) човни моторні і катери, крім човнів із підвісним двигуном (крім спортивних);
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 3. Обчислення податку з власників транспортних засобів для наземних транспортних засобів проводиться, виходячи з:

- а) доходу платника податку;

б) обсягу циліндрів двигуна або потужності двигуна транспортного засобу;

в) довжини наземного транспортного засобу;

г) екологічних характеристик транспортного засобу;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 4. Обчислення податку з власників транспортних засобів для водного транспорту проводиться, виходячи з:

а) потужності двигуна такого транспортного засобу;

б) обсягу циліндрів двигуна транспортного засобу;

в) доходу платника, отриманого від експлуатації такого транспортного засобу;

г) довжини корпусу транспортного засобу;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 5. Розподіл коштів від податку з власників транспортних засобів проводиться у такий спосіб:

а) кошти спрямовуються для виконання державою соціальних функцій;

б) кошти частково спрямовуються на фінансування витрат, пов'язаних з реконструкцією і ремонтом доріг, частково — на виконання державою соціальних функцій;

в) кошти частково спрямовуються на фінансування витрат, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, ремонтом і утриманням автомобільних доріг загального користування, частково — до бюджетів місцевого самоврядування на ремонт і утримання вулиць у населених пунктах;

г) кошти частково спрямовуються на фінансування витрат, пов'язаних із ремонтом і утриманням вулиць у населених пунктах, частково — на фінансування виробництва в транспортній галузі;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 6. Від сплати податку з власників транспортних засобів звільняються:

а) особи, що постраждали від Чорнобильської катастрофи, — залежно від характеристики транспортного засобу;

б) організації та установи, що повністю фінансуються за рахунок коштів державного бюджету;

в) спеціалізовані санаторії України для реабілітації хворих згідно із списком, затвердженим Міністерством охорони здоров'я України, дитячі санаторно-курортні та оздоровчі заклади України;

г) вітчизняні заклади культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, фізичної культури та спорту, спортивні споруди, що використовуються ними за цільовим призначенням;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 7. Від сплати податку з власників транспортних засобів не звільняються:

а) на 50% — сільськогосподарські підприємства — товаровиробники за трактори колісні, автобуси та спеціальні автомобілі для перевезення людей з кількістю місць не менше десяти;

б) особи, що постраждали від Чорнобильської катастрофи, — залежно від характеристики транспортного засобу;

в) інваліди незалежно від групи інвалідності — залежно від характеристики транспортного засобу;

г) вітчизняні дослідні господарства науково-дослідних установ і навчальних закладів сільськогосподарського профілю та професійно-технічних училищ;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 8. Податок із власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів сплачується фізичними особами:

а) щоквартально рівними частинами до 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом;

б) перед реєстрацією, перереєстрацією транспортних засобів, а також перед технічним оглядом транспортних засобів щорічно або один раз за два роки;

в) щомісячно рівними частинами до 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом;

г) один раз на рік — у терміни, що передбачені законодавством для річного звітного періоду;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 9. Податок із власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів сплачується юридичними особами:

а) перед реєстрацією, перереєстрацією транспортних засобів, а також перед технічним оглядом транспортних засобів щорічно або один раз на два роки, але не пізніше першого півріччя року, в якому провадиться технічний огляд;

б) один раз на рік — до подання річної звітності з податку з власників транспортних засобів;

в) один раз на рік — у терміни, що передбачені законодавством для річного звітного періоду;

г) щоквартально рівними частинами до 15 числа місяця, що настає за звітним кварталом;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 10. Податок із власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів обчислюється юридичними особами :

а) на підставі звітних даних про кількість транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів за станом на 1 січня року, що минув;

б) на підставі звітних даних про кількість транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів за станом на 1 січня та 1 липня поточного року;

в) на підставі звітних даних про кількість транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів за станом на 1 січня поточного року;

г) обчислюється податковими органами та доводиться до відома платників податку — юридичних осіб;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 11. Державне мито зараховується до:

а) державного бюджету;

б) бюджетів місцевого самоврядування;

в) бюджетів місцевого самоврядування, крім мита, що справляється з позовних заяв, які подаються до господарського суду, а також за дії, пов'язані з одержанням охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності;

г) всі відповіді правильні.

ТЕСТ 12. Державне мито — це:

а) грошовий збір, стягнутий у судових і арбітражних органах, органах державного нотаріату, МВС України, МЗС, місцевих, сільських радах за здійснення юридично значущих дій в інтересах юридичних та фізичних осіб і видачу їм відповідних документів;

б) грошовий збір, що сплачується при перетинанні державного кордону України;

в) грошовий збір, що стягується з позовних заяв, скарг у справах окремого провадження і заяв кредиторів у справах про банкрутство;

г) правильна відповідь не вказана.

ТЕСТ 13. Від сплати державного мита не звільняються:

а) позивачі за позовами, що випливають з авторського права, а також з права на відкриття, винахід, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем, сорти рослин та раціоналізаторські пропозиції;

б) громадяни — із апеляційних скарг і скарг на рішення, що набрали законної чинності, у справах про розірвання шлюбу;

в) позивачі за позовами про відшкодування збитків, заподіяних каліцтвом або за іншим ушкодженням здоров'я, а також смертю годувальника;

г) правильна відповідь відсутня.

ТЕСТ 14. Від сплати державного мита звільняються:

а) неповнолітні та військовослужбовці за видачу їм вперше паспорта громадянина України;

б) повнолітні за видачу їм свідоцтва про право на спадщину;

в) правильні відповіді: а, в;

г) правильна відповідь відсутня.

ТЕСТ 15. Ставки державного мита є:

- а) тверді та пропорційні;
- б) встановлені у відсотках від суми договору;
- в) встановлені у розмірах частин мінімальної заробітної плати;
- г) всі відповіді правильні.

ТЕСТ 16. За класифікаційними ознаками мито можна віднести до:

- а) загальнодержавних податків;
- б) місцевих податків;
- в) зборів до цільових фондів.

ТЕСТ 17. Непрямий податок на споживання, який стягується з товарів, що переміщуються через митний кордон України, — це:

- а) митний збір;
- б) мито;
- в) акцизний збір;
- г) ПДВ.

ТЕСТ 18. Митний збір зараховується:

- а) до Державного бюджету України;
- б) до місцевих бюджетів;
- г) до цільових фондів;
- д) залишається в розпорядженні митниці.

ТЕСТ 19. Під час ввезення або вивезення товарів, при виробництві яких прямо або побічно використовувалися субсидії, застосовується:

- а) антидемпінгове мито;
- б) компенсаційне мито;
- в) спеціальне мито.

ТЕСТ 20. Антидемпінгове мито передбачає застосування:

- а) знижених ставок;
- б) підвищених ставок;
- в) звичайних ставок.

ТЕСТ 21. Плата за митне оформлення — це:

- а) акцизний збір;
- б) митний збір;
- в) МИТО.

ТЕСТ 22. Якщо при імпорті в Україну товарів до фактурної вартості включено транспортні витрати по Україні, то митна вартість товарів:

- а) не дорівнює фактурній;
- б) дорівнює фактурній.

ТЕСТ 23. Базою для нарахування мита є:

- а) фактурна вартість;
- б) митна вартість;
- в) митний збір;
- г) митна вартість із ПДВ.

ТЕСТ 24. Спеціальне мито застосовується:

- а) з метою захисту економічних інтересів України та її товаровиробників ;
- б) для підтримки імпорту;
- в) для підтримки експорту.

ТЕСТ 25. Базою для нарахування митного збору є:

- а) митна вартість;
- б) МИТО;
- в) митна вартість із ПДВ;
- г) фактурна вартість.

ТЕСТ 26. Плата за землю справляється у формі:

- а) земельного податку;
- б) авансових внесків з податку на землю;
- в) орендної плати;
- г) правильні відповіді: а, в;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 27. Плата за землю запроваджується з метою:

- а) формування доходів місцевих бюджетів;

- б) формування джерела коштів для фінансування заходів щодо раціонального використання та охорони земель;
- в) перерозподілу доходів від плати за землю між землекористувачами і землевласниками;
- г) формування джерел для придбання сільськогосподарської сировини за кордоном;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 28. Розмір земельного податку:

- а) не залежить від результатів господарської діяльності власників землі та землекористувачів;
- б) знаходиться у прямій залежності від доходу власників землі та землекористувачів;
- в) знаходиться у зворотній залежності від доходу власників землі та землекористувачів;
- г) залежить від родючості земель, на яких знаходиться земельна ділянка;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 29. Розмір ставки податку за землю залежить від:

- а) видів земельних ділянок;
- б) результатів господарської діяльності власників землі чи землекористувачів;
- в) якості землі, чисельності населення;
- г) обсягу реалізаційних операцій за минулий календарний рік;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 30. Для земель, грошова оцінка яких не встановлена:

- а) при нарахуванні земельного податку застосовується курортний коефіцієнт для населених пунктів, віднесених Кабінетом Міністрів України до курортних;
- б) ставка земельного податку визначається залежно від чисельності населення;
- в) ставка земельного податку визначається залежно від площі ділянки;
- г) правильні відповіді: а, б;

д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 31. Від сплати земельного податку звільняються:

- а) промислові підприємства, що розміщені на території земель історико-культурного призначення місцевого значення;
- б) військові формування;
- в) вітчизняні заклади освіти;
- г) підприємства залізничного транспорту;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 32. Не звільняються від сплати земельного податку:

- а) вітчизняні заклади фізичної культури та спорту, спортивні споруди, що використовуються ними за цільовим призначенням;
- б) гірничодобувні підприємства;
- в) органи державної влади та органи місцевого самоврядування;
- г) заповідники, у тому числі історико-культурні, національні природні парки;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 33. Податок за земельні ділянки справляється у розмірі 3% суми обчисленого земельного податку для земель:

- а) що зайняті дачно-будівельними кооперативами, індивідуальними гаражами і дачами громадян;
- б) що надані для потреб лісового господарства;
- в) що розміщені на територіях природоохоронного призначення, зайнятих виробничими спорудами;
- г) що надані для військових формувань;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 34. Податок на земельні ділянки справляється у розмірі 25% суми земельного податку для земель:

- а) органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- б) зайнятих житловим фондом, кооперативними автостоянками для зберігання особистих транспортних засобів громадян;

- в) регіональних ландшафтних парків, ботанічних садів, дендрологічних і зоологічних парків;
- г) надані для виробництва рибної продукції;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 35. Для земель, грошова оцінка яких встановлена:

- а) ставка земельного податку визначається залежно від чисельності населення;
- б) при нарахуванні земельного податку застосовується бюджетний коефіцієнт;
- в) ставка земельного податку становить 1% від грошової оцінки землі;
- г) земельний податок не нараховується;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 36. Податок на земельні ділянки, надані для підприємств промисловості, транспорту, зв'язку справляється з розрахунку:

- а) 1% від грошової оцінки одиниці площі ріллі в області;
- б) 3% від грошової оцінки одиниці площі ріллі в області;
- в) 5% від грошової оцінки одиниці площі ріллі в області;
- г) 7% від грошової оцінки одиниці площі ріллі в області;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 37. За земельну ділянку, на якій знаходиться будівля, що перебуває у користуванні кількох юридичних осіб або громадян, земельний податок нараховується:

- а) з розрахунку 5% від грошової оцінки одиниці площі ріллі в області;
- б) кожному з них пропорційно тій частині площі будівлі, що знаходиться в їх користуванні;
- в) тим землекористувачем, частка володіння земельною ділянкою якого є більшою;
- г) тим землекористувачем, частка володіння земельною ділянкою якого є меншою;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 38. Підставою для нарахування земельного податку є дані:

- а) державного земельного кадастру;
- б) договору оренди такої земельної ділянки;
- в) податкової декларації за минулий рік;
- г) книги обліку доходів та витрат платника за минулий рік;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 39. Податкове зобов'язання із земельного податку за землі державної та комунальної власності, визначене у податковій декларації на поточний рік, сплачується:

- а) рівними частками власниками та землекористувачами земельних ділянок за місцезнаходженням земельної ділянки за базовий податковий місяць;
- б) рівними частками власниками та землекористувачами земельних ділянок за місцезнаходженням земельної ділянки цокварталу;
- в) один раз на рік до 1 лютого року, наступного за звітним;
- г) рівними частками — до 1 лютого та до 1 серпня поточного року;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 40. Плата за землю:

- а) стягується за рахунок прибутку платника — юридичної особи;
- б) стягується за рахунок власних коштів громадян;
- в) включається до складу податкового кредиту при розрахунках з податку на доходи фізичних осіб;
- г) відноситься до складу вартових витрат платника — юридичної особи;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 41. Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства:

- а) загальнодержавний;
- б) місцевий;
- в) міжнародний.

ТЕСТ 42. Збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства зраховується:

а) 30% нарахованих сум збору залишаються на спеціальних рахунках управлінь Державного казначейства України в Автономній Республіці Крим та в областях; 70% нарахованих сум збору перераховуються на спеціальний рахунок Державного казначейства України;

б) 70% нарахованих сум збору залишаються на спеціальних рахунках управлінь Державного казначейства України в Автономній Республіці Крим та в областях; 30% нарахованих сум збору перераховуються на спеціальний рахунок Державного казначейства України;

- в) до Державного бюджету України;
- г) до Пенсійного фонду.

ТЕСТ 43. Звітним періодом із нарахування збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства є:

- а) календарний квартал;
- б) календарний місяць;
- в) півріччя;
- г) рік.

ТЕСТ 44. Нарахована сума збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства включається до:

- а) виручки від реалізації;
- б) балансового прибутку;
- в) валових витрат;
- г) витрат майбутніх періодів.

ТЕСТ 45. Об'єктом оподаткування збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства є:

а) виручка, отримана від реалізації в оптово-роздрібній торговельній мережі алкогольних напоїв;

б) виручка, отримана від реалізації в оптово-роздрібній торговельній мережі алкогольних напоїв та пива;

- в) балансовий прибуток;
- г) оподатковуваний прибуток.

ТЕСТ 46. Ставка збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, що застосовується до об'єкта оподаткування:

- а) 0,5%;
- б) 1,5%;
- в) 0%;
- г) 1%;
- д) правильної відповіді немає.

Тема 14. ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ

План викладення теми:

Ключові терміни.

Питання 14.1. Організаційні основи стягування єдиного податку.

Питання 14.2. Особливості оподаткування фізичних осіб.

Питання 14.3. Особливості оподаткування юридичних осіб.

Питання 14.4. Особливості податкового контролю при спрощеній системі оподаткування.

Висновки.

Запитання для самоконтролю.

Тестові завдання до теми 14.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ

Спрощена система оподаткування. Фізичні особи. Юридичні особи. Об'єкт оподаткування єдиним податком. Не є платником таких податків і зборів. Податки і збори, які доведеться сплатити. Книга обліку доходів і витрат.

14.1 Організаційні основи стягування єдиного податку

Одним з основних напрямків державної підтримки малого підприємництва є запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Реалізація ідеї застосування більш простого режиму оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва почалася в 1998 р. з введенням у дію Указу

Президента України від 03.07.1998 р. № 727/98 «Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва». Пізніше було прийняті зміни та доповнення, внесені Указом Президента України від 28 червня 1999 року № 746/99. По суті, текст Указу № 727/98 від 03.07.98 докорінно змінено Указом № 746/99 від 28.06.99, який є новою редакцією Указу № 727/98. На практиці користуються виключно Указом № 746/99.

Наступним кроком у створенні правових основ функціонування малого бізнесу було прийняття Закону України № 2063-III від 19.10.2000 року «Про державну підтримку малого підприємництва».

Спрощена система оподаткування малого бізнесу в Україні представлена єдиним податком.

Платниками єдиного податку можуть бути:

— **фізичні особи**, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи й у трудових відносинах з якими, включаючи членів їхніх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. грн;

— **юридичні особи** — суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно - правової форми та форми власності, у яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн грн.

Не можуть бути платниками єдиного податку:

— суб'єкти підприємницької діяльності, на яких поширюється дія Закону України «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» в частині придбання спеціального патенту;

— довірчі товариства, страхові компанії, банки, інші фінансово - кредитні та небанківські фінансові установи;

— суб'єкти підприємницької діяльності, у статутному фонді яких частки, що належать юридичним особам — учасникам та засновникам даних суб'єктів, які не є суб'єктами малого підприємництва, перевищують 25 %;

— суб'єкти підприємницької діяльності, які є виробниками підакцизних товарів, здійснюють господарську діяльність, пов'язану з експортом, імпортом та оптовим продажем під-

акцизних товарів, оптовим та роздрібним продажем підакцизних паливно-мастильних матеріалів;

— суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють спільну діяльність;

— суб'єкти підприємницької діяльності, які провадять діяльність у сфері грального бізнесу;

— суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють: видобуток та виробництво дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення; оптову, роздрібну торгівлю промисловими виробами з дорогоцінних металів.

Об'єкт оподаткування єдиним податком — це виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що становить суму фактично отриману суб'єктом підприємницької діяльності на поточний рахунок або (та) в касу за здійснення операцій з продажу продукції (товарів, робіт, послуг).

Облік виручки від реалізації в цілях оподаткування ведеться касовим методом. Тому суб'єкти підприємницької діяльності — юридичні особи, які перейшли на спрощену систему оподаткування за єдиним податком, не мають права застосовувати інший спосіб розрахунків за відвантажену продукцію, крім готівкового та безготівкового розрахунків коштами. **Суб'єкт малого підприємництва — платник єдиного податку не може здійснювати у своїй господарській діяльності бартерні операції.**

Суб'єкт малого підприємництва, який сплачує єдиний податок, **не є платником таких податків і зборів (обов'язкових платежів):**

— податку на додану вартість, крім випадку, коли юридична особа обрала спосіб оподаткування доходів за єдиним податком за ставкою 6 %;

— податку на прибуток підприємств;

— податку на доходи фізичних осіб;

— плати (податку) за землю;

— збору за спеціальне використання природних ресурсів;

— збору на обов'язкове соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності й витратами, зумовленими народженням і похованням;

- відрахувань та зборів на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування України;
- комунального податку;
- податку на промисел;
- збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг;
- внесків до Фонду соціального захисту інвалідів;
- збору до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття;
- плати за патенти.

Звертаємо увагу, що платник єдиного податку не є платником тільки тих податків, зборів та обов'язкових платежів, які зазначено в Указі Президента № 746/99 від 28.06.99. Всі інші податки підприємець - єдиноплатник сплачує на загальних умовах. Отже, зазначимо **податки і збори, які доведеться сплатити підприємцю обов'язково, крім єдиного податку:**

- ПДВ, якщо юридична особа є платником єдиного податку за ставкою 6%, або якщо фізична особа — підприємець добровільно виявила бажання зареєструватися платником ПДВ;
- акцизний збір, якщо суб'єкт малого підприємництва виробляє і реалізує підакцизні товари;
- податок з доходів фізичних осіб, які перебувають у трудових відносинах з платником єдиного податку;
- збір на обов'язкове державне пенсійне страхування із сум оподаткованого доходу найманих працівників;
- страхові внески у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і страхові внески на випадок безробіття, які утримуються з доходів найманих працівників;
- страхові внески від нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання, що спричинило втрату працездатності;
- податок з власників транспортних засобів;
- місцеві податки і збори, крім комунального податку і збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі;
- збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства;

- збір за забруднення навколишнього середовища;
- орендна плата за землю, що перебуває у державній або комунальній власності.

14.2. Особливості оподаткування фізичних осіб

Суб'єкти малого підприємництва — фізичні особи мають право самостійно обрати спосіб оподаткування доходів за єдиним податком шляхом отримання свідоцтва про сплату єдиного податку. Ставка єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва — фізичних осіб установлюється місцевими радами за місцем їх державної реєстрації залежно від виду діяльності і не може становити менше 20 та більше 200 грн на місяць.

Зауважимо, що суб'єкт підприємницької діяльності — фізична особа, яка сплачує єдиний податок, звільняється від обов'язку нарахування, відрахування та перерахування до державних цільових фондів зборів, пов'язаних з виплатою заробітної плати працівникам, які перебувають з ним у трудових відносинах, включаючи членів його сім'ї. Але при цьому підприємець зобов'язаний проводити всі утримання із заробітної плати.

Суб'єкт підприємницької діяльності — фізична особа сплачує єдиний податок щомісяця не пізніше 20 числа наступного місяця на окремий рахунок відділень Державного казначейства України, який розподіляється таким чином:

- до місцевого бюджету — 43 відсотки;
- до Пенсійного фонду України — 42 відсотки;
- на обов'язкове соціальне страхування — 15 відсотків, у тому числі до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття — 4 відсотки.

Доходи, отримані від здійснення підприємницької діяльності, що обкладаються єдиним податком, не включаються до складу сукупного оподатковуваного доходу за підсумками звітного року такого платника та осіб, що перебувають з ним у трудових відносинах, а сплачена сума єдиного податку є остаточною і не включається до перерахунку загальних податкових зобов'язань як самого платника податку, так і осіб, які перебувають з ним у

трудових відносинах, включаючи членів його сім'ї, які беруть участь у підприємницькій діяльності.

Суб'єкти підприємницької діяльності — фізичні особи — платники єдиного податку мають право не застосовувати електронні контрольні-касові апарати для проведення розрахунків із споживачами.

Протягом року для платника єдиного податку встановлюються звітні періоди, що дорівнюють кварталу. Протягом п'яти днів після закінчення звітного періоду платник єдиного податку подає звіт, який залишається у справі платника єдиного податку. Звіт подається особисто платником єдиного податку або надсилається поштою до органу Державної податкової служби за місцем державної реєстрації його як суб'єкта підприємницької діяльності.

14.3 Особливості оподаткування юридичних осіб

Суб'єкт підприємницької діяльності — юридична особа, який перейшов на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, самостійно обирає одну з таких ставок єдиного податку:

— 6 відсотків суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) без урахування акцизного збору у разі сплати ПДВ згідно із Законом України «Про податок на додану вартість»;

— 10 відсотків суми виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), за винятком акцизного збору, у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Суб'єкт малого підприємництва — юридична особа зобов'язаний нести Книгу обліку доходів та витрат і касову книгу. Причому форму Книги обліку доходів і порядок її ведення суб'єктами малого підприємництва, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, установлює Державна податкова адміністрація України. Порядок ведення касової книги регламентується відповідним нормативним документом НБУ.

За результатами господарської діяльності за звітний (податковий) період (квартал) суб'єкти малого підприємництва — юридичні особи подають до органу Державної податкової служби до 20 числа місяця, що настає за звітним (податковим) періодом, розрахунки про сплату єдиного податку, акцизного збору і у разі обрання ними єдиного податку за ставкою 6 % розрахунок про

сплату ПДВ, і також платіжні доручення на сплату єдиного податку за звітний період з позначкою банку про зарахування коштів.

Сплата податку здійснюється не пізніше 20 числа наступного місяця на окремий рахунок відділень Державного казначейства України. Останнє перераховує суми єдиного податку в таких розмірах:

- до Державного бюджету України — 20 відсотків;
- до місцевого бюджету — 23 відсотки;
- до Пенсійного фонду України — 42 відсотки;
- на обов'язкове соціальне страхування — 15 відсотків, у тому числі до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття — 4 відсотки.

Для переходу на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єкт малого підприємництва подає письмову заяву до органу Державної податкової служби за місцем державної реєстрації. Суб'єкт малого підприємництва — юридична особа обов'язково зазначає, яку ставку єдиного податку ним обрано. Заява подається не пізніше ніж за 15 днів до початку наступного звітного періоду (кварталу) за умови сплати всіх установлених податків та обов'язкових платежів за попередній звітний (податковий) період. Слід зауважити, що таке рішення про перехід на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності може бути прийняте не більше одного разу за календарний рік.

Орган Державної податкової служби зобов'язаний протягом 10 робочих днів видати безоплатно свідоцтво про право сплати єдиного податку або надати письмову мотивовану відмову.

Відмову від застосування спрощеної системи оподаткування і повернення до раніше встановленої системи оподаткування суб'єкти можуть здійснювати з початку наступного звітного (податкового) періоду (кварталу) у разі подання відповідної заяви до органів Державної податкової служби не пізніше ніж за 15 днів до закінчення попереднього податкового періоду.

Новостворені та зареєстровані в установленому порядку суб'єкти малого підприємства, які подали до Державної податкової служби за місцем їх реєстрації заяву на право застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, вважаються суб'єктами спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності

з того кварталу, у якому проведено їх державну реєстрацію.

14.4. Особливості податкового контролю за спрощеної системи оподаткування

Закон України № 2063-III від 19.10.2000 р. «Про державну підтримку малого підприємництва» став базою для розроблення нормативних документів ДПА України про порядок ведення Книги обліку доходів і витрат суб'єкта малого підприємництва — юридичної особи, що застосовує спрощену систему оподаткування, і про порядок видачі свідоцтва на право сплати єдиного податку. З цієї процедури починається робота податкових органів у сфері спрощеної системи оподаткування.

Щоб отримати свідоцтво, суб'єкти підприємницької діяльності — юридичні та фізичні особи мають подати в податкову інспекцію за місцем реєстрації письмову заяву. Податковий інспектор перевіряє дані, наведені у заяві, на предмет їх відповідності умовам переходу на спрощену систему оподаткування (чисельність працюючих, відповідний обсяг виручки від реалізації продукції, частки учасників та засновників у статутному фонді тощо).

Під час перевірки слід звернути увагу на те, що якщо суб'єктом підприємницької діяльності — фізичною особою здійснюється декілька видів підприємницької діяльності, використовується одна більша ставка за цими видами діяльності.

Крім того, податковий інспектор має упевнитись, що особа, яка подає заяву для переходу на спрощену систему оподаткування, не має заборгованості перед бюджетом з податків та обов'язкових платежів, термін сплати яких настав на момент подання заяви. За відсутності зауважень орган Державної податкової служби протягом 10 днів з дня подання заяви зобов'язаний видати свідоцтво за встановленою формою, у протилежному разі — мотивовану відмову. Термін дії свідоцтва становить один рік.

При зміні системи оподаткування необхідно пам'ятати, що право переходу на спрощену систему оподаткування підприємство може реалізувати не більше одного разу за календарний рік.

Разом з видачею свідоцтва проводиться реєстрація Книги обліку доходів і витрат, яка є обов'язковим документом, що має вестися

платником єдиного податку протягом року та підлягає ретельній перевірці посадовими особами органів податкової служби.

Необхідно зазначити, що на спрощену систему оподаткування не поширюються норми Закону № 2181 в частині строків подання звітності і строків сплати єдиного податку. При перевірці звертається увага на своєчасність сплати єдиного податку (щомісяця, не пізніше 20 числа).

При документальній перевірці встановлюється достовірність об'єкта нарахування єдиного податку, які надає Книга обліку доходів і витрат, а також первинні документи. Податковому інспектору необхідно впевнитися, що усі записи здійснюються в Книзі у хронологічній послідовності й підтвержені первинними документами.

Виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) вважається сума, фактично отримана суб'єктом підприємницької діяльності на розрахунковий рахунок або (та) в касу за здійснення операцій з продажу продукції (товарів, робіт, послуг).

У разі виявлення у платників єдиного податку фактів проведення бартерних угод необхідно перевести таких платників на загальну систему оподаткування з наступного звітнього періоду (кварталу). Платник єдиного податку, який отримав суму авансу від укладеної угоди і сплатив відповідну суму єдиного податку, при переході на загальну систему оподаткування повинен включити вказану суму авансу до валового доходу та подати заяву до органу Державної податкової служби про зменшення загальної суми єдиного податку на суму податку, нарахованого на суму авансу.

З метою перевірки правильності нарахування єдиного податку за Книгою обліку доходів і витрат необхідно:

- для платників ПДВ підсумок графи «Доходи від здійснення господарських операцій» помножити на 0,06;
- для неплатників ПДВ — підсумок цієї самої графи помножити на 0,10.

При виплаті дивідендів сума єдиного податку не зменшується на суму внеску з податку на прибуток.

ВИСНОВКИ

Спрощена система оподаткування малого бізнесу в Україні представлена єдиним податком.

Платниками єдиного податку можуть бути:

— **фізичні особи**, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи й у трудових відносинах з якими, включаючи членів їхніх сімей, протягом року перебуває не більше 10 осіб та обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 500 тис. грн;

— **юридичні особи** — суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких за рік середньооблікова чисельність працюючих не перевищує 50 осіб і обсяг виручки яких від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не перевищує 1 млн грн.

Об'єкт оподаткування єдиним податком — це виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що становить суму, фактично отриману суб'єктом підприємницької діяльності на поточний рахунок або (та) в касу за здійснення операцій з продажу продукції (товарів, робіт, послуг).

При документальній перевірці встановлюється достовірність об'єкта нарахування єдиного податку, які надає **Книга обліку доходів і витрат**, а також первинні документи. Податковому інспектору необхідно впевнитися, що усі записи здійснюються в Книзі у хронологічній послідовності й підтверджені первинними документами.

Запитання для самоконтролю

1. Механізм оподаткування єдиним податком юридичних осіб.
2. Механізм оподаткування єдиним податком фізичних осіб.
3. Об'єкт оподаткування єдиним податком.
4. Від яких податків звільняється суб'єкт малого підприємництва — юридична особа, який сплачує єдиний податок?
5. Від яких податків не звільняється суб'єкт малого підприємництва — юридична особа, який сплачує єдиний податок?

6. Від яких податків звільняється суб'єкт малого підприємництва — фізична особа, який сплачує єдиний податок?

7. Від яких податків не звільняється суб'єкт малого підприємництва — фізична особа, який сплачує єдиний податок?

8. Перерозподіл суми єдиного податку до бюджетів та фондів України.

9. Ведення Книги обліку доходів і витрат.

Тестові завдання до теми 14 (11 тестів)

ТЕСТ 1. Оподатковуваним доходом, одержаним від зайняття підприємницькою діяльністю юридичної особи — платника єдиного податку, є:

- а) сукупний чистий дохід;
- б) виручка від реалізації продукції та надання послуг;
- г) дохід, одержаний у грошовій та натуральній формах;
- д) валові доходи за мінусом валових витрат.

ТЕСТ 2. Спрощена система оподаткування застосовується:

- а) примусово;
- б) за вільним вибором платника податку;
- в) за порадою податкових органів;
- г) за розпорядженням органів місцевої влади.

ТЕСТ 3. Спрощена система оподаткування передбачає сплату:

- а) тільки одного податку;
- б) всіх податків, передбачених Законом України «Про систему оподаткування»;
- в) інтегрованого податку поряд з рядом інших.

ТЕСТ 4. Фіксований сільськогосподарський податок передбачає:

- а) сплату земельного податку;
- б) звільнення від сплати земельного податку;

в) сплату податку на прибуток.

ТЕСТ 5. Виручкою від реалізації з метою розрахунку єдиного податку вважається:

- а) сума валового доходу, яка отримана за звітний період;
- б) сума фактично отриманого СПД на поточний рахунок або в касу за здійснення операцій з продажу продукції;
- в) будь-які суми, фактично отримані СПД на поточний рахунок або в касу;
- г) сума відвантаженої, але не сплаченої продукції та отриманих на поточний рахунок авансів від покупців;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 6. У разі здійснення операцій з продажу основних засобів виручкою від реалізації вважається:

- а) сума, отримана від покупця на поточний рахунок;
- б) сума, яка дорівнює залишковій вартості об'єкта основних фондів, який реалізується;
- в) балансова вартість об'єкта основних фондів, який реалізується;
- г) різниця між сумою, отриманою від реалізації цих фондів, та їх залишковою вартістю на момент продажу;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 7. Які суб'єкти підприємницької діяльності можуть перейти на сплату єдиного податку:

- а) СПД, які здійснюють торгівлю лікарськими засобами;
- б) фізичні особи — СПД, які здійснюють торгівлю лікеро-горілчаними та тютюновими виробами, пально-мастильними матеріалами;
- в) фізичні особи — СПД, які здійснюють торгівлю ювелірними виробами;
- г) всі відповіді правильні;
- д) правильної відповіді немає.

ТЕСТ 8. Ставка єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва — фізичних осіб устанавлюється:

- а) податковими інспекціями за місцем їх державної реєстрації;
- б) податковими інспекціями за місцем їх підприємницької діяльності;
- в) місцевими радами за місцем їх державної реєстрації;
- г) місцевими радами за місцем їх підприємницької діяльності.

ТЕСТ 9. Ставка єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва — фізичних осіб може становити:

- а) 20 грн на рік;
- б) 100 грн на місяць;
- в) 200 грн на рік;
- г) 250 грн на місяць.

ТЕСТ 10. Суб'єкти підприємницької діяльності — фізичні особи — платники єдиного податку:

- а) мають право не застосовувати електронні контрольно-касові апарати для проведення розрахунків зі споживачами;
- б) зобов'язані застосовувати електронні контрольно-касові апарати для проведення розрахунків зі споживачами.
- в) зобов'язані не застосовувати електронні контрольно-касові апарати для проведення розрахунків зі споживачами.

ТЕСТ 11. Суб'єкт підприємницької діяльності — юридична особа, який перейшов на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, самостійно обирає одну з наступних ставок єдиного податку:

- а) 25%;
- б) 20%;
- в) 15%;
- г) 10%;
- д) 6%;
- е) правильні відповіді: в; г;
- ж) правильні відповіді: і г; д.

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Активи — ресурси, контрольовані підприємством унаслідок минулих подій. Використання А., як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 1.

Акцизний збір — не непрямий податок на окремі товари (продукцію), визначені законом як підакцизні, який включається до ціни цих товарів (продукції).

Декрет Кабінету Міністрів України «Про акцизний збір» від 26 грудня 1992 р. №18-92 із змінами та доповненнями, стаття 1.

Акція — цінний папір без установленого строку обігу, що засвідчує пайову участь у статутному фонді акціонерного товариства, підтверджує членство в акціонерному товаристві та право на участь в управлінні ним, дає право його власникові на одержання частини прибутку у вигляді дивіденда, а також на участь у розподілі майна в разі ліквідації акціонерного товариства.

«Про цінні папери і фондову біржу», стаття 4.

Алкогольні напої — продукти, одержані внаслідок спиртового бродіння цукровмісних матеріалів або виготовлені на основі харчових спиртів з вмістом спирту етилового понад 1,2% об'ємних одиниць, які належать до товарних груп Гармонізованої системи опису та кодування товарів під кодами 22 04, 22 05, 22 06Є 22 08.

«Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби», стаття 1.

Амортизація основних фондів і нематеріальних активів — поступове віднесення витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення, на зменшення скоригованого прибутку платника податку у межах норм амортизаційних відрахувань, установлених цією статтею.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 8.

Антидемпінгове мито (попереднє або остаточне) — особливий вид мита, що справляється в разі ввезення на митну територію

України товару, який є об'єктом застосування антидемпінгових заходів (попередніх або остаточних).

«Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту», стаття 1.

Апеляційна палата — орган для досудового вирішення спорів щодо набуття та охорони прав на об'єкти промислової власності, в тому числі на зазначення походження товарів.

«Про охорону прав на зазначення походження товарів», стаття 1.

Асоціація — договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності. А. не має права втручатися у виробничу і комерційну діяльність будь-кого з її учасників.

«Про підприємства в Україні», стаття 3.

Аудит — перевірка публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

«Про аудиторську діяльність», стаття 4

Аудиторська діяльність — містить у собі організаційне і методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок (аудит) і надання інших аудиторських послуг.

«Про аудиторську діяльність», стаття 3.

Аудиторський висновок — офіційний документ, засвідчений підписом та печаткою аудитора (аудиторської фірми), який складається в установленому порядку за наслідками проведення аудиту і містить висновок стосовно достовірності звітності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності.

«Про аудиторську діяльність», стаття 7.

Банкрутство — пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності — задовольнити в установлений

для цього строк пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом.

«Про банкрутство», стаття 1.

Бартер (товарний обмін) — господарська операція, яка передбачає проведення розрахунків за товари (роботи, послуги) у будь-якій формі, іншій, ніж грошова, включаючи будь-які види заліку та погашення взаємної заборгованості, внаслідок яких не передбачається зарахування коштів на рахунки продавця для компенсації вартості таких товарів (робіт, послуг).

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Безнадійна заборгованість — заборгованість, яка відповідає будь-якій з наведених нижче ознак:

— заборгованість із зобов'язань, за якою минув строк позовної давності;

— заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності майна фізичної чи юридичної особи, оголошеної банкрутом у встановленому законодавством порядку, або юридичної особи, що ліквідується;

— заборгованість, яка виявилася непогашеною внаслідок недостатності коштів, одержаних від продажу на відкритих аукціонах (публічних торгах) майна позичальника, переданого у заставу як забезпечення зазначеної заборгованості, за умови, що інші юридичні дії кредитора щодо примусового стягнення іншого майна позичальника не призвели до повного покриття заборгованості;

— заборгованість, стягнення якої стало неможливим у зв'язку з дією обставин непереборної сили, стихійного лиха (форс-мажору), підтверджених у порядку, передбаченому законодавством;

— прострочена заборгованість померлих фізичних осіб, а також визнаних у судовому порядку безвісно відсутніми, померлими або недієздатними, а також прострочена заборгованість фізичних осіб, засуджених до позбавлення волі.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Безоплатно надані товари (роботи, послуги) — це:

— товари, що надаються платником податку згідно з договорами дарування, іншими договорами, які не передбачають грошової або іншої компенсації вартості таких матеріальних цінностей і нематеріальних активів чи їх повернення, чи без укладення таких угод;

— роботи й послуги, що надаються платником податку без вимоги про компенсацію їх вартості;

— товари, передані юридичній чи фізичній особі на відповідальне зберігання і використані нею в її виробничому або господарському обороті.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Безповоротна фінансова допомога — це:

— сума коштів, передана платнику податку згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами, які не передбачають відповідної компенсації чи повернення таких коштів (за винятком бюджетних дотацій і субсидій), чи без укладення таких угод;

— сума безнадійної заборгованості, відшкодована кредитору позичальником після списання такої безнадійної заборгованості;

— сума заборгованості платника податку перед іншою юридичною чи фізичною особою, що залишилася нестягнутою після закінчення строку позовної давності;

— кредит або депозит, наданий платнику податку без встановлення строків повернення його основної суми, за винятком кредитів, наданих під безстрокові облігації, та депозитів до запитання у банківських установах.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Біржова операція — угода, що відповідає сукупності зазначених нижче умов:

— якщо вона являє собою купівлю-продаж, поставку та обмін товарів, допущених до обігу на товарній біржі;

— якщо її учасниками є члени біржі;

— якщо вона подана до реєстрації та зареєстрована на біржі не пізніше наступного за здійсненням угоди дня.

«Про товарну біржу», стаття 15.

Благодійна діяльність — безкорислива діяльність благодійних організацій, що не передбачає одержання прибутків від цієї діяльності.

«Про благодійництво та благодійні організації», стаття 1.

Бухгалтерський облік — процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 1.

Бюджет — план утворення і використання фінансових ресурсів для забезпечення функцій, що здійснюються органами державної влади України, органами влади Автономної Республіки Крим та місцевими радами народних депутатів.

«Про бюджетну систему України», стаття 1.

Бюджетна система. Складається з Державного бюджету України, республіканського бюджету Автономної Республіки Крим та місцевих бюджетів.

«Про бюджетну систему України», стаття 1.

Бюджетне відшкодування — сума, що підлягає поверненню платнику податку з бюджету у зв'язку з надмірною сплатою податку у випадках, визначених цим Законом.

«Про податок на додану вартість», стаття 1.

Бюджетний устрій — організація і принципи побудови бюджетної системи, її структури, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи, **Б. у.** України визначається з урахуванням державного устрою і адміністративно-територіального поділу України.

«Про бюджетну систему України», стаття 1.

Валові витрати виробництва та обігу — сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 5.

Валовий дохід — загальна сума доходу платника податку від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах як на території України, її континентальному шельфі, виключній (морській) економічній зоні, так і за її межами.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 4.

Валовий дохід від страхової діяльності — сума страхових внесків, страхових платежів або страхових, премій, за винятком суми валових внесків, переданих у перестраховування, отриманих (нарахованих) страховиками протягом звітного періоду за договорами страхування і перестраховування ризиків на території України або за її межами.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 7.

Валовий дохід страховика. Визначається як сума доходу від страхової діяльності, прибутку від проведення страхування життя, прибутку від позареалізаційних операцій та іншої реалізації, зменшених на виплати страхових, сум та страхового відшкодування, відрахування у централізовані страхові резервні фонди та у технічні резерви, інші, ніж резерв незароблених премій.

«Про страхування», стаття 31.

Валютний дериватив — стандартний документ, який засвідчує право продати та/або купити валютну цінність на обумовлених умовах у майбутньому. Правила випуску та обігу **В. д.** устанавлюються Національним банком України.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Валютні кошти (валютні цінності) — іноземна валюта готівкою, платіжні документи (чеки, векселі, тратти, депозитні сертифікати, акредитиви і т. ін.) в іноземній валюті, цінні папери (акції, облігації, купони до них, бони, векселі та інші) в іноземній валюті, золото та інші дорогоцінні метали у вигляді зливків, пластин і монет, а також сертифікати, облігації, варанти та інші цінні папери, номінал яких виражено у золоті, дорогоцінні камені.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Ввізна вантажна митна декларація — заява, що містить відомості про товари та інші предмети і транспортні засоби, які ввозяться на митну територію України, мету їх

ввезення з-за меж митного кордону України або про зміну митного режиму для таких товарів та інших предметів і транспортних засобів, а також інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування митних платежів.

«Про гербовий збір», стаття 1.

Вексель — цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання: векселедавця сплатити після настання строку визначену суму грошей власнику **В.** (векселедержателю). Випускаються два види **В.**; простий і переказний.

«Про цінні папери і фондову біржу», стаття 21.

Види іноземних інвестицій. Іноземні інвестиції можуть здійснюватись у вигляді:

— іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України;

— валюти України — у разі реінвестицій в об'єкт первинного інвестування чи в будь-які інші об'єкти інвестування відповідно до законодавства України за умови сплати податку на прибуток (доходи);

— будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав;

— акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав (прав власності на частку (пай) у статутному фонді юридичної особи, створеної відповідно до законодавства України або законодавства інших країн), виражених у конвертованій валюті;

— грошових вимог та права на вимоги виконання договірних зобов'язань, які гарантовані першокласними банками і мають вартість у конвертованій валюті, підтверджену згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

— будь-яких прав інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також підтверджена експертною оцінкою в Україні, включаючи легалізовані на території України авторські права, права на винаходи, корисні моделі,

промислові зразки, знаки для товарів і послуг, ноу-хау тощо;

— прав на здійснення господарської діяльності, включаючи права на користування надрами та використання природних ресурсів, наданих відповідно до законодавства або договорів, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

— інших цінностей відповідно до законодавства України.

«Про режим іноземного інвестування», стаття 2.

Види обов'язкового страхування. В Україні здійснюються такі **В. о. с:**

а) медичне страхування;

б) державне особисте страхування військовослужбовців і військовозобов'язаних, призваних на збори;

в) державне особисте страхування осіб рядового, начальницького та вільнонайманого складу органів і підрозділів внутрішніх справ;

г) державне обов'язкове особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини під час виконання ними службових обов'язків;

д) державне обов'язкове особисте страхування працівників митних органів;

е) державне обов'язкове особисте страхування працівників прокуратури;

є) державне страхування життя і здоров'я народних депутатів;

ж) державне особисте страхування службових осіб державної контрольно-ревізійної служби в Україні;

з) державне особисте страхування службових осіб державних податкових інспекцій;

і) державне обов'язкове страхування службових осіб державних органів у справах захисту прав споживачів;

к) особисте страхування працівників відомчої та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд);

- л) державне страхування посадових осіб інспекцій державного архітектурно-будівельного контролю;
- м) державне страхування спортсменів вищих категорій;
- н) державне страхування працівників державної лісової охорони;
- о) страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини;
- п) страхування життя і здоров'я суддів;
- р) державне страхування донорів крові та/або її компонентів;
- с) особисте страхування від нещасних випадків на транспорті;
- т) страхування членів екіпажу та авіаційного персоналу;
- у) страхування працівників замовника авіаційних робіт, осіб, пов'язаних із забезпеченням технологічного процесу під час виконання авіаційних робіт, та пасажирів, які перевозяться за його заявкою без придбання квитків;
- ф) страхування ризикових професій народного господарства від нещасних випадків;
- х) страхування відповідальності повітряного перевізника і виконавця повітряних робіт щодо відшкодування збитків, заподіяних пасажирам, багажу, пошті, вантажу;
- ц) страхування відповідальності експлуатанта повітряного судна за збитки, які можуть бути завдані ним під час виконання авіаційних робіт;
- ч) страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів;
- ш) страхування авіаційних суден;
- щ) обов'язкове страхування врожаю сільсько-господарських культур і багаторічних насаджень у радгоспах та інших державних сільськогосподарських підприємствах.

«Про страхування», стаття 6.

Види цінних паперів — акції, облігації внутрішніх республіканських і місцевих позик, облігації підприємств, казначейські зобов'язання республіки, ощадні сертифікати, векселі.

«Про цінні папери і фондову біржу», Стаття 3.

Виключне право — право, коли жодна особа, крім тієї, якій належить авторське право або суміжні права, не може використовувати твір, не маючи на те відповідного дозволу (ліцензії).

«Про авторське право і суміжні права», стаття 4.

Виконавче провадження — сукупність дій органів і посадових осіб, спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які здійснюються на підставах, у спосіб та в межах повноважень, визначених законодавством.

«Про виконавче провадження», стаття 1.

Виробник реклами — особа, яка повністю або частково здійснює виробництво реклами.

«Про рекламу», Стаття 1

Відкрите акціонерне товариство — акціонерне товариство, акції якого можуть розповсюджуватися шляхом відкритої передплати й купівлі-продажу на біржах.

«Про господарські товариства», стаття 25.

Відповідальне зберігання — господарська операція платника податку, що передбачає передання згідно з договорами схову матеріальних цінностей на зберігання іншій особі без права їх використання у господарському обороті такої фізичної чи юридичної особи, з подальшим поверненням цих матеріальних активів платнику податку без зміни їхніх якісних або кількісних характеристик.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Відповідальне зберігання матеріальних цінностей державного резерву — зберігання закладених до державного резерву матеріальних цінностей у постачальника (виробника) або одержувача (споживача) без надання йому права користуватися цими матеріальними цінностями до прийняття у встановленому порядку рішення про відпуск їх з державного резерву.

«Про державний матеріальний резерв», стаття 2.

Відходи — будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення, та

яких їхній власник позбувається, має намір або повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення.

«Про відходи», стаття 1.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік — система обробки та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством.

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 1.

Господарська діяльність — будь-яка діяльність, у тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом та обміном матеріальних і нематеріальних благ, що виступають у формі товару.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Господарська операція — дія або подія, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства.

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 1.

Гральний бізнес — діяльність, пов'язана із влаштуванням казино, інших гральних місць (домів), гральних автоматів за грошовим або майновим вигрaшем, проведенням — лотерей (крім державних) та розіграшів з видачею грошових вигрaшів у готівковій формі — позабанківськими установами або у майновій формі на місці. Казино, інші гральні місця (доми) повинні займати окремі приміщення або будівлі та мати гральний зал для відвідувачів (крім гральних автоматів та більярдних столів).

«Про патентування деяких видів підприємницької діяльності», стаття 5.

Гудвіл — нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між балансовою вартістю активів підприємства та його звичайною вартістю як цілісного майнового комплексу, що виникає внаслідок використання кращих управлінських якостей, домінуючої позиції на ринку товарів (робіт, послуг), нових технологій тощо. Вартість Г. не

підлягає амортизації та не враховується у визначенні валових витрат платника податку.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Давальницька сировина — сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, ввезені на митну територію України іноземним замовником (чи закуплені іноземним замовником за іноземну валюту в Україні) або вивезені за її межі українським замовником для використання у виробленні готової продукції з подальшим поверненням усієї продукції або її частини до країни власника (чи реалізацією в країні виконавця замовником або за його дорученням виконавцем) або вивезенням до іншої країни. Готова продукція може бути реалізована в Україні, якщо **Д. с.** з використанням якої вироблено цю продукцію, ввезена іноземним замовником на митну територію України чи закуплена іноземним замовником за іноземну валюту в Україні. Право власності на імпортовану **Д. с.** та вироблену з неї готову продукцію належить іноземному замовнику.

«Про операції з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах», стаття 1.

Демпінг — продаж товарів за цінами, нижчими від контрактних на міжнародних товарних ринках, за умови, що низький рівень ціни не зумовлюється відповідним рівнем витрат виробництва цього товару.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Депозит (вклад) — кошти, які надаються фізичними чи юридичними особами в управління резиденту, визначеному фінансовою організацією згідно із законодавством України, або нерезиденту на строк та під процент.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Депозитарій цінних паперів — юридична особа, яка провадить виключно депозитарну діяльність і може здійснювати кліринг та розрахунки за угодами щодо цінних паперів.

«Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», стаття 1.

Депозитарна діяльність — надання послуг щодо зберігання цінних паперів незалежно від форми їх випуску, відкриття та ведення рахунків у цінних паперах, обслуговування операцій на

цих рахунках (включаючи кліринг і розрахунки за угодами щодо цінних паперів) та обслуговування операцій емітента щодо випущених ним цінних паперів.

«Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», стаття 1.

Депонент — юридична чи фізична особа, яка користується послугами зберігача на підставі договору про відкриття рахунка в цінних паперах.

«Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», стаття 1.

Державна служба в Україні — професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів. Ці особи є державними службовцями і мають відповідні службові повноваження.

«Про державну службу», стаття 1.

Державний реєстр фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів — автоматизований банк даних, створений для забезпечення єдиного державного обліку фізичних осіб, які зобов'язані сплачувати податки, збори, інші обов'язкові платежі до бюджетів та внески до державних, цільових фондів у порядку і на умовах, що визначаються законодавчими актами України.

«Про Державний реєстр фізичних осіб-платників податків та інших обов'язкових платежів», стаття 1.

Державні послуги — будь-які платні послуги, обов'язковість отримання яких встановлюється законодавством та які надаються фізичним чи юридичним особам органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування і створеними ними установами та організаціями, що утримуються коштом відповідних бюджетів. До Д. п. не входять податки, збори (обов'язкові платежі), визначені Законом України «Про систему оподаткування».

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 7.

Дериватив — стандартний документ, що засвідчує право та/або зобов'язання придбати чи продати цінні папери, матеріальні або нематеріальні активи, а також кошти на

визначених ним умовах у майбутньому. Стандартна (типова) форма Д. та порядок їх випуску та обігу встановлюються законодавством. До Д. належать: **форвардний контракт**, **ф'ючерсний контракт** та **опціон**. Відповідно до виду цінностей деривативи розподіляються на: фондовий Д., валютний Д. і товарний Д..

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Дивіденди — платіж, що провадиться юридичною особою на користь власників (довірених осіб власника) корпоративних прав, емітованих такою юридичною особою, у зв'язку з розподілом частини її прибутку. До Д. не входять виплати юридичної особи, пов'язані зі зворотним викупом акцій, часток (паїв), раніше емітованих такою юридичною особою.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Довгостроковий договір (контракт) — будь-який договір на виготовлення, будівництво, установку або монтаж матеріальних цінностей, що входитимуть до складу основних фондів замовника або складових частин таких основних фондів, а також на створення нематеріальних активів, пов'язаних з таким виготовленням, будівництвом, установкою або монтажем (послуг типу «інжиніринг», науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт та розробок), за умови, що такий контракт не планується завершити раніше ніж через 9 місяців з моменту здійснення перших витрат або отримання авансу (передоплати).

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 7.

Додаткова заробітна плата — винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи та винахідливість і за особливі умови праці. Вона включає доплати, надбавки, гарантійні та компенсаційні виплати, передбачені чинним законодавством; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій.

«Про оплату праці», стаття 2.

Доходи з джерелом їх походження з України — будь-які доходи, отримані резидентами або нерезидентами від будь-яких видів їхньої діяльності на території України, включаючи проценти, дивіденди, роялті та будь-які інші види пасивних доходів, сплачених резидентами України, доходи від надання

резидентам або нерезидентам в оренду (користування) майна, розташованого в Україні, включаючи рухомий склад транспорту, приписаного до портів, розташованих в Україні, доходи від продажу нерухомого майна, розташованого в Україні, доходи, отримані у вигляді внесків та премій на страхування і перестраховання ризиків на території України, а також доходи страховиків-резидентів від страхування ризиків страхувальників-резидентів за межами України, інші доходи від господарської діяльності на митній території України або на територіях, що перебувають під контролем митних служб України (у зонах митного контролю, на спеціалізованих ліцензійних митних складах тощо).

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Експорт (експорт товарів) — продаж товарів іноземним суб'єктам господарської діяльності, та вивезення товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів, крім передачі майна суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності іноземному суб'єкту господарської діяльності за кордоном як натуральної частки участі у формуванні статутного капіталу при спільній господарській діяльності. При цьому термін **реекспорт (реекспорт товарів)** означає продаж іноземним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності та вивезення за межі України товарів, раніше імпортованих на її територію.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Емісійний дохід — сума перевищення доходів, отриманих підприємством від первинної емісії (випуску) власних акцій та інших корпоративних прав, над номіналом таких акцій (інших корпоративних прав).

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Емітент цінних паперів — юридична особа, яка від свого імені випускає цінні папери і зобов'язується виконувати обов'язки, що випливають з умов їх випуску.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Єдиний митний тариф України — систематизований звіт ставок мита, яким обкладаються товари та інші предмети, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі цієї території.

«Про єдиний митний тариф», стаття 1.

Завдання на проектування — документ, у якому містяться вимоги замовника до планувальних, архітектурних, інженерних і технологічних рішень та властивостей об'єкта архітектури, його основних параметрів, вартості та організації його будівництва і який складається відповідно до архітектурно-планувального завдання, технічних умов.

«Про архітектурну діяльність», стаття 1.

Загальний строк позовної давності — загальний строк для захисту права за позовом особи, право якої порушено (позовна давність). Установлюється на три роки.

Цивільний кодекс України, стаття 71.

Закрите акціонерне товариство — акціонерне товариство, акції якого розподіляються між засновниками і не можуть розповсюджуватися шляхом підписки, купуватися та продаватися на біржі.

«Про господарські товариства», стаття 25.

Заробітна плата — винагорода, обчислена, зазвичай, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу. Розмір **З. п.** залежить від складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства.

«Про оплату праці», стаття 1.

Зведений бюджет України — сукупність усіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України.

«Про бюджетну систему України», стаття 2.

Звичайна ціна — ціна реалізації товарів (робіт, послуг) продавцем, що містить суму нарахованих (сплачених) процентів, вартість іноземної валюти, яка може бути отримана у разі їх продажу особам, які не пов'язані з продавцем при звичайних умовах ведення господарської діяльності. У разі, коли ціни внутрішньої реалізації підлягають державному регулюванню згідно із законодавством, звичайною вважається ціна, встановлена згідно з принципами такого регулювання. У разі, коли продаж (відчуження) товарів (валютних цінностей) здійснюється у примусовому порядку згідно із законодавством, **З. ц.** вважається ціна, фактично отримана при такому продажі.

Звичайна процентна ставка за депозит — ставка, яка визначається за методикою, встановленою Національним банком України. Якщо податкові органи за результатами документальних перевірок мають підстави для висновків щодо правомірності визначення рівня **З. ц.** платником податку, ці органи мають право звернутися із запитом, а платник податку зобов'язаний за таким запитом надати обґрунтування рівня таких цін.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Звітний (податковий) період — період, за який платник податку зобов'язаний проводити розрахунки податку та сплачувати його до бюджету.

«Про податок на додану вартість», стаття 1.

Зворотний лізинг (оренда) — господарська операція фізичної чи юридичної особи, що передбачає продаж основних фондів фінансовій організації з одночасним зворотним отриманням таких основних фондів такою фізичною чи юридичною особою в оперативний або фінансовий лізинг.

«Про податок на додану вартість», стаття 1.

Зобов'язання підприємства — заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди.

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 1.

Зовнішньоекономічна діяльність — діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Імпорт (імпорт товарів) — закупівля в іноземних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності товарів та їх ввезення на територію України, включаючи закупівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Інвестиція — господарська операція, що передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно. **І.** поділяються на капітальні, фінансові та реінвестиції.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Інвестиційний податковий кредит — це відстрочка плати податку на прибуток, що надається суб'єкту підприємницької діяльності на визначений строк з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм, з подальшою компенсацією відстрочених сум у вигляді додаткових надходжень податку через загальне зростання прибутку, що буде отримане внаслідок реалізації інноваційних програм.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Індексація — встановлений актами законодавства України механізм підвищення грошових доходів громадян, що дає можливість частково або повністю відшкодувати їм подорожчання споживчих товарів і послуг. **І.** є частиною державної системи соціального захисту громадян, спрямована на підтримання купівельної спроможності їхніх грошових доходів, особливо соціально уразливих верств населення — пенсіонерів, інвалідів, неповних і багатодітних сімей, а також молоді, яка навчається.

«Про індексацію грошових доходів населення», стаття 1.

Інжиніринг — надання послуг (виконання робіт) зі складання технічних завдань, проведення наукових досліджень, складання проектних пропозицій, проведення техніко-економічних обстежень та інженерно-розвідувальних робіт з будівництва об'єктів, розроблення технічної документації, проектування та конструкторське опрацювання об'єктів техніки і технології, консультації та авторський нагляд під час монтажних та пусконаладжувальних робіт, а також консультації економічного, фінансового або іншого характеру, пов'язані з такими послугами (роботами).

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Іноземна валюта — валюта готівкою, грошові знаки (банкноти, білети державної скарбниці, монети), що знаходяться в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені або ті, що

вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, які знаходяться в обігу; платіжні документи у грошових одиницях іноземних держав та міжнародних розрахункових одиницях, кошти у грошових одиницях іноземних держав, міжнародних розрахункових одиницях та у діючій на території України валюті з вільною конверсією, які знаходяться на рахунках та вкладах у банківсько-кредитних установах на території України та за її межами.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Іноземні інвестиції — всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються іноземними особами.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Іпотечний сертифікат (у тому числі **іпотечний сертифікат участі** та **іпотечний сертифікат з фіксованою дохідністю**) — особливий вид цінного папера, забезпечений іпотечними активами або іпотеками відповідно до закону.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Казначейські зобов'язання — боргові цінні папери, що емітуються державою в особі її уповноважених органів, розміщуються виключно на добровільних засадах серед фізичних та юридичних осіб і засвідчують внесення їхніми власниками грошових коштів до бюджету та дають право на отримання фінансового доходу або інші майнові права, відповідно до умов їх випуску.

«Про Національний банк України», стаття 1

Капітальна інвестиція — операція, яка передбачає придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних фондів та нематеріальних активів, які підлягають амортизації.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Кліринг — отримання, звірка та поточні оновлення інформації, підготовка бухгалтерських та облікових документів, необхідних для виконання угод щодо цінних паперів, визначення взаємних зобов'язань, що передбачає взаємозалік, забезпечення та гарантування розрахунків за угодами щодо цінних паперів.

«Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні», стаття 1.

Колективне сільськогосподарське підприємство — добровільне об'єднання громадян у самостійне підприємство для спільного виробництва сільськогосподарської продукції та товарів, що діє на засадах підприємництва і самоврядування. **К. с. п.** є юридичною особою, має розрахунковий та інші рахунки в установах банку і печатку зі своїм найменуванням. **К. с. п.** можуть на добровільних засадах об'єднуватися в спілки (об'єднання), бути засновниками акціонерних товариств, які діють на основі своїх статутів.

«Про колективне сільськогосподарське підприємство», ст. 1.

Командитне товариство — товариство, в якому разом з одним чи більше учасників, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, є один чи більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майні товариства (вкладників).

«Про господарські товариства», стаття 75.

Консолідований іпотечний борг — зобов'язання за договорами про іпотечний кредит, реформовані кредитором відповідно до закону.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Консорціуми — тимчасові статутні об'єднання промислового і банківського капіталу для досягнення спільної мети.

«Про підприємства в Україні», стаття 3.

Концерни — статутні об'єднання підприємств промисловості, наукових організацій, транспорту, банків, торгівлі тощо на основі повної фінансової залежності від одного чи групи підприємців. Об'єднання діють на основі договору чи статуту, що затверджується їхніми засновниками або власниками. Підприємства, які входять до складу зазначених організаційних структур, зберігають права юридичної особи.

«Про підприємства в Україні», стаття 3.

Корпоративні права — право власності на частку (пай) у статутному фонді (капіталі) юридичної особи, включаючи права на управління, отримання відповідної частки прибутку такої юридичної особи, а також частки активів у разі її ліквідації відповідно до чинного законодавства.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Корпорації — договірні об'єднання, створені на основі поєднання виробничих, наукових та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників.

«Про підприємства в Україні», стаття 3.

Країна експорту — країна походження товару, що імпортується в Україну. **К. є.** може вважатися також країна-посередник (митний союз або економічне угруповання), за винятком випадків, коли зазначений товар перевозиться транзитом через цю країну, в ній не виробляється або в цій країні немає порівнянної ціни для цього товару.

«Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», стаття 1.

Країна походження — країна (митний союз або економічне угруповання), в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці чи обробці.

«Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну», стаття 1.

Кредит — кошти й матеріальні цінності, що надаються резидентами або нерезидентами у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк та під процент. Кредит розподіляється на фінансовий **К.**, товарний **К.** і **К.** під цінні папери, що засвідчують відносини позики.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Кредитор — громадянин або юридична особа, яка має підтвержені належними документами майнові вимоги до боржника, крім кредиторів, майнові вимоги яких повністю забезпечені заставою.

«Про банкрутство», стаття 3.

Лізингова (орендна) операція — господарська операція (крім операцій з фрахтування (чартера) морських суден та інших транспортних засобів) фізичної чи юридичної особи (орендодавця), що передбачає надання основних фондів або землі у користування іншим фізичним чи юридичним особам (орендарям) за орендну плату та на визначений строк. Операції з лізингу (оренди) цілісних майнових комплексів державних підприємств регулюються відповідним законодавством. **Л. (о.) о.** здійснюються у вигляді оперативного лізингу (оренди),

фінансового лізингу (оренди), зворотного лізингу (оренди), оренди землі та оренди житлових приміщень.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Ліквідаційна комісія. Утворюється призначеними арбітражним судом ліквідаторами. До її складу входить також розпорядник майна боржника. **Л. к.** управляє майном банкрута; здійснює інвентаризацію та оцінку майна банкрута; визначає ліквідаційну масу і розпоряджається нею; вживає заходів до стягнення дебіторської заборгованості; реалізує майно банкрута і здійснює інші заходи, спрямовані на задоволення вимог кредиторів відповідно до Законів України. Дії **Л. к.** можуть бути оскаржені в арбітражному суді.

«Про банкрутство», стаття 16.

Ломбардна операція — операція фізичних чи юридичних осіб з отримання коштів від юридичної особи, кваліфікованої як фінансова установа згідно із законодавством України, під заставу товарів або валютних цінностей. Ломбардні операції є різновидом кредиту під заставу.

«Про оподаткування прибутку підприємств», Стаття 1.

Марка акцизного збору — спеціальний знак, яким маркуються алкогольні напої та тютюнові вироби. Її наявність на цих товарах підтверджує сплату акцизного збору, легальність ввезення та реалізації на території України цих виробів. **М. а. з.** для алкогольних напоїв і тютюнових виробів, вироблених в Україні, відрізняються від марок для імпортованих алкогольних напоїв і тютюнових виробів дизайном і кольором.

«Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби», стаття 1.

Маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів — наклеювання марки акцизного збору в порядку, передбаченому Положенням про виробництво, зберігання, продаж марок акцизного збору, маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів.

«Про акцизний збір на алкогольні напої та тютюнові вироби», стаття 1.

Матеріальний актив — основні фонди та оборотні активи у будь-якому вигляді, що відрізняється від коштів, цінних

паперів, деривативів і нематеріальних активів.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Митна вартість товару — ціна, що фактично сплачена або підлягає сплаті за товари та інші предмети, які підлягають митному обкладанню, на момент перетину митного кордону України. Під час визначення митної вартості до неї включають ціну товару, зазначену в рахунку-фактурі, а також такі фактичні втрати, якщо їх не включено до рахунку-фактури:

— на транспортування, навантаження, розвантаження, перевантаження та страхування до пункту перетину митного кордону України;

— комісійні та брокерські;

— плату за використання об'єктів інтелектуальної власності, що належить до зазначених товарів та інших предметів і яка повинна бути оплачена імпортером (експортером) прямо чи побічно як умова їх ввезення (вивезення).

«Про єдиний митний тариф», стаття 16.

Мінімальна заробітна плата — законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг робіт).

«Про оплату праці», стаття 3.

Місце торгівлі — місце реалізації товарів, обладнане електронним контрольно-касовим апаратом або де є товарно-касова книга, в яких фіксується виручка від продажу алкогольних напоїв і тютюнових виробів незалежно від того, чи оформляється через них продаж інших товарів.

«Про державне регулювання виробництва і торгівлі спиртом етиловим, кон'ячним і плодovým, алкогольними напоями та тютюновими виробами», стаття 1.

Місцезнаходження суб'єкта підприємницької діяльності (юридичної особи) — місцезнаходження (місце проживання) одного із засновників або місцезнаходження за іншою адресою, що підтверджується договором оренди або іншим відповідним договором.

«Про підприємництво», стаття 8.

Монопольна ціна — ціна, що встановлюється суб'єктом господарювання, що займає монопольне становище на ринку, і призводить до обмеження конкуренції або порушення прав споживача.

«Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», стаття 1.

Науково-інформаційна діяльність — сукупність дій, спрямованих на задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави у науково-технічній інформації, що полягає в її збиранні, аналітично-синтетичній обробці, фіксації, зберіганні, пошуку і поширенні.

«Про науково-технічну інформацію», стаття 1.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку — нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що це суперечать міжнародним стандартам.

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 1.

Невиробничі фонди — капітальні активи, що не використовуються у господарській діяльності платника податку.

До них належать:

— капітальні активи (або їх структурні компоненти), які підпадають під визначення групи 1 основних фондів, включаючи орендовані;

— капітальні активи, які підпадають під визначення груп 2 і 3 основних фондів, які є невід'ємною частиною, розмішені або використовуються для забезпечення діяльності **Н. ф.**, що підпадають під визначення групи 1 основних фондів або вилучені з місця ведення господарської діяльності платника податку та передані у безоплатне користування особам, які не є платниками цього податку.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 8.

Незаконна торговельна діяльність — здійснення угод купівлі-продажу товарів чи інших предметів з ухиленням від реєстрації в установленому порядку з метою одержання неконтрольованого державою прибутку, якщо ці дії вчинено

протягом року після накладення адміністративного стягнення за порушення порядку заняття підприємницькою діяльністю у сфері торгівлі.

Кримінальний кодекс України, стаття 155-б.

Нематеріальний актив — об'єкти інтелектуальної, в тому числі промислової власності, а також інші аналогічні права, визнані у порядку, встановленому відповідним законодавством, об'єктом права власності платника податку.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1

Неплатоспроможність банку — неспроможність протягом одного місяця виконати законні вимоги кредиторів; зменшення розміру власних коштів до суми, що становить менше 1/3 суми, встановленої Національним банком України як мінімально необхідної.

«Про Національний банк України», стаття 1.

Нерезиденти — юридичні особи та суб'єкти підприємницької діяльності, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо) з місцезнаходженням за межами України, які створені та здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства іншої держави. Розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва іноземних держав, міжнародні організації та їх представництва, що мають дипломатичні привілеї та імунітет, а також представництва інших іноземних організацій і фірм, які не здійснюють підприємницької діяльності відповідно до законодавства України.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Неустойка (штраф, пеня) — визначена законом або договором грошова сума, яку боржник повинен сплатити кредиторіві в разі невиконання або неналежного виконання зобов'язання, зокрема в разі прострочення виконання. **Н. (ш., п.)** може забезпечуватися лише дійсна вимога. Кредитор не вправі вимагати сплати **Н. (ш., п.)**, якщо боржник не несе відповідальності за невиконання або неналежне виконання зобов'язання.

Цивільний кодекс України, стаття 179.

Облікова політика — сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності.

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 1.

Облікова ставка Національного банку України — виражена у відсотках плата, що береться Національним банком України за рефінансування комерційних банків шляхом купівлі векселів до настання строку платежу з них і утримується з номінальної суми векселя. Облікова ставка є найнижчою серед ставок рефінансування і є орієнтиром ціни на гроші.

«Про Національний банк України», стаття 1.

Оперативний лізинг — договір лізингу, за яким лізингоодержувач на своє замовлення отримує у платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, менший від строку, за який амортизується 90% вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору. Після закінчення строку договору **О. л.** він може бути продовжений або об'єкт лізингу підлягає поверненню лізингодавцю і може бути повторно переданий у користування іншому лізингоодержувачу за договором лізингу.

«Про лізинг», стаття 4.

Оперативний лізинг (оренда) — господарська операція фізичної або юридичної особи, що передбачає відповідно до договору оперативного лізингу (оренди) передання орендарю майна, що підпадає під визначення основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем на умовах інших, ніж передбачаються фінансовим лізингом (орендою).

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Опціон — стандартний документ, який засвідчує право придбати (продати) цінні папери (товари, кошти) на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією ціни на час укладення такого опціону або на час такого придбання за рішенням сторін контракту.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Оренда землі — господарська операція, яка передбачає надання орендодавцем землі у користування іншій юридичній

або фізичній особі на визначений строк, за цільовим призначенням та за орендну плату. Порядок здійснення оренди землі встановлюється відповідним законодавством.

Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Оренда житлових приміщень — господарська операція, що передбачає надання житлового будинку або квартири її власником у користування іншій фізичній чи юридичній особі на визначений строк або безстроково, для цільового використання та за орендну плату. Максимальний розмір орендної плати, що сплачується фізичними особами за **О. ж. п.** для його використання як місця постійного проживання, підлягає регулюванню у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Величина орендної плати, що сплачується фізичними особами за **О. ж. п.** для його використання в інших цілях, ніж як місце постійного проживання, а також величина орендної плати, що сплачується юридичними особами, регулюванню не підлягають. Порядок здійснення операцій з **О. ж. п.** встановлюється Кабінетом Міністрів України відповідно до положень Житлового кодексу України. Лізинг (оренда) інших споруд і будівель здійснюється на умовах, що визначені договорами лізингу (оренди).

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Основна діяльність неприбуткових організацій — діяльність неприбуткових організацій з надання благодійної допомоги, просвітніх, культурних, наукових, освітніх та інших подібних послуг для суспільного споживання, зі створення системи соціального самозабезпечення громадян та для інших цілей, передбачених статутними документами, укладеними на підставі норм відповідних законів про неприбуткові організації.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 7.

Основна заробітна плата — винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норми часу, виробітку, обслуговування, посадові обов'язки). Вона встановлюється у вигляді тарифних ставок (окладів) і підрядних розцінок для робітників та посадових окладів для службовців.

Про оплату праці», стаття 2.

Основні фонди — матеріальні цінності, що використовуються у господарській діяльності платника податку протягом періо-

ду, який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 8.

Пасивні доходи — доходи, отримані у вигляді процентів, дивідендів, страхових виплат і відшкодувань, а також роялті.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 7.

Пенсійний план — порядок управління та розміщення накопичених пенсійних внесків, який відповідає таким вимогам:

— пенсійні рахунки відкриваються платником податку у банках, уповноважених Кабінетом Міністрів України за погодженням з Національним банком України;

— вкладниками пенсійного рахунку можуть бути працівники, які перебувають у трудових відносинах з платником податку;

— зняття коштів з рахунків вкладника не може провадитися раніше ніж за досягнення ним віку, встановленого Кабінетом Міністрів України, за винятком випадків, коли такий вкладник: виїжджає за кордон на постійне місце проживання; оголошений судом безвісно відсутнім або померлим; помер;

— у разі смерті власника пенсійного рахунку кошти, а також проценти, нараховані на такі кошти, передаються спадкоємцям власника такого рахунку та додаються до їх пенсійних рахунків у порядку, визначеному законодавством;

— уповноважений банк зобов'язаний тримати кошти, внесені вкладниками, у ліквідній формі згідно з правилами, встановленими законодавством з пенсійного страхування;

— підприємство, що відкриває пенсійний план на користь своїх працівників, повинно бути зареєстроване у порядку, передбаченому законодавством про пенсійні плани.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 5.

Первинний документ — документ, який містить відомості про господарську операцію та підтверджує її здійснення.

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 1.

Первинні водокористувачі — водокористувачі, які мають власні водозабірні споруди і відповідне обладнання для забору води.

Водний кодекс України, стаття 42.

Перевірка — обстеження і вивчення окремих ділянок фінансово-господарської діяльності підприємства, установи, організації або їхніх підрозділів. Наслідки **П.** оформляються довідкою або доповідною запискою.

«Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», стаття 2.

Переказ валютних коштів за межі України — переказ грошових (валютних) коштів на користь (на рахунок) іноземного суб'єкта господарської діяльності чи в банківсько-кредитну установу, що не є суб'єктом господарської діяльності в Україні.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Підприємництво — самостійна ініціатива, систематична, на власний ризик діяльність із виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг та заняття торгівлею з метою одержання прибутку.

«Про підприємництво», стаття 1.

Підприємство з іноземними інвестиціями — підприємство (організація) будь-якої організаційно-правової форми, створене відповідно до законодавства України, іноземна інвестиція в статутному фонді якого, за його наявності, становить найменше — 10%. Підприємство набирає статусу **П. з і. і.** від дня зарахування іноземної інвестиції на його баланс.

«Про режим іноземного інвестування», стаття 1.

Повне товариство — товариство, всі учасники якого провадять спільну підприємницьку діяльність і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

«Про господарські товариства», стаття 66.

Поворотна фінансова допомога — це сума коштів, передана платнику податку у користування на визначений строк відповідно до договорів, які не передбачають нарахування процентів або

надання інших видів компенсацій як плати за користування такими коштами.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Пов'язана особа — особа, яка відповідає будь-якій з наведених нижче ознак:

— юридична особа, яка здійснює контроль над платником податку, або контролюється таким платником податку, або перебуває під спільним контролем з таким платником податку;

— фізична особа або члени сім'ї фізичної особи, які здійснюють контроль над платником податку. Членами сім'ї фізичної особи вважаються її чоловік або дружина, прямі родичі (діти чи батьки) як фізичної особи, так і її чоловіка або дружини, а також чоловік або дружина будь-якою прямого родича фізичної особи або її чоловіка (дружини);

— посадова особа платника податку, уповноважена здійснювати від імені платника податку юридичні дії, спрямовані на встановлення, зміну або зупинення правових відносин, а також члени її сім'ї.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Податкове зобов'язання — загальна сума податку, одержана (нарахована) платником податку в звітному (податковому) періоді.

«Про податок на додану вартість», стаття 1.

Податковий кредит з податку на додану вартість — сума, на яку платник податку має право зменшити податкове зобов'язання звітного періоду.

«Про податок на додану вартість», стаття 1.

Портфельна інвестиція — господарська операція, яка передбачає придбання цінних паперів, деривативів та інших фінансових активів за кошти на біржовому ринку (за винятком операцій із купівлі акцій як безпосередньо платником податку, так і пов'язаними з ним особами, в обсягах, що перевищують 50% загальної суми акцій, емітованих іншою юридичною особою, які належать до прямих інвестицій).

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Посадові особи — керівники та заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій.

«Про державну службу», стаття 2.

Постійні представництва нерезидентів в Україні — розташовані в Україні представництва іноземних компаній і фірм, міжнародних організацій та їхніх філій, що не мають дипломатичного імунітету та дипломатичних або прирівняних до них привілеїв, наданих міжнародним договором або законом, створені у будь-якій організаційній формі та не мають статусу юридичної особи, через які повністю або частково проводиться підприємницька діяльність нерезидента, а також фізичні особи, які представляють в Україні інтереси нерезидента і перебувають з ним у цивільно-правових відносинах, і українські юридичні особи, що представляють нерезидентів в Україні. Нерезиденти здійснюють підприємницьку діяльність на території України через постійні представництва. Реєстрація постійних представництв як платників податку здійснюється у порядку, встановленому центральним податковим органом.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Право власності — врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження майном.

Цивільний кодекс України, стаття 86.

Представництво іноземного суб'єкта господарської діяльності — установа чи особа, яка представляє інтереси іноземного суб'єкта господарської діяльності в Україні й має на це належним чином оформлені відповідні повноваження.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Продаж — передача майна однією особою у власність або користування та/або у володіння та/або у розпорядження іншій особі, зокрема передача згідно з угодами купівлі-продажу, оренди майна, іншими цивільно-правовими угодами, а також у разі заміни одного зобов'язання іншим або зміни умов виконання зобов'язань.

«Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту», стаття 1.

Продаж послуг (робіт) — будь-які операції цивільно-правового характеру з надання послуг (результатів робіт), надання права на користування або розпорядження товарами, у тому числі нематеріальними активами, а також з надання будь-яких інших, ніж товари, об'єктів власності за компенсацію, а також операції з безоплатного надання послуг (робіт). **П. п.** (результатів робіт), зокрема, передбачає надання права на користування або розпорядження товарами у межах договорів оренди (лізингу), продаж, ліцензування або інші способи передачі права на патент, авторське право, торговий знак, інші об'єкти права інтелектуальної, в тому числі промислової власності.

«Про податок на додану вартість», стаття 1.

Продаж товарів — будь-які операції, що здійснюються згідно з договорами купівлі-продажу, міни, поставки та іншими цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за компенсацію незалежно від строків її надання, а також операції з безоплатного надання товарів. Не належать до продажу операції з передачі товарів у межах договорів комісії (консигнації), поруки, доручення, схову (відповідального зберігання), довірчого управління, оренди (лізингу), інших цивільно-правових договорів, які не передбачають передачу права власності на такі товари іншій особі.

«Про податок на додану вартість», стаття 1.

Прожитковий мінімум — вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

«Про прожитковий мінімум», стаття 1.

Проценти — платіж, що здійснюється позичальником на користь кредитора у вигляді плати за використання залучених на визначений строк коштів або майна. До **П.** включаються:

- платіж за використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит;
- платіж за використання коштів, залучених у депозит;

- платіж за придбання товарів у розстрочку;
- платіж за використання майна, отриманого в користування (оренді, у тому числі лізингові та рентні операції).

П. нараховуються у вигляді відсотків на основну суму заборгованості або фіксованих сум. У разі коли залучення коштів здійснюється шляхом продажу облігацій, казначейських зобов'язань або ощадних (депозитних) сертифікатів, емітованих позичальником, сума **П.** визначається шляхом нарахування відсотків на номінал такого цінного папера, виплати фіксованої премії чи виграшу або шляхом визначення різниці між ціною розміщення та ціною погашення такого цінного паперу (сума дисконту). Платежі за іншими цивільно-правовими договорами, незалежно від того, чи встановлені вони в абсолютних (фіксованих) цінах або у відсотках до суми договору або до іншої вартісної бази, не є **П.**

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Пряма інвестиція — господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна до статутного фонду юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою.

«Про оподаткування прибутку підприємств». стаття 1.

Пункти обміну іноземної валюти — обмінні пункти уповноважених банків, що розташовані поза їхніми операційними залами; обмінні пункти інших кредитно-фінансових установ, які одержали ліцензію Національного банку України на здійснення операцій з торгівлі іноземною валютою; обмінні пункти суб'єктів підприємницької діяльності, які діють на підставі агентських угод з уповноваженими банками.

«Про патентування деяких видів підприємницької діяльності», стаття 4.

Ревізія — метод документального контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства, установи, організації, дотриманням законодавства з фінансових питань, достовірністю обліку і звітності, спосіб документального викриття недостач, розтрат, привласнень та крадіжок коштів і матеріальних

цінностей, попередження фінансових зловживань. За наслідками **Р.** складається акт.

«Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні», стаття 2.

Резиденти — юридичні особи та суб'єкти підприємницької діяльності України, що не мають статусу юридичної особи (філії, представництва тощо), які створені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України з місцезнаходженням на її території; дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет, а також філії й представництва підприємств та організацій України за кордоном, що не провадять підприємницької діяльності.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Реінвестиція — операція, яка передбачає здійснення капітальних або фінансових інвестицій за рахунок доходу (прибутку), отриманого від інвестиційних операцій.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Реклама — спеціальна інформація про осіб чи продукцію, що розповсюджується в будь-якій формі та в будь-який спосіб з метою прямого чи опосередкованого одержання прибутку.

«Про рекламу», стаття 1.

Роботодавець — особа, яка найняла працівника за трудовим договором (контрактом).

«Про охорону прав на промислові зразки», стаття 1.

Роялті — платежі будь-якого виду, одержані у вигляді винагород (компенсацій) за використання або надання дозволу на використання прав інтелектуальної, в тому числі промислової, власності; а також інших аналогічних майнових прав, що визнаються об'єктом права власності суб'єкта підприємницької діяльності, включаючи використання авторських прав на будь-які твори науки, літератури, мистецтва, записи на носіях інформації, права на копіювання і розповсюдження будь-якого патенту або ліцензії, знака на товари та послуги, права та винаходи, на промислові або наукові зразки, креслення моделі, або схеми програмних засобів обчислювальної техніки, автоматизованих систем або

систем обробки інформації, секретної формули або процесу, права на інформацію щодо промислового, комерційного або наукового досвіду (ноу-хау).

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Сертифікат фонду операцій з нерухомістю — інвестиційний сертифікат, що засвідчує право його власника на отримання доходу від інвестування в операції з нерухомістю відповідно до закону.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Спільна підприємницька (господарська) діяльність — діяльність, що базується на співробітництві між суб'єктами господарської діяльності України та іноземними суб'єктами господарської діяльності, а також на спільному розподілі результатів та ризиків від її здійснення.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Спільні підприємства — підприємства, що базуються на спільному капіталі суб'єктів господарської діяльності України або іноземних суб'єктів господарської діяльності, на спільному управлінні та на спільному розподілі результатів та ризиків.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Спонсорство — добровільна безприбуткова участь фізичних та юридичних осіб у матеріальній підтримці благодійної діяльності з метою популяризації винятково свого імені (назви), торгової марки.

«Про благодійництво та благодійні організації», стаття 1.

Страховий платіж (страховий внесок, страхова премія) — плата за страхування, яку страхувальник зобов'язаний внести страховику згідно з договором страхування.

«Про страхування», стаття 9.

Страховий ризик — певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання.

«Про страхування», стаття 7.

Страхування — вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених

договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій).

«Про страхування», стаття 1.

Суб'єкт господарювання — юридична особа незалежно від організаційної і правової форми та форми власності чи фізична особа, яка займається діяльністю з виробництва, реалізації, придбання товарів, іншою господарською діяльністю; будь-яка юридична або фізична особа, яка здійснює контроль над суб'єктами господарювання, група суб'єктів господарювання, якщо один або декілька з них здійснюють контроль над іншими. Суб'єктами господарювання визнаються також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю в частині їх діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншої господарської діяльності.

«Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», стаття 1.

Суб'єкти банкрутства (боржники чи банкрути) — юридичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, не спроможні своєчасно виконати свої зобов'язання перед кредиторами або перед бюджетом.

«Про банкрутство», стаття 2.

Суб'єкти лізингу — лізингодавець, лізингоодержувач і продавець лізингового майна.

«Про лізинг», стаття 3.

Суб'єкти підприємницької діяльності (підприємці) — громадяни України, інших держав, не обмежені законом у правоздатності або дієздатності; юридичні особи всіх форм власності, встановлених Законом України «Про власність».

«Про підприємництво», стаття 3.

Техногенні родовища корисних копалин — місця, де накопичилися відходи видобутку, збагачення та переробки мінеральної сировини, запаси яких оцінені й мають промислове значення. Такі родовища можуть виникнути

також внаслідок втрат при зберіганні, транспортуванні та використанні продуктів переробки мінеральної сировини.

Кодекс України «Про надра», стаття 5.

Товари — матеріальні та нематеріальні активи, а також цінні папери та деривативи, що використовуються у будь-яких операціях, крім операцій з їх випуску (емісії) та погашення.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Товариство з додатковою відповідальністю — товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів. Учасники такого товариства відповідають за його боргами своїми внесками до статутного фонду, а за недостатності цих сум — додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного учасника.

«Про господарські товариства», стаття 65.

Товариство з обмеженою відповідальністю — товариство, що має статутний фонд, розділений на частки, розмір яких визначається установчими документами. Учасники товариства несуть відповідальність у межах їх вкладів. У випадках, передбачених установчими документами, учасники, які не повністю внесли вклади, відповідають за зобов'язаннями товариства також у межах невнесеної частини вкладу.

«Про господарські товариства», стаття 50.

Товарна біржа — організація, що об'єднує юридичних і фізичних осіб, які провадять виробничу і комерційну діяльність, і має на меті надання послуг в укладенні біржових угод, виявлення товарних цін, попиту і пропозицій на товари, вивчення, упорядкування і полегшення товарообігу і пов'язаних з ним торговельних операцій. Товарна біржа діє на основі самоврядування, господарської самостійності, є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, власний розрахунковий, валютний та інші рахунки в банках, печатку зі своїм найменуванням. Товарна біржа не вдається до комерційною посередництва і не має на меті одержання прибутку.

«Про товарну біржу», стаття 1.

Товарний кредит — товари, які передаються резидентом або нерезидентом у власність юридичним чи фізичним особам

на умовах угоди, що передбачає відстрочення кінцевого розрахунку на визначений строк та під процент.

Товарний кредит передбачає передання права власності на товари (результати робіт, послуг) покупцю (замовнику) у момент підписання договору або в момент фізичного отримання товарів (робіт, послуг) таким покупцем (замовником), незалежно від часу погашення заборгованості.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Торгівля у розстрочку — господарська операція, яка передбачає продаж резидентом або нерезидентом товарів фізичним чи юридичним особам на умовах розстрочення кінцевого розрахунку, на визначений строк та під процент.

Торгівля у розстрочку передбачає передачу товарів у розпорядження покупця в момент здійснення першого внеску (завдатку) з передачею права власності на такі товари після кінцевого розрахунку.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Торговий патент — державне свідоцтво, яке засвідчує право суб'єкта підприємницької діяльності чи його структурного (відокремленого) підрозділу провадити такі види підприємницької діяльності:

- торговельна діяльність (за готівкові кошти, а також з використанням інших форм розрахунків та кредитних карток);
- діяльність з обміну готівкових валютних цінностей;
- діяльність із надання послуг у сфері грального бізнесу;
- діяльність із надання побутових послуг.

Торговий патент не засвідчує право суб'єкта підприємницької діяльності на інтелектуальну власність.

«Про патентування деяких видів підприємницької діяльності», стаття 2.

Упущена вигода — дохід або прибуток, що його міг би одержати суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності в разі здійснення зовнішньоекономічної операції та якого він не одержав унаслідок дії обставин, що не залежать від нього, якщо розмір його передбачуваного доходу або прибутку можна обґрунтувати.

«Про зовнішньоекономічну діяльність», стаття 1.

Факторинг — операція з переуступки першим кредитором прав вимоги боргу третьої особи другому кредитору з попередньою або наступною компенсацією вартості такого боргу першому кредитору.

«Про податок на додану вартість», стаття 1.

Фіксований сільськогосподарський податок — податок, який не змінюється протягом визначеного терміну і справляється з одиниці земельної площі. **Ф. с. п.** сплачується в рахунок таких податків і зборів (обов'язкових платежів):

- податку на прибуток підприємств;
- плати (податку) за землю;
- податку з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів;
- комунального податку;
- збору за геологорозвідувальні роботи, виконані коштом державного бюджету;
- збору до Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення;
- збору на обов'язкове соціальне страхування;
- збору на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання автомобільних доріг загального користування України;
- збору на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- збору до Державного інноваційного фонду;
- плати за придбання торгового патенту на здійснення торговельної діяльності;
- збору за спеціальне використання природних ресурсів (щодо користування водою для потреб сільського господарства).

«Про фіксований сільськогосподарський податок», стаття 1.

Фінансова звітність — бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період.

«Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», стаття 1.

Фінансова інвестиція — операція, що передбачає придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів

та інших фінансових інструментів. **Ф. і.** поділяються на прями та портфельні.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Фінансовий кредит — кошти, які надаються банком — резидентом або нерезидентом, кваліфікованим як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають статус небанківських фінансових установ, згідно з відповідним законодавством у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк, для цільового використання та під процент. Правила надання **Ф. к.** встановлюються Національним банком України (стосовно банківських кредитів), а також Кабінетом Міністрів України (стосовно небанківських фінансових організацій) відповідно до законодавства.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Фінансовий лізинг — договір лізингу, внаслідок укладення якого лізингоодержувач на своє замовлення отримує в платне користування від лізингодавця об'єкт лізингу на строк, не менший строку, за який амортизується 60% вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору. Сума відшкодування вартості об'єкта лізингу в складі лізингових платежів за період дії договору **Ф. л.** повинна містити не менше 60% вартості об'єкта лізингу, визначеної в день укладення договору. Після закінчення строку договору **Ф. л.** об'єкт лізингу, переданий лізингоодержувачу згідно з договором, переходить у власність лізингоодержувача або викуповується ним за залишковою вартістю.

«Про лізинг», стаття 4.

Фінансовий лізинг (оренда) — господарська операція фізичної або юридичної особи, яка передбачає відповідно до договору **Ф. л. (о.)** передання орендарю майна, що підпадає під визначення основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу.

Лізинг (оренда) вважається фінансовим, якщо лізинговий (орендний) договір містить одну з таких умов:

— об'єкт лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менше 75 відсотків його первісної вартості, й орендар зобов'язаний придбати об'єкт лізингу у власність протягом строку дії лізингового договору або в момент його закінчення за ціною, визначеною у такому лізинговому договорі;

— сума лізингових (орендних) платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує первісну вартість об'єкта лізингу;

— якщо у лізинг передається об'єкт, що перебував у складі основних фондів лізингодавця протягом строку перших 50 відсотків амортизації його первісної вартості, загальна сума лізингових платежів має дорівнювати або бути більшою 90 відсотків від звичайної ціни на такий об'єкт лізингу, діючої на початок строку дії лізингового договору, збільшеної на суму процентів, розрахованих виходячи з облікової ставки Національного банку України, визначеної на дату початку дії лізингового договору на весь його строк;

— майно, яке передається у фінансовий лізинг, є виготовленим за замовленням лізингоотримувача (орендаря) і після закінчення дії лізингового договору не може бути використаним іншими особами, крім лізингоотримувача (орендаря), виходячи з його технологічних та якісних характеристик.

Під терміном "**строк фінансового лізингу**" розуміють строк від дати передання майна лізингоотримувачу (орендарю) до дати набуття права власності на таке майно або здійснення останнього лізингового платежу лізингоотримувачем, залежно від того, яка подія сталася раніше.

Незалежно від того, належить лізингова операція до фінансового лізингу чи ні, сторони договору можуть визначити при укладенні договору таку операцію, як оперативний лізинг без права подальшої зміни статусу такої операції до закінчення дії відповідного договору.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Фінансовий лізинг (оренда) (додаткові роз'яснення) — господарська операція фізичної чи юридичної особи, що

передбачає придбання орендодавцем за замовленням орендаря основних фондів з подальшим їх переданням у користування орендарю на строк, що не перевищує строку повної амортизації таких основних фондів з обов'язковою подальшою передачею права власності на такі основні фонди орендарю. **Ф. л. (о.)** є різновидом фінансового кредиту. Витрати орендодавця на купівлю об'єктів **Ф. л. (о.)** не входять до складу валових витрат або до складу основних фондів такого орендодавця. Основні фонди, передані у **Ф. л. (о.)**, входять до складу основних фондів орендаря.

Фінансово-кредитна установа — юридична особа, яка проводить одну або кілька операцій, що можуть виконуватися банками, за винятком залучення вкладів від населення.

«Про Національний банк України», стаття 1.

Фонд банківського управління — кошти учасників фондів банківського управління та інші активи, що знаходяться у довірчому управлінні уповноваженого банку відповідно до закону.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Фондова біржа — організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами; акціонерне товариство, яке зосереджує попит і пропозицію цінних паперів, сприяє формуванню їх біржового курсу та здійснює свою діяльність відповідно чинного законодавства, статуту і правил **Ф. б.** **Ф. б.** може бути створено не менш як 20 засновниками — торговцями цінними паперами, які мають дозвіл на здійснення комерційної та комісійної діяльності з цінних паперів за умови внесення ними до статутного фонду не менш ніж 500 грн. Фондова біржа набуває прав юридичної особи з моменту її реєстрації Кабінетом Міністрів України.

«Про цінні папери і фондову біржу», статті 32, 33.

Фондовий дериватив — стандартний документ, який засвідчує право продати та/або купити цінний папір на обумовлених умовах у майбутньому. Правила випуску та обігу **Ф. д.** встановлюються державним органом, що на нього покладаються функції регулювання ринку цінних паперів.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Форвардний контракт — стандартний документ, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін такого продажу під час укладення такого **Ф. к.** При цьому будь-яка сторона **Ф. к.** має право відмовитися від його виконання виключно за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених цивільним законодавством. Претензії щодо невиконання або неналежного виконання **Ф. к.** можуть пред'являтися виключно емітенту такого **Ф. к.** Продавець **Ф. к.** не може передати (продати) зобов'язання за цим контрактом іншим особам без згоди покупця **Ф. к.** Покупець **Ф. к.** має право без погодження з іншою стороною контракту в будь-який момент до закінчення строку дії (ліквідації) **Ф. к.** продати такий контракт будь-якій іншій особі, включаючи продавця такого **Ф. к.**

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Фрахт — винагорода (компенсація), що сплачується за договорами перевезення, найму або піднайму судна або транспортного засобу (їх частин) для цілей:

- перевезення вантажів та пасажирів морськими або повітряними суднами;
- перевезення вантажів залізничним або автомобільним транспортом.

Під терміном "**базова ставка фрахту**" розуміють суму фрахту, включаючи витрати з навантаження, розвантаження, перевантаження та складування (схову) товарів, збільшену на суму витрат за рейс судна або іншого транспортного засобу, сплачених (відшкодовуваних) фрахтувальником згідно з укладеним договором фрахтування.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Ф'ючерсний контракт — стандартний документ, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) цінні папери, товари або кошти у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту. При цьому будь-яка сторона **Ф. к.** має право відмовитися від його виконання виключно за наявності згоди іншої сторони контракту або у випадках, визначених

цивільним законодавством. Покупець **Ф. к.** має право продати такий контракт протягом строку його дії іншим особам без погодження умов такого продажу з продавцем контракту.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 1.

Холдингові компанії — юридичні особи, які є власниками інших юридичних осіб або здійснюють контроль над такими юридичними особами, як пов'язані особи.

«Про оподаткування прибутку підприємств», стаття 5.

Цінні папери — грошові документи, що засвідчують право володіння чи відносини позики, визначають взаємовідносини між особою, яка їх випустила, та їх власником і здебільшого передбачають виплату доходу у вигляді дивідендів або процентів, а також можливість передачі грошових та інших прав, що впливають із цих документів, іншим особам.

«Про цінні папери і фондову біржу», стаття 1.

Юридичні особи — організації, які мають відокремлене майно, можуть від свого імені набувати майнових та особистих немайнових прав і нести обов'язки, бути позивачами і відповідачами в суді, арбітражі або в третейському суді.

Цивільний кодекс України, стаття 23.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України.
2. Про державну податкову службу в Україні. — Закон України від 04.12.1990 р. № 509-12 зі змінами та доповненнями від 25.03.05 № 2505-IV.
3. Про державну підтримку малого підприємництва. — Закон України від 19.10.2000 р. № 2063-III зі змінами та доповненнями.
4. Про державний реєстр фізичних осіб — платників податків та інших обов'язкових платежів. — Закон України від 22.12.1994 р. № 320/94-ВР зі змінами та доповненнями від 20.02.03 № 551-IV.
5. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування і послуг. — Закон України від 06.07.1995р. № 265/95-ВР.
6. Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування. — Закон України від 26.06.1997 р. № 400/97-ВР зі змінами та доповненнями від 01.01.06 № 2613-IV.
7. Про збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства. — Закон України від 09.04.1999 р. № 587-XIV.
8. Про зовнішньоекономічну діяльність. — Закон України від 16.04.1991р. № 959-XII зі змінами та доповненнями від 22.12.05 № 3268-IV.
9. Про митний тариф України. — Закон України від 05.04.2001 р. № 2371-III зі змінами та доповненнями від 07.07.05 № 2775-IV.
10. Про оподаткування прибутку підприємств. — Закон України від 22.05.1997 р. № 283-ВР зі змінами та доповненнями від 12.01.06 № 3333-IV.
11. Про плату за землю. — Закон України від 19.09.1996 р. № 378/96-ВР.
12. Про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів. — Закон України від 18.02.1997 р. № 75/97-ВР зі змінами та доповненнями від 25.03.05 № 2505-IV.
13. Про податок на додану вартість. — Закон України від 30.04.1997 р. № 168/97-ВР.

14. Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами і державними цільовими фондами, — Закон України від 20.12.2000 р. № 2181-III зі змінами та доповненнями від 20.12.05 № 3235-IV.

15. Про розмір внесків на деякі види загальнообов'язкового державного соціального страхування. — Закон України від 11.01.2001 р. № 2213-III зі змінами та доповненнями від 20.12.05 № 3235-IV.

16. Про систему оподаткування. — Закон України від 18.02.1997 р. № 77/97-ВР зі змінами та доповненнями від 23.12.04 № 2287-IV.

17. Про акцизний збір. — Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. № 18-92.

18. Про місцеві податки та збори. — Декрет Кабінету Міністрів України від 25.05.1993 р. № 56-93 зі змінами та доповненнями від 06.09.05 р. № 2806-IV.

19. Про прибутковий податок з громадян. — Декрет Кабінету Міністрів України від 26.12.1992 р. № 13-92.

20. Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності. — Указ Президента України від 23.07.1999 р. № 817.

21. Про деякі зміни в оподаткуванні. — Указ Президента України від 07.08.1998 р. № 857/98.

22. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва. — Указ Президента України від 28.06.1999 р. № 746/99.

23. Указ Президента України «Про створення Державної податкової адміністрації України і місцевих державних податкових адміністрацій» від 22 серпня 1996 року №760/96 зі змінами та доповненнями від 20.04.2000 р. № 605/2000.

24. Указ Президента України «Про заходи щодо зменшення податкової заборгованості та фінансового оздоровлення суб'єктів підприємницької діяльності» від 21.12.98 р. № 1367/98.

25. Указ Президента України «Про оподаткування операцій на ринку цінних паперів України» від 04.06.99 р. № 616/99 зі змінами та доповненнями від 03.06.2005 р. № 2642-IV.

26. Порядок встановлення нормативів збору за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету, та його справляння. — Постанова Кабінету Міністрів

України від 29.01.1999 р. № 115.

27. Про затвердження нормативів плати за спеціальне використання водних ресурсів та плати за користування водами для потреб гідроенергетики і водного транспорту. — Постанова Кабінету Міністрів України від 18.05.1999р. № 836.

28. Про затвердження Порядку встановлення нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища і стягнення цього збору. — Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.1999 р. № 303.

29. Про Порядок координації Проведення планових виїзних перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності контролюючими органами. — Постанова КМУ від 29.03. 1999 р. № 112.

30. Інструкція про порядок ведення органами державної податкової служби оперативного обліку податків і зборів до бюджетів та до державних цільових фондів. — Наказ ДПАУ від 12.05.1994 р. № 37 (в редакції наказу від 02.04.1999 р. № 174) зі змінами та доповненнями.

31. Інструкція про порядок обліку платників податків. — Наказ ДПА України від 19.02.1998 р. № 80 (в редакції наказу від 17.11.98 р. № 552) зі змінами та доповненнями від 08.08.2005 р. № 317.

32. Інструкція про порядок застосування та стягнення сум штрафних (фінансових) санкцій органами Державної податкової служби України. — Наказ ДПА України від 17.03.2001 р. № 110.

33. Методичні рекомендації визначення сум податкових зобов'язань за непрямими методами. — Наказ ДПА України від 05.07.2002 р. № 312 зі змінами та доповненнями від 30.10.02 р. № 734/6/11-1316.

34. Інструкція про порядок ведення органами державної податкової служби оперативного обліку податків і зборів до бюджетів та державних цільових фондів. — Наказ ДПА України від 12.05.94 зі змінами та доповненнями від 18.07.2005. № 276.

35. Інструкція про порядок застосування та стягнення сум фінансових санкцій органами Державної податкової служби України. — Наказ ДПА України від 17.03.2001 р. № 110 зі змінами та доповненнями від 10.08.2005 р. № 326.

36. Порядок оформлення результатів документальних перевірок щодо дотримання податкового та валютного законодавства суб'єктами підприємницької діяльності — юридичними особами, їх філіями, відділеннями та іншими відокремленими підрозділами. — Наказ ДПА України від 16.09.2002 р, № 429 зі змінами та доповненнями від 10.08.2005 р. № 327.

37. Про затвердження нової редакції зразків форм актів перевірок та Методичні рекомендації щодо їх оформлення. — Наказ ДПА України від 27.04.2006 р. № 225.

38. Про затвердження форми декларації з податку на прибуток підприємства та порядку її складання. — Наказ ДПА України від 29.03.2003 р. № 143.

39. Порядок заповнення та подання податкової декларації з податку на додану вартість. — Наказ ДПА України від 30.05.1997 р. № 166.

40. Автоматизація роботи в органах державної податкової служби / за заг. ред. В.М. Росоловського та С. П. Ріппи. — Ірпінь: Академія ДПС України, 2002. — 401 с.

41. Антологія економічної класики / сост. И. Столяров. — М.: ЭКОНОВ КЛЮЧ, 1993. — 475 с. — (Петти В. Трактат о налогах и сборах; Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов; Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения).

42. Завгородний В. П. Налоги и налоговый контроль в Украине. — Киев: «А.С.К.», 2000. — 639 с.

43. Иванов Ю. В. Альтернативні системи оподаткування: монографія. — Харків: ХДЕУ, Торнадо, 2003. — 517 с.

44. Інформаційні системи і технології в економіці: посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. В.С. Пономаренка — К.: Видавничий центр «Академія», 2002.— 544 с.

45. Ісаншина Г. Ю. Податковий менеджмент: навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2003. — 258 с.

46. Крисоватий А. І. Оподаткування і ринок: умови та можливості поєднання. — Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2000. — 246 с.

47. Куценко Т. Ф. Бюджетно-податкова політика. — К.: Кондор, 2002. — 256 с.

48. Маглаперідзе А. С., Храпкіна В. В. Податковий менеджмент: навчальний посібник. — К.,— 2008.— 328с.
49. Международные соглашения об устранении двойного налогообложения, ратифицированные Верховной Радой Украины. — Интернет: <http://www.liga.kiev.ua/>
50. Мельник Д. Ю. Налоговый менеджмент. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 352 с.
51. Рева Т.М. Податковий менеджмент: навчальний посібник. — К., ЦНЛ, 2005.— 301с.
52. Самуельсон П., Нордгауз В. Мікроекономіка /пер. з англ. — К.: Основи. 1999 — 676 с.
53. Сіренко В. Ф. Податкова застава. — К.: Кондор, 2004. — 84 с.
54. Скворцов Н. Н. Налоговый менеджмент: стратегия и тактика: в 10 кн. Кн.1. От стагнации к стабилизации: практ. рук. / под ред. В. П. Давыдовой. — К.: Вища школа, 2002. — 222 с.
55. Теорія і практика обліку платників податків в органах ДПС України: навчальний посібник / Р.Е. Островерха та ін. — Ірпінь: АДПСУ, 2002. - 292 с.
56. Тимченко О. М. Податковий менеджмент: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ. — 2001. — 150с.
57. Толстопятенко Г. П. Европейское налоговое право. Сравнительно-правовое исследование. — М.: Изд-во НОРМА, 2001. — 336 с.
58. Чернявський О. П., Хомутенко В. П., Демченко В. В. Організація і методика податкових перевірок. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 288 с.
59. www.sta.gov.ua
60. www.rada.kiev.ua

ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА, ЩО Є У ФОНДАХ БІБЛІОТЕКИ СУМДУ

1. Податковий менеджмент: підручник / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, А. Я. Кізіма, В. В. Карпова. — К.: Знання, 2008. — 525 с.

2. Ісаншина Г. Ю. Податковий менеджмент: навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2003. — 258 с.

3. Кізіма А. Я. Податковий менеджмент: навчально-методичний посібник. — Тернопіль: СМП «АСТОН», 2002. — 166 с.

4. Паранчук С. В., Романов Є. М., Червінська О. С. Податковий менеджмент: навчальний посібник. — Львів: Львівська політехніка, 2005. — 276 с.

5. Рева Т. М. Податковий менеджмент: навчальний посібник. — К., ЦНЛ, 2003. — 282 с.

6. Скворцов М. Н. Податковий менеджмент, Кн.2. Податковий менеджмент в умовах становлення і розвитку ринкової економіки / за ред. В. П. Давидової. — К.: Кондор, 2007. — 414 с.

7. Ярема Б. П., Маринець В. П. Податковий менеджмент: навчальний посібник. — Львів: Магнолія, 2006. — 224 с.

8. Ярема Б. П., Маринець В. П. Податковий менеджмент: навчальний посібник. — Львів: Магнолія, 2007. — 224 с.

Також у бібліотеці СумДУ є комплект **методичних матеріалів** як у друкованій, так і в електронній формі, що становлять повний обсяг матеріалів навчальної дисципліни:

— навчальні програми дисципліни «Податковий менеджмент»;

— конспект лекцій з дисципліни «Податковий менеджмент» (у двох частинах) ;

— методичні вказівки до проведення та виконання практичних занять;

— методичні вказівки до виконання самостійної роботи;

— методичні вказівки до підготовки та виконання контрольної роботи;

— методичні рекомендації щодо оформлення матеріалів документальних перевірок;

— методичні матеріали до перевірки знань (підготовка до іспитів, тести і завдання для самостійного розв'язання та ін.);

Навчальне видання

Зайцев Олександр Васильович

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

Навчальний посібник

Редактор Н. З. Ключко

Комп'ютерне верстання О. В. Галахової

Підп. до друку . . . 2010, поз.

Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 24,41. Обл.- вид. арк. 28,75.

Тираж пр. Собівартість вид. - грн коп.
Зам. №

Видавець і виготовлювач Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.